

evelâhir

Poetry City

Kahramanmaraş
Büyükşehir Belediyesi

MART - NİSAN - SAYI: 15
MARCH - APRIL - 2023

BIMONTHLY CULTURE, ART AND CITY MAGAZINE

Şiir - Şehir - Maraş

Maraş ve Deprem

Maraş And Earthquake

Kemal Sayar:
**İnsan ruhu, mahvoluşlarla
örselense de yıkılmazdır**

The human spirit is indestructible,
even though it may be fragmented
by devastation

Güray Süngü:
Yeniden Başlamak

To Make a Fresh Start

Dosya
Depr
Aynı

Dosya
Depr
Aynı

Dosya:
Deprem Günlüğü:
Aynı Göğün Altında

”

YAZ
sayı:6

BERDÜCESİ

Mevsimlik Kültür, Edebiyat ve Sanat Dergisi

Azeri Dilinde Kurumca Ne Söyleti
Serdar Özer / Yedigöller /
Meltem / Aynak / Etil / İncir

Kahire Erkekleri Ne Söyleti
Diyü / Geygin /
Yeni / Tutar / mi?

Cihan Aktaş
Mavi Bulut

Yılmaz Ramazanoğlu
Merdiven

Abdullah Hacıoğlu / Ayin / İki / Üstün / Aynı / Nur / Kocaman / Ayık / Seyit / Mender / Deniz / Karakaya / Deniz / Etiler / Köfte /
Bülent / Dilek / Dilek / Dilek / Kaya / Ceyda / Tokat / Cihan / Aktaş / Cihan / Sığın / E. / Eren / Çelik / Etil / Söğüt / Aynı /
Etil / Söğüt / Aynı / Etil / Söğüt / Aynı / Etil / Söğüt / Aynı / Etil / Söğüt / Aynı / Etil / Söğüt / Aynı / Etil / Söğüt / Aynı /
Fatma / Ünal / Etil / Söğüt / Aynı / Etil / Söğüt / Aynı / Etil / Söğüt / Aynı / Etil / Söğüt / Aynı / Etil / Söğüt / Aynı / Etil / Söğüt / Aynı /
Etil / Söğüt / Aynı / Etil / Söğüt / Aynı / Etil / Söğüt / Aynı / Etil / Söğüt / Aynı / Etil / Söğüt / Aynı / Etil / Söğüt / Aynı /
Mehmet / Sencer / Kahire / Erkekleri / Ne / Söyleti / Mehmet / Sencer / Kahire / Erkekleri / Ne / Söyleti / Mehmet / Sencer / Kahire / Erkekleri / Ne / Söyleti /
Seyma / Şah / İncir / Etil / Söğüt / Aynı / Etil / Söğüt / Aynı / Etil / Söğüt / Aynı / Etil / Söğüt / Aynı / Etil / Söğüt / Aynı / Etil / Söğüt / Aynı /

YENİ SÖZLER

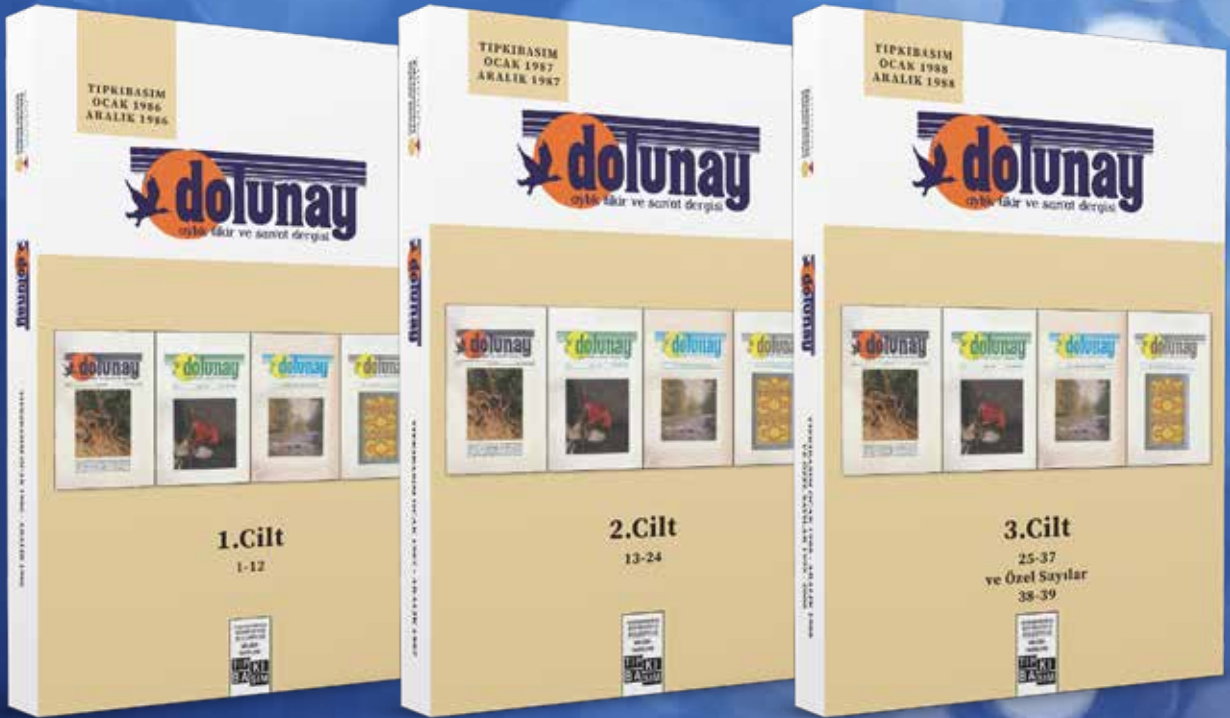
YENİ ŞEYLER

SÖYLEMEK İÇİN...

BERDÜCESİ'NİN

6. SAYISI ÇIKTI!

TÜRK EDEBİYATININ "DOLUNAY'I" TIPKIBASIMIYLA KARŞINIZDA!

6 Şubat 2023 sabahı, saat 04.17'de Pazarcık merkezli 7.7 şiddetinde meydana gelen depremin etkisi Kahramanmaraş'la birlikte on bir şehirde daha hissedildi. Asrın değil belki de tarihin en büyük felaketiyle karşı karşıyaydık o gün. Saatler 13.24'ü gösterdiğinde ise, bu sefer Elbistan merkezli 7.6 şiddetinde depremle sarsıldık.

Depremde binlerce canımız, hemşehrimiz şehadet şerbeti içtiler. Kahramanmaraş'ın kültür dünyasına değer katan çok sayıda edebiyatçı, akademisyen de vardı bu vefat edenler arasında. Hepsine Allah'tan (cc) rahmet, yakınlarına sabır diliyorum.

Şimdi Ramazan ayı içindeyiz. Dualarımız, niyazlarımız Allah'a (cc) yöneliktir. Ramazan ayı Kahramanmaraş'ımıza ve depremden etkilenen Hatay, Adıyaman, Gaziantep, Kilis, Osmaniye, Şanlıurfa, Diyarbakır, Malatya, Elazığ ve Adana şehirlerine Allah'tan (cc) bir rahmet ve merhamet vesilesi olsun.

At 04:17 on the morning of February 6, 2023, a 7.7 magnitude earthquake centered in Pazarcık caused damage in eleven other cities along with Kahramanmaraş. That day, we were facing the biggest disaster not of the century, but perhaps of history. When the clocks showed 13:24, we were shaken by a 7.6 earthquake, this time centered in Elbistan.

Thousands of our fellow citizens were martyred in the earthquake. Among those who passed away were many literators and academicians who added value to the cultural world of Kahramanmaraş. I wish them all mercy from Allah (swt) and condole with their relatives.

We are now in the month of Ramadan. Our prayers and supplications are directed to Allah (swt). May the month of Ramadan be a means of mercy and compassion from Allah (swt) to Kahramanmaraş and the earthquake-affected cities of Hatay, Adıyaman, Gaziantep, Kilis, Osmaniye, Şanlıurfa, Diyarbakır, Malatya, Elazığ and Adana.

Hayrettin GÜNGÖR
Mayor of Kahramanmaraş Metropolitan Municipality

**KAHRAMANMARAŞ
BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
KÜLTÜR-SANAT VE ŞEHİR DERGİSİ
KAHRAMANMARAŞ METROPOLİTAN MUNICIPALITY
CULTURE-ART AND CITY MAGAZINE**

Mart - Nisan 2023

Sayı: 15 Yerel Süreli

March - April 2023 Issue: 15 Local Periodical

Büyükşehir Belediyesi Adına İmtiyaz Sahibi
Concessionaire for the Metropolitan Municipality
Hayrettin GÜNGÖR

Yazı İşleri Müdürü / Editor in Chief
Duran Doğan

Yayın Danışmanı / Publishing Consultant
Yusuf Genç

Yayın Koordinatörü / Publishing Coordinator
Rıdvan Tulum

Editör / Editor
Ömer Yalçınova

Mütercim / Translator
Beyza Şen

Tasarım ve Uygulama / Design and Application
Ali Şenocak

Kapak Tasarım / Cover Design
Ali Şenocak

Son Okuma / Last Read
Sevgi Korkut

ISSN: 2718-0662

Baskı
Kültür Sanat Basım Evi
Press Kültür Sanat Printing House

Baskı Adresi / Printing Address
Semih Ofset Matbaacılık
Sek Yayıncılık Sağ. İnş. San. Tic. Ltd. Şti.
Büyük San. 1. Cadde No:74/1-2-3-4
İskitler / Ankara

Sertifika No / Certificate No.
40581

Sosyal Medya / Social Media
instagram - twitter - facebook
@evelahirdergisi

Yönetim Yeri ve Yazışma Adresi
Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi
İsmetpaşa Mahallesi Azerbaycan Bulvarı, No: 25
Dulkadiroğlu / Kahramanmaraş

Headquarters and Mailing Address: Kahramanmaraş
Metropolitan Municipality, İsmetpaşa Mahallesi, Azerbaycan
Bulvarı, No: 25 Dulkadiroğlu / Kahramanmaraş

İÇİNDE

C O N T E N T S

08

ÇÜNKÜ SÖZÜMÜZ VAR
Because Our Word Is Our Bond

Duran Doğan

20

TARİHTE MARAŞ DEPREMLERİ
Maraş Earthquakes In History

Prof. Dr. İlyas Gökhan

34

YERALTI CANAVARLARINI DEHLEMEK
Spurring The Underground Monsters

Tekin Şener

48

KEMAL SAYAR'LA SÖYLEŞİ
Interview

Ömer Yalçınova

62

AKLIN ÖTESİNDE
Beyond Reason

Yaren Nur Özen

76

KALBİMDESİNİZ EY CANLARIM
You're In My Heart, My Dears

Erol Göka

EKİLER

80

86 YENİDEN BAŞLAMAK To Make a Fresh Start

Güray Süngü

102 EVET BAŞKENT Yes, The Capital

Nuhan Nebi Çam

116 HOCAM BİZ DE SİZİ SEVERİZ Master, We Love You Too

Ömer Yalçınova

136 ABDÜLKADİR NERDESİN? Abdulkadir, Where Are You?

Yaşar Ercan

140 DOST DUASI The Prayer Of A Friend

Feyza Nur Emiroğlu

154 CENNET MEKÂN Resting In Peace

96

110

MARAŞ VE DEPREM

MARAŞ AND
EARTHQUAKE

ÇÜNKÜ SÖZÜMÜZ VAR

BECAUSE OUR WORD IS OUR BOND

 DURAN DOĞAN

Bilindiğı üzere Kahramanmaraş denilince akla ilk kahramanlığı, ikincisiyse edebiyatçılığı gelir. Edebiyatçılarından kastımız sadece çok sayıda Kahramanmaraşlı şair, hikâyeci, denemeci veya mütefekkirin olması değildir. Kahramanmaraşlı yazarlar Türk edebiyat tarihinde "Maraş Ekolü" diye isimlendirilen akımın, hareketin, oluşumun temsilcileridir. Bunun sebebi; onların Türk edebiyat tarihine münferit değil, toplu hâlde hareket ederek ortak bir bilinç, sanat anlayışı, estetik ve dünya görüşü getirmeleridir. Bu hareket, Türkiye'nin dört bir tarafından yazarları nesiller boyunca etkilemiştir. Kahramanmaraş'ta çıkarılan *Hamle*, *Dolunay* ve *İkindi yazıları* dergileri, "Maraş Ekolü" nün açık delilleri arasındadır. Sonrasında *Edebiyat* ve *Mavera* dergilerini hatırlamalıyız. Dergicilik; toplu hareket, ortak bilinç ve estetik anlayışı demektir.

Kahramanmaraşlı edebiyatçılar çıkardıkları bu dergilerle "Maraş Ekolü" diye ün salan ortak anlayışı oluşturmuşlardır.

Bu yıl Kahramanmaraş, 12 Şubat Kurtuluş Bayramını kutlayamadı. Oysa yüzlerce program planlamıştık. Çok da kalmamıştı bayramımıza. 6 Şubat günü, ilk etkinliğimizi yapacak, sonraki etkinliklerimizin hazırlıklarını da tamamlayacaktık. Kismet değilmiş. 6 Şubat günü, saat 04.17'de meydana gelen deprem, sadece binalarımızı yıkmakla kalmadı, binlerce hemşehrimizi de alıp götürdü. 6 Şubat'ta daha birinci depremin yıkıntılarının şokunu atlatamamışken, ikinci büyük deprem oldu. İlki Pazarcık, ikincisi Elbistan merkezliydi. Fazla ayrıntıya girerek konuyu dağıtmak istemiyorum. 6 Şubat'ta Kahramanmaraş, tarihinin en büyük sınavını vermekteydi. Bu sınav, sa-

dece Kahramanmaraş'ın değildi. Kahramanmaraş'ın çevresindeki on il de buna dahildi. Dolayısıyla Türkiye, tarihinin en büyük felaketiyle karşı karşıyaydı.

2023 yılının 12 Şubat Bayramı içimizde bir ukde olarak kaldı. Kahramanmaraşlı 1920 yılında gösterdiği azmi, mücadeleyi, diğerkamılığı 2023 yılında da gösterecek ve bu şehri yeniden, sil baştan imar edip ayağa kaldıracak. Buna inancımız tam! Bu inancımızı beslemek, herkese anlatmak, azmimize azim katmak derdindeyiz. İşte bu noktada edebiyat ve düşünce, diğer ifadeyle "söz" devreye giriyor. Koca şair Yunus Emre'nin deyişiyile: "Söz ola kese savaşı söz ola bitire başı/ Söz ola ağılı aşı bal ile yağ ede bir söz". Sözün gücüne inanıyoruz. Söz bir yerde tanıktr yaşadıklarımıza. Diğer yerde yansıcıdır bütün yaşadıklarımızın. Başka bir yön-

As known, when we talk about Kahramanmaraş, the first thing that comes to mind is its heroism, and the second is its literature. What we mean by literati is not only that there are many poets, storytellers, essayists or thinkers from Kahramanmaraş. Writers from Kahramanmaraş are the representatives of the current movement and formation called "School of Maraş" in the history of Turkish literature. The reason for this is that they brought a common consciousness, understanding of art, aesthetics and worldview to the history of Turkish literature by acting collectively, not individually. This movement has influenced writers from all over Turkey for generations. *Hamle*, *Dolunay* and *İkindiyazıları* magazines published in Kahramanmaraş are among the clear evidences of the "School of Maraş". Then we should remember *Edebiyat* and *Mavera* magazines. Magazine publishing means collective action, common conscious-

ness and aesthetic understanding. With these magazines, literary figures from Kahramanmaraş created a common understanding that became known as the "School of Maraş".

This year, Kahramanmaraş could not celebrate the Independence Day on February 12. However, we had planned hundreds of programs and there was not much left for our holiday. On February 6, we were going to hold our first event and complete the preparations for our next events. It was not meant to be. The earthquake that occurred at 04:17 on February 6 not only destroyed our buildings, but also took away thousands of our fellow citizens. On February 6, while we were still recovering from the shock of the first earthquake, the second big earthquake struck. The first was centered in Pazarcık and the second in Elbistan. I don't want to go into too much detail. On February 6, Kahramanmaraş went through the most bitter expe-

rience of its history. of its history. This tragic event was not particular to Kahramanmaraş. Ten provinces around Kahramanmaraş were also involved. Therefore, Turkey was facing the greatest disaster of its history.

February 12, The Independence Day this year, has remained in our hearts as a longing. The people of Kahramanmaraş will show the determination, struggle and altruism they showed in 1920 in 2023 and will rebuild this city from the ground up and raise it up. We have full faith in this! Our aim is strengthen this faith, to tell everyone about it, to and increase determination. At this point, literature and thought, in other words, "the word" comes into play. In the words of the great poet Yunus Emre: "A word can end a war, a word can heal a wound, a word can make honey and butter out of poisoned food". We believe in the power of the word.

**Kahramanmaraşlı
1920 yılında gösterdiği
azmi, mücadeleyi,
diğerkamılığı 2023
yılında da gösterecek
ve bu şehri yeniden,
sil baştan imar edip
ayağa kaldıracak.**

den söz kalbe ulaşır ve onu kavi tutar. Söz, iz bırakır insanda. Söz tarih için arşiv değeri taşır. Söz iyileştirir. Söz, ikna eder. Söz dinç tutar düşüncelerimizi. Ve Kahramanmaraşlı için söz, hayattır, sazının telidir, şanlı bayrağının yıldızıdır, var oluşudur. Söz ustalarıyla doludur Kahramanmaraş'ın tarihi. Dertlerimizi söze dökmüşüz; onlar şiir olmuş, hikâye olmuş, türkü olmuştur. Bu yüzden şehirler arasında, "Söz'ü olan bir şehir var mıdır?" diye sorulunca, Kahramanmaraş ilk akla gelecek şehirdir.

Deprem dolayısıyla 12 Şubat Bayramını kutlayamadık ama iki yıldır kesintisiz çıkardığımız, Türkiye'nin bütün kütüphanelerine, derneklerine, üniversitelerine, yazarlarına Kahramanmaraş'ın "söz"ünü taşıyan *Evelâhir*, *Yitiksöz*, *Müşterek* ve *Berdücesi* dergilerimizin yayınına durduramayalım; Kahramanmaraşlı yine derdini, kıvancını, azmini, mücadelesini, ümidini söze döksün, sözle yaşatsın, sözüyle var olsun diye düşündük. Söz, çünkü pes etmediğimizi, mücadele ettiğimizi gösterecek. Söz, çünkü Allah'tan (cc) ümit kesilmeyeceğini, Kahramanmaraşlıların da Allah'tan (cc) ümit kesmediğini dile getirecek. Bu söz, önce Allah'a (cc) yöneliktir. Rabb'im inşallah dergilerimizde yer alan bütün ürünleri birer hayırlı dua olarak kabul eder. Sonrasında ise sözümüz 6 Şubat'tan bugüne şehrimize gelip bize kol kanat geren, elinden gelen yardımı esirgemeyen Devletimiz, AFAD, Kızılay,

Belediyeler, sivil toplum kuruluşları, vakıflar ve dernekler, diğer resmî kurumlar ve bütün dostlarımıza, Türkiye'nin her şehirden, köşesinden acımıza ortak olan, kaygılarımızı paylaşan gönüldaşlarımıza yönelik olacak. Nasıl ki Necip Fazıl, Cahit Zarifoğlu, Rasim Özdenören, Abdurrahim Karakoç, Aşık Mahzuni Şerif ve daha yüzlerce kıymetli Maraşlı edip zamanında söz olup, Kahramanmaraş'ın kah şiirini yazdılar kah hikâyesini anlattılar, bugün de onların evlatları edebiyatçılar, söz olup Kahramanmaraş'ı anlatacak, Kahramanmaraş'la ağlayıp sevinecek.

Dergilerimizin yayınına ara vermeme kararını alırken birçok noktayı düşündük ve hesaba kattık. Benzer düşünceler, Kahramanmaraş'ın UNESCO Dünya Edebiyat Şehri başvurusu çalışmalarını için de geçerlidir. Mesela şehrin yeniden düzenlenmesi, tarihi eserlerinin restorasyonu, hasar tespiti, proje geliştirme gibi yapılacak çok iş var. Bu işin ucundan bucağından tutmuş insanlar olarak çalışmalarımıza devam ediyoruz. Bırakmayacağız da. Şunu da biliyoruz: Evet, yaramız çok taze. Olaylara

soğukkanlı bakmak için gerekli olan olayla iç dünyamız arasındaki mesafe oluşmadı henüz. Bunun için belki bir yıl, belki de on yıl gerekli. Fakat şunu da gayet iyi biliyoruz: Sıcığı sıcakına kayıt altına alınması gereken acılar yaşıyoruz. Bu duyguları yitirmeden, bütün dağınıklığı, harareti, ıstırap yüklülüğü, gözyaşı tufanı içinde ne çıkarsa elimizden, yüreğimize ve zihnimize, bunları kaybolmadan, soğumadan, bütün lekeliği ve sızısıyla tarihe bir kayıt düşmek, iz bırakmak istiyoruz. Bunun ne kadar kıymetli bir çalışma olduğunu, depremden belki elli yıl sonra, depremi merak edenler daha iyi anlayacaklardır.

Yazmak bir var oluş biçimidir. Bunu yine en iyi Kahramanmaraşlı yazarda görebiliriz. Kahramanmaraşlı için söz; harekettir, tepkidir, duadır, aşktır, yakarıştır, ümittir, yaşayıştır. Kahramanmaraş'ın her köşesinden şair çıkar. İlçeleri de dahil ederek belirtiyorum bunu. Nurhak'a gidin bu söz türkü olur, çınlar kulaklarımızda. Ekinözü'nde şiir olur. Afşin'de destan, Elbistan'da ağıt olur. Çağlayan-

Fotoğraf: Haadi Mousavi

The people of Kahramanmaraş will rebuild and elevate their city from the ground up in 2023, demonstrating the same determination, strength, and generosity they did in 1920.

We have considered and taken into account many points when deciding not to suspend the publication of our journals. Similar considerations apply to Kahramanmaraş's application for UNESCO World City of Literature. For example, there is a lot of work to be done such as the reorganization of the city, restoration of historical monuments, damage assessment, project development. As people who have been involved in this work from one end to the other, we continue our work. And we will not stop. We also know this: Yes, our pain is like a fresh wound. The distance between the event and our inner world, which is necessary to look at the events in a cold-blooded way, has not yet formed. This may take a year, maybe ten years. But we also know this very well: Our current suffering needs to be recorded in the heat of the moment. Without losing these feelings, we want to leave a record, a trace in history with all its immaculateness and pain, without losing these emotions, without cooling them down, without losing them in all their messiness, feverishness, burden of pain, flood of tears, whatever comes out of our hands, our hearts and minds. Fifty years after the earthquake, those who are curious about the earthquake will better understand what a valuable work this is.

Writing is a way of being. This is an apparent fact which can be seen in the writers of Kahramanmaraş. For Kahramanmaraş, "the word" is action, reaction, prayer, love, supplication, hope and life. Poets come out from every corner of Kahramanmaraş.

At some point, the word is a witness to what we experience. Moreover, it is a reflector of all that we experience. In another way, the word reaches the heart and keeps it strong. The word leaves a mark on people. The word is an archive for history. The word heals. The word convinces. The word keeps our thoughts vigorous. And for Kahramanmaraş, the word is life, the string of his instrument, the star of his glorious flag, his existence. The history of Kahramanmaraş is full of wordsmiths. We put our troubles into words; they became poems, stories, folk songs. For this reason, when asked, "Is there a city with a 'word'?", Kahramanmaraş is the first city that comes to mind.

Due to the earthquake, we could not celebrate February 12, but we thought that we should not stop the publication of our magazines *Evelāhir*, *Yitiksöz*, *Müşterek* and *Berdücesi*, which we have been publishing for two years continuously and which carry the "word" of Kahramanmaraş to all libraries, associations, universities and writers in Turkey. We thought that the people of Kahramanmaraş should once again put their troubles, dignity, determination, his struggle, and their hope into words, live with words, exist with words.

"The word" because it will prove that we continue to struggle and not given up. The word will demonstrate; one cannot lose his trust in Allah, thus the people of Kahramanmaraş do not give up hope in Him. This word is directed to Allah first. May He accept every work of our magazines as good prayers. Afterwards, our word will be addressed to our state, disaster and emergency management presidency, Red Crescent, municipalities, non-governmental organizations, foundations and associations, other official institutions and all our friends who have come to our city since February 6, and who have not spared us their arms, who have not spared us any help they could, and to our volunteers from every city and corner of Turkey who have shared our pain and shared our concerns. Just as Necip Fazıl, Cahit Zarifoğlu, Rasim Özdenören, Abdurrahim Karakoç, Aşık Mahzuni Şerif and hundreds of other valuable people from Kahramanmaraş became words in their time and wrote poems or told the story of Kahramanmaraş, today their sons of literature will become words and tell about Kahramanmaraş, cry and rejoice with Kahramanmaraş.

cerit'te, Göksun'da, Andırın'da ninni olur. Diyoruz ya, Kahramanmaraşlı yüreklidir, kahramandır, fedakârdır; onlar, şehrini yeniden ayağa kaldıracaklar. Bu da bir var oluş mücadelesidir. Kendine özgü değerleri kaybetmeden, şehri yeniden kuracaklar. Yazmak, Kahramanmaraşlı için bu mücadelenin diğer bir boyutunu oluşturur. Yazarak var olacağız, söze bürünerek, söze sığınarak, söz olup çırpınarak... Yazmak, bizim için daha derin düşünmemizin diğer anlamıdır. Yazmak, belki de deprem dolayısıyla yaşadığımız yıkımla daha sağlıklı hesaplaşmamızı, geleceğimizi bu hesaplaşmadan çıkaracağımız derslerle daha güzel kurmamızı olanaklı kılar.

Hem *Evelâhir* hem de *Yitiksöz* ve *Berdücesi* dergilerimiz için yüzlerce edebiyatçıya, araştırmacıya ulaştık. Hepsi de dergilerin çıkışının devam etmesi yönündeki kararımızı onayladı ve bundan duydukları sevinçli dile getirdiler. Kimden yazı istediyseniz, sağ olsunlar bizi geri çevirmedi. Onların şehrin dışından bakışları da deprem sayımız için önemliydi. Sonrasında, yardım için Kahramanmaraş'a gelmiş kişilere başvurduk. Onların tanıklıkları da hayati de-

Söz, çünkü pes etmediğimizi, mücadele ettiğimizi gösterecek. Söz, çünkü Allah'tan (cc) ümit kesilmeyeceğini, Kahramanmaraşlıların da Allah'tan (cc) ümit kesmediğini dile getirecek.

ğerdeydi. Fakat bir de depremi yaşamış kalem sahipleri vardı. Depremın etkisini belki de en çok onların satırlarından okuyacaksınız. Bunların arasında usta kalemler de var, yazı hayatına henüz yeni başlamış kalemler de. Hepsi de tarihi bir ana şahit oldular ve bu şahitliklerini, gelecek kuşaklar için kayıt altına aldılar. Eminim siz de bu yazıları okurken, bizim dergiyi yayına hazırlarken duyulduğumuz, zaman zaman gözyaşlarımıza hakim olamadığımız gibi uygulanacak ve gözyaşlarınızı durduramayacaksınız. Dergilerimiz daim olsun, daha nice sayılara ulaşsın.

Evelâhir ve *Yitiksöz* dergilerimizin yeni sayılarını deprem konusuna ayırdık. *Evelâhir*'in bu sayısında kaybettiğimiz edebiyatçılarımızı ve araştırmacı yazarlarımızı, onları yakından tanıyan kişilere anlattırarak. Biliyoruz, yakın arkadaşına, henüz yarısı tazeyken dostunu, hocasını, belki üstadını yazdırmak zordur, okuyan için de elem vericidir. Bu işin üstesinden gelen bütün yazar arkadaşlara teşekkür ederim. Depremde kaybettiğimiz Büyükşehir Belediyesi personellerini yani çalışma arkadaşlarımızı da unutmamak. Hepsinin de mekanları cennet olsun. Yaşar Alparslan, Oğuz Paköz, Ahmet Doğan İlbey, Ferhat Ağca, Fazlı Bayram, Recep Şükrü Güngör, Ercan Kozanoğlu, İdil Övgün, Fatma Vişne, Abdulkadir Özkan gibi Kahramanmaraş kültürüne hizmet etmiş, katkıda bulunmuş edebiyatçı ve araştırmacı yazarlarımıza Allah'tan rahmet diliyorum. Depremde 50 bini aşkın insanımızı kaybettik. Kahramanmaraş'ın komşu illeri Hatay, Gaziantep, Adıyaman, Malatya, Şanlıurfa, Kilis, Osmaniye, Adana ve Diyarbakır'a da buradan geçmiş olsun dileklerimi iletmek istiyorum. Kaybettiğimiz bütün canlara Allah'tan rahmet, yakınlarına sabır diliyorum.

,including the districts. When one visits Nurhak, this word becomes a folk song, it rings in our ears. It becomes a poem in Ekinözü. It becomes an epic in Afşin and a lament in Elbistan. It becomes a lullaby in Çağlayancerit, Göksun and Andırın. As we say, the people of Kahramanmaraş are brave, heroic and self-sacrificing; they will bring their city back to its feet. This is a struggle for existence. They will rebuild the city without losing its unique values. Writing is another dimension of this struggle for the people of Kahramanmaraş. We will exist by writing, by becoming the words themselves, by taking refuge in words, wrapping ourselves up in words and struggling... Writing is a connotation for thinking deeply, according to us. Perhaps writing will enable us to come to a reckoning with the devastation we experienced due to the earthquake, and to build our future better with the lessons we will learn from this reckoning.

For both *Evelâhir*, *Yitiksöz* and *Berdücesi*, we reached out to hundreds of literary figures and researchers, all of whom approved of our decision to continue publishing the magazines and expressed their joy. Nobody refused us when we requested articles from them, regardless of who it was. Their point

The promise, because it will show that we are not giving up, that we are struggling. The promise will express that God does not give up hope and that the people of Kahramanmaraş do not give up hope in God.

of view coming outside the city was also important for our earthquake issue. We then turned to people who had come to Kahramanmaraş for aid, and their testimonies were also vital. But there were also the people who had experienced the earthquake. Perhaps you will read the impact of the earthquake in their lines the most. Among them, there are both veteran writers and those who have just started their writing life. All of them witnessed a historical moment and recorded their testimony for future generations. I am sure that when you read these articles, you will be touched as we were while preparing the magazine for publication, and you will

not be able to stop your tears from time to time. May we publish many more issues. We devoted the new issues of our magazines *Evelâhir* and *Yitiksöz* to the earthquake. In this issue of *Evelâhir*, we had people who knew them closely write about the literary and researcher writers we lost. We know that it is difficult to have a close friend write about a friend, a teacher, perhaps a master while the the sorrow hasn't yet soothed, and it is also painful for the reader. I would like to thank all my writer friends who overcame this task. We did not forget the Metropolitan Municipality staff, our colleagues, whom we lost in the earthquake. May their places be in heaven. I wish God's mercy to our literary and researcher writers such as Yaşar Alparslan, Oğuz Paköz, Ahmet Doğan İlbey, Ferhat Ağca, Fazlı Bayram, Recep Şükrü Güngör, Ercan Kozanoğlu, İdil Övgün, Fatma Vişne, Abdulkadir Özkan who served and contributed to Kahramanmaraş culture. We lost more than 50 thousand people in the earthquake. I would like to convey my get well soon wishes to Kahramanmaraş's neighboring provinces of Hatay, Gaziantep, Adıyaman, Malatya, Şanlıurfa, Kilis, Osmaniye, Adana and Diyarbakır. I wish God's mercy to all the lives we lost and patience to their relatives.

Fotograf: Fatih Emre Asya

YERİN YERİNDEN OYNAMASI *yahut* BAZI ŞEYLERİN YERİNE OTURMASI:

MARAŞ

ZELZELESİ ÜZERİNE

THE DISPLACEMENT OF THE EARTH OR THE SETTLING OF THINGS IN PLACE: ON THE MARAŞ EARTHQUAKE

İNÇİ OKUMUŞ

Kuşların yuvasından düştüğü o an bir kuş gibi yuvasından düşüverdi insan. Her şey şairin dediği gibi oldu: "Hiç çağlamadan, gizli inen yaş gibi aktı" yere. Kendi yerinden akıp gitti. Yer yerinden oynadı. Bilenlerin bildiği şeydi deprem. Bilmeyenler öğrendi. Yerin yerinden oynamasının adı zelzeleydi. Alçaldı yüksekte olan ne varsa. Bir bir yere indi, binalar, ağaçlar, insanlar, kitaplar ve kuşlar...

Önce evler gömüldü toprağa. Sonra bazı evlerde oturan bazı insanlar... Kuşlar kendine suskun kaldı. İnsan kendi acısına acıyamadan sevdiklerinin başına koşuverdi. Sözün kısası, fâni olan ne varsa Allah'a bıraktı kendini. Her şey gölgesiyle birlikte silinip gitti. Yağmur gibi, bulut gibi, rüzgâr gibi ansızın çekip gitti kendi yerinden.

"Asrın felaketi" dediler yaşadıklarımıza. Asrın felaketi, toprağın sitemi miydi neydi? Şüphesiz bir ikazdı vahyin işaret ettiği gibi. Hiçbir şeyi yarınlara bırakmamak gerektiğini söyledi her düşen. Sevgileri mesela bir de iyilikleri.

Yeryüzü konuştu. Hem de çok ağır konuştu. On bir şehir dinledi yerin söylediklerini. Şehirim Maraş en ön safta dinledi. Toprak sükuna ermedi bir türlü. Yeryüzü 7.8 şiddetinde sarsılıp silkindiğinde, on bir şehrin beli birden büküldü. Kalbi kırıldı. Sessiz hüsraniyla inledi canım şehirim Maraş. Şu sağır kubbeyle elemiyle silinmez bir iz bıraktı.

Akşamlar gündüzlere indi

Birimizin sesini bin sessizlik böldü

Birimizin acısında hepimiz öldü

At the same time as the bird were falling from their nests, people began to fall out of their houses. Everything happened as the poet said: "I flowed to the ground like a secret tear, without a trickle". It flowed out of its own place. The earth moved. The earthquake was known to those who knew. Those who did not know learned. The name of the displacement of the earth was earthquake. Everything that was high went down. One by one, buildings, trees, people, books and birds came down.

First the houses were buried. Then some people sitting in some houses... Birds were dumbled. People rushed to their loved ones before they could pity their own pain. In short, everything mortal was left to God. Everything faded away with its shadow. Like rain, like clouds, like the wind, it suddenly left its place.

They called it the disaster of the century. Was the disaster of the century a reproach of the land? It was undoubtedly a warning, as the revelation pointed out. Every fallen one said that nothing should be left for tomorrow. Love, for example, and goodness.

The earth has spoken. It said some hard things. Eleven cities listened to what the earth said. My city Maraş listened in the front row. The earth could not calm down. When the earth shook with an intensity of 7.8, the eleven cities suddenly buckled up. Its heart was broken. My dear city Maraş moaned with its silent frustration. It left an indelible mark of sorrow on the deaf dome.

Evenings turned into days

A thousand silences interrupted one of us

Sonra hepimiz gözlerimizi yağmura tutuverdik birden

İşte böyle. Bir şehre acı girince herkesin canı acıyor. Çünkü acı ölçekliyor hayatı. Uyuyan ruhu uyandırıyor, lüzumsuz her ne varsa aradan kaldırıyor. Hülâsa yıkılan şehrin enkazında bir hazine gibi insan aranıyor. Çünkü her biri birer hazinedir sevdiğimizizin ve hatıralarımızın.

Şehrin kimliğini taşıyan mahalleler, eserler, fabrikalar, seçkin muhitler, seçkin evler hepsi yerle bir oldu. Yerle bir olduk hiç olmadığımız kadar. Saadet ve sefalet duygusu bir çadırda eşitleniverdi. Vurulup kaldık birbirimize. Durulup kaldık yeryüzünde. Mühim toplantılarımız iptal oldu, eşsiz davetler ertelendi, olmazsa olmaz randevular pek de lüzumlu değilmiş anlaşıldı. Bütün ciddi işler için aceleyle gerek yoktu artık. Yapacak tek bir ciddi işimiz kaldı önümüzde. Bundan böyle ümitle yaşayacağız.

Sokakların kalabalık köşeleri yok artık. Trafik gürültüleri şimdilik bitti. İhmallerimizi gördük. Evvelce sağır olduklarımızı işitir olduk. Elimizin eremediği her yere dokunabildik. Hiçbir değeri kalmayan binalar ve eşyalar arasından bir define gibi en değerli canlarımızı aradık, bulup çıkardık. Tozlu yüzlerinden öptük daha evvel yüzünü hiç görmediğimiz canların.

Selam olanın selametiyle yeniden yaşamaya başlarken, sabrın ne demek olduğunu bir kez daha anlamaya çalışarak yutkunduk.

Maraş Şih Camii minaresinde 103 senedir saplanıp duran patlamamış top mermisinin yere inip toprağı işaret ettiği yerde, Ahır Dağı'nın boynunu büküp başındaki kar'ı şehre indirdiği yerde, Ulu Camii minaresinin bir mum gibi kendi dibine eriyip aktığı yerde, birbirine yar olanların ve şairlerin tek bir kaderle göçtüğü yerde her şey riyasızdı. Herkes olduğu gibiydi. Biz, olduğumuz gibiydik.

Bu büyük imtihan sonrası bir köşede durup toprağın yarasına baktım.

Böylelikle kederli bir toprak kokusu tattım. Hüzünlü kalplerin tarlasında yapayalnızdım. Yaşlı gözlerimle karşımda dizili duran yaşlı gözlerle bakarken bile umut ekinleri aradım etrafta. Ararken kayboldum.

Zelzele cümle suretimizi birden eritti. Koca dünyada yaşadığımız şehrin bir

köşesinde hepimiz bir yürek kaldık. Zaten bizim olmayan emanetleri sahibine teslim ederken elimizi kalbimizin üzerine koyduk. Adı Selam olanın selametiyle yeniden yaşamaya başlarken, sabrın ne demek olduğunu bir kez daha anlamaya çalışarak yutkunduk.

Gözyaşı tadını kaybetti buralarda. Gözyaşını teselli etmek yine gözyaşlarına kaldı. Sessizlik içinde nefesini beklediklerimiz, kimsesizlikte kimsesini bekleyenlerimiz, yığınlar altında kalan sevdiklerini yeri geldi parmaklarından tanıdılar. Hepimiz anladık ki, bir kimseyi umutla arıyor olmanın boğazımızdaki düğümünün izahı yok... Yıkıntılar arasında süren arayışta kol kola giren neşe ve keder bağının tarifi yok... Bu izahsızlık, bu tarifsizlik birbirimizi amasız ve fakatsız kucaklamanın gayretine denk düşer mi diye sorup duruyorum kendime.

Neden sonra bunca keder içinde bir yerlere saklanmak istedim. Doğup büyüdüğüm şehirde çocukluğumu aradım, sokaklarımı aradım. Saklanacak yer aradım. Sığınacak liman aradım. Aradıklarımı şehre sorduğum kadar bazen bir kelimeye bazen bir şiire sordum. Yıkılmıştı. Cevap alamadım.

Şehirler ve insanlar hüznün saadetiyle olgunlaşırlar. Kalbimizde dimdik duran rahmet, bundan sonra ne yapacağımızın adını da koymuş oldu.

Çünkü bu şehri güzel bakmayı bilenler ayağa kaldıracak besbelli. Çünkü güzel bakmayı bilenler, bu topraklarda güzel çiçeklerin de açma sebebi.

*We all died in the pain of one
Then all of us suddenly opened our eyes to the rain*

That's how it is. When pain enters a city, everyone is hurt. Because pain scales life. It awakens the sleeping soul and removes all that is unnecessary. In short, people are searched for like a treasure in the rubble of the destroyed city. Because each of our loved ones and memories is a treasure.

Neighborhoods, artifacts, factories, elite neighborhoods, elite houses that carry the identity of the city have all been destroyed. We have become one with the earth as never before. The feeling of happiness and misery were equalized in a tent. We were left standing still on earth. Important meetings were canceled, unique invitations were postponed, essential appointments turned out to be not so necessary. All serious business was no longer in a hurry. We have only one serious thing left to do. From now on we will live in hope.

No more crowded corners of the streets. The traffic noise is over for now. We have seen our negligence. We have heard what we were deaf to before. We were able to touch everywhere our hands could not reach. We searched for our most precious lives like a treasure among the buildings and belongings that had no value left, we found them and pulled them out. We kissed the dusty faces of those whose faces we had never seen before.

Where the unexploded artillery shell that had been lodged in the minaret of Maraş Şih Mosque for 103 years descended

As we started to live again with the salvation of the one whose name is Selam, we swallowed, trying to understand once again what patience means.

to the ground and pointed to the soil, where Ahir Mountain bent its neck and brought the snow on its head down to the city, where the minaret of the Grand Mosque melted into its own bottom like a candle, where the poets and those who had been lovers of each other passed away with a single destiny, everything was without pretense. Everyone was as they were. We were as we were.

After this great examination, I stood in a corner and looked at the wound of the soil.

I then tasted a mournful earthy smell. I was all alone in the field of sad hearts. Even as I looked with my tearful eyes at the tearful eyes lined up in front of me, I looked around for crops of hope. I got lost while searching.

The earthquake suddenly melted all our faces. We all remained united in an area of the city in which we reside. We put our hand on our heart while handing over the relics that were not ours to their owner. As we started to live again with the salvation of the one whose name is Selam, we swallowed, trying to understand once again what patience means.

Tears have turned sour around here. It is up to the tears now, to console the tears. Those whose breath we waited for in silence, those who waited for their loved ones in desolation, recognized their loved ones under the heaps by their fingers. We all realized that there is no explanation for the knot in our throats as we search for someone with hope... There is no description for the bond of joy and sorrow that goes hand in hand in the search among the ruins... I keep asking myself if this inexplicability, this ineffability corresponds to the effort of embracing each other without ifs and buts.

Why then, in all this grief, I wanted to hide somewhere. I searched for my childhood in the city where I was born and raised, I searched for my streets, I searched for a place to hide, I searched for a harbor to take shelter. I asked those who I seek to a word and sometimes to a poem, as much as I asked the city. It was devastated. I couldn't get an answer.

Cities and people mature with the bliss of sadness. The mercy that stands firm in our hearts has also named what we will do next. Because it is obvious that those who know how to look beautiful will bring this city back to life. Because those who can see the beauty in things are the reason why beautiful flowers bloom in this land.

In other words, we have been included in everything the city has left behind as well as the standing buildings. All of us who are left behind have been included in the next cycle of the mortal world with our hope, determination and effort.

**Kahramanmaraş'ı
güzel bakmayı
bilenler ayağa
kaldıracak
besbelli. Çünkü
güzel bakmayı
bilenler, bu
topraklarda güzel
çiçeklerin de
açma sebebi.**

Fotograf: Mehmet Fındık

Demem o ki; ayakta kalan binalar kadar şehrin geride bıraktığı her şeyin yanına biz de dâhil olduk. Dünya denilen fâninin bundan sonraki döngüsüne geride kalan hepimiz umudumuz, azim ve gayretimizle yine yeniden dâhil olduk. Var olmak bir umut, umutsa var olmaktır diyerek inandığımız her şey için şehrimizin ellerinden tutarak yola koyulacağız.

Bunu daha çok çalışarak ve emek vererek ispatlayacağız. Gökyüzüne bakacağız. Bundan böyle yanımızda olamasalar bile kalbini kalbimizde hissettiklerimiz için yaşayacağız ve kalplerini bize emanet edenleri yaşatacağız. Bahar, milletçe yüzümüzün güldüğünde gelecek olan mevsimdir. Bunu Maraş toprağından öğreneceğiz, gelmekte olan Maraş baharında belki bir ağaçtan öğrenip yenileneceğiz...

Gönül dediğimiz yer; güzelliğın, sevginin ve her şeyi var edenin merkezidir. Sureti şehir görünse de Maraş, bina, sokak, taş -toprak olduğu kadar manevi mimarların inşa ettiği kocaman bir gönül mülküdür. Manevi mimarları olan şehirler daima ayakta kalırlar. Maraş manevi mimarları olan şehirdir. Tuğlasından çivisine, yolundan bahçesine, tarihinden eserine dek her yere maneviyatın gücünü aktarıp şehrimizi onaracağız.

Şimdi bildiniz mi neden Maraş'ın çokça şairi ve şiiri var? Maraş'ın hüznü mülküdür çünkü şiir. Biz... Şair şehrin evlatları olarak okumaya ve yazmaya devam edeceğiz. Yitip giden kelimelerimizi çağırdık. Bütün olup biteni oku! emrini verenin adıyla okumaya başladık. Sözümüz yıkılmadı şükür. Kalemimiz kırılmadı. Kadim duamızla sarıldık kaleme, "Bizi bir cevabı olmayanlardan eyleme" dedik sözün sahibine. Okumaya ve yazmaya yine yeniden azmettik. Çünkü sözümüz sözdür bizim. Hüznüdür geçer. Su'dur akar. Topraktır sakinleşir dediğimiz yerde geriye kalan biz fâniler şehrin ibiklerinden tutup kaldırmaya başladık.

Bugüne kadar derdimiz hep vardı yine var. Derdimizden yüksünmedik. Dermanımız O iken derdimizden kimsenin şüphesi yok artık. Derdi üstlenip son şiirini yazıp dünyadan giden şair dostlarımızı unutmamak. Şiir emanetinin ellerinden tutarak şehrimizi baştan başa yine yeniden yürümeye başladık.

Ne yaşadysak yaşadık. Yaşamamız gerekti ki yaşadık. Öğrenmemiz gerekenleri öğrenebildik mi? Bu mühim.

Bundan sonra şehrimizi ve her birimizi iyi hissettirecek her şeyi kendimize, kentimize çekmenin zamanıdır.

Not düşelim: Günlerdir o yıkıntıdan bu yıkıntıya gezerken acılardan ayakta kalmayı başaran hemen hepimizin kahramanca duruşu, Maraş insanında tezahür eden ilahi kuvvetin en muhteşem ve en taklit edilemez örneğiydi.

Soranlara "Zelzele sarstı, yıkıp geçti," diyoruz. "Zaman şifalı bir ilaçtır unutturunuz," diyorlar. Sahi, yaşananlar unutulacak kadar mı?

Elbette hiçbir şey eskisi gibi olmayacak. Parmak uçlarımızda yürüyerek, hatıraları incitmeden yine şehrimizde yaşayacağız. Çünkü incinsek de şehrimize kırılmadık. Yerimiz yurdumuz un ufak olsa da şehrimizden dağılmadık. En güçlü şifa moral değerlerimizdendir. Kalbimizin istikametinden ayrılmadık. Yer yerinden oynadı yahut oturdu bazı şeyler yerli yerine. Yıkılmadı daha bin yıl evvel aşkla kurduğumuz şehir.

Beklenmedik şeyler olduysa da umutla bekleyeceğiz.

Hiçbir şey olmasa elbet yarın olur.

Fotoğraf: Mehmet Fındık

We will set out by holding the hands of our city for everything we believe in, saying that to exist is a hope and hope is to exist.

We will prove this by working harder and laboring. We will look up to the sky. From now on, we will live for those whose hearts we feel in our hearts, even if they cannot be with us, and we will keep those who entrust their hearts to us alive. Spring is the season that will come when we smile as a nation. We will learn this from the soil of Maraş, perhaps from a tree in the coming Maraş spring, and we will be renewed...

The place we call the heart is the center of beauty, love and the creator of everything. Although it looks like a city, Maraş is a huge heart property built by spiritual architects as much as it is a building, street, stone and soil. Cities with spiritual architects always survive. Maraş is a city with spiritual architects. We will repair our city by transferring the power of spirituality from brick to nail, from road to garden, from history to artifact.

Now do you know why Maraş has so many poets and poems? Because poetry is the property of sad-

ness in Maraş. As the children of the poet city, we will continue to read and write. We recalled our lost words. We started to read all that is going on in the name of the one who commanded us to read. Thank God our word did not collapse. Our pen did not break. We have our heart in the pen with our ancient prayer: "Don't make us among those who haven't found answers," we said to the owner of the word. We resolved to read and write again and again, because our word is our bond. Sadness passes. Water flows. Where we say that the soil calms down, we, the mortals who are left, started to lift the city by grabbing it by the crests.

We've always had difficulties, and we still do. We didn't see our troubles as a burden. While God is our remedy, no one doubts our troubles anymore. We have not forgotten our poet friends who undertook the problem, wrote their last poem and left the world. We started to walk our city again and again by holding the hands of the poetry relic.

It is obvious that those who know how to see the beauty in things will bring Kahramanmaraş back to life. Because those who can see the beauty are the reason why beautiful flowers bloom in this land.

We lived what we had to live. Did we learn what we had to learn? This is important. It's time to start luring things to our city that will make us all feel good about ourselves and our city.

Let's make a note: The heroic stance of almost all of us who managed to survive the pain while traveling from one ruin to another for days was the most magnificent and inimitable example of the divine power manifested in the people of Maraş.

To those who ask, we say, "The earthquake shook and destroyed us." "Time is a healing medicine, you will forget," they say. Really, is what happened enough to be forgotten? Of course nothing will ever be the same. We will live in our city again, walking on our tiptoes, without hurting the memories. Because even if we are hurt, we are not offended by our city. Even if our home is crumbled, we have not scattered from our city. The strongest healing is our moral values. We have not left the direction of our heart. The earth has moved or some things have fallen into place. The city we built with love a thousand years ago has not been destroyed.

Even if unexpected things have happened, we will wait with hope.

Tomorrow will undoubtedly come, even if nothing else does.

TARİHTE MARAŞ DEPREMLERİ

MARAŞ EARTHQUAKES IN HISTORY

PROF. DR. İLYAS GÖKHAN

**Kentin adı titreyen
veya sallanan yer
anlamına gelen
Arapça "re'aşe"
fiilinden türemiş olup
ism-i mekânı "Mer'aş" tır.**

**The name of the city
derives from the Arabic
verb "resha" which
means a shaking place,
and the name of the
place is "Mer'aş".**

Halk arasında Maraş'ın yedi kez yıkıldığı ve yeniden kurulduğu söylenir durur. Bu söylentinin doğru olup olmadığı bilinmemekle birlikte kentin dört kez yıkıldığı ve yeniden kurulduğu tarihi kayıtlarda yer almaktadır. Kentin adı titreyen veya sallanan yer anlamına gelen Arapça "re'aşe" fiilinden türemiş olup ism-i mekânı "Mer'aş" tır. Maraş adı zelzele yani deprem olan yer demektir.

Maraş'ın ilk olarak MÖ 9. yüzyılda Erkenez çayı kenarında Himli höyükte kurulduğu bilinmektedir. Burada bulunan kentin nasıl yıkıldığı bilinmese de M.Ö. 700'lerde Geç Hititler zamanında Maraş kale ve çevresinde yeniden inşa edilmiştir. Hatta burası Geç Hitit beyliklerinden Gurgum'un başkenti olmuştur. MÖ 2. yüzyılda Komegene Krallığına bağlanan kent MÖ 58'de Roma İmparatorluğu'nun hakimiyetine girer. Bu dönemde Maraş, Germanicia adını alır. Kent Şeyhadil mezarlığından Doğukent'e kadar uzanan ve Namık Kemal ya da Karamaraş denilen bölgede kurulmuştu. Ahırdağı'nın eteklerinde gelişen Germanicia Roma döneminde gelişmiş ve mamur bir hâle gelir. Bu dönemde MS 209, 517, 524 ve 561 yıllarında şiddetli depremlerle sarsılır. Bizans İmparatorluğu zamanında Germanicia söz konusu depremler ya da bir sel felaketiyle 5-6 metre yerin altına gömülmüştür. Günümüzde Germanicia kentinin kalıntıları çıkarılmakta bilhassa bunlar arasında mozaikler dikkat çekmektedir. Bu mozaiklerin Geç Roma ve Erken Bizans dönemlerine ait olduğu ve bunların da MS 6. yüzyıla tarihlendiği görülmektedir. Bizans tarafından yeniden kurulan kent MS 637'de Müslümanlar tarafından fethedilse de iki taraf arasında bölgede hakimiyet mücadelesi 300 yıl sürer. Bu süreç içinde kent birçok defa el değiştirir. Bu dönemde Maraş'ın kale ve çevresine doğru genişlediği de son Emevi halifesi II. Mervan zamanındaki kayıtlardan anlaşılmaktadır. Bu kayıtlarda iki dere (Şekerdere ve Akdere) arasında bulunan Maraş kalesinin surlarının tamir edildiği anlaşılmaktadır. Maraş, 940'larda Abbasilere bağlı bir emirlik olan Hamdanilerin eline geçer. Bu devletin Halep kolunun emiri olan Seyfüddevle b. Hamdan kenti yeniden imar eder. Onun imar ettiği kentin etrafının bir surla çevrildiği ve Şeyhadil mezarlığından Karamaraş'a doğru genişlediği bilinmektedir.

It is popularly said that Maraş was destroyed and rebuilt seven times. Although it is not known whether this rumor is true or not, historical records show that the city was destroyed and rebuilt four times. The name of the city derives from the Arabic verb resha, which means a shaking place, and the name of the place is "Mer'aş". The name Maraş means earthquake, the place where earthquakes occur.

It is known that Maraş was first founded in the 9th century BC in the Himli Mound on the edge of the Erkenez Stream. Although it is not known how the city here was destroyed, Maraş was rebuilt in and around the castle during the Late Hittites in the 700s BC. This place even became the capital of Gurgum, one of the Late Hittite principalities. The city, which was connected to the Kingdom of Komegene in the 2nd century BC, came under the rule of the Roman Empire in 58 BC. During this period, Maraş took the name of Germanicia. The city was founded in the area stretching from Şeyhadil cemetery to Doğukent and called Namık Kemal or Karamaraş. Germanicia, which developed on the foothills of Ahırdağı, became developed and prosperous during the Roman period. During this period, it was shaken by massive earthquakes in 209, 517, 524 and 561 AD. During the Byzantine Empire, Germanicia was buried 5-6 meters underground due to earthquakes or floods. Today, the ruins of Germanicia are being excavated, and the mosaics are especially noteworthy among them. These mosaics belong to the Late Roman and Early Byzantine periods and are dated to the 6th century AD. The city was rebuilt by Byzantium and conquered by the Muslims in 637 AD, but the struggle for dominance between the two sides lasted for 300 years. During this period, the city changed hands many times. It is understood from the records of the last Umayyad caliph Marwan II that Maraş expanded towards the castle and its surroundings during this period. In these records, it is understood that the walls of Maraş Castle between two streams (Şekerdere and Akdere) were repaired. In the 940s, Maraş passed into the hands of the Hamdanids, an emirate of the Abbasids. Seyf al-Dawla b. Hamdan, the commander of the Aleppo branch of this state, rebuilt the city. It is known that the city he rebuilt was surrounded by a city wall and expanded from Şeyhadil cemetery to Karamaraş.

963'te yeniden Bizans'ın eline geçen Maraş 1086'de Selçuklular tarafından fethedilir. Ancak kısa süre sonra 1097'de Haçlılar tarafından işgal edilir. Haçlı işgalinde olduğu dönemde Maraş'ta 1114'te büyük bir deprem meydana gelir. Muasır müelliflerin depremle ilgili anlatılarından bu depremin şiddeti ve tahribatının 6 Şubat 2023 depremine benzediği tespit edilmiştir. Söz konusu deprem Maraş'la birlikte Adıyaman, Urfa, Antep, Osmaniye, Adana ve Antakya bölgesini hatta Suriye kentlerinde de yıkımlara yol açarak Kızıldeniz kıyısında Akabe limanını yerle bir eder. 29 Kasım 1114 ve 6 Şubat 2023 depremleri dünyanın en büyük felaketlerindedir. 1114 depremi ile yerle bir olan Maraş'a Karamaraş denmiştir. Yine aynı depremin yerle bir ettiği Elbistan'ın olduğu yere de Karaelbistan denmiş ve kent şimdiki yerine taşınmıştır.

1114 Maraş depreminin görgü şahitleri Urfalı Mateos (ö.1137), İslam müellifleri Azimî (ö.1160) ve İbnü'l-Kalânîsi (1160), Haçlı müellifi Fulcher of Chartres (ö.1128) ve İngiliz Bathlı Adelard (ö.1152) olup bunlar yaşanan felaketi ayrıntılı şekilde anlatırlar. Orta Çağ müelliflerinden Süryani Mihail (ö.1199) ve Abu'l-Faraç (ö.1286), Ermeni Simbat (ö.1275), Müslüman âlimlerden İbnü'l-Esir (ö.1233), İbn Kesir (ö.1373) ve Ayıntaplı Aynî (ö.1451) gibi şahsiyetler de 1114 depremi hakkında ayrıntılı bilgiler verirler. Yazarların verdiği bu bilgilerden depremin merkezinin Maraş olduğu, Elbistan, Urfa, Harran, Antep, Dülük, Araban, Adıyaman, (Hisnımansur), Besni, Samsat- Gerger-Keysun (Çakırhöyük), Antakya, Derbsak (Kırkhan), İskenderun, Payas, Adana, Ayas (Yumurtalık) Misis ve Sis (Kozan) gibi kentlerin yer aldığı geniş bir bölgeyi etkilediği anlaşılmaktadır. Ayrıca deprem Suriye'de Halep, Azez ve Balis gibi kentler ile Esarib ve Zerdânâ kalelerinde de etkili olmuştur. 29 Kasım 1114 Maraş depremi 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depreminin yıkıntılara yol açtığı Malatya, Diyarbakır ve Elâzığ kentlerini etkilememiştir. Bundan dolayı 6 Şubat 2023 depreminin 29 Kasım

1114 depreminden daha şiddetli olduğu anlaşılmaktadır. İki deprem arasında önemli bir benzerlik de her iki deprem sırasında şiddetli soğukların olması ve kar yağmasıdır. Hemen hemen bütün kaynaklarda 29 Kasım 1114 depremi sonrası kar yağdığını ve her tarafın bembeyaz olduğu bilgileri yer almaktadır.

Depremin görgü şahidi Urfalı Mateos, 29 Kasım 1114 akşam üzeri şiddetli bir deprem olduğunu, şimdiye kadar böyle bir felaketin ne işitildiğini ne de duyulduğunu belirterek "...aniden müthiş bir gürültü koptu ve bütün dünya sarsıldı. Yeryüzü şiddetle titredi, kayalar yarıldı ve tepeler çatladı. Dağlarla tepeler şiddetle çinldi ve canlılar gibi ses çıkardılar. Dağların sesi, kulaklarda bir ordunun çıkardığı gürültüyü andırıyordu. Bütün ova ve dağlar sanki bakırdanmış gibi çinldiler ve ağaçtanmış gibi sallandılar.... O gece, Samsat, Hisnımansur, Keysun, Raban ve Maraş harap oldu. Maraş'ın akıbeti o kadar feci olmuştur ki takriben 40.000 insan telef oldu. Bu çok nüfuslu bir şehirdi ve bu felaketten hiç kimse kurtulamamıştı. Sis (Kozan) şehrinde de aynı şey vukua geldi ve sayısız insan öldü. Birçok manastır ve

Haçlı işgalinde olduğu dönemde Maraş'ta 1114'te büyük bir deprem meydana gelir. Bu depremin şiddet ve tahribatı 6 Şubat 2023 Depreminde benzerdir.

köy harap oldu ve 10.000'lerce insan telef oldu" diye yazmaktadır.

Maraş'ta Yaşanan Diğer Depremler

1114 depremi sonrası 1513 yılına kadar Maraş'ta şiddetli bir deprem olmadığı anlaşılmaktadır. Ancak Antakya, Malatya, Adıyaman, Antep ve Antakya'da meydana gelen 1137, 1157, 1170, 1200, 1203, 1268, 1302, 1387 ve 1408 depremleri Maraş'ı da etkilemiştir. 1268'da Adana ve çevresinde olan depremde Maraş yakınında olan günümüzdeki Osmaniye topraklarında bulunan Haruniye ve Ser-

Maraş, which fell back into Byzantine hands in 963, was conquered by the Seljuks in 1086. However, it was soon occupied by the Crusaders in 1097. During the Crusader occupation, a great earthquake occurred in Maraş in 1114. The intensity and destruction of this earthquake is similar to the February 6, 2023 Earthquake. In addition to Maraş, the earthquake devastated Adıyaman, Urfa, Antep, Osmaniye, Adana and Antakya, and even Syrian cities, destroying the port of Aqaba on the Red Sea coast.

During the Crusader occupation, a great earthquake occurred in Maraş in 1114. The intensity and destruction of this earthquake is similar to the February 6, 2023 Earthquake.

The November 29, 1114 and February 6, 2023 earthquakes are among the world's greatest disasters. Maraş, which was destroyed by the 1114 earthquake, was called Karamaraş. The place where Elbistan was destroyed by the same earthquake was called Karaelbistan and the city was moved to its current location.

The 1114 Maraş earthquake was witnessed by Mateos of Urfa (d.1137), the Islamic writers Azimî (d.1160) and Ibn al-Kalânîsi (1160), the Crusader writer Fulcher of Chartres (d.1128), and the English Adelard of Bath (d.1152), who described the disaster in detail. Medieval authors such as Süryani Mihail (d.1199) and Abu'l-Faraç (d.1286), Armenian Simbat (d.1275), Muslim scholars İbnü'l-Esir (d.1233), İbn Kesir (d.1373) and Aynî of Ayıntap (d.1451) also give detailed information about the 1114 earthquake. From the information provided by these authors, it is understood that the center of the earthquake was Maraş, and that it affected a large region including cities such as Elbistan, Urfa, Harran, Antep, Dülük, Araban, Adıyaman, (Hisnimansur), Besni, Samsat- Gerger-Keysun (Çakırhöyük), Antakya, Derbsak (Kırıkhan), İskenderun,

Payas, Adana, Ayas (Yumurtalık) Misis and Sis (Kozan). The earthquake also affected the cities of Aleppo, Azaz and Balis in Syria, as well as the castles of Esarib and Zerdânâ. The November 29, 1114 Maraş earthquake did not affect the cities of Malatya, Diyarbakir and Elazığ, which were devastated by the February 6, 2023 Kahramanmaraş earthquake. Therefore, it appears that the February 6, 2023 earthquake was more massive than the November 29, 1114 earthquake. Another important similarity between the two earthquakes is the severe cold temperatures and snowfall during both earthquakes. Almost all sources report that it snowed after the November 29, 1114 earthquake and everywhere was covered with white.

Mateos of Urfa, an eyewitness of the earthquake, stated that there was a massive earthquake on the evening of November 29, 1114, and that such a disaster had never been heard or heard of until now, *"...suddenly there was a tremendous noise and the whole world was shaken. The earth trembled violently, rocks split and hills cracked. The mountains and hills resounded violently and sounded like living creatures. The sound of the mountains were like the roar of an army. All the plains and mountains rang as if they were made of copper and shook as if they were made of wood.... That night, Samsat, Hisnimansur, Keysun, Raban and Maraş were devastated. The fate of Maraş was so disastrous that about 40,000 people perished. This was a very populated city and no one survived the catastrophe. The same thing happened in Sis (Kozan) and countless people died. Many monasteries and villages were destroyed and 10,000s of people perished."*

Other Earthquakes in Maraş

It appears that Maraş didn't experience another significant earthquake until 1513 after the one in 1114. However, the earthquakes of 1137, 1157, 1170, 1200, 1203, 1268, 1302, 1387 and 1408 in Antakya, Malatya, Adıyaman, Antep and Antakya also affected Maraş. In the 1268 earthquake in and around Adana, the castles of Haruniye and Servendikar, located in

Fotoğraf: Fatih Emre Asya

vendikar kaleleri yıkılır. Amanos dağlarında yarıklar oluşur. Bölgede 8.000 kişi hayatını kaybeder.

Dulkadir Beyliği Zamanında Maraş Depremi 1513

Dulkadir Beyliği zamanında 1513 yılında Maraş'ta çok şiddetli bir deprem yaşanır. Depremin merkezinin Gölbaşı ile Pazarcık arasında olduğu ileri sürülür. Beyliğin merkezi olan Maraş yerle bir olur ve binlerce insan hayatını kaybeder. Bunun üzerine Dulkadir Beyi Alâüddeve (1479-1515) Karamaraş denilen yerde bulunan kenti şimdiki kale ve çevresinde yeniden kurmuştur. Eski Maraş'ın bulunduğu Karamaraş ise kentin bir semti olarak hâlâ varlığını sürdürmektedir. Bu deprem Maraş'la birlikte Malatya, Adıyaman, Adana ve Tarsus'u da etkilemiştir.

Osmanlı Döneminde Maraş Depremleri

Maraş'ın 1515'te Osmanlı idaresine girmesinden sonra birçok depremin yaşandığı bilinmektedir. Kentte 1544, 1583, 1615, 1795, 1855, 1872, 1874 ve 1893 tarihlerinde depremler olmuştur. Bunlardan bazıları çevre illerde olan depremlerin etkileri sebebiyle hafif sarsıntılar olup bazıları ise şiddetli olmuş ve yıkıcı hasarlara yol açmıştır. Bu depremlerden yıkıcı olanlardan biri 29 Ekim 1795 Cumartesi sabahı saat 7'de meydana gelir. Bu deprem yazarı bilinmeyen bir şiirde manzum olarak teferruatlı olarak anlatılır. Bu manzumdaki bilgilere göre deprem sırasında büyük gürültüler kopmuş ve insanlar çok korkmuş, kentte bulunan 1000 ev yıkılmıştır. Ayrıca birçok minare ve cami de yerle bir olmuştur. Yıkılan yerler arasında Maraş Kalesi de bulunmaktaydı. Kalenin içinde bulunan 300 evin yıkıldığını belirten yazar depremin 40 gün sürdüğünü ifade eder. Yazar kalede bulunan caminin yıkılıp yıkılmadığını belirtmemektedir. Muhtemelen burada bulunan Kanunî Sultan Süleyman Camii yıkılır. Bu depremden dolayı Maraş'ta enkaz altında kalan birçok kişi ölür.

1822'de Halep, Antakya ve Antep'te etkili olan bir deprem daha olur. Bu depremden Maraş da etkilenmiş ancak bir yıkım olmamıştır. Ancak 6 Şubat Kahramanmaraş depremi gibi 1822 depreminde de Antep Kalesi yıkılır. 1893'te Malatya'da etkili olan deprem Maraş'ı da çok etkilemiştir. Bu deprem Elbistan'da da sarsıntılara sebep olmuştur.

1914 yılında Maraş'ın Andırın kazasında hafif hasarlı bir deprem yaşanır. Cumhuriyet döneminde Türkiye'de yaşanan bazı depremlerden etkilenen Maraş'ta hafif hasarlı ya da sadece sarsıntının hissedildiği 2 Kasım 1932, 9-10 Temmuz 1940, 1967 ve 1971 depremleri yaşanır. 1940 depreminde bazı kayalar yerlerinden oynar, ahali evlerinden yiyecek ve yatacaklarını alarak bir müddet düzlüklerde yatarlar. 31 Temmuz 1962 sabah saat 08.30'da Elbistan'da bir sarsıntı meydana gelir. 1967'de Andırın'ın Gökahmetli köyünde yaşanan depremden ise 33 aileye yardım yapılması ve konutlarının inşa edilmesi kararlaştırılır.

Sonuç

Erzurum-Antakya arasında Doğu Anadolu fay hattı üzerinde olan Maraş'ta tarih boyunca pek çok deprem meydana gelmiştir. Maraş'ta yaşanan bazı depremler hafif olurken bir kısmının dünyanın en şiddetli ve yıkıcı depremleri olduğu görülmüştür. Bunun sebebi ise Doğu Anadolu fay hattı ile Arabistan fay hatlarının kesişme noktasının Maraş'a çok yakın olmasıdır. Bundan dolayı Maraş'tan geçen fay hattı şiddetli depremler üretmektedir. MS 6. yüzyılda meydana gelen deprem sırasında Germanicia Antik Kentinin yıkılmıştır. 29 Kasım 1114 depremi ile Maraş yerle bir olmuştur. 1513 depremi ise şehrin yerinin değiştirilmesine neden olmuştur. 29 Kasım 1795'te depremi ise şehir merkezi ile kalede büyük hasara ve can kaybına yol açmıştır. 6 Şubat 2023 Pazarcık ve Elbistan merkezli Kahramanmaraş depremleri ise dünyanın en büyük felaketlerinden biri olarak tarih sayfalarında yerini almıştır.

Fotoğraf: Fatih Emre Asya

the territory of today's Osmaniye near Maraş, collapsed. Cracks were formed in the Amanos Mountains. 8,000 people lost their lives in the region.

Maraş Earthquake during the Dulkadir Principality 1513

During the Dulkadir Principality period, a very massive earthquake occurred in Maraş in 1513. It is claimed that the center of the earthquake was between Gölbaşı and Pazarcık. Maraş, the center of the principality, was destroyed and thousands of people lost their lives. Dulkadir Bey Alauddevle (1479-1515) then rebuilt the city in the place called Karamaraş in and around the present castle. Karamaraş, where the old Maraş was located, still exists as a neighborhood of the city. Along with Maraş, this earthquake also affected Malatya, Adıyaman, Adana and Tarsus.

Maraş Earthquakes in the Ottoman Period

It is known that many earthquakes occurred after Maraş came under Ottoman rule in 1515. There were earthquakes in

the city in 1544, 1583, 1615, 1795, 1855, 1872, 1874 and 1893. Some of these were mild tremors due to the effects of earthquakes in neighboring provinces, while others were massive and caused destructive damage. One of the most destructive of these earthquakes occurred at 7 am on Saturday, October 29, 1795. This earthquake is described in detail in a poem whose author is unknown. According to the information in this poem, there was a great noise during the earthquake and people were very scared and 1000 houses in the city were destroyed. Many minarets and mosques were also destroyed. Maraş Castle was also among the destroyed places. The author states that 300 houses in the castle were destroyed and the earthquake lasted for 40 days. The author does not specify whether the mosque in the castle was destroyed or not. Probably the Mosque of Suleiman the Magnificent located here was destroyed. Due to this earthquake, many people died while trapped under the wreckage in Maraş.

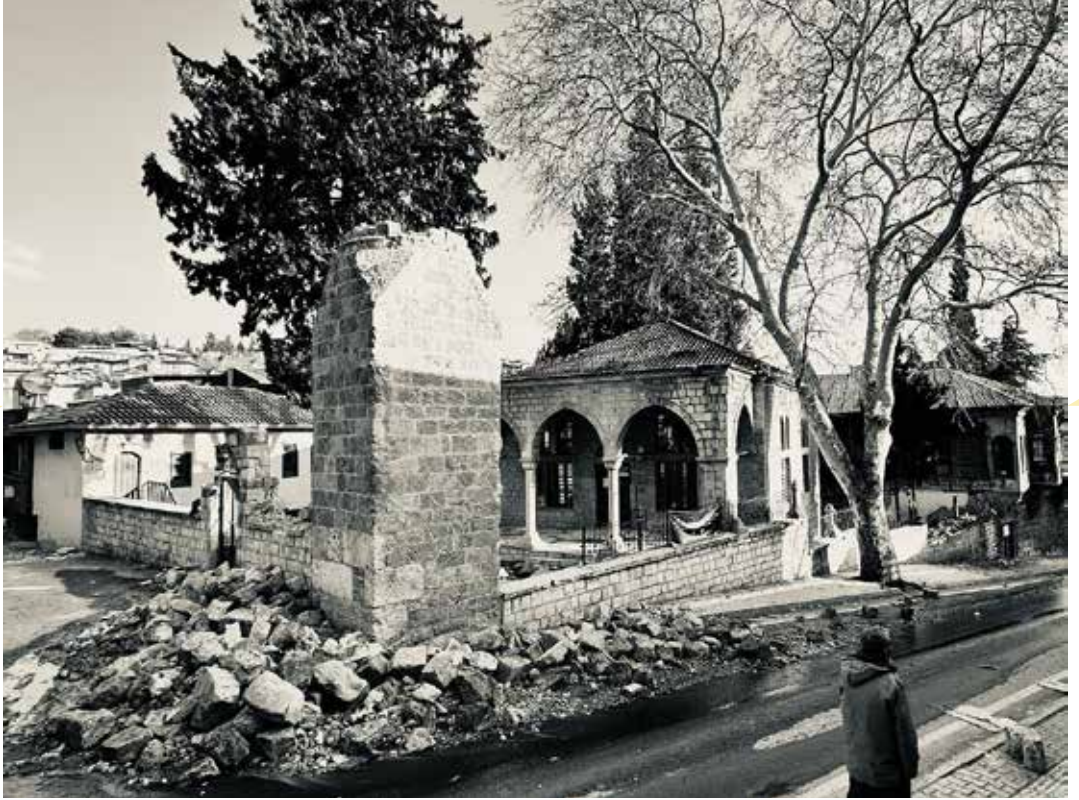
In 1822, another earthquake struck Halep, Antakya and Antep. Maraş was also affected by this earthquake, but there wasn't any destruction. However, Antep Castle collapsed in the 1822 earthquake, just like the February 6 Kahramanmaraş earthquake. The earthquake that struck Malatya in 1893 also had an impact on Maraş. Elbistan experienced tremors as a result of this one.

In 1914, an earthquake with slight damage was experienced in Andırın accident of Maraş. Affected by some earthquakes in Turkey during the Republican period, Maraş experienced earthquakes on November 2, 1932, July 9-10, 1940, 1967 and 1971, which were slightly damaged or only tremors were felt. In the 1940 earthquake, some rocks were dislodged and people took food and bedding from their homes and slept on the plains for a while. At 8:30 a.m. on July 31, 1962, a tremor occurs in Elbistan. After the 1967 earthquake in the Gökahmetli village of Andırın, it was decided to provide aid to 33 families and to build their houses.

Conclusion

Located on the Eastern Anatolian fault line between Erzurum and Antakya, Maraş has experienced many earthquakes throughout history. While some of the earthquakes in Maraş were mild, some of them were the most massive and destructive earthquakes in the world. The reason for this is that the intersection point of the Eastern Anatolian fault line and the Arabian fault line is very close to Maraş. Therefore, the fault line passing through Maraş produces massive earthquakes. During the earthquake that occurred in the 6th century AD, the ancient city of Germanicia was destroyed. With the November 29, 1114 earthquake, Maraş was destroyed. The 1513 earthquake caused the city to be relocated. On November 29, 1795, the earthquake caused great damage and loss of life in the city center and the castle. The February 6, 2023 Pazarcık and Elbistan-centered Kahramanmaraş earthquakes are imbedded in history as one of the world's biggest disasters.

6 ŞUBAT 2023 KAHRAMANMARAŞ ZELZELELERİ ve YIKTIĞI TARİHİ MİRAS

Fotoğraf: Mehmet Fındık

FEBRUARY 6, 2023
THE KAHRAMANMARAŞ EARTHQUAKES AND
THE HISTORICAL HERITAGE IT DESTROYED

İBRAHİM KANADIKIRIK

*"Andolsun ki sizi biraz korku ve açlıkla;
mallardan, canlardan ve ürünlerden eksiltmekle sınavacağız.
Sabredenlere müjdele."
Bakara, 155.*

Bir gece sıcacık yataklarımızda ve en derin uykularımızda dehşetli bir sarsıntı ile uyandık. Tarihler 6 Şubat 2023 gününün 04.17'sini gösteriyordu. Hicri Takvimle 15 Recep 1444 günüydü. Mübarek üç ayların başlarıydı...

Zamanın ve saniyelerin kendi boyutu içerisinde uzatıldığı ve yüreklerin ağza geldiği bir andı. Hiç bitmeyecek gibi uzadıkça uzayan o dehşetli sarsıntı kıyametin küçük bir misâlinde başka bir şey değildi. Eğer kıyametin yavrusu varsa bizatihi kendisiydi. Osmanlı döneminde İstanbul'da meydana gelen büyük ve yıkıcı zelzelelere "kıyamet-i suğra" (küçük kıyamet) denirdi. İşte bu yaşadığımız da Kahramanmaraş Kıyamet-i Suğrası idi.

Şimdi o anın hayali bile halet-i ruhiyemizi dehşete düşürmeye yetiyor. Şiddetli zelzelenin dehşeti içerisinde evimizin bir odasında ailelerimizle toplanıp bir yandan kelime-i tevhid getirirken, bir yandan da sarsıntıların korkunç sesi arasında yıkılmakta olan bir şehrin çocukları olarak çaresizlik içinde ilahi hükme teslim olmuşuk.

Bebekliğimizde annelerimizin beşiklerimizi salladığı sevgili Kahramanmaraş'ımız gün geldi kendisi bir beşik oldu. Kimimizi salladı, salladı, salladı, korkuttu. Kimimizi de ecel beşiğinde salladıktan sonra bağrına alarak inşaallah manevi şehid hükmüyle ebedi âleme yolcu eyledi.

Mülkün sahibi olan yüce Allah bizlere can ve mallarımızın birer emanet olduğunu ve dilediği anda ve dilediği şekilde emanetini teslim alacağını ilme'l-yâkîn, ayne'l-yâkîn ve hakka'l-yâkîn bir şekilde öğretti.

Bakara suresinin 155. ayet-i kerimesinde belirtildiği üzere korku, canlardan ve mallardan eksiltme ile imtihandan geçirildik ve geçirilmeye devam ediyoruz. Ayet-i kerime bu süreçte bir sabır imtihanından geçirildiğimizi açıkça beyan etmekte ve sabredenleri müjdelemektedir. İnşallah vefat edenlerimizin elemli hâlleri ahiret saadetlerinin bir vesilesi olurken, biz hayatta kalanlara da yaşadıklarımız hem dünya hem de ahirete yönelik nice hikmetli neticelere vesile olur.

Sürekli devam eden sarsıntılar içinde belki de hayatımda ilk kez uyanık olduğum hâlde sabah namazını kazaya bıraktım. Kar ve şiddetli soğuk altında ne abdest almaya ne de namaz kılmaya bir çare bulabildim. Öğle namazını yakınıımızdaki caminin saçağından akmakta olan kar suyuyla aldığım abdestle

*"We will certainly test you;
with a touch of fear and famine and loss of property, life,
and crops. Give good news to those who patiently endure"
Surah Al-Baqarah, 155.*

One night, in our warm beds and in our deepest sleep, we were awakened by a terrifying tremor. The dates showed 04:17 on February 6, 2023. It was 15 Rajab 1444 in the Hijri Calendar. It was the beginning of the blessed three months...

It was a moment when time and seconds were stretched out in their own dimension and hearts were in our mouths. That terrifying tremor that seemed to go on and on as if it would never end was nothing but a small example of the doomsday. If the doomsday had a baby, it was the doomsday itself. During the Ottoman period, the great and devastating earthquakes that occurred in Istanbul were called "kıyamet-i suğra" (small apocalypse). And this was the apocalypse of Kahramanmaraş.

Now even the imagination of that moment is enough to terrify our state of mind. We gathered with our families in a room of our house in the horror of the massive earthquake, and while we were saying the word of God, we surrendered to the divine judgment in despair as the children of a city that was collapsing amidst the terrible sound of the tremors.

Our beloved Kahramanmaraş, where our mothers rocked our cradles when we were babies, became a cradle itself one day. It rocked, rocked, rocked and frightened some of us. After rocking some of us in the cradle of death, it took us into its bosom and, God willing, sent us to the eternal realm with the verdict of a spiritual martyr.

Almighty Allah, the owner of the property, has taught us to "know with knowledge, to know by seeing with the eye, to know with everything, to be knowledgeable" way that our lives and property are entrusted to God and that God will receive them when and how God wills.

As stated in verse 155 of Surat al-Baqarah, we have been and continue to be tested with fear, loss of lives and property. The verse clearly states that we are being tested with patience in this process and gives good news to those who are patient. Insha'Allah, the painful conditions of those who have passed away will be a means of their bliss in the Hereafter, and for those of us who are still alive, our experiences will lead to many wise results for both the world and the Hereafter.

Perhaps for the first time in my life, in the midst of the constant tremors, I left the Fajr prayer unattended even though I was awake. I could neither perform ablution nor pray in the snow and hard cold. When I performed the noon prayer with the ablution I performed with the snow water flowing from the eaves of the nearby mosque, perhaps for the first

**6 Şubat Maraş
Zelzelesi ile Maraş'ın
tarihi mirasının kısm-ı
küllisi yıkıldı. Şehir
Fransız Harbinden
beri ilk kez bu kadar
büyük bir yıkım
gördü.**

kıldığımda abdest alabilecek temiz suyun ne kadar büyük bir nimet olduğunu belki de ilk kez bu kadar iyi idrâk edebildim. Ya Rab! Her hâlimiz için sana sonsuz şükürler olsun. Bize merhamet et ve bizi başıyla. Üzerimizdeki nimetlerini saymaktan aciziz.

Bu zelzele ile Maraş'ın tarihi mirasının kısm-ı küllisi yıkıldı. Şehir Fransız Harbi'nden beri ilk kez bu kadar büyük bir yıkım gördü. Belki de bu yıkım şehrin asırlardır gördüğü en büyük yıkım oldu. 1114 depremi Maraş'ı yerle yeksan eden ve tüm şehrin daha yukarılara doğru çekilmesine sebep olan bir yıkım olmuş. O dönem, şehir Haçlı Senyörlüğünün yönetimi altındaydı. Tarihlerin kaydettiği ikinci bir büyük deprem ise 1795 zelzelesi. Büyük tahribat olmuş. Kale içindeki çarşılar ve Sultan Süleyman Camii tahrip olmuş. Bu yıkımın etkilerini Divanlı, Nuh ve Kazancı Ca-

mii kitabelerinde yıllar önce Dr. Yasin Kozak'la birlikte okumuş ve yıkımın şehrin tamamında etkili olduğunu da müşahede etmiştik.

İlk günden itibaren şehrin muhtelif yerlerindeki korkunç yıkımı ve felaketin büyüklüğünü hem işittik hem de araçla zorlukla da olsa gidebildiğimiz yerlerde gözlemledik. Ağabeyimin Palmiye Sitesi enkazında yardım isteyen bir anne ile kızını saatler süren çaresizlik içerisindeki kurtarma telaşı ile eniştemin Divanlı'nın yüksekçe yerindeki evinden çarşılarda yıkılan binaların gürültülerini ve gelen çığlık seslerini duyuşunu anlatırkenki gözlerinin doluşu tarihe düşmüş en acı notlardan oldu.

Sevgili Kahramanmaraş'ımızın hâl-i pür melâlini gördükçe yüreklerimiz dağlandı, hüznümüz ziyadeleşti, dudaklarımız titredi, gözyaşlarımız sel

oldu aktı. Bu satırları yazarken bile gözlerimin buğulanmasına engel olamıyorum. Tüm çarşılar, Şekerdere, Şazibey, Kayabaşı, Pınarbaşı, Fevzi Paşa, Şekerli, Hatuniye, Divanlı, Kuyucak, Kümbet, Haydarlı, Turan, İsa Divanlı Mahalleleri, Doğukent, Palmiye, Ebrar, Pentapark, Hamidiye Siteleri hangi birini saysak yıkım ve cenazeler ile enkaz altındakilerin sızısı ciğerlerimizi dağlamaya yetiyordu.

Bu korkunç yıkımdan Kahramanmaraş'ın tarihi kimliğini yansıtan birçok eser de nasibini aldı. Tabir yerindeyse şehrin tarihi silindi. Tarihi camilerden neredeyse ayakta kalan olmadı. Ulu Camii minaresinin ana gövde üzerinde kalan kısmı caminin üzerine yıkıldı. Bu kısım 19. yüzyılda yenilenmişti. Ayakta kalan kısım ise 16. yüzyıl başında Alaüddevle tarafından yaptırılan ana gövdeydi.

Some of the historical heritage of Maraş was destroyed by the earthquake that occurred on February 6. The city experienced such severe devastation for the first time since the French War.

Fotoğraf: Mehmet Fındık

time I was able to realize how great a blessing clean water for ablution is. Oh Lord! We thank You infinitely for our every situation. Have mercy on us and forgive us. We are incapable of counting Your blessings upon us.

Some of the historical heritage of Maraş was destroyed by the earthquake that occurred on February 6. The city experienced such severe devastation for the first time since the French War. Perhaps this was the biggest destruction the city had seen in centuries. The earthquake of 1114 was a devastation that leveled Maraş to the ground and caused the entire city to be pulled upwards. At that time, the city was under the rule of the Crusader Seignory. The second great earthquake recorded by history is the 1795 earthquake. There was massive destruction. The bazaars inside the castle and the Sultan Suleiman Mosque were destroyed. We had read the effects of this destruction in the inscriptions

of Divanlı, Nuh and Kazancı Mosques years ago together with Dr. Yasin Kozak and observed that the destruction was effective throughout the city.

From the first day, we both heard about the terrible destruction in various parts of the city and observed the magnitude of the disaster in the places we were able to visit, albeit with difficulty. My brother's hours of desperate rescue of a mother and her daughter in the rubble of the housing estate Palmiye, and my brother-in-law's eyes filling with tears as he described how he heard the noise of the collapsing buildings in the bazaars and the screams coming from his house on the high ground of Divanlı were among the most painful notes in history.

As we saw the state of our beloved Kahramanmaraş, our hearts broke, our sadness increased, our lips trembled, and our tears flowed like floods. Even as I write these lines, I cannot stop my tears. All the bazaars, Şekerdere, Şazi-

bey, Kayabaşı, Pınarbaşı, Fevzi Paşa, Şekerli, Hatuniye, Divanlı, Kuyucak, Kümbet, Haydarlı, Turan, İsa Divanlı Neighborhoods, Doğukent, Palmiye, Ebrar, Pentapark, Hamidiye housing estates, the destruction and funerals and the pain of those under the rubble were enough to tear our lungs.

Many monuments reflecting the historical identity of Kahramanmaraş were also affected by this terrible destruction. The history of the city was erased, so to speak. Almost none of the historical mosques survived. The part of the minaret of the Grand Mosque on the main body collapsed on top of the mosque. This part was renovated in the 19th century. The part that remained standing was the main body built by Alaüddevle at the beginning of the 16th century.

A part of the Grand Bazaar (Below Bedesten) collapsed. I learned that the Saraçhane Mosque collapsed and I was devastated once again.

Kapalı Çarşının (Aşağı Bedesten) bir kısmı çöktü. Saraçhane Camii'n yıkıldığını öğrendim, bir kez daha yıkıldım.

Arasa Camii'n ağır hasarlı olduğunu yanından geçerken gördüm. Tarihi minaresi ise ana gövdesinden az bir kısmı ayakta kalmak üzere tamamen yıkılmıştı.

Şazibey Camii'n tarihi minaresinin yıkılmasıyla 5 asırdır ayakta duran son kalıntısı da veda etti. Delil Ali Camii'n de tahrip olduğu haberini aldım.

103 yıl önceki İstiklal Harbi'nde kubbesi ve minaresi düşman ateşiyle delik deşik olan ve şerefesi altına saplanıp kalan top mermisiyle Fransız vahşetinin ve savaşın en canlı tanığı olan Gazi Şeyh Camii tüm varlığı ve minaresiyle çöktü.

Şeyh Ali Sezai Efendinin millî teşkilatlanmasında önemli bir merkez olan ve yivli minaresiyle Maraş'ta tek olma özelliği olan Şekerli Camii yıkıldı. Sadece son cemaat

mahalli duvarının ayakta kaldığını büyük bir hüznle müşahede ettim.

Nakıp Camii'n Fransız Harbi'nde kurşun yaralarıyla gazi olmuş tarihi minaresi de tüm hatıralarıyla aramızdan ayrıldı.

Divanlı Camii Maraş tarihi camileri içerisinde çift şerefe özelliği ile tekti. Minare yıkıldı. Caminin büyük kısmı çöktü. Güney duvarının bir kısmı delik deşik bir surette zorlukla ayakta duruyor.

Divanlı'da Kazancızâde Mesut Efendi tarafından yaptırılan Kazancı Camii de Maraş'a veda etmiş durumda. Minaresi ise ağır hasar almış.

Divanlı'da sokak arasında küçük ama çok şirin bir cami olan Nuh Camii de yıkılmış. Enkazdan sokağa bile girilemiyor. Ablalara misafir gittiğimde vakit namazlarını Nuh Camii'nde kılardım. Eskiden minaresinde leylek yuvası vardı. 15-20

sene var ki leylekler gelmez olmuştu.

İsa Divanlı Camii'n bulunduğu sokaktan geçtim. O da maddi varlığından geçmiş durumdaydı. Başımı sola çevirdim. Uyuz Pınarı ayaktaydı. Küçücük bir teselli oldu.

Tarihi Kuyucak Hamamı'na giden tüm yollar enkazla kapalı olduğu için akıbetini gözlemleyemedim. Ancak onun da yıkıldığı bilgisini aldım.

Daha ötedeki Bey, Duraklı, Evzaniye, Dede Mehmed Efendi Camileri hakkında kesin bir bilgi alamadım. Haznedarlı Camii minaresinin yıkıldığı işittim.

İçinde Sütçü İmam türbesinin olduğu Uzunoluk'taki tarihi Çınarlı Camii minaresinin de yıkıldığını öğrendim. Minarenin yarı gövdeden yukarısı 19. yüzyılda yenilenmişti. O yenilenmeye ait elle çizilmiş bir inşa krokisini ve kaydını bir dostumda görmüş ve PDF'ini arşivime almıştım.

**Sevgili
Kahramanmaraş'ımızın
hâl-i pür melâlini
gördükçe yüreklerimiz
dağlandı, hüznümüz
ziyadeleşti, dudaklarımız
titredi, gözyaşlarımız
sel oldu aktı.**

I saw that the Arasa Mosque was heavily damaged as I passed by, and its historic minaret was completely destroyed with only a small part of its main body still standing.

With the destruction of the historic minaret of the Şazibey Mosque, the last remnant of the mosque, which had been standing for 5 centuries, disappeared. I received the news that Delil Ali Mosque was also destroyed.

103 years ago, during the War of Independence, Gazi Sheikh Mosque, whose dome and minaret were riddled with enemy fire, and which was the most vivid witness of the French atrocities and the war with the cannonball lodged under its balcony, collapsed with its entire existence and minaret.

Şekerli Mosque, which was an important center in the national organization of Sheikh Ali Sezai Efendi and was the only one in Maraş with its grooved minaret, was demolished. I observed

with great sadness that only the last congregation wall remained standing.

The historical minaret of the Nakıp Mosque, which was wrecked with bullet wounds in the French war, also left us with all its memories.

The only remaining historical Maraş mosque was the Divanlı Mosque.

The minaret fell to pieces. A significant portion of the mosque fell. Only a little portion of the south wall is standing, and it has holes in it.

Kazancı Mosque, built by Kazancızâde Mesut Efendi in Divanlı, also bid farewell to Maraş. Its minaret is severely damaged.

Nuh Mosque, a small but very cute mosque in the street in Divanlı, was also destroyed. You can't even enter the street because of the debris. When I used to visit my sisters, I used to pray at Nuh Mosque. There used to be a stork's nest on the minaret. For 15-20 years the storks stopped coming.

I crossed the street where the İsa Divanlı Mosque was located. It too was past its material possessions. I turned my head to the left. Uyuz Spring was standing. It was a small consolation to me.

I couldn't observe the fate of the historical Bathhouse Kuyucak as all the roads leading to it were blocked by debris. However, I was informed that it too had been demolished.

I could not get any definite information about the Bey, Duraklı, Evzaniye, Dede Mehmed Efendi Mosques further away. I heard that the minaret of Haznedarlı Mosque was destroyed.

I also learned that the minaret of the historic Çınarlı Mosque in Uzunoluk, where the tomb of Sütçü İmam is located, was also demolished. The minaret was renovated from the half-body up in the 19th century. I had seen a hand-drawn construction sketch and record of that renovation at a friend's house and took the file into my archive.

Our hearts sank when we witnessed the condition of our dear Kahramanmaraş; our anguish deepened; our lips trembled; and streams of tears streamed from us.

Yine Çukuroba Camii'nin yıkıldığı bilgisine ulaştım. Kanlıdere Köprüsü yanından Kayabaşı'na çıkan yokuş enkazla kaplı olduğu için yoldan geçmek imkânsız hâle gelmiş. Çukuroba Camii 16 Aralık 1919'da Ermenilerin akşam vakti bomba atıp, müezzine kurşun sıktıkları bir camimizdi.

Hatuniye, Boğazkesen, Keşif Efendi, Çarşıbaşı camilerinin de minareleri şehre veda etmiş. İklim Hatun (Üdürgücü) Camii'nin de ağır hasarlı olduğunu duydum. Hemen bitişindeki Hışır Hanla ilgili bir bilgiye ulaşamadım.

Sarayaltı ve Bahçelievler camileri de zelzenenin yıktığı camilerimiz arasına dâhil olmuş. Bayazıtlı Camii'nin minaresini yarı gövdesinden itibaren ağır hasarlı gördüm. Yıkılmak üzereydi. Etrafını koruyucu bantla çevirmişlerdi. Bir sonraki gördüğümde hasarlı kısmı tamamen yıkılmıştı. Ya kendiliğinden yıkıldı, ya da tedbiren yıktılar. Çünkü hem yol güvenliğini hem de hemen karşısındaki jandarma girişini tehdit eder vaziyetteydi.

Camiler ve çarşılar dışında birçok tarihi konak da ya yıkıldı ya da ağır hasar aldı. Dedeoğlu Konağı'nın ve Eski Amerikan Koleji olan Yedi Güzel Adam Müzesi'nin de bir kısmının çöktüğü haberi hüznümüzü artırdı. Tüm bu yapılar son yıllarda restore edilmişti. Burada şu soruyu sormak bir Kahramanmaraşlı olarak tari-

hi bir vazife ve mesuliyetimiz. Bu yapılar restore edilirken olası bir depreme karşı bunların güçlendirilmesi yapılmadı mı da hepsi birden yıkıldı? Bu soru cevap bekliyor!

Bir kısım burçlarında çökmeler olsa da her şeye rağmen kaleimiz dimdik ayakta elhamdülillah. Bölgeleri tam anlamıyla gezme imkânım olmadığı için gözlemlerim dışındaki bilgilere dostlarım vasıtasıyla ulaştım. Zaman içinde yıkılan ve hasar gören tarihi mekânlarımızla ilgili görüntü ve bilgiler daha da netleşecektir.

Tarihi mimarimiz inşallah zaman içerisinde aslı şekline uygun olarak inşa edilecektir. Ancak orijinal dokuları bir daha geri gelmeyecektir. 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş için yeni bir milat oldu. Tüm şehir gibi tarihi yapılarımız da bu yıkım ve değişimden nasibini aldı. Maraş bir daha eski Maraş olmayacak. Bir asır önce kahraman ecdadımız "Maraş bize mezar olmadan düşmana gülizâr olamaz" demişti. Torunları olarak bizler de diyoruz ki ve tarih şahit olsun ki; "Maraş bize mezar da olsa, onu asla düşmana Gülizâr etmeyeceğiz!"

Son olarak, bu felaket niçin bâşımıza geldi ve ecdad yadigarı tarihi camilerimizin tümüyle yıkılmasının hikmeti nedir, sorusuna verilecek cevap herkesin kendi muhasebesinde gizli!

**Bir kısım burçlarında çökmeler
olsa da her şeye rağmen
kalemiz dimdik ayakta
elhamdülillah.**

'I was also informed that the Çukuroba Mosque had been destroyed. The slope from Kanlıdere Bridge to Kayabaşı was covered with debris, making it impossible to cross the road. Çukuroba Mosque was a mosque that Armenians bombed in the evening on December 16, 1919 and shot its muezzin.

The minarets of Hatuniye, Boğazkesen, Keşif Efendi and Çarşıbaşı mosques also bid farewell to the city. I heard that the İklime Hatun (Üdürgücü) Mosque was also heavily damaged. I could not find any information about the adjacent Hışır Han.

Sarayaltı and Bahçelievler mosques were also among the mosques destroyed by the earthquake. I saw the minaret of Bayazitli Mosque heavily damaged from half of its body. It was about to collapse. They had surrounded it with protective tape. The next time I saw it, the damaged part had completely collapsed. Either it collapsed spontaneously or they demolished it as a precaution. Because it threatened both road safety and the entrance of the Gendarmerie just across the road.

In addition to mosques and bazaars, many historical mansions were either destroyed or heavily damaged. The news that part of the Dedeoğlu Mansion and the Seven Beautiful Men Museum, the former American College collapsed added to our sadness. All these buildings had been restored in recent years. It is our historical duty and responsibility as one from Kahramanmaraş

to ask the following question here. While these buildings were being restored, were they not reinforced against a possible earthquake and all of them collapsed at once? This question awaits an answer!

Although some of the bastions have collapsed, our castle is standing firm despite everything, fortunately. Since I did not have the opportunity to fully visit the regions, I reached the information other than my observations through my friends. In time, the images and information about our destroyed and damaged historical places will become clearer.

Inshallah, our historical architecture will be built in time in accordance with its original form. However, their original textures will never come back. February 6, 2023 was a new milestone for Kahramanmaraş. Like the whole city, our historical buildings also got their share of this destruction and change. Maraş will never be the old Maraş again. A century ago, our heroic ancestors said, *"Maraş cannot be a rose for the enemy without being a grave for us"*. As his descendants, we also say and let history be a witness; *"Maraş may be our final graveyard, but we will never turn it into a heaven for the foe!"*

Finally, the answer to the question of why this disaster has befallen us and what is the wisdom of the complete destruction of our historical mosques, the heirlooms of our ancestors, is hidden in everyone's own accounting!

Fotograf: Haadi Mousavi

**Although some of its bastions
have collapsed, our castle is
standing firm despite everything,
fortunately.**

YERALTI CANAVARLARINI DEHLEMEN

SPURRING THE UNDERGROUND MONSTERS

Şehir deyip geçmeyeceksin! İsminde, cisminde, belleğinde, mazisinde neler yüklüdür; nice hayatı, nice hatırayı, emaneti, ümidi bedeninde saklar da geleceğe taşır bileceksin.

"Zarfa değil mazrufa bak" derler ama bazen zarf mazruftan daha kıymetli olabiliyor. *Evelâhir* dergisinin 13. sayısının yer aldığı kargo gönderisi benim için öyle oldu. Elim varıp da bir türlü o naylon paketi açamadım. Çünkü üzerinde gönderenin ve alıcının adresi ile bir de tarih yazıyordu: Kahramanmaraş, 3 Şubat 2023.

3 Şubat'ta yani o kara 6 Şubat'tan 55, 60 saat önce üstü yazılıp yola çıkarılan zarfı, mazrufuyla birlikte saklamak boynumun borcu oldu. Tam o günlerde *Evelâhir*'in yeni sayısına göndermek için üzerinde çalıştığım yazı da yarım kaldı. Aslında yarım kalmaktan ziyade kalakaldı. Yazının gideceği yer kalmadı. Maraş'tan bir haber geldi: Koca koca şehirler yıkıldı, mamureler viran oldu, yazı durdu, yazgı döndü... Yeraltında asırlardır biriken enerji, yer üstündeki kaç asırlık medenî birikimi tarumar etti. O birikimin küçük nişanesi olarak o zarf öylece kalacak. Çünkü o geçip gitmiş zamandan, yıkık bir şehirden ve kaybolmuş hayatlardan bir yadigâr. Süregiden, sıradanlaşan, alışılan, ritmini ve kıvamını bulmuş bir hayattan kalan bir hatıra... İsminin tüm çağrışımıyla Kahramanmaraş'ı hatırlatıyor.

Gaziantep, İskenderun, Antakya, Adıyaman, Elbistan, Malatya, İslahiye, Nurdağı, Kâhta... O isimler binlerce yıllık tarih seyrinden geçilerek hak edildi. Kimse koymadı bu adları; binlerce yılın cenderesinden geçerek varlıklarına işlediler. Umur gördüler, zeval gördüler; istilaya, talana uğradılar, yıkıldılar, yapıldılar... Adlarıyla sanlarıyla bugüne ulaştılar. İnsanın dar vaktinde mahvedici olan felaketler, onların geniş zamanında duraksama, yalpalama olarak kayda geçti. Bunca asırdır, sayısız ruhu bünyesinde barındıran, nefisleri yatıştıran, kişileri yetiştiren şehirlerimiz, şimdi kendi varlıklarını onaracak ve tarihî seyirlerini sürdürecekler.

Şehir deyip geçmeyeceksin! İsminde, cisminde, belleğinde, mazisinde neler yüklüdür; nice hayatı, nice hatırayı, emaneti, ümidi bedeninde saklar da geleceğe taşır bileceksin. İnsanın var olma çabası, hüneri, sanatı, ihtirası, nefsi şehirde birikir ve zamana yüklenir. Seni de yüklenir, rüyalarını da, emellerini de, hüsrانlarını da... Mezarlıklarında, harabelerinde, kâşanelerinde, muşeretinde, sözlüğünde, yer altında, olay ufkunda insan yağar, insan biriktirir şehir. Ağır ağır yenilenir, zamanla oynasarak üstüne koyar, seçip eleyerek hafızaya alır. Bir arz parçasına tutunur, orada yerleşir, arza

Don't just call it a city! You shall know how much it carries in its name, its body, its memory, its past; how many lives, memories, relics and hopes it holds in its body and carries into the future.

"They say "Consider the envelope from the inside, not the outside," but sometimes the envelope can be more valuable than what it keeps inside. Such was the case for me with the cargo shipment containing the 13th issue of *Evelâhir* magazine. I could not open the plastic package because it had the address of the sender and the recipient and the date written on it: Kahramanmaraş, February 3, 2023.

On February 3rd, that is, 55, 60 hours before that February 6th, it became my obligation to keep the envelope, together with its inside envelope cover. Just in those days, the article I was working on to send to the new issue of *Evelâhir* was left unfinished. Actually, it was left homeless all of a sudden. The article had nowhere to go. The news came from Maraş: towns were destroyed, cities were devastated the writing stopped, fate turned... The energy that had been accumulating underground for centuries destroyed centuries of civilized accumulation above ground. That envelope will remain as a small token of that accumulation. Because it is a memento of time gone by, a ruined city and lost lives. A souvenir of a life that is ongoing, ordinary, accustomed, has found its rhythm and consistency... It reminds of Kahramanmaraş with all the connotations of its name.

Gaziantep, İskenderun, Antakya, Adıyaman, Elbistan, Malatya, İslahiye, Nurdağı, Kâhta... These names were earned through thousands of years of history. Nobody gave them these names; they have been engraved into their existence through thousands of years. They have been honored, they have suffered; they have been invaded, plundered, destroyed, built... They have reached today with their names. The disasters that were devastating in the short time of human beings were recorded as hesitation and wobble in their long time. Our cities, which have been harboring countless souls, calming the souls and raising individuals for so many centuries, will now restore their own existence and continue their historical course.

Don't just call it a city! You shall know how much it carries in its name, its body, its memory, its past; how many lives, memories, relics and hopes it holds in its body and carries into the future. Man's effort to exist, his skill, his art, his ambition, his ego accumulates in the city and is loaded with time. It also loads you, your dreams, ambitions, frustrations... The city accumulates human beings in its graveyards, ruins, halls, manners, vocabulary, underground, event horizons. It is slowly renewed, it adds to it by playing with time, it memorizes it by selecting and sifting. You cling to a piece of land, settle there, and open up to time

**Antakya'nın,
Maraş'ın,
Malatya'nın
gördüğü
kaçıncı yıkım
bu? Bir kere
yıklılmakla
tarihe karışan
cinsten şehirler
değil onlar.**

Fotoğraf: Mehmet Fındık

duyduğun emniyetle zamana açılırsın. Katman katman doldurursun araziyi. Yer sağlamdır seni tutar, zaman doğrusaldır geçmişten geleceğe akar.

Bu muhkem arz üzerinde, bu öngörülebilir akışta yazılır şehrin hikâyesi. Başı sonu bilinmez; sayfalar çevrilir, sahneler değişir, karakterler girer çıkar, beşikler ve mezarlar dolar. Cafaçlı veya durağan vakitler yaşanır, akış gâh hızlanır gâh durulur. Muhkem yerde, emin zamanda yaşanır bütün bunlar. O mamur beldenin, o fakir semtin, o kenar mahallenin, o ışıltılı caddenin, o şamatalı sokağın, o lüks sitenin bir kıssalık vadesi vardır. Adlar, âdetler, görgüler, zevkler, sahneler ise süzüle süzüle devam eder. Yeter ki zemin sabit olsun, zaman dümdüz aksın...

Ruhları ve bedenleriyle, kimlikleri ve kültürleriyle temayüz eden güzel ve müstesna şehirlerimizin zemini sarsıldı, zaman akışı yalpaladı. Oturmuş yapılara, yerleşik itiyatlara dayalı rutinlerinde

alttan alta işleyen yanlışlar, çarpıklıklar, kusurlar, veballer arzın silkelmesiyle birden ortaya döküldü. Sanki deprem, bizim ihmallerimizden, aç gözlülüğümüzden, ölçsüzlüğümüzden beslenen yer altı canavarlarını açığa çıkardı da üzerimize saldı. Acı ve acımasız gerçekler yüzümüze çarptı. Şehre karşı işlediğimiz suçların bedeli mi bu? Hayır, şehir oç almaz; onca cürmü, hırsı, şişkinliği taşıyamaz hâle geldiğinde, yavaş yavaş veya aniden kusar. Yaşanan tarifsiz acıyı, derdi, meşakkati, sızıyı sakinleriyle birlikte çeker.

Çeker, sürükler ve hemşehrileri yeni bir geleceğe taşır. Kayıpları, kırılmaları, mahvoluşları benliğine yükler ve seyrine devam eder. Enkazlara yeni bir katman, acılara unutturucu bir merhem çeker; kasvete soluk bir ışık, bedbinliğe çocuksu bir ümit düşürür ve geleceğe ilerler. Ayaklarının altından yerin kaydığı, kedere, çaresizliğe, öfkeye batmış insanlara narin bir tutamak, anaç bir sı-

ğınak olur şehir. Antakya'nın, Maraş'ın, Malatya'nın gördüğü kaçıncı yıkım bu? Bir kere yıklılmakla tarihe karışan cinsten şehirler değil onlar. Matem tutmayı da bilirler, kayıp defterini tutmayı da. Hafızayı da tazelerler, durdukları yerden başlamayı da bilirler.

Bu bizim depremimiz, bizim yıkımımız, bizim büyük sınanmamız. Türkiye'nin omurgası denebilecek bir hatta inci gibi sıralanan şehirlerimizin medenî birikimlerini deveran ettireceğiz. O şehirlerin taşıdıkları uygarlık mirası, enkazın altından çıkarılıp tekrar hayata karışacak. Kaybettiklerimizi unutmayacağız. Kayıplarımızın hatırası, kanıksadığımız yanlışlara düşmemize mani olacak. Şehre yaptığımız fenalıkların acısını bir daha yaşamayacağız. Çünkü şehrin fena çocukları değil dost sakinleri olacaktır. Anıların üzerine yeni yaşantılar kurulacak, hayat yeniden kıvamını bulacak. O şehirlerden yeni zarflar yola çıkacak, mazrufundan daha değerli olmayacak.

How many times has Antakya, Maraş, Malatya been destroyed? They are not the kind of cities that disappear into history with one demolition.

Fotoğraf: Mehmet Fındık

with the security you feel for the land. You fill the land layer by layer. The ground is solid and holds you, time is linear and flows from the past to the future.

The story of the city is written on this solid land, in this predictable flow. The beginning and end are unknown; pages are turned, scenes change, characters enter and exit, cradles and graves are filled. There are flashy or static times, the flow speeds up and stops. All this happens in a secure place at a secure time. That prosperous town, that poor neighborhood, that slum, that glittering avenue, that boisterous street, that luxurious housing estate has a short term. Names, customs, manners, tastes and scenes, on the other hand, continue on and on. As long as the ground is stable and time flows smoothly...

The ground of our beautiful and exceptional cities, distinguished by their souls and bodies, identities and cultures, has been shaken and the flow of time has wobbled. The mistakes, distortions, flaws, and sins that had been working underneath

in their routines based on established structures and established habits were suddenly revealed with the shaking of the earth. It was as if the earthquake had unleashed underground monsters that feed on our negligence, greed and immoderation. Bitter and cruel realities hit us in the face. Is this the price for our crimes against the city? No, the city does not take revenge; it vomits slowly or suddenly when it cannot bear all the crimes, ambition and bloating. It suffers the unspeakable pain, suffering, hardship and pain together with its inhabitants.

It pulls, drags and carries its fellow citizens to a new future. It takes the losses, fractures and ruin upon itself and continues on its course. It adds a new layer to the wreckage, an ointment to the pain; it casts a faint light on gloom, a childish hope on despair, and moves on to the future. The city becomes a delicate handhold, a motherly refuge for people under whose feet the ground has shifted and who are steeped in grief, despair and anger. How many times has Antakya, Maraş, Malatya

been destroyed? They are not the kind of cities that disappear into history with one demolition. They know how to mourn and how to keep a book of loss. They also refresh the memory, they know how to start from where they stopped.

This is our earthquake, our destruction, our great test. We will keep the civilized accumulations of our cities, which are lined up like pearls in a line that can be called the backbone of Turkey, flowing. The civilizational heritage of those cities will be pulled out from under the rubble and brought back to life. We will not forget what we have lost. The memory of our losses will prevent us from falling into the mistakes we take for granted. We will never again feel the pain of the misdeeds we have done to the city. Because we will not be the bad boys of the city, but its friendly inhabitants. New lives will be built on memories, life will find its consistency again. New envelopes will set out from those cities, they will not be more valuable than their inside.

İHYA VE İNŞA

RECOVERING AND CONSTRUCTION

EMRE BİRSEN

Medeniyet, şehirle başlar. Zira şehir anlamındaki “medine” ile “medeniyet” arasındaki etimolojik bağ söyler bunu bize. Rasullullah'ın (sav) Yesrib'i Medine'ye tahvili, insan ve şehir ilişkisinin en mücessem hâlidir. Şehirler, kurulduktan sonra gerçekleşen teknolojik yenilikler, yeni gereksinimler, harp, afet vs. sebepler nedeniyle muhtelif değişim ve dönüşüme rağmen yaşadığı tarihi birikimi, tasavvuru ve hafızasını yansıtmaya devam eder. Bu şuur nedeniyle şehirler insanların inanç ve kültürlerinden derin izler taşır. Zira İslam; emir ve tavsiyeleriyle insana dair tüm sahalara ihata eder. Müslümanlar tarafından fethedilen coğrafyalardaki bakiye müktesebat, İslam inancı dahilinde ihya/ inşâ edilip İslam'a özgü bir şehir modeli ortaya konmuştur. Bu tavrı şekillendirense Efendimiz'den (sav) miras, Yesrib'i Medine yapma sünnetini ihya gayretidir.

İslam'ın şehirlerinin hepsinde mabed merkezli şehir planlaması görürsünüz. Bu planlama cemiyetin birlik ruhunu önceler ve merkeze inşa edilen cami ile tüm inananların cem olmasının önemini vurgular. Efendimiz'in (sav) Yesrib'i Medine'ye dönüştürmesinin ilk adımı, şehri Mescid-i Nebî'nin etrafına kurmak olmuş, şehir planlamasını da merkeze mescidi alarak yapmıştır. Geçen zaman içinde teşekkül eden İslam şehirleri de Medine emsal alınarak inşa edilmiştir. Bu medeniyet tasavvuruna göre şehirler; cami, medrese, hanlar ve her an dünyanın geçiciliğini hatırlatan kabristanlarla donatılarak devam etmiş böylece İslam medeniyetinin şehir idraki cihanın dört bir yanına ulaşmıştır. Bahse konu tasav-

Civilization begins with the city. The etymological link between "medina" meaning city and "civilization" tells us this. The Prophet's transformation of Yathrib into Medina is the embodiment of the relationship between man and city. Cities continue to reflect their historical accumulation, imagination and memory despite various changes and transformations due to technological innovations, new needs, wars, disasters, etc. after their establishment. Because of this consciousness, cities bear deep traces of people's beliefs and cultures. Because Islam, with its commands and recommendations, encompasses all areas related to human beings. The remaining acquis in the geographies conquered by Muslims was revived/constructed within the Islamic faith and a city model specific to Islam was put forward. What shapes this attitude is the endeavor to revive the Sunnah of making Yathrib into Medina, inherited from our Prophet.

In all of the cities of Islam, you see a city planning centered on the sanctuary. This planning prioritizes the unity spirit of the community and emphasizes the importance of the mosque built in the center and the unity of all believers. The first step of our Prophet's transformation of Yathrib into Medina was to build the city around the Prophet's Mosque, and he made the city planning with the mosque at the center. The Islamic cities that have been formed over time have also been built by taking Medina as a precedent. According to this conception of civilization, cities continued to be equipped with mosques, madrasahs, hans (caravanserais) and graveyards that reminded us of the transience of the world at every moment, and thus the city concept of Islamic civilization reached all four corners of the world. As a result of the

İslam tasavvurunda şehirlerin de canlılar gibi ruhu vardır ve şehir o ruhla mana bulur.

vurun gelişimi neticesi İslam ulemasının şehir ve medeniyet eksenli fikirlerinden ciddi bir ilmi literatür oluşmuştur. Şehir ve medeniyet bağlamında Farabi'den İbn Haldun'a, Turgut Cansever'den Saadetin Ökten'e nice mütefekkirin tahkik edilmesi elzem eserleri okunmayı ve referans alınmayı beklemektedir. Mezkur eserlerin müşterek noktası evvela insanın inşasını hedeflemesidir. İslam tasavvurunda şehirlerin de canlılar gibi ruhu vardır ve şehir o ruhla mana bulur. Şehirle insanı birleştiren bu cevher; şehrin tarihi, kültürü, mimarisi, edebiyatı, sanatı ve yetiştirdiği insan hazinesidir. Bu nedenle şehirleri sadece coğrafi ve mimari hususiyetleriyle değil maziden günümüze, mekânlarının taşıdığı manevi değerleri ile canlı tutmak temel hedefimiz olmalıdır.

Deprem neticesi şehrimizde büyük bir yıkım vuku buldu. Hemen hepimizin hisım, akraba ve dostları şehadetle ahirete intikal etti. Cenab-ı Hakk'ın hayatta kalmasını murad ettiği kişilereyse şehri ihya ve inşa etme vazifesi düştü. Dini ve millî şuurun yanısıra ilmi, fenni ve irfani geleneği insaf ve idrakle sentezleyerek yapılması gereken bir inşa ve ihya hareketi bu... Ulu Camii, Divanlı Camii, Şih Camii vs. asırlarca manevi kimliğimize tanıklık etmiş mabedlerimiz, şehrin tarihine tanıklık eden eski mahallelerimiz muhafaza edilerek Türk İslam mimarisine münasip olarak tekrar diriltilmelidir. Gelecek nesle Sütçü İmam, Çakmakçı Said, Millîş Nuri ve onlar gibi nice kahramanın yanısıra Ali Sezai Efendi, Hafız Ali Efendi gibi ulema ve meşayıhtan bakiye hatıraları unutturmamak üzerimize borç olup

Fotoğraf: Fatih Emre Asya

şehrimizin bizim üzerimizdeki hakkıdır. Hulasa Maraş'ı yeniden ihya ve inşa ederken yaşanmışlıkları ve hatıraları insanımızın hafızasından silmeden ilim ve fennin kurallarına riayet etme şuur ve idrakıyla başlamalıyız.

Yeryüzünün Hakk Teala'nın rızasına münasip imar ve inşasının insanın temel mükellefiyetlerinden biri olmasının ihmali neticesi; şehrimizin manevi, kültürel ve tarihi kimliğini dünyevi kaygılarla yitirmeye başlaması, ruhsuz apartman ve sitelerin şehrimizi ihata etmesi gibi neticeler medeniyet değerlerini yaşatmaya çalışan Maraşlıları hep mahzun etmekteydi. Dünyevi hırs-la başlayan bu kontrolsüz yerleşme; uygunsuz zeminlere bina yapma ve bu binalarda işin hakkına, hakikatine uygun olmayan niteliksiz malzemelerin

kullanımı neticesi bizim için çok cana mal oldu. Hakk Teala benzeri, beteri afâtan muhafaza buyursun.

Şehrimizin ihya ve inşa sürecinde jeolojik zemin etütlerinin yapılmasının yanısıra ahlaki zemin etüdünün de yapılması, bina statığının hesaplanırken şahsiyet statığının de hesaba katılması gerekiyor. Hemşehrilerimiz, Kitabullahın haber verdiği üzere her zorluğun ardında bir kolaylık, her acının ardında bir saadet olduğuna iman ederler. Nasıl ki Moğol istilasından sonra İslam şehirleri, harp sonrası Anadolu, İstiklal Harbi sonrası Maraş ihya oldu ise şimdi de ihya olacaktır.

Şehadet mertebesinde ahirete göçen tüm hemşehrilerimize Cenab-ı Hakk'tan rahmet, geride kalanlara şifa ve sabır niyaz ederim.

development of the aforementioned vision, a serious scholarly literature has emerged from the city and civilization-oriented ideas of Islamic scholars. In the context of city and civilization, the works of many thinkers from Farabi to Ibn Khaldun, Turgut Cansever to Sadettin Ökten are waiting to be read and referenced. The common point of the aforementioned works is that they aim at the construction of human beings. In the Islamic imagination, cities, like living things, have a soul and the city finds meaning

Cities have souls in the Islamic imagination, just like other living things, and this spirit gives the city its meaning.

with that soul. This substance that unites the city and human beings is the city's history, culture, architecture, literature, art and the human treasure it raises. For this reason, our main goal should be to keep cities alive not only with their geographical and architectural features, but also with the spiritual values carried by their spaces from the past to the present.

As a result of the earthquake, there was a great destruction in our city. Almost all of our relatives and friends passed away. Those whom God Almighty willed to survive were left with the task of rebuilding the city. This is a construction and reconstruction movement that must be done by synthesizing religious and national consciousness as well as scholarly scientific and lore tradition with mercy and comprehension... The Great Mosque, Divanlı Mosque, Şih Mosque, etc.

Our temples that have witnessed our spiritual identity for centuries, our old neighborhoods that witness the history of the city should be preserved and resurrected in accordance with Turkish Islamic architecture. It is our obligation and our city's right over us not to let the next generation forget the memories of Sütçü İmam, Çakmakçı Said, Milliş Nuri and many heroes like them, as well as the memories of scholars and legends such as Ali Sezai Efendi, Hafız Ali Efendi. In short, while rebuilding Maraş, we must start with the consciousness and realization of respecting the rules of science and wisdom without erasing the experiences and memories from the minds of our people.

As a result of the neglect of zoning and construction of the earth in accordance with the consent of God as one of the basic obligations of human beings; the results such as the loss of our city's spiritual, cultural and historical identity with worldly concerns, and the encroachment of soulless apartments and housing estates in our city have always depressed the people of Maraş who try to keep the values of civilization alive. This uncontrolled settlement that started with worldly ambition; the result of building on inappropriate grounds and the use of unqualified materials that are not in accordance with the right and truth of the work in these buildings has cost us many lives. May God protect us from similar and worse disasters.

In the process of revitalization and construction of our city, in addition to geological ground surveys, moral ground surveys should also be carried out, and the statics of personality should also be taken into account when calculating the statics of the building. Our compatriots believe that there is ease behind every difficulty and bliss behind every pain, as foretold by the Qur'an. Just as Islamic cities were revived after the Mongol invasion, Anatolia after the war, Maraş after the War of Independence, they will be revived now.

I wish mercy from God Almighty to all our fellow citizens who passed away becoming martyrs, healing and patience to those left behind.

Fotoğraf: Fatih Emre Asya

DEPREMİN DÜŞÜNDÜRDÜĞÜ ÇELİŞKİLER

CONTRADICTIONS WHICH THE EARTHQUAKE MADE US THINK

Fotoğraf: Mustafa Sümen

"Bu biricik kesinliğin ve ortaklığın insanlar için neredeyse bir hiç olması ve onlara bir ölüm kardeşliği sağladığı duygusundan daha uzak hiçbir şey olmaması ne garip." Nietzsche'nin bahsettiği kesinlik ve ortaklık elbette ölüm. Ortak ölümlülüğümüzün sağladığı dayanışma fırsatı hakkında konuşuyor. Deprem hakkında söylenebilecek şeylerin başında bu ortak ölümlülük bilinci ve bu bilincin uyandırdığı kolektif birliktelik duygusu geliyor. Çünkü meseleye felaketi yaşayan bir depremzede nazarından bakmak zorundayız. Bu nazardan bakıldığında deprem sonrasında en derinde duyulacak ilk his başkasının varlığının o insana verdiği merhamet iklimidir, bu iklimle sarılıp sarmalanmak arzusu ve ihtiyacıdır. Aynı sıfatla, ölümlülük sıfatıyla herkesin birbirine benzediği bir anda doğan bir his. Toplum yaşamının esası olan fakat manevi boyutunu gündelik hayatta yitirdiğimiz başkasıyla varolmak hâlinin gerçek bir aidiyet duygusuyla ortaya çıktığı bir anda. Sezai Karakoç'un Varto depremi hakkındaki yazısında "Azrail'in paniği" diye ifade ettiği telaş ve çirpiniş anında tıpkı korku

"How strange that this singular certainty and commonality means almost nothing to men, and that there is nothing more distant than the feeling that it gives them a brotherhood of death." The certainty and commonality Nietzsche is talking about is, of course, death. He is talking about the opportunity for solidarity provided by our common mortality. This consciousness of common mortality and the sense of collective unity that this consciousness awakens is the first thing that can be said about the earthquake. Because we have to look at the issue from the perspective of an earthquake victim. From this point of view, the first deepest feeling after the earthquake is the climate of compassion that the presence of another person gives to that person, the desire and need to be embraced by this climate. A sentiment that emerges at the exact instant that everyone shares the same capacity-that of mortality. In a moment when the state of being with another, which is the essence of social life but whose spiritual dimension we have lost in daily life, emerges with a real sense of belonging. In the moment of panic and struggle, which Sezai Karakoç referred

Depremzede nazarından bakıldığında deprem sonrasında en derinde duyulacak ilk his başkasının varlığının o insana verdiği merhamet iklimidir.

Fotoğraf: Mustafa Sümen

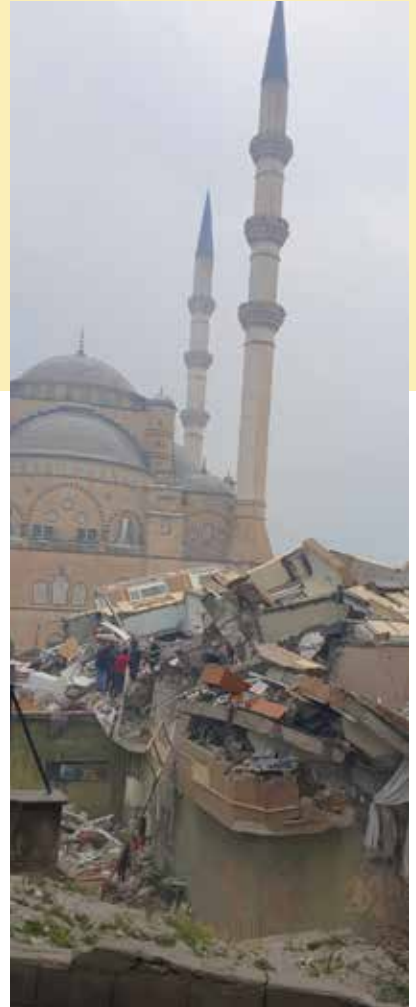
esnasında hayvanların bile gösterdiği ötekine yaklaşma insiyakı hepimizi sardı. Bir cemaat olduğu-muzu, fanilerden ve güçsüzlerden müteşekkil bir şekilde, doğacak bütün acıların ilk öznesi olduğumu-zu hissettik. Bunu ilk başta depremi yaşayanlar hissetti elbette.

Facia hissi, depremin olduğu bölgelerden toplumun bütün katlarına yayıldı. Fakat bütün çocuklarını kaybetmiş bir annenin acısını ve gerçeğini kim tahayyül edebilir? Üstelik neden? Birileri binaları güçsüz yaptığı için. Bu kendisinin ve toprağa verdiklerinin dışında gelişmiş sebebin akıllamaz büyüklükteki sonucunun doğurduğu absürt duygusunu kim anlayabilir? Tabiatın şiddeti, kaderin şiddeti, toplumsal zaafaların şiddeti... Varlığın düşünülebilecek bütün şiddetinin gecenin uykulu bir vaktinde kendine ve çocuklarına yönelişindeki mantığı hangi havsala alabilir? Bu soruların cevapları o annenin kalbinde duruyor. Biz sadece bunu sezebiliriz. İyi ki de sadece sezebiliyoruz. Çünkü toplumun facia ile arasındaki bu mesafe aynı zamanda onun eylem alanını da oluşturuyor. Öteki ile birliktelik maneviyatının doğduğu ama facia ile arasındaki mesafe sayesinde eyleme geçebileceği iradeyi kendinde bulabildiği bir yer orası.

Önümüzde duran, deprem kadar gerçek sorular şunlardır: Toplum olarak yukarıda bahsettiğim erdem hâli bizde hakikaten doğdu mu? Yoksa tıpkı cenaze evinde en katı yürekli-nin bile mahzunlaştığı gibi felaketin etkisiyle kısa süreli bir katarsis miydi yaşadıklarımız? Gorki'nin *Küçük Burjuva İdeolojisinin Eleştirisi*'nde dediği gibi her cenazede ölü, her düğünde damat olmak isteyenlerin çıktığı bir sahne miydi deprem bölgeleri? Bu soruların cevabını aslında hepimiz biliyoruz. Tıpkı canı pahasına çökmek üzere olan binaya giren kahramanları bildiğimiz kadar açık biliyoruz aslında.

Koltuk kavgası yapan, dans eden, depremzedezi azarlayan siyasetçiler, biraz da seçimlerin yaklaşmasının verdiği iştahla neredeyse büyük çoğunluğu saran politik hırs, deprem sonrasında kiralari yükselten iştihâ, maddenin kudretini yitirdiğini düşündüğümüz metafizik bir anda bütün maddi kudretlerini bir yardım kampanyasında güle oynaya teşhir eden zenginler... Diğer tarafta tek hayvanını infak eden yaşlı bir teyze, çadırları işgal etmemek için toprakta uyuyan askerler, kendi varlığını unutarak çalışan madenciler, seferber olan bir halk...

Bu derin yarılmaların, çelişkilerin aynı toplumda bu kadar açık bulunuşu ümitvar olmamızı engelliyor açıkçası. Çünkü ümidimiz bizi bir daha bu tür facialardan kurtaracak rasyonel zeminin kurulabilmesi. Toplumda ise bu rasyonel tavrın yakalanamayacağı bir karmaşa hâkim.

Fotoğraf: Mustafa Sümen

The environment of compassion that the presence of another person brings to that individual is, from the perspective of the earthquake victim, the first and most profound feeling experienced following the earthquake.

to as “panic of the angel of death” in his article about the Varto earthquake, the instinct to get closer to the other, which even animals show during fear, embraced us all. We felt that we were a community, made up of mortals and the powerless, and that we were the first subject of all the pain that would arise. Of course, those who experienced the earthquake felt this first.

The sense of tragedy spread from the earthquake zones to all levels of society. But who can imagine the pain and reality of a mother who has lost all her children? And why? Because someone made the buildings unsound. Who can understand the absurd feeling of the unimaginable magnitude of the consequence of this cause developed outside of herself/himself and those someone buried? The violence of nature, the violence of fate, the violence of social weaknesses... How can anyone conceive of the logic of all the conceivable violence of existence directed at oneself and one's children in the sleepy hours of the night? The answers to these questions are in that mother's heart. We can only intuit this. And it is good that we can only sense it. Because this distance between society and the tragedy also constitutes its field of action. It is a place where the spirituality of communion with the other is born, but where it can find the will to act thanks to the distance from the tragedy.

The questions before us, as real as the earthquake, are these: Did the state of virtue I mentioned above really arise in us as a society? Or was it a short-lived catharsis after the catastrophe, just as even the hardest-hearted become dejected at the funeral home? Were the earthquake zones, as Gorky says in *Küçük Burjuva İdeolojisinin Eleştirisi*, a stage where those who wanted to be dead at every funeral and grooms at every wedding appeared? We all know the answer to these questions. We know them as clearly as we know the heroes who enter a building about to collapse at the risk of their lives.

Politicians fighting for seats, dancing, scolding earthquake victims, the political ambition that nearly engulfs the majority with the greed of the upcoming elections, the appetite that drives up rents after the earthquake, and the wealthy who gleefully display all of their material power in an aid campaign at a metaphysical moment when we believe that matter has lost its power... On the other side, an old aunt who donates her only animal, soldiers sleeping on the ground in order not to occupy the tents, miners working until forgetting their own existence, a a united community...

The fact that these deep rifts and contradictions are so obvious in the same society prevents us from being hopeful. Because our hope is that a rational ground which will save us from such tragedies can be established again. There is a confusion in the society where this rational attitude cannot be achieved.

O
AN
THAT
MOMENT

KEMAL SAYAR:

İNSAN RUHU, MAHVOLUŞLARLA ÖRSELENSE DE YIKILMAZDIR.

KEMAL SAYAR:
THE HUMAN SPIRIT
IS INDESTRUCTIBLE,
EVEN THOUGH IT
MAY BE FRAGMENTED
BY DEVASTATION.

Söyleşi: ÖMER YALÇINOVA

Ben de bir depremzedeyim. Kendimi dışarıdan göremiyorum ve tahlil edemiyorum. Sayın hocam büyük felakete uğramış kişilerin psikolojisini, davranışlarını, tepkilerini merak ediyorum. Felaketzedelerde ortak tepkiler oluyor mu?

Öncelikle hepinize ve tüm ülkemize geçmiş olsun diyorum. Bir felaketin ardından yaşamda kalan insanlarda beklenmesi gereken müşterek birkaç tepki ve süreç var gerçekten de. Bunlardan ilki elbette yas süreci. Sevdiklerini, dost, akraba ve komşularını, tanıdıkları yüzleri, aşina oldukları sokakları, şehri, yaşam tarzlarını ve dünyada emniyette olma hissini yitiren insanlar, tüm bu kayıpların ardından parçalanmış hayatlarını, bu yitிகlerin etrafında yeniden tanımlamak, anlamlandırmak ve kurmak zorunda kalacaktır. Bu kayıplarla yüzleşmek, aşama aşama geri dönüşlerle ve tekrarlar geçilecek bir süreç. Tanımlı yas süreci, inkâr, öfke, pazarlık, depresyon ve kabul aşamalarından oluşuyor. Bu sıralamayı dediğim gibi değişebilen ve tekrarlayan aşamalar olarak düşünmek gerekiyor. Yasın ilk aşamasında şok, inanmama, reddetme, olanı gerçek dışı hissetme, tepkisizlik, donukluk, bellek ve bilinç kopuklukları mümkün. Sonraki aşamalarda üzüntü, öfke, korku, odaklanamama, akabinde depresyon, ilgisizlik ve yaşamdan kopuk hissetmek duyguları beklenen bir ruh hâlidir. En sonunda, öfke, özlem, kaygı-korku ve depresif ruh hâli giderek zayıflar ve kişi hayatın sorumluluğunu almak için durumun gerekleriyle uzlaşır.

Afet durumunda beklenmesi gereken ikinci süreç, travma sonrası stres bozukluğu; ki bu etkenin yas sürecinin ve etkilerinin karmaşıklaşması, şiddetlenmesi ve uzamasına neden olması ihtimali oldukça güçlü. Her iki sürecin birleşmesi, bedensel, zihinsel, ruhsal, sosyal pek çok işlevin olağandışı şekilde bozulmasına yol açabilir: tedirginlik, kaygı, güvensizlikten, uykusuzluk, halsizlik, bedensel ağrılar, çarpıntı, iştahsızlık, yutkunmada ve nefes almada güçlük, sindirim sistemi ve hormon dengesi bozukluklarına kadar geniş bir yelpazede psikolojik ve psikosomatik belirtiler aylarca sürebilir. Kaybın yaşandığı hatıralardan ve mekânlardan sürekli kaçınma veya oradan ayrılamama gibi farklı uçlarda seyreden bir tekrarlama dürtüsüne sıkça rastlanır. Madde bağımlılığı, ölüme takıntılı alaka, intihar düşüncelerinde artış tehlikelidir ve sürecin doğal akışında geçmesi beklenmeden derhal müdahale gerektiren durumlardandır.

Tüm bunların yanı sıra, 'hayatta kalanın suçluluğu' (survivor's guilt) duygusu da travma sonrası stres bozukluğunun (TSSB) yaygın belirtilerin birisi. 'Neden ben hayatta kaldım?' ya da 'Neden başkalarının- masumların ölmesi gerekiyordu' sorusu,

I am also an earthquake victim. I can't see and analyze myself from the outside. I am curious about the psychology, behavior and reactions of people who have suffered a great disaster. Are there common reactions in disaster victims?

First of all, I wish you all and our entire country a speedy recovery. There are indeed a few common reactions and processes that should be expected from the survivors of a disaster. The first of these is of course the mourning process. People who have lost loved ones, friends, relatives and neighbors, familiar faces, familiar streets, cities, lifestyles and a sense of security in the world will have to redefine, make sense of and rebuild their fragmented lives around these losses. Coming to terms with these losses is a process of gradual return and repetition. The defined mourning process consists of denial, anger, bargaining, depression and acceptance. This sequence, as I said, should be considered as changing and repetitive stages. In the first stage of mourning, shock, disbelief, denial, feeling unreal, unresponsiveness, dullness, memory and consciousness disconnections are possible. In the next stages, feelings of sadness, anger, fear, inability to focus, followed by depression, apathy and feeling disconnected from life are expected. Finally, the anger, longing, anxiety, fear and depressive moods gradually weaken and the person comes to terms with the situation in order to take responsibility for life.

The second process to be expected in a disaster is post-traumatic stress disorder, which is likely to complicate, exacerbate and prolong the mourning process and its effects. The combination of both processes can lead to unusual impairment of many physical, mental, spiritual and social functions: psychological and psychosomatic symptoms can last for months, ranging from uneasiness, anxiety, insecurity, insomnia, fatigue, physical aches and pains, palpitations, loss of appetite, difficulty swallowing and breathing, digestive and hormonal imbalances. A repetitive compulsion to avoid memories and places of loss, or an inability to leave them, is common, with different extremes. Substance dependence, obsessive preoccupation with death and increased suicidal thoughts are dangerous and require immediate intervention, without waiting for the process to run its natural course.

In addition to all these, the feeling of 'survivor's guilt' is also a common symptom of PTSD. The question "Why did I survive?" or "Why did others - innocent people - have to die?" causes the person to question the meaning of life and shake their established as-

Daha güvenli konutlarda yaşamak, psikolojik ve sosyal olarak desteklenmek gibi olgusal değişiklikler, yaşam kaygısını ve korkusunu azaltacaktır.

kişinin yaşamın anlamını sorgulamasına, yerleşik kabullerinin- inançlarının sarsılmasına neden olur. Felaketi ilk elden yaşayan insanlar gibi, bizzat veya medya aracılığıyla şahit olan insanlar da bu yas sürecini ve 'üstlenilmiş travma' belirtilerini sergilerler. Bu kadar geniş kapsamlı ve yıkıcı bir felaketin ardından tüm ülke olarak bu süreçlerin içinden geçiyoruz.

Ancak bunlar kadar, aslında daha da önemli olan bir başka husus, felaketi yaşayan insanların fiziksel, ekonomik, bedensel şartlarının ikame edilemeyecek şekilde kırılmış olması. Bu değişim, kaygı, korku, umutsuzluk, çaresizlik hislerinin artışıyla, iyileşme iradesinin felç olmasına, yasin yaşanmamasına, gömülen bu yasin içten içe tüm ruhu ve yaşamı kemirip ifsat etmesine neden olabilir. Bu nedenle her şeyden önce insanların yaşam şartlarının elden geldiğince olabildiğince erken normalleştirilerek onlara umut aşılanması, kontrol duygularının güçlendirilmesi, yalnız bırakılmayacakları güveninin ruhlarına zerk edilmesi gerekiyor. Tüm bunlar, en temelde yas sürecinin yaşanabilmesi için elzem koşullar.

Hocam yıkım şehirde olduğu kadar kalbimizde ve düşüncelerimizde de oldu. Belki de daha fecisi insanın içindeki yıkımdı. Ayağa kalkabilecek miyiz? İçimizdeki enkazı nasıl kaldıracacağız?

İnşallah. İnsan ruhu, mahvoluşlarla örselense de evelinde sakatlanmamışsa ve kırılanlaşmamışsa, yıkılmazdır. İstese de

yıkılmaz, yaşama içgüdüğü kendisi veya sevdiği için galebe çalar. İnsanların çok büyük bir kısmı travmatik, sarsıcı, ıstırap veren olaylar yaşar, hemen her hayatın içinde sağanak, fırtına ve tufan gerçekleşir, ancak pek az bir kısmımız travma sonrası rahatsızlık ve hastalık yaşıyor. Büyük oranda, acılar, hayatta kalmanın rağmen ruhumuzu güçlendirir ve bizleri olgunlaştırır. Acılarımızdan öğrenebilmek, onları kendimiz ve başkaları için daha iyi bir yaşam kurmaktaki ustalarımız olarak görmek hayatın olağan akışında daha sık rastladığımız bir motif. İyileştirici deneyimler, bir ruhu sağaltabilmeye muktedir. Şefkat, sevgi, ilgi eylemleriyle, dayanışma ve anlayışla, sosyal destekle ve en nihayetinde psikolojik destekle enkazı kaldıracabiliriz. Geçmiş, geçmeyecek maalesef, kaybettiklerimiz dönmeyecek, acılar yok olmayacak, hatıralar ölene dek ışığını üzerimize düşürecek. Bunların hüznü ezgisi yeni bir aksak ritim ekleyecek hayata, sevincimize, neşemize, lokmamıza bir buruk tat hep karışacak. Ama zaman enkazı kaldıracak.

Depremi yaşamış insanlar nelere dikkat etmeli, nelerle meşgul olmalı ve nelerden kaçınmalı? Daha çok yara almaktan kaçınabilir miyiz?

Maalesef. Sadece doğmamış olanlar ve artık yaşamayanlar yaralanmaktan muaf. Yaşamak, yaralanmak ve iyileşebilmekle yürünen bir menzil. Ama hayatı yeniden diriltmek için ufak ufak bir şeylerin ucundan tutarak başlamak gerekiyor. Yeniden güven hissini ve kontrol duygusunu tesis edebilmek, insanlarla müspet, dayanışmaya dayalı ilişkiler geliştirmek, anlatmak, hatırlamak, güzelliklerin yeniden farkına varmak gibi şeyler. Bunlara payanda olacak yaşam değişikliklerini de gerçekleştirmek gerekiyor elbette. Daha güvenli konutlarda yaşamak, psikolojik ve sosyal olarak desteklenmek gibi olgusal değişiklikler, yaşam kaygısını ve korkusunu azaltacaktır.

Depremzedelere nasıl yaklaşmak lazım? Mesela onları anlamak mümkün müdür?
Depremi yaşamamış insanların, anlıyor-

sumptions and beliefs. People who have experienced the disaster first-hand, as well as those who witnessed it in person or through the media, exhibit this mourning process and symptoms of 'assumed trauma'. As a whole country, we are going through these processes in the aftermath of such a far-reaching and devastating disaster.

But just as important, indeed more important, is the fact that the physical, economic and bodily conditions of the people who experienced the disaster have been irreparably broken. This change can lead to increased feelings of anxiety, fear, despair, hopelessness, helplessness, paralysis of the will to heal, inability to grieve, and this buried mourning can eat away at the soul and life from within. Therefore, first and foremost, it is necessary to normalize people's living conditions as much as possible - as early as possible - to instill hope in them, to strengthen their sense of control, to instill in their souls the confidence that they will not be left alone. All these are essential conditions for the mourning process to take place.

The destruction was not only in the city but also in our hearts and thoughts. Perhaps even more devastating was the devastation inside the human being. Will we be able to get better? How will we remove the debris inside us?

Inshallah. The human spirit, even if it is bruised by devastation, is indestructible if it has not been crippled and made fragile beforehand. It cannot be destroyed even if it wants to, the instinct to live prevails for itself or its loved ones. The vast majority of people experience traumatic, traumatizing, agonizing events, there is a downpour, a storm, a deluge in almost every life, but very few of us experience post-traumatic illness and disease. To a large extent, suffering, in spite of survival, strengthens our spirit and matures us. Learning from our sufferings, seeing them as our masters in building a better life for ourselves and others, is a motif we see

more often in the ordinary course of life. Healing experiences are capable of healing a soul. Through acts of compassion, love, care, solidarity and understanding, social support and ultimately psychological support, we can remove the rubble. Unfortunately, the past will not pass, the lost will not return, the pain will not disappear, the memories will shine their light on us until we die. The sad melody of these will add a new accordant rhythm to life, a bitter taste will always be mixed into our joy, our bite. But time will remove the rubble.

What should people who have experienced an earthquake pay attention to, engage with and avoid? Can we avoid more injuries?

Unfortunately. Only the unborn and those who are no longer alive are exempt from injury. To live is to be wounded and to heal. But in order to resurrect life, we need to start by doing something small. Things like re-establishing a sense of trust and control, developing positive, solidarity-based relationships with people, telling, remembering, recognizing beauty again. Of course, it is also necessary to realize life

Factual changes such as living in safer housing and being supported psychologically and socially will reduce life anxiety and fear.

changes that will support these. Factual changes such as living in safer housing and being supported psychologically and socially will reduce life anxiety and fear.

How to approach earthquake victims? For example, is it possible to understand them?

It is wrong for people who have not experienced the earthquake to pretend that they understand, and for those who have not experienced the same losses to empathize and say that they understand. The stage is not ours; the nature of our anxiety, pain and mourning is not the same as that of the earthquake victims.

muş gibi davranmaları, aynı kayıpları yaşamamışların empati yaparak anladıklarının söylemeleri yanlış bir tutum. Sahne bizim değil; bizim yaşadığımız kaygı, acı ve yas duygusunun niteliği depremzedelerinkiyle aynı değil. Ancak, dinleyebiliriz. Onlara bizim söyleyecek bir sözümüz yok, içlerinde külçelenen dehşet ve acının zehrini akıtmak için onların konuşma önceliği var. Biz, depremi yaşamamışların bunun dışında yapabilecekleri yegane şey, ihtiyaçlarını öngörerek sürekli ve organize şekilde karşılamak, yaşam çevrelerini düzeltmek, maddi ve eylemli yardımla sessizce işimizi görmek. Bunun için kamu ve sivil toplum kuruluşların kaynaklarını seferber etmelerini sağlamak, adaletin tesis edilmesi için süreçleri takip etmek gibi şeyler. Şunlardan kaçınılmalı; medyada etkileşim peşinde gövde gösterisi yapmak, dezenformasyona katılmak, yapılan güzel ve iyi şeyleri baltalamak, destek yerine köstek olmak. Hayır işleyemiyorsak ve söyleyemiyorsak, en güzeli susmak.

Hocam Maraş'ta veya Hatay'da -buralar da yıkım fazla olduğu için örnek veriyorum- artık hayat eskisi gibi olmayacak mı? Bu düşünce de insanı ümitsizliğe sevk ediyor.

Eskisi gibi olmamalı zaten, olmayacaktır da. Ancak yeni şehirler ve yeni yaşamlar kurulabilir. Eski güzellikler koru-

Büyük oranda acılar, hayatta kalmanın rağmına ruhumuzu güçlendirir ve bizleri olgunlaştırır.

nup onarılarak elbette. Ziyaret ettiğim bu şehirler bir mücevher gibi nice şiirli eserle bezeliydi, onlar şehrin kimliğini yaşatmaya devam edecektir. Bu dehşetin hatırası, ister istemez zamanla solacak: Hafıza-i beşer nisyan ile malul. Belki birkaç yılda değil ama çok da uzun olmayan bir sürede hayat yeniden olağan seyrine dönecektir muhakkak. Ama daha güzel bir şehir, daha insani ve güvenilir bir yaşam mekânı inşa etmeye de yaramayacaksa bu acıdan hiçbir şey öğrenilmemiş demektir. Depremle yaşama kültürü her nesilde bilince kazanmış bir nitelik kazanmalı, biz bir deprem ülkesiyiz ve bu binlerce yılda bile değişmeyecek bir gerçeklik. Şehir kurma ahlakımızı tepeden tırnağa ıslah etmemiz, konut ve arsa sahiplerinden, müteahhit, mühendis, mimar, işçi,

usta, kamu görevlisi, denetçisine kadar herkes, ihmal ve tamahın maliyetinin para değil, çocuklarımızın yaşamı olduğunu bir an hatırımızdan çıkarmamamız gerekiyor.

Toparlama babından, son olarak neler söylemek istersiniz?

“Uzun vadeli soru, ne tür bir çevre istediğimiz değil, ne tür bir insan istediğimizdir,” demişti Harvey. Bugün yaşadığımız zihinsel kakafoninin bir nedeni de içinde yaşadığımız çirkin, güvensiz ve sermaye odaklı şehirler ve konutlar. Deprem bir kader olsa da depremdeki can kayıpları sosyo-ekonomik bir yozlaşmanın insan elinden sadır olan neticeleri. Yer kabuğu kendini onaracak ve yaşam kırıldığı yerden daha bereketli fişkıracaktır muhakkak. Maalesef ki bu bir gerçek; fay kırıkları, taşkınlar, yanardağ püskürmeleri toprağı ve canlılığı besler, bu nedenle insanlar etraflarına yerleşim alanı kurmuşlar binlerce yıldır. Ancak metropoller, modern şehirler endüstri ve sermaye putları için çektikleri insan kitlelerini bu afetlerde kurban veriyorlar. Bu, artık göze alamayacağımız fakat önünü alabileceğimiz bir gerçeklik. Evlerimizi emniyetli yuva kılabilir, şehirlerimizi insan canını ve ruhunu esirgeyen esenlik yurdu olarak yeniden kurabiliriz. Çünkü bu emin bir çevre tasarlama değil, emin bir insan tasarlama sorunu.

However, we can listen. We don't have anything to say to them, they have the priority to speak in order to drain the poison of the horror and pain that is building up inside them. The only other thing we, those who have not experienced the earthquake, can do is to anticipate their needs and meet them in a sustained and organized way, to improve their living environment, and to quietly go about our business with material and practical help. Things like ensuring that public and non-governmental organizations mobilize their resources for this, and following the processes to ensure that justice is done. What we should never do is to show off in the media in pursuit of interaction, to participate in disinformation, to undermine the good and beautiful things that are being done, to be a hindrance instead of a support. If we cannot do good and we cannot say it, the best thing is to remain silent.

Will life in Maraş or Hatay - I am giving an example because there is a lot of destruction there - will life not be the same anymore? This thought also leads people to despair.

It cannot and will not be the same as before. But new cities and new lives can be built. By preserving and restoring the old beauties, of course. Like jewels, the

cities I visited were adorned with many works of poetry, which will continue to keep the city's identity alive. The memory of this horror will inevitably fade with time: Memory fades with time. Perhaps not in a few years, but certainly in a not too long time life will return to its normal course. But if it does not help to build a more beautiful city, a more humane and safe place to live, then nothing has been learned from this pain. The culture of living with earthquakes should be engraved in the consciousness of every generation, we are an earthquake country and this is a reality that will not change even in thousands of years. We need to reform our city-building ethics from top to bottom, from house and land owners to contractors, engineers, architects, workers, craftsmen, public officials, inspectors, etc. we need

To a large extent, suffering, in spite of survival, strengthens our spirit and matures us.

to remember for a moment that the cost of negligence and greed is not money, but the lives of our children.

In conclusion, what would you like to say?

"The long-term question is not what kind of environment we want, but what kind of people we want," Harvey once said. One of the reasons for the mental cacophony we are experiencing today is the ugly, unsafe and capital-oriented cities and housing we live in. Although earthquakes are a fate, the loss of life in earthquakes is a human consequence of socio-economic degeneration. The earth's crust will repair itself and life will surely spring up more abundantly where it was broken. Unfortunately, this is a fact; fault fractures, floods and volcanic eruptions nourish the soil and vitality, which is why people have built settlements around them for thousands of years. However, metropolises and modern cities are sacrificing the masses of people they attract for the idols of industry and capital in these disasters. This is a reality that we can no longer afford but we can prevent. We can make our homes safe homes, we can rebuild our cities as places of peace that protect human life and soul. Because it is not a question of designing a safe environment, it is a question of designing a safe human being.

KAHRAMANMARAŞ İÇİN BİR MİLAT: 6 ŞUBAT 2023

A MILESTONE FOR KAHRAMANMARAŞ:
FEBRUARY 6, 2023

MEHMET YAŞAR

*"O gece hayatım sanki masaldı
Şuurum o anın içinde kaldı"*

*"That night my life seemed to be like a fairy tale
My consciousness stayed in that moment"*

Birkaç yıl önce yaşadığımız koronavirüs salgını ile tabiri yerindeyse ev hapsi yaşadık. Şimdi ise ya evlerimizde giremiyoruz ya da artık girecek bir evimiz yok.

Dostlar arasında salgının bir milat olduğunu ve hayatımızın "salgından önce/salgından sonra" diye ikiye ayrılacağını dillendirirdik. İmtihan var imtihandan içerû. Nereden bilebilirdik tarihin en büyük felaketlerinden biriyle daha imtihan edileceğimizi. Hikmetinden sual olunmaz.

Salgın sürecinde akrabadan, eşten, dosttan pek çok insanı uğurladık ebedi yurda. En çok da iki isime yandık. Biri, Doğu Türkistanlı kardeşlerimizin Kahramanmaraş'taki hamilerinden yiğit insan İbrahim Arıkmert; diğeri de Kahramanmaraş'ın manevi büyüklerinden Veli Okur Hocamız. Yattıkları yer nur, cennet mekânları olsun.

Artık deprem diye bir miladımız var. "Depremden önce/depremden sonra" diyeceğiz bundan sonra. Ve inşallah bu, yaşadığımız son afet olur. Duamız, temennimiz böyle...

Henüz 12 yaşında Adana depremini tecrübe ettim. Hemen bir yıl sonra 17 Ağustos İstanbul depreminde, maişetini temin için İstanbul'da bulunan yakınlarını kaybetmiş biriyim. Hafızamda depremin acı hatıraları var. Fakat 6 Şubat'ta yaşadığımız deprem, hafızamda önceki depremlerden kalma izleri tarumar edecek hatta unutturacak cinstendi.

Zaman zaman konuşurduk eşimle, her an deprem olabilir, diye. Her türlü ihtimale her an hazır olmalıyız, diye. "Neylersin ölüm herkesin başında/Uyudun uyanamadın olacak/Kimbilir, nerde, nasıl, kaç yaşında?.." diyor ya şair. Eşime ve dostlarımdan bazılarına ola ki ölürsem diye çeşitli vasiyetlerde bulunmuştum. Nereye defnedileceğim, kitaplarımın ne olacağı gibi... Özellikle 2020 Elazığ depreminden sonra deprem meselesi daha bir gündemimizde olmuşt.

With the coronavirus pandemic we experienced a few years ago, we experienced house arrest, so to speak. Now we either cannot enter our homes or we no longer have a home to enter.

We used to talk among friends that the pandemic was a milestone and that our lives would be divided into two as "before the pandemic / after the pandemic". How could we have known that we would be tested with one of the biggest disasters in history. Everything happens for a reason indeed.

During the pandemic, many of our friends and relatives departed from this world. One of them is İbrahim Arıkmert, a brave man who is one of the protectors of our brothers from East Turkestan in Kahramanmaraş; and the other is Veli Okur, one of the spiritual elders of Kahramanmaraş. May they rest in peace...

We now have a milestone called earthquake. We will say "before the earthquake/after the earthquake" from now on. And I hope this will be the last disaster we experience. This is our prayer, our wish...

I experienced the Adana earthquake when I was only 12 years old. A year later, in the August 17th earthquake in Istanbul, I lost my relatives who were in Istanbul for a living. I have painful memories of the earthquake in my memory. But the earthquake we experienced on February 6 was such as to destroy and even make me forget the traces of previous earthquakes in my memory.

My wife and I used to talk from time to time that an earthquake could happen at any moment. We should be ready for any possibility at any time. "Whatever you say, death is on everyone's head / You woke up, you couldn't wake up / Who knows, where, how, how old?..." the poet says. I had made various wills to my wife and some of my friends in case I died. Such as where I would be buried, what my books would be... Especially after the 2020 Elazığ earthquake, the earthquake issue was more on our agenda.

Sarsıntı o kadar şiddetliydi, gürültülüydü ve uzun sürdü ki birbirimize sarılmış vaziyette ruhumuzu teslim edeceğimiz ânı bekliyorduk.

We were hugging one another as we awaited the moment when we would pass away since the tremor was so loud and violent and lasted for so long.

İnsan ne kadar aciz. Sevdiklerin karşında beton blokların altında ve sen hiçbir şey yapamıyorsun, elinden hiçbir şey gelmiyor.

Neticede "Arz o dehşetli sarsıntıyla sarsıldığında", pek çokları gibi biz de ailecek uyku hâlindeydik. Sarsıntının etkisiyle dehşet içerisinde yataktan fırlayıp kendimi çocuk odasına attım. Eşim, kızımın yanında -zannediyorum ona hikâye okurken- uyuyakalmış. Eşyalar üstümüze devrilmesin diye çocukları alıp hızlı bir şekilde koridora geçtik. Kızım ve büyük oğlum ağlamaklı, henüz üç buçuk yaşındaki küçük oğlum ise ne olduğunu anlamaya çalışan şaşkın gözlerle bize bakıyordu. Memleketten bizi ziyarete gelen anneciğim, yattığı odadan bize doğru sağa sola yalpalayarak gelmeye çalışıyordu. O esnada elektrikler kesildi ve ışıklar söndü. Karanlık, korku dolu kalbimize daha çok korku salıyordu. Ailecek bir yandan bağıra bağıra kelime-i şehadeti tekrar edip duruyor bir yandan tevbe istiğfar ediyorduk. Sarsıntı o kadar şiddetliydi, gürültülüydü ve uzun sürdü ki birbirimize sarılmış vaziyette ruhumuzu teslim edeceğimiz ânı bekliyorduk. Mutfak ve banyo duvarlarından patlayıp fırlayarak yere düşen ve kırılıp şangırtılar çıkaran fayansların, devrilen dolapların, eşyaların ve kitaplıkların sesleri ile birlikte bina aksamının sallandıkça gacırcı gacırcı eden sesi sanki ölümün dehşetli sesi şeklinde kulaklarımızı yırtarcasına ürkütüyordu. O ânı kelimelerle izah etmek hakikaten mümkün değil. Derken sarsıntı azalmaya başladı. Yavaş yavaş azalıyordu ama binanın sallanması, her an yıkılabilme hissi de veriyordu. Ve sonunda durdu sarsıntı.

Evet yıkılmadı bina ve şükürler olsun yaşıyorduk. Sonrası hamdeleler, salveleler... Hızlıca evden çıkmak için hazırlanmaya başladık. Birkaç dakika sürdü. Tam evden çıkarken tekrar sallanmaya başladık. Ve tekrar aynı şekilde birbirimize sarılıp bekledik. Ecelden kaçmak imkânsızdı. Bu defa bina yıkılacak herhalde diye düşünürken sarsıntı azaldı ve geçti. Bu sarsıntının şiddeti daha azdı ve kısa sürdü. Hemen kendimizi dışarıya attık ve arabaya bindik.

Hava çok soğuktuk ve karla karışık yağmur yağıyordu. Bir müddet ne yapacağımızı, nereye gideceğimizi bilmez bir hâlde apartmanın önünde arabada bekledik. Ortalık adeta mahşer yeri gibiydi. İnsanlar arabalarına binmiş bir yerlere gitme telaşındaydı. Yollar trafik yoğunluğundan tıkalıydı. Bu arada yakınlarımızla telefonlaşmaya, iyi haberler verip iyi haberler almaya çalışıyorduk. Fakat hatlar yoğunluktan arama yapmaya müsaade etmiyordu. Onlarca defa denedikten sonra ağabeyime ulaşip iyi olduğumuz bilgisini verdim. Kaç dakika geçti başka kimlerle konuştum bilemiyorum ama o sırada KSÜ İlahiyat Fakültesi talebelerinden kıymetli kardeşim şair Davut Uysal aradı. Okuldan arta kalan vakitlerde çalıştığı, zaman zaman bizim de oturup çay içtiğimiz ve evime yakın sayılacak

mesafedeki kafede olduğunu, ailecek oraya gelebileceğimizi söyledi. Doğruca oraya vardık. Arabayı park edip içeri girdiğimizde bizim gibi pek çok ailenin oraya sığındığını gördük. Burası bir parkın içinde ahşaptan yapılmış tek katlı bir mekândı. İçerde soba yanıyordu, sıcaktı ve birkaç gün idare edecek kadar gıda malzemesi ve yakacak da vardı.

Fotoğraf: Haadi Mousavi

How helpless we are as humans. You are helpless; there is nothing you can do while your loved ones are concealed beneath concrete blocks in front of you.

After all, we were asleep as a family, like many others, when "the earth shook with that terrible tremor". I jumped out of bed in terror and threw myself into the children's room. My wife fell asleep next to my daughter - I think while reading a story to her. We grabbed the children and rushed to the hallway so that things wouldn't fall on us. My daughter and my older son

were crying, and my younger son, who was only three and a half years old, was looking at us with puzzled eyes, trying to understand what had happened. My mother, who had come to visit us from her hometown, was trying to wobble her way to us from the room where she was sleeping. At that moment, the electricity was cut off and the lights went out. We became much more frightened as the darkness fell. As a family, we were shouting and repeating the Shahadah and praying for repentance. We were hugging one another as we awaited the moment when we would pass away since the tremor was so loud and violent and lasted for so long. The sound of the tiles exploding off the kitchen and bathroom walls and falling to the floor and breaking and clanking, the sounds of cabinets, furniture and bookshelves toppling over, and the rattling sound of the building's components as they shook were like the terrifying sound of death, startling us to our ears. It's incredibly difficult to put that moment into words. Then the tremor began to subside. It was gradually diminishing, but the swaying of the building gave the feeling that it could collapse at any moment. And finally the shaking stopped.

Yes, the building didn't collapse and thank God we were alive. We quickly started getting ready to leave

the house. It took a few minutes. Just as we were about to leave the house, we started shaking again. And again we hugged each other and waited. It was impossible to escape death. This time I thought that the building would collapse, but the shaking subsided and passed. This shaking was less intense and lasted a short time. We immediately ran outside and got into the car.

It was sleeting and really cold. We waited in the car in front of the apartment building for a while, not knowing what to do or where to go. It was like an apocalypse. People were in their cars and in a hurry to go somewhere. The roads were blocked with heavy traffic. In the meantime, we were trying to make phone calls to our relatives, to give good news and receive good news, but the lines were too busy to make calls. After trying dozens of times, I reached my brother and informed him that we were fine. I don't know how many minutes passed and who else I talked to, but at that moment my precious brother, poet Davut Uysal, a student at KSU Faculty of Theology, called. He said that he was at the café where he worked in his spare time from school, where we sometimes sat and drank tea and which was close to my house, and that we could come there as a family. When we parked the car and went inside, we saw that many families like us had taken shelter there. It was a one-story wooden building in a park. The stove was burning inside, it was warm and there was enough food and fuel to last a few days.

Bu arada dostlardan haber almaya çalışırken gönlüme hemen kıymetli büyüğüm Ahmet Doğan İlbey düştü. Ne kadar aramaya çalıştıysam da bir türlü hat düşmüyordu. Ben WhatsApp vb. uygulamalar ya da sosyal medya kullanmadığım için sağ olsun Davut, dostlardan gelen haberleri bana aktarıyordu. O esnada Cüneyt Cesur abi aradı. Cüneyt abi Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesinde vazife yaptığı için Karaman'da ikamet ediyor. Dostları sorduktan sonra Kızı Aybala'nın öğretmen olarak vazife yaptığı İslahiye'de göçük altında kaldığından bahsetti ve orada bir tanıdık olup olmadığını ya da oraya Maraş'tan birilerinin gidip gidemeyeceğini sordu. Ben de İslahiye'de teğmen olarak vazife yapan "Ali Dost" nâm Muhammed Ali Yıldırım kardeşimizin olduğunu, onunla görüşüp haber edeceğimi söyledim. Ali dost, sağ olsun ilgilendi. Bu arada Cüneyt abinin ahretliği Murat Yücel abiyi bilgilendirdim. O da hemen yola çıkmış ve Aybala'nın enkazına intikal etmiş. Türk askerinin insanüstü gayretiyle Aybala'mız şükür enkazdan sağ olarak 11 saat sonra çıkarılmış. Halasının refakatinde Gaziantep'teki bir hastaneye sevk edildiğini öğrendik,

Günlerce bir hayırlı haber duymak için enkazların başında arkadaşlarla türbedar olup bekledik.

çimiz rahatlamıştı. Akşam vakitlerinde Cüneyt abi tekrar aradı. Ağlıyordu ve zor konuşuyordu. Uzun ve meşakkatli bir yolculuktan sonra Aybala'yı yoğun bakımda görme imkanı bulmuşlar fakat Aybala anne babası geldikten kısa bir süre sonra ruhunu teslim etmiş. Mekânı cennet olsun.

Cüneyt abiyle ilk görüşmeden sonra Ahmet Doğan İlbey abiyi aramaya devam ettim. Ararken bir anda hat düştü ve telefon çalmaya başladı. Davut'la birlikte çok heyecanlandık. Ve telefon açıldı. Ben hemen "Alo, Ahmet abi!" diye ünledim ama karşımda bir hanım kişi konuşuyordu. "Beyefendi Ahmet abiniz kim bilmiyorum. Ben bu telefonu enkazın yanında buldum." dedi. O an Davut'la göz göze geldik ve gayrı ihtiyari hıçkırarak ağlamaya başladık. Sonra ailemle helalleş-

tim ve Davut'la birlikte yürüyerek Ahmet abinin evine yöneldik. O vakte kadar Kahramanmaraş'tan herhangi bir yıkım haberi almamıştık. Bu haber bizi resmen yıkmıştı. İnşallah enkazdan sağ çıkmıştır diye dua ederek düştüğümüz yolda sağlı sollu pek çok apartmanın yıkılmış olduğunu görmek yaşadığımız afetin büyüklüğünü anlamamıza yetti.

Giderken nice dostlar, arkadaşlar düştü aklımıza lakin ulaşmak mümkün olmadı. Davut'un dahil olduğu WhatsApp gruplarından gelen bilgilerle yetiniyorduk. Ve sonunda Ahmet Doğan İlbey abinin enkazına vardık. Bir yandan ağlıyor bir yandan sesleniyoruz acaba sesimizi duyar mı ya da sesimizi duyan olur mu diye ama nafiye. Koskoca apartman küçücük bir moloz tepeliğine dönüşmüş durumdaydı. Ahmet abinin iki evladı vardı. Oğlu Alpaslan Bosna'da yaşıyordu. Kızı Bilge hanım ise enkazın başında feryat figan içindeydi. Ne yapacağımızı bilemiyorduk. Enkazın etrafında dört dönüyor bir hayat emaresi arıyorduk. Bu esnada Davut iki kötü haber verdi. Fazlı Bayram ve Ferhat Ağca... Bu iki dostun da enkaz altında olduğunu öğrendik.

In the meantime, while trying to get news from friends, my precious elder Ahmet Doğan İlbey immediately flashed through my mind. No matter how much I tried to call, the line would not drop. Since I don't use applications such as whatsapp or social media, thanks to Davut, he was transferring the news from friends to me. At that moment, Cüneyt Cesur called. Cüneyt resides in Karaman because he works at Karamanoğlu Mehmet Bey University. After asking about friends, he mentioned that his daughter Aybala had been buried in the wreckage in İslahiye, where she was working as a teacher, and asked if we knew anyone there or if anyone from Maraş could go there. I told him that we had a brother called "Ali Dost" aka Muhammed Ali Yıldırım who was serving as a lieutenant in İslahiye and that I would contact him and let him know. Ali Dost took care of it. In the meantime, I informed Murat Yücel, brother Cüneyt's ride or die, who immediately set off and arrived at the wreckage of Aybala. Thanks to the extraordinary efforts of the Turkish soldiers, Aybala was rescued from the rubble alive after 11 hours. We learned that she was transferred to a hospital in Gaziantep in the company of her aunt, and we were relieved. Cüneyt called again in the eve-

ning. He was crying and could hardly speak. After a long and arduous journey, they were able to see Aybala in the intensive care unit, but she passed away shortly after her parents arrived. May her place be heaven.

After the first call with brother Cüneyt, I continued to call Ahmet Doğan İlbey. While I was calling, the line suddenly dropped and the phone started ringing. Davut and I were very excited excited. Then he answered. I immediately exclaimed, "Hello, brother Ahmet!" but there was a lady talking to me. She said, "Sir, I don't know who your brother Ahmet is, I found this phone next to the rubble." At that moment, Davut and I locked eyes and started sobbing involuntarily. Then I said goodbye to my family and Davut and I walked to Ahmet's house. Until then, we had not heard any news about the

**For days, we waited
at the rubble with our
friends to hear any
good news.**

destruction in Kahramanmaraş. This news devastated us. We prayed that God willing, he would come out of the rubble alive, but seeing that many apartment buildings had collapsed left and right on the road was enough for us to realize the magnitude of the disaster we had experienced.

As we were leaving, we thought of many friends, but it was not possible to reach them. We were content with the information coming from the whatsapp groups that Davut was a part of. And finally we arrived at the wreckage of Ahmet Doğan İlbey. We were crying and calling out, wondering if he would hear our voices or if anyone would hear our voices, but in vain. The huge apartment building had turned into a tiny mound of rubble. Ahmet had two children. His son Alpaslan was living in Bosnia. His daughter Bilge was waiting at the rubble. We didn't know what to do. We were circling around the rubble, looking for signs of life. Meanwhile, Davut gave us two bad news. Fazlı Bayram and Ferhat Ağca... We learned that these two friends were also under the rubble.

Oh my God! How helpless human beings are. Your loved ones are under concrete blocks in front of you and you can't do anything, there is nothing you can do. It is an indescribable pain.

Fotoğraf: Haadi Mousavi

Aman Allah'ım! İnsan ne kadar aciz. Sevdiklerin karşında beton blokların altında ve sen hiçbir şey yapamıyorsun, elinden hiçbir şey gelmiyor. Tarifsiz bir acı.

Ahmet abinin enkazının başındayken Fazlı Bayram'dan kötü haber gelince doğru onun enkazına vardık. Bir yandan yağmurda sırlıslık vaziyetteyiz bir yandan ağlamaklı ve çaresiz. Fazlı abinin kardeşi İbrahim'i aradım hemen ve ulaştım. İbrahim, Gaziantep'te komiser.

Ailesiyle birlikte iyi olduğunu duyunca sevindim ama ağabeyinden henüz haberi yoktu. Nasıl söyleyecektim bu durumu, bu kara haberi nasıl verecektim? Hâsılı, dilimden o an ne çıktı hatırlamıyorum ama ikimiz de hiçkırta hiçkırta ağlıyorduk telefonda.

Ve Ferhat Ağca. Güzel Ferhat. Can Ferhat. Dost Ferhat. İlk gün gidemedim onun enkazına hep telefonla bilgi almaya çalıştım akrabalarından ve o tarafta oturan arkadaşlardan. Ancak ikinci gün gidebildim.

Sonrası enkazlar arasında mekik dokuyarak geçti. Acaba bir yardım gelebildi mi, acaba bir çalışma başladı mı diye. Ailemin bulunduğu kafe, Fazlı abiyle Ahmet abinin enkazının mesafe olarak ortasına denk geliyordu. Gidip gelirken onların yanına da uğruyor hallerini tetkik ediyordum. Elbistan merkezli ikinci büyük depremi de o anda yine ailemle birlikte yaşadık. Fazlı abiden dönerken uğramıştık. Sonra Davut'la tekrar Ahmet abinin bulunduğu enkaza doğru yola çıktık. Yolda sabahki depremde yıkılmayan bazı binaların yıkılmış olduğunu gördük. Hele biri vardı ki yüreğimizi cız ettirdi. Sabah namazını Ahmet abinin yanından Fazlı abinin yanına giderken yol üstündeki Hamidiye Camii'nde kılmiştık. O esnada yine şiddetli bir artçı olmuştu, namazı terketmemiş ve tevekkül etmiştik. İkinci depremde yıkılan binalardan biri cami-

nin hemen yanındaki binaydı ve caminin üstüne devrilmiş vaziyetteydi. Takdir dedik, şükrettik.

Kahramanmaraş koskoca bir enkaza dönmüştü. Her yerden acı haberler gelmeye başladı. Hangi bir ismi sayayım ki şimdi. Günlerce bir hayırlı haber duymak için enkazların başında arkadaşlarla türbedar olup bekledik. Beşinci günün seher vaktinde Ahmet abi, gurüb vaktinde Ferhat ve altıncı günün akşamı 3 çocuğu (Ali Fuat, Zeynep, Meryem) ve eşi ile birlikte Fazlı abi çıktı enkazdan. Ruhları şâd, mekânları cennet olsun.

Bundan sonrası ayrı ayrı hikâyelerle dolu. Her enkaz ayrı bir romanın hikâyesi olur. Binaların yıkılma şeklienden enkazlardan sağ çıkanlara, Türkiye'nin dört bir tarafından arama kurtarma faaliyeti için gelen gönüllülerin gayretlerinden afetzedeler için yardım seferberliğine koşan arkadaşlara, mezarlıktaki hengâmeden cenazelerin teşhis ve definine kadar neler neler... Anlatacak, yazacak o kadar çok şey var ki... Yâ nasip!... Nice güzel insanlar, nice hatıralar bırakıp gittiler... Gidenlere rahmet, kalanlara sabır ve selamet...

While we were at the wreckage of brother Ahmet, when we received bad news about Fazlı Bayram, we went straight to his wreckage. We were drenched in the rain, weeping and helpless. I immediately called Fazlı's brother İbrahim and reached him. İbrahim is a commissar in Gaziantep. I was happy to hear that he and his family were fine, but he had no news about his brother yet. How was I going to tell him, how was I going to break the bad news? In short, I don't remember what came out of my tongue at that moment, but we were both sobbing on the phone.

And Ferhat Ağca. Beautiful Ferhat. Dear Ferhat. Friend Ferhat. I couldn't go to the wreckage that he was under on the first day, I always tried to get information by phone from his relatives and friends who lived on that side. Only on the second day I was able to go.

After that, I spent the rest of my life shuttling between the rubble. I wondered if any help had arrived, if any work had started. The café where my family was located

was in the middle of the rubble of Fazlı and Ahmet. At that moment, I experienced the second big earthquake centered in Elbistan with my family. We had stopped by on our way back from brother Fazlı. Then Davut and I set off again towards the rubble where brother Ahmet was. On the way, we saw that some buildings that had not collapsed in the morning earthquake had collapsed. There was one in particular that made our hearts ache. We had performed the morning prayer at the Hamidiye Mosque on the way from brother Ahmet to brother Fazlı. At that time, there was a strong aftershock again, but we did not leave the prayer and we trusted in God. One of the buildings that collapsed in the second earthquake was the building right next to the mosque and it had fallen on top of the mosque. We said it was the will of Allah, and praised Him.

Kahramanmaraş had turned into a huge wreck. News of great sorrow began to spread around.

I can't name a single name now.

For days, we waited at the rubble with our friends to hear good news. Brother Ahmet e at dawn on the fifth day, Ferhat at dusk and brother Fazlı was found under the wreckage with his 3 children (Ali Fuat, Zeynep, Meryem) and his wife on the evening of the sixth day. May their souls rest in peace and their places be in heaven.

What follows is full of different stories. Each wreck is the story of a different novel. From the way the buildings collapsed to the survivors who came out of the rubble, from the efforts of the volunteers who came from all over Turkey for search and rescue to the friends who rushed to mobilize aid for the disaster victims, from the turmoil in the cemetery to the identification and burial of the bodies... There are so many things to tell and write about... It's written in the stars!... So many beautiful people have left behind so many memories... Wishing mercy to those who have gone, patience and peace to those who remain...

AKLIN ÖTESİNDE

BEYOND REASON

 YAREN NUR ÖZEN

**Düşünsem bu kadar
etkilenebileceğimiz
aklıma gelmezdi,
söyleseler inanmazdım.
Öylece aklımızın ötesinde,
her şeyin içinde bulduk
kendimizi.**

**If they had told me,
I never would have
believed that we could
be so severely affected.
We suddenly found
ourselves everywhere,
beyond reason.**

İnsan neyi ne zaman son kez yaptığını bilemiyor. Hepimiz çoğu şeyi kontrol edebileceğimizi sanıyoruz. Oysa her şeyin değişmesi çok kısa sürebilir. Düşünsem bu kadar etkilenebileceğimiz aklıma gelmezdi, söyleseler inanmazdım. Öylece aklımızın ötesinde, her şeyin içinde bulduk kendimizi. 6 Şubat 2023 bizim için bu cümlelerle hatırlanacak bir tarih oldu. Öncesinde bu tarihte ders seçimi yapabileceğimi sanıyordum. Köydeki evimizde telefon başında saatin 00.00 olmasını bekledim. Arkadaşlarımla sadece bunu konuşuyorduk, neredeyse tek gündemimiz buydu. Sistem yoğunluğundan ne kadar beklesem de ders seçimi yapamadım. Öylece uyuyakalmışım. Saat 04.17 olduğunda evde hepimiz sallantıya uyandık. İlk hafif sallantılarda deprem olabileceği aklıma bile gelmedi. Köyde çok şiddetli fırtına olduğu zaman da çatıdan sesler gelirdi. Başta böyle bir fırtına sesiyle uyandığımı sandım ama bunun deprem olduğunu anlamam uzun sürmedi. Peki depremse niye bitmiyordu?

O an bize çok uzun geldi, kardeşimle yatakta birbirimize sarılmış depremin bitmesini bekliyorduk. Yer değiştirmek mümkün gelmiyordu. Soba borularının üzerimize devrilmesiyle başka bir köşeye kaçtık. O an evden çıkabileceğimizi düşünmüyorduk, öylece yıkılacaksa bile yıkılmasını bekledik. Yıkılmadı, deprem bittiği anda evden çıkmaya çalıştık. Hepimizin ilk hamlesi yürüme engelli ablama yönelik oldu. Dışarıda çok yoğun kar yağışı vardı. Kardeşim başka hiçbir şeyi düşünmeden karda yalın ayak ablamı arabaya taşıdı, biz de arabaya geçtik. Sevdiklerimize ulaşmaya çalışıyor, iyi haberlerini alınca seviniyorduk. Hatta yakın çevremizden kötü haberler almayınca olayın aslında sandığımız gibi büyük

You are unaware of when and what you are doing for the last time. We all think we can control most things. But it can take a very short time for everything to change. If they had told me, I never would have believed that we could be so severely affected. We suddenly found ourselves everywhere, beyond reason. February 6, 2023 became a date to be remembered with these sentences. I thought I would be able to make course selections on this date. I waited by the phone in our house in the village for the clock to strike 00.00. My friends and I were only talking about it, it was our only trouble. No matter how long I waited, I couldn't select a course because of the system. I just fell asleep. At 4:17 a.m., we all woke up with the quake. At the first slight shaking, I didn't even think that it could be an earthquake. During the times of severe thunderstorms in the village, we would hear noises coming from the roof. At first I thought I had woken up to the sound of such a storm, but it didn't take me long to realize that it was an earthquake. But if it was an earthquake, why didn't it stop?

That moment seemed too long for us, my brother and I were huddled together in bed waiting for the earthquake to end. It was impossible to move. When the stove pipes fell on us, we ran to another corner. We didn't think we could get out of the house at that moment, we just waited for it to collapse even if it was going to collapse. It didn't collapse, we tried to get out of the house as soon as the earthquake was over. The first move of all of us was for my sister, who is disabled to walk. It was snowing heavily outside. Without thinking about anything else, my brother carried my sister barefoot in the snow to the car and we all got in. We were trying to reach our loved

Normalde duymaya alışık olduğumuz “İyi misin?” sorusunun yerini o sırada “Yaşıyor musun?” sorusu aldı ve biz bunu garipsemedik bile.

bir şey olmadığını düşünme gafletinde bulunduk. Zaten kısa bir süre sonra şebekeler gitti, ne kimseden haber alabildik ne de birilerine haber verebildik. Sabaha kadar arabada kaldık. Biz yine kendimizi şanslı sayıyorduk. En azından sığınabileceğimiz bir arabamız vardı ama köyün çoğunun böyle bir imkânı bile yoktu. İnsanlar fırtınada dışarıda kaldı. Bunlar içinde çok yaşlılar ve bebekler de vardı. Gün aydınlanınca endişelerimiz daha da arttı. Hemen hemen herkesin beslediği büyük baş hayvanları vardı. İnsanlar onlarla ilgilenmek için ahırlara girmek durumunda kalıyordu. Neyse ki yakınlarımızda bu durumdan kötü etkilenecek kadar ağır hasar alan ev ve ahır yoktu. İnsanlar azami ölçüde hayvanlarıyla ilgilenildi.

Öğle olduğunda fırtına daha da artmıştı, kar aralıksız yağmaya devam etti. Böylesi soğukta elbette bir şeyler almak için eve girmek zorundaydık. Tabii bu süre uzun olmuyordu. Artçıların korkusuyla birkaç dakika sonra soluğu yenden dışarıda alıyorduk. Bu havada böyle devam edemeyeceğimizi düşündük. Çünkü insanların çoğu dışarıda kalmıştı, sığınabilecek bir yer yoktu. O sırada gidebileceğimiz en güvenli yer komşumuzun prefabrik eviydi. Hepimiz toplanıp oraya gittik. Ev sahibi köyde bile değildi ama evini bize açmıştı. Orada da ısınmak büyük problem oldu. Ev bu vakte kadar hep yazlık olarak kullanıldığı için soba kurabileceği-

miz bir yapıda değildi. Elektrikler olmadığı için ısıtıcı çalıştırmak da mümkün olmadı. Elimizde bir tane jeneratör vardı, o da ısıtıcıyı çalıştırmadı bile. İyi kötü bir şekilde o geceyi orada geçirdik. Sabah hâlâ kar yağıyordu, hava çok soğuktu. Çocuklar hasta olmaya başlamıştı. Zaten iletişim kurmak çok zordu, şehirden biraz haberimiz olmuştu ve açıkçası şehir bu hâldeyken bizimkini dertten bile saymıyorduk. O yüzden ikinci gün herkes az hasarlı evlere tekrar yerleşti. Köye çadır gelmesi yaklaşık beş gün sürdü. O süreçte evine giremeyen insanlara komşuları destek oldu.

Yaşadığımız bunca şey hepimizde derin izler bıraktı. Kimimiz canından daha çok sevdiği yakınlarını

kaybetti, kimimiz kaybetmediği için sevinmeye bile utandı ki mevcut durumda yakın olmasa dahi herkesin kayıpları oldu. Ben bir süre bunca yıkım arasında neden ayakta kaldım diye sordum kendime. Hepimiz az-çok evimizin, yaşadığımız yerin harabe oluşunu izledik. Üstelik bunların iki dakikadan daha kısa bir sürede olmasını başta hiç kabullenemedim. Bir daha duysam inanmayacağım şeylerdi yaşananlar. Normalde duymaya alışık olduğumuz “İyi misin?” sorusunun yerini o sırada “Yaşıyor musun?” sorusu aldı ve biz bunu garipsemedik bile. Her şey aklın ötesinde bir o kadar da olağandı.

Fotoğraf: Haadi Mousavi

The question "Are you alive?" replaced the usual "Are you okay?" and we didn't even find it strange.

ones, rejoicing when we received good news. In fact, when we didn't receive bad news from our acquaintances, we made the mistake of thinking that the incident was not as big as we thought. Anyway, after a short while the networks went down and we didn't hear from them. or inform anyone. We stayed in the car until the morning. We considered ourselves lucky anyway. At least we had a car where we could take shelter, but most of the village didn't even have such a possibility. People were left outside in the storm. Among them were very old people and babies. As the day dawned, our worries increased. Almost everyone had cattle. People had to go into the stables to take care of them. Fortunately, our acquaintances did not have any houses or barns that were badly damaged. People were able to take care of their animals to the maximum extent.

By noon the storm had intensified and the snow continued to fall incessantly. In this cold, of course, we had to go into the house to get something, but not for long. We were afraid of the aftershocks and after a few minutes we would go outside again. We thought that we couldn't go on like this in this weather. Because most of the people stayed outside, there was nowhere to take shelter. The safest place we could go at that time was our neighbor's prefabricated house. We all gathered and went there. The owner was not even in the village, but he opened his house to us. Heating was a big problem there too. Since the

Fotoğraf: Haadi Mousavi

house had always been used as a summer house until then, it was not in a structure where we could set up a stove. Since there was no electricity, it was not possible to run a heater. We had only one generator, but it didn't even turn on the heater. For better or worse, we spent that night there. In the morning it was still snowing, it was very cold. The children started to get sick. It was already very difficult to communicate, we had heard a little bit about the city and frankly, when the city was in this state, we didn't even consider ours a problem. So on the second day, everyone settled back in the houses with little damage. It took about five days for tents to arrive in the village. During that time, people who could not enter their houses were supported by their neighbors.

All these things we have been through have left deep scars on all of us. Some of us lost relatives whom we loved more than our lives, some of us were even ashamed to rejoice that we did not lose them, and in the current situation, everyone has suffered losses, even if they are not close. For a while I asked myself why I survived all this destruction. We all more or less watched our homes and the place where we lived in become ruins, and I could not accept the fact that it all happened in less than two minutes. It was something I would never believe if I heard it again. The question "Are you alive?" replaced the usual "Are you okay?" and we didn't even find it strange. Everything was so ordinary that it was beyond reason.

KOŞUP DÜŞÜP YIKILMAK

RUNNING, FALLING AND COLLAPSING

SİNEM BOZHÖYÜK

Sarsıntı... Düşten habersiz, düşünceyi yersiz kılacak denli karanlık sarsıntı. Sözde sarsıntı; düşünce karanlık, düşünce karanlığa. Sözde karanlık... Yeterli değil; ifade, kuvvet, zifiri, dehşet... Bu zifiri dehşet kuvvetli sarsıntıyı anlatmaya hiçbir ifade yeterli değil. Gaiplerden gelen ses, koşturuyor ağırlığı ense kökünde şehrin. Ensesi yerle bir şehrin... Ağırlık biniyor gözlerine şehrin. Düşüyor koca şehir, yerçekimine yenik. Düşürünü sözde karanlıklar oyuyor gözleri. Gaiplerden gelen sesin ağırlığı kulakları tırmalıyor. Ve koşup düşüp yıkılıyor koca şehir. Bir, koca şehir düşmüyor ki; kol kola tuttuğu dostları da düşüyor. Kollar kırılıyor ve tedavisi mümkün değil ölümün. Onların düştükleri yerde tutuşuyor hayatta kalanlar. Ölümün düştüğü yerden alevler yükseliyor göğe. Şehri sözde karanlık bulutlar sarmalıyor.

Gözler ânında açıldı. Uykudan eser kalmadı. Kanepenin yanındasın. Bir ayağından iki elinle tutunmuşsun tekli koltuğa. Daha durmadı deprem. Ve bina yıkılmadı. Ama nasıl sallanıyor nasıl! Beşik desem beşik değil, salıncak desem salıncak değil, gondol desem o da değil. Benzetmeler de sözdeliğini koruyor. Bu arada durmuyor ki deprem. Hani durmadı. Ne zaman duracak ki acaba? Duracak mı ki? Allah'ım lütfen dursun. Neden durmuyor hâlâ. Allah'ım sen durdurursun. Durdu duracak, dayan, az kaldı! Durdu evet. Acele, montları giydik. Çantamı kaptım. Herkes çığlık çığlığa apartmanda. Biz dördüncü katındayız. İnsanlar şoka girmiş olmalı ki ilk inen bizim aile oldu. Merdivenler çok uzun geliyor, yukarıdan beyaz sıvalar dökülüyor. Vay be, asansöre binerdik hep. Sahi, asansörde kalsaydım ne olurdu acaba deprem ânında? Uzun zaman sonra merdivenleri bitiriyoruz. Kapıya koştuk, dışarı attık kendimizi. Diyorum ki ben acaba güçlü müyüm? Ağlamıyorum, dehşete kapılmadım. Diyorum ki içimden. Geçti, geçecek, düzelecek her şey. Sağ kurtulduk ya ağır hasarlı binadan. Umut her zaman vardır. Gerçekten de; nasıl dayandı o şiddetli sarsıntıya yedi katlı apartman. Zemini mi sağlamış? Temeli mi iyi atılmış? Helal be! Sonra düşünüyor insan. İyi de ağır hasarlı. Her yerinde çatlaklar oluşmuş. Kullanılacak hâli kalmamış. Yıklarlar burayı. Öyle de oldu. Yıkılacak kararı çıktı. Bir şeyleri atlamış olabilir miyim acaba? Ne diyordum en son?

The tremor... A tremor so dark as to render thought irrelevant, unaware of the dream. The so-called tremor; the thought is dark, the thought to darkness. The so-called darkness... Not enough; expression, force, pitch, horror... No expression is enough to describe this pitch black, terrifying, powerful tremor. The voice coming from the faraway places runs its weight on the nape of the neck of the city. The nape of the neck of the city ravaged... The city's eyes are heavy. The enormous city is falling, succumbing to gravity. The darkness of the so-called dream carves the eyes. The weight of the voice coming from the distant scratches the ears. And the big city runs, collapses and falls to bits. Not only the big city falls, but also the friends with whom it holds arms. Arms break and death is incurable. The survivors catch fire where they fall. Flames rise to the sky where death falls. So-called dark clouds envelop the city.

Eyes opened instantly. No trace of sleep. You are next to the sofa. You are holding on to the single seat with both hands on one leg. The earthquake hasn't stopped yet. And the building hasn't collapsed. But how it shakes! It isn't exactly such as a cradle, neither a swing nor a gondola. The metaphors also remain verbal. By the way, the earthquake doesn't stop. It hasn't stopped. When will it stop? Will it ever stop? Oh God, please let it stop. Why doesn't it stop? God, you'll make it stop. It will stop, hang on, it's almost there! It has stopped, yes. Hurry, we put on our coats. I grabbed my bag. Everyone is screaming in the apartment. We're on the fourth floor. People must have been in shock because our family was the first to come down. The stairs are very long, the white plaster is falling from above. Wow, we always used to take the elevator. Really, what would have happened if I had stayed in the elevator during the earthquake? After a long time we finish the stairs. We ran to the door and throw ourselves out. I wonder if I'm strong. I'm not crying, I'm not terrified. It's okay, it's okay, it's going to be okay. We survived the heavily damaged building. There is always hope. Indeed; how did the seven-story apartment building withstand that violent tremor? Was the ground strong? Was the foundation well laid? Well done! Then you think. Okay, but it's severely damaged. There are cracks everywhere. It's unusable. They'll tear it down. And that's what happened. It's been ordered to be demolished. Could I have missed something? What was I saying last time?

Oh, we were out of the apartment building and on the main road. And then another round of tremors began! We were about to fall

**Daha durmadı deprem.
Ve bina yıkılmadı. Ama
nasıl sallanıyor nasıl!
Beşik desem beşik
değil, salıncak desem
salıncak değil, gondol
desem o da değil.**

**The earthquake hasn't
ended yet. And the
building hasn't collapsed.
Yet, how strongly shakes!
It isn't exactly such as a
cradle, neither a swing
nor a gondola.**

Ha, apartmandan kurtulmuş ana yola çıkmıştık. İkinci dalga da gelmesin mi!? Düşmek üzereydik ki tabelaya tutunduk. İnsanlar sokakta, saatler 04.22'yi gösteriyor. Vay be, çok hızlı inmişiz aşağı. Her yer karanlık ve sisli. Arabaya bindik, beş kişiyiz. Üniversitenin kız öğrenci yurdunda ağır hasar varmış sanırım. Birkaçı da kapının sıkıştığını çıkamadıklarını yazmış sosyal medyaya. "Lütfen bizi kurtarın!" diyor herkes. Şimdi ne oldu, şimdi ne olacak? Yalnızca soru işaretleri var kafamda. Ve biraz da durgunluk. Yağmur fena yağıyor. Hava 6 Şubat'ın Maraş soğuşunu içimize işliyor. Biz arabada-yız evet, daha az üşüyoruz. Ya sokakta koşuranlar? Bir kız gördüm. Battaniyeyi sarınmış üzerine, koşuyor. Birkaç insan daha gördüm, ayakları çıplak. Hem de bu soğukta, bu yağmurda. Allah'ım diyorum, sen yardım et onlara.

İçimde bir şeyler kırılmaya başlıyor. Depremden hemen sonraki umutlu bekleyişimin yerini kara bir umutsuzluk alıyor. Allah'ım şimdi ne olacak? Ne oldu bize? Biz ne olduk da ne olacağız bundan sonrasında? Sorular durmuş kafamın içinde. Ara-

"Lütfen bizi kurtarın!" diyor herkes. Şimdi ne oldu, şimdi ne olacak? Yalnızca soru işaretleri var kafamda. Ve biraz da durgunluk.

ba çalıştı ve gidiyoruz. Trafik çok yoğun bu saatte. Sabahın kör gözlerini araba farları açmaya çalışıyor. Yollar bozulmuş, direkler devrilmiş. Telefon trafiği de cabası, insanlar yakınlarını arıyor; hayatta mısınız, diye. Arkadaşlarımdan haberler geliyor. Enkazdan çıkarılmış, kafasına bir şeyler düşmüş, dahası ölmüş arkadaşlarım var. Haberler yüreğimi yakıyor. Dehşetin bilincini daha da idrak ediyor şaşkın zihin pusulası. Kahrolası bir felakette kahroluyor insanlar. Bilmiyor muyduk sanki geleceğini? Bilmiyorduk gelip bu denli şiddetle vuracağını? Kahramanmaraş gün gibi karanlık artık diyor iç ses. Kafası karışmış hâlde olduğunu da kabul etmiyor. Diyor ki; 04.17, diyor ki gün doğacaktı hani. Doğdu ve gün gibi karanlık bir gün bugün. Sözdeliğini koruyan bir gün ve karanlıklar...

Rasathaneye baktım. Gaziantep'i gösteriyordu. Deprem orada olmuş sandık. Sonrasında düzeltme yaptı rasathanemiz. "Pazarcık" dedi. Konumu nasıl şaşırabilirdi ki? Kafamda şüpheli bir akrep dolaşiyor. Şüphe ise yerini öfkeye bırakıyor genelde. 7.7'ymiş. Kimi 7.9 diyor. Bir profesör de çıkıyor, diyor ki; "Aslında hissedilen 11 şiddetiydi." Hangisi acaba? Karışmıyor değil kafa. Zaten sosyal medya çalkalanıyor bu çalkantılı andan sonra. Kirliliği bilgi sarıyor etrafını, çaresizlikten her tür bilgiye inanabilecek insanın. Söyleyin ayıp değil mi? Her kafadan çığlıklar... Doğruluğu tespit edilemeyen koyu kirliliğin. İnsan o dehşeti yaşadıkdan ve çoğu şeyi kaybettiği gerçeğini idrak ettikten sonra çaresizce tutunmak istiyor. Yaşadığına inanmak istiyor yakınlarının. Yaşayan ölümler kaplıyor her hücreni şehrin. Düzelecek mi her şey? Unutacak mıyız yaşadıklarımızı? Kahramanmaraş'a az katli binalar mı yapacaklar bundan sonra? Mekânsal hafızam beni yanıltacak mı? Hayır. Gün gibi karanlık günü gün gibi hatırlayacağım. Unutulmaz! Unutursam hatırlarım, unutursam fısıldar gaiplerden gelen sözde karanlıklar. B e n i yarı yolda bırakmazlar!

when we grabbed the sign. People are on the street, it's 04.22. Wow, we went down so fast. Everything is dark and foggy. We get in the car, there are five of us. I guess there was heavy damage to the university dormitory for girls. Some of them wrote on social media that the door was stuck and they couldn't get out. "Please save us!" everyone says. "Please save us!" everyone says. What did just happen, what will happen next? I only have question marks in my head. And a foziness. It's raining hard. The air feels like the Maraş cold of February 6th. We are in the car, yes, we are not as cold now. What about those running on the street? I saw a girl running with a blanket wrapped around her. I saw a few other people with bare feet. In this cold, in this rain. I say God, help them.

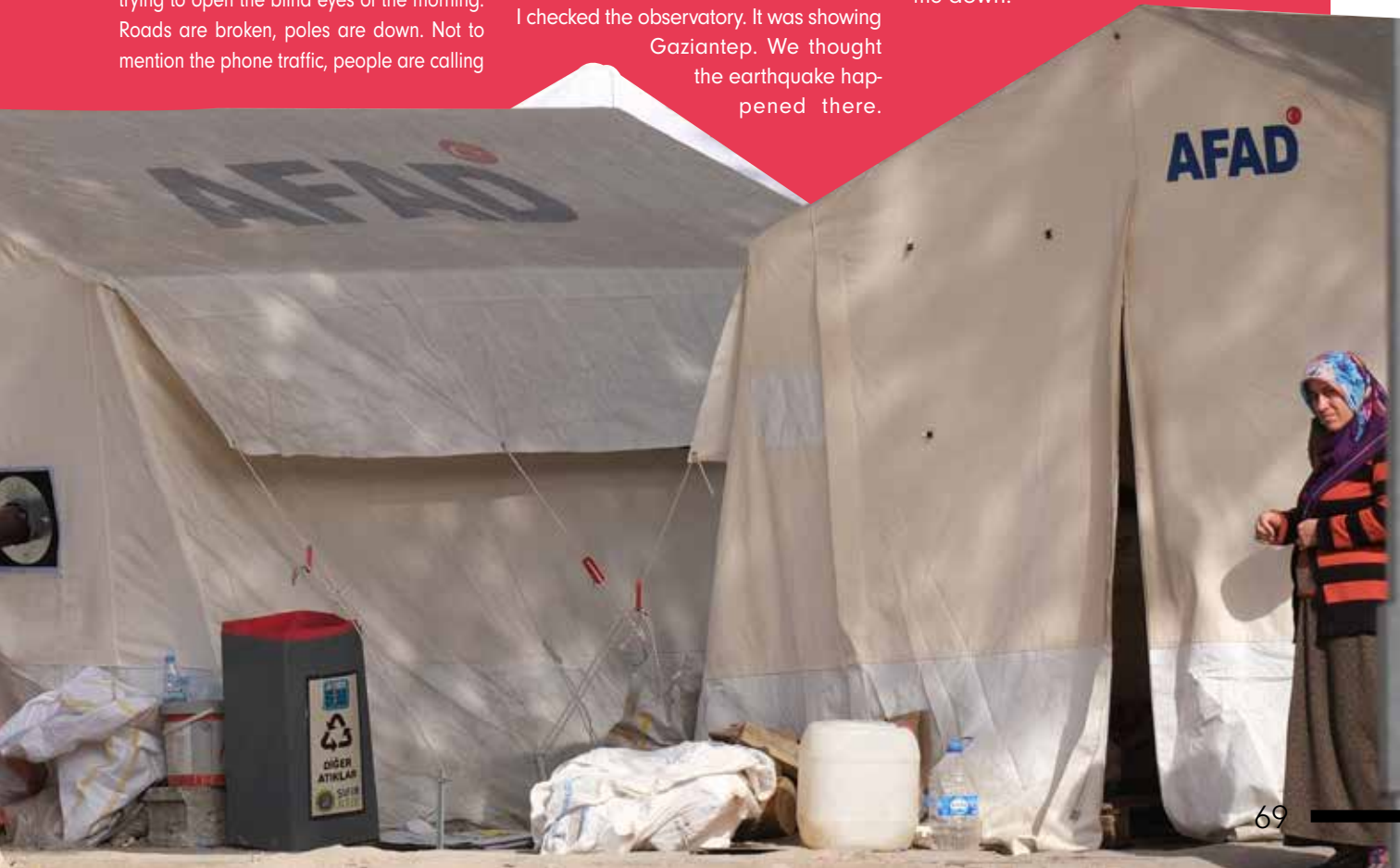
Something inside me starts to break. My hopeful expectation immediately is replaced by a dark despair after the earthquake. My God, what will happen now? What has happened to us? What have we become and what will we be after this? The questions don't stop in my head. The car starts and we drive off. Traffic is very heavy at this hour. Car headlights are trying to open the blind eyes of the morning. Roads are broken, poles are down. Not to mention the phone traffic, people are calling

"Please save us!" everyone says. What did just happen, what will happen next? I only have question marks in my head. And a foziness.

their relatives to see if they are alive. News are coming from my friends. I have friends who are rescued from the wreckage, who have fallen on their heads, and even more who have died. The news breaks my heart. The confused compass of the mind comprehends the consciousness of the horror even more. People are devastated by a disaster. Didn't we know it was coming? Didn't we know it would come and strike with such violence? Kahramanmaraş is as dark as day, says the inner voice. And it doesn't admit that it is confused. It says; 04:17, it says the day was supposed to dawn. It did, and it is a dark day. A day and darkness that maintains its verbiage...

I checked the observatory. It was showing Gaziantep. We thought the earthquake happened there.

Then the observatory made a correction. It said Pazarçık. How could it have gotten the location wrong? There is a skeptical scorpion in my head. And doubt usually gives way to anger. It was 7.7. Some say 7.9. Then there's a professor who says, "Actually, it was 11." Which one is it? It's not that they are not confused. Social media is already buzzing after this turbulent moment. Wrong information surrounds the environment, people can believe any kind of information out of desperation. Isn't it a shame? Dialogues of the deaf... Lies that cannot be verified. After experiencing that horror and realizing that you have lost so much, you desperately want to hold on. One wants to believe that his relatives are alive. The living dead cover every cell of the city. Will everything be okay? Will we forget what we went through? Will they build low-rise buildings in Kahramanmaraş from now on? Will my spatial memory deceive me? No, it won't. I will remember the day as dark as day, unforgettable! If I forget, I will remember, if I forget, the so-called darkness from the unseen will whisper. They won't let me down!

ZİNDAN KARANLIĞI ya da MARAŞ DEPREMİ

UTTER DARKNESS OR THE MARAŞ EARTHQUAKE

ŞULE KIRIŞCI

6 Şubat 2023 sabahı saat 05.00 civarı telefonum çaldı. Ekranda 'babam' yazıyordu. Kötü bir haber olduğu kesindi. Kendimi aklıma gelen kötü senaryolara hazırlayarak telefonu açtım. Telefondaki babamın söylediği cümle aynen şu idi, "Kızım Kahramanmaraş'ta deprem oldu. Her yer yıkıldı. Etraf zindan karanlığına büründü. Biz iyiyiz, arabadayız." Hazırladığım senaryolar arasında deprem yoktu. Ağlamaya başlamamla birlikte ev halkı uyandı. Televizyonu açtık. Malatya görüntüleri ve "Türkiye'nin 11 ili 7.7'lik depremle sallandı" alt yazısı ile karşılaştık. Malatya, Kahramanmaraş, Adıyaman, Hatay, İskenderun, Adana, Gaziantep, Osmaniye, Kilis, Şanlıurfa, Elazığ, Diyarbakır...

Biz evde bir taraftan Kahramanmaraş'ı görebilmek için tüm televizyon kanallarını dolaşılıyor, diğer taraftan eş dost akraba kim varsa telefonla ulaşmaya çalışıyorduk. Lakin ekranlarda Kahramanmaraş'ın adı var kendi yoktu. Tüm çabamıza rağmen hiçbir haber ve görüntü alamadık. Bu süreç bize ilk önce şunu düşündürdü. "İnşallah Kahramanmaraş'ta fazla yıkım yok, onun için mi görüntü verilmiyor acaba?" dedik. Memleket sevdası işte, konduramadık kadim şehre bu kadar yıkımı, acıyı, ölümü...

Sadece biz değil, İstanbul ve Ankara'dan arayan dostlar da Kahramanmaraş'ta fazla bir şey yok herhalde diye düşündüklerini belirtiyorlardı.

Bilemedik! Depremin üzerinden geçen her dakikanın, her sürecin bizi daha fazla yalayacağını, yüreğimizi yakacağını... Bilemedik! Boğazımıza düğümler dizeceğini...

İlk depremden 9 saat sonra 7.6'lık ikinci bir deprem daha oldu. Bölge ikinci bir yıkıma uğradı. Felaketin büyüklüğü depremin seviyesinin uluslararası yardım gerektiren seviye olan 4. seviye olarak belirlenmesi ve Türkiye'nin tek başına üstesinden gelemeyeceği bir deprem olarak ilk gün dünyaya bildirilmisinden anlaşılıyordu. Peki Kahramanmaraş ne durumdaydı?

Acı gerçekte yüzleştığımızdeki manzara...

Kâğıt gibi üst üste düşen katlarıyla enkaz hâline, daha da ötesi kum yığına dönüşen -eski, yeni- apartmanlar, iş yerleri dev yarıklar oluşan araziler, yollar ve tabii ki enkazlardan yükselen yardım çağlıkları...

Deprem sabah saat 04.17'de meydana gelmişti. Uykunun en derin zamanıydı. Dışarıda kar ve dondurucu soğuk vardı. Çıplak ayakları, pijamalarıyla sokağa fırlayan insanlar kendi çaresizliklerini unutmuş, yıkılan evlerinde bıraktıkları canların derdine

On the morning of February 6, 2023 at around 05:00, my phone rang. It said 'my father' on the screen. It was definitely bad news. I answered the phone, preparing myself for the bad scenarios that came to my mind. The sentence my father said on the phone was exactly the following, "My daughter, there was an earthquake in Kahramanmaraş. Everything collapsed. The surroundings have turned dark like a dungeon. We are fine, we are in the car". The earthquake was not among the scenarios I had prepared for. The household woke up when I started crying. We turned on the television. We saw images of Malatya and the subtitle "11 provinces of Turkey were shaken by a 7.7 earthquake." Malatya, Kahramanmaraş, Adıyaman, Hatay, İskenderun, Adana, Gaziantep, Osmaniye, Kilis, Şanlıurfa, Elazığ, Diyarbakır...

At home, on the one hand, we were watching all the television channels to see Kahramanmaraş, and on the other hand, we were trying to reach out to our friends and relatives by phone. However, Kahramanmaraş was all but absent from the screens. Despite all our efforts, we could not get any news and images. This process first made us think. "Hopefully, there is not much destruction in Kahramanmaraş, is that why there are no images?" we said. That's the love of the country, we couldn't put such destruction, pain and death on the ancient city...

Not only us, but also friends who called from İstanbul and Ankara said that they thought there must not be much in Kahramanmaraş.

We didn't know! We didn't know that every minute, every process that passed after the earthquake would hurt us more, would burn our hearts... We didn't know! We didn't have a lump in our throats...

Nine hours after the first earthquake, a second 7.6 earthquake struck. The region suffered a second devastation. The magnitude of the disaster was evident from the fact that the level of the earthquake was determined as Level 4, the level requiring international assistance, and that it was reported to the world on the first day as an earthquake that Turkey could not overcome on its own. And what was the situation in Kahramanmaraş?

Oh the conditions when we faced the bitter reality...

The old and the new apartment buildings and workplaces that have turned into sandpiles, land and roads with giant cracks, and of course the cries for help rising from the rubble...

The earthquake struck at 4:17 in the morning. It was the deepest time of sleep. There was snow and freezing cold outside. People in their bare feet and pajamas had forgotten their own helplessness and were worried about the lives they had left behind in their collapsed homes. Their tears had turned into budding ice on their cheeks as the cold hit their faces.

Kahramanmaraş'ta yaşanan depremlerin ardından 5 bin 300 bina yerle bir oldu. Acil yıkılacaklarla birlikte sayı 9 binden fazla idi.

After the earthquakes in Kahramanmaraş, 5,300 buildings were destroyed. Together with those to be demolished immediately, the number was more than 9 thousand.

Bilemedik! Depremın üzerinden geçen her dakikanın, her sürecin bizi daha fazla yaralayacağını, yüreğimizi yakacağını...

düşmüşlerdi. Yüzlerine vuran soğğun etkisiyle gözyaşları yanaklarında tomurcuklanan buz parçasına dönüşmüştü.

Kahramanmaraş'ta arama kurtarma çalışmaları iki-üç gün sonra başlayabildi. O vakte kadar belki bir boşlukta sağ olarak bekleyenler için umut azalmaktaydı. Halk kendi imkanlarıyla molozların arasında bıraktıkları canları bulabildikleri alet-edevatla, elleriyle çıkarmaya çalışıyordu.

Kahramanmaraş yaklaşık 13 bin, belki daha fazla insanını depremde kaybetti. Yaklaşık 500 kadar da kayıp bildirimi bulunuyor. Enkazdan sağ çıkan her cana sevindik sevinmesine fakat bu kadar çürük inşa edilen binaların altında can verenlerin, canını orada bırakanların tesellisi yok.

GSM operatörleri çökmüştü. Bırakın şehirlerarası haberleşmeyi şehir içinde bile kimsenin kimseden haberi yoktu. E tabii, GSM şirketleri baz istasyonlarını (depreme dayanıklı bağımsız bir direk dikmeyi masraftan sayıp) getirip evlerin üzerine kurarsa bu son kaçınılmazdır. İkinci günün akşamında SMS yoluyla bir kısım yakınlarımızın arabada, bir okulun bahçesinde olduklarını ve birer bardak sıcak çorbaya ulaştıkları haberini aldık. Herkes gibi onlar da dondurucu soğukta şehirde yaşanan yakıt sıkıntısı nedeniyle, arabaların klimalarını aralıklı yakarak ısınmaya çalışıyorlardı.

Yiyecek, barınma, tuvalet, su gibi temel ihtiyaçların karşılanmasında sıkıntılar oluştu. Depremin merkezi Kahramanmaraş olmasına rağmen diğer illerin sesi bizden daha fazla çıktığı için memleket yine tıpkı 12 Şubat Kurtuluş mücadelesinde olduğu gibi kendini kurtarma peşine düşmüştü. İlk günlerde tüm illerdeki yıkımın büyüklüğü konuşuldu, sanki Kahramanmaraş yıkılmamış gibi... Tüm ülke yardım için ayağa kalktı. Sağolsun, varolsunlar! Fakat yardımlar gönderilirken öncelik yine diğer illerin oldu. Ta ki cevval bir gazeteci ekranlardan "Kahramanmaraş çok fena durumda, şehrin girişinden Köker sitesine kadar yıkılmış 500 bina saydım," demesine kadar... Bu cümle yıkımın büyüklüğünü anlamak için yeterliydi.

Kahramanmaraş'ta yaşanan depremlerin ardından 5 bin 300 bina yerle bir oldu. Acil yıkılacaklarla birlikte sayı 9 binden fazla idi. Şehrin kalbinin attığı yer olan Trabzon, Hükümet ve Azerbaycan caddeleri gibi birçok cadde ve sokak, akşam saatleri sonrasında adeta deprem sessizliğine büründü. Oysa geçen yıl aynı tarihlerde bu caddeler 12 Şubat Kahramanmaraş'ın Kurtuluş Günü etkinlikleriyle sesleniyordu tüm Türkiye'ye...

Evet, Kahramanmaraş 500 yıl sonra yeniden ağır bir felakete karşı karşıya kaldı. Canlar kaybetti. Birçok manada üstesinden gelmesi gereken zorluklarla yeniden yüzleşti. Fakat geçmişte olduğu gibi bugün de, tarihi kahramanlıkla dolu bu kadim şehir yeniden ayağa kalkar evvallah...

Kahramanmaraş kaderine bırakılmayacak kadar asil bir şehirdir...

Search and rescue operations in Kahramanmaraş could only begin after two or three days. By then, hope was fading for those who had been waiting, perhaps alive, in a void. The people were trying to pull out the lives they had left in the rubble with whatever tools and equipment they could find, with their own hands.

Kahramanmaraş lost about 13 thousand people, maybe more, in the earthquake. There are about 500 reports of missing people. We rejoiced for every life that came out of the rubble alive, but there is no consolation for those who perished under such flimsily constructed buildings, for those who left their lives there.

GSM operators were down. Nobody knew anything about anyone else even within the city, let alone between cities. Of course, this is inevitable when GSM companies bring their cell towers (without bothering to erect an independent earthquake-resistant pole) and install them on houses. In the evening of the second day, we received news via SMS that some of our relatives were in the car, in the garden of a school, and that they had access to a cup of hot soup. Like everyone else, they were trying to keep warm in the freezing cold by intermittently turning on the air conditioners of the cars due to the fuel shortage in the city.

There were problems in meeting basic needs such as food, shelter, toilets and water. Although Kahramanmaraş was the epicenter of the earthquake, other provinces were more vocal than us, so the country was once again trying to save itself, just like in the struggle for liberation on February 12. In the first days, the magnitude of the devastation in all provinces was talked about, as if Kahramanmaraş had not collapsed... The whole country stood up for help. Much thanks to them. But when aid was sent, other provinces were again prioritized. That is, until a brave journalist said on the screens, "Kahramanmaraş is in a very bad situation, I counted 500 destroyed buildings from the entrance of the city to the housing estate Köker"... This sentence was enough to understand the magnitude of the destruction.

After the earthquakes in Kahramanmaraş, 5,300 buildings were destroyed. Together with those to be demolished immediately, the number was more than 9 thousand. Many streets and avenues, such as Trabzon, Government and Azerbaijan avenues, where the heart of the city beats, have fallen into earthquake silence after the evening hours. However, on the same dates last year, these streets were calling out to the whole of Turkey with the events of the Independence Day of Kahramanmaraş on February 12...

Yes, after 500 years, Kahramanmaraş faced a severe disaster again. It lost lives. In many ways, it faced challenges that it had to overcome. But today, as in the past, this ancient city, whose history is full of heroism, will rise again...

Kahramanmaraş is too noble a city to be left to its fate...

We didn't know! We didn't know that every minute, every process that passed after the earthquake would hurt us more, and tear our hearts out...

MARAŞ İYİ MİSİN?

MARAŞ, IS
EVERYTHING
ALL RIGHT?

KALBİMDESİNİZ EY CANLARIM

YOU'RE IN MY HEART, MY DEARS

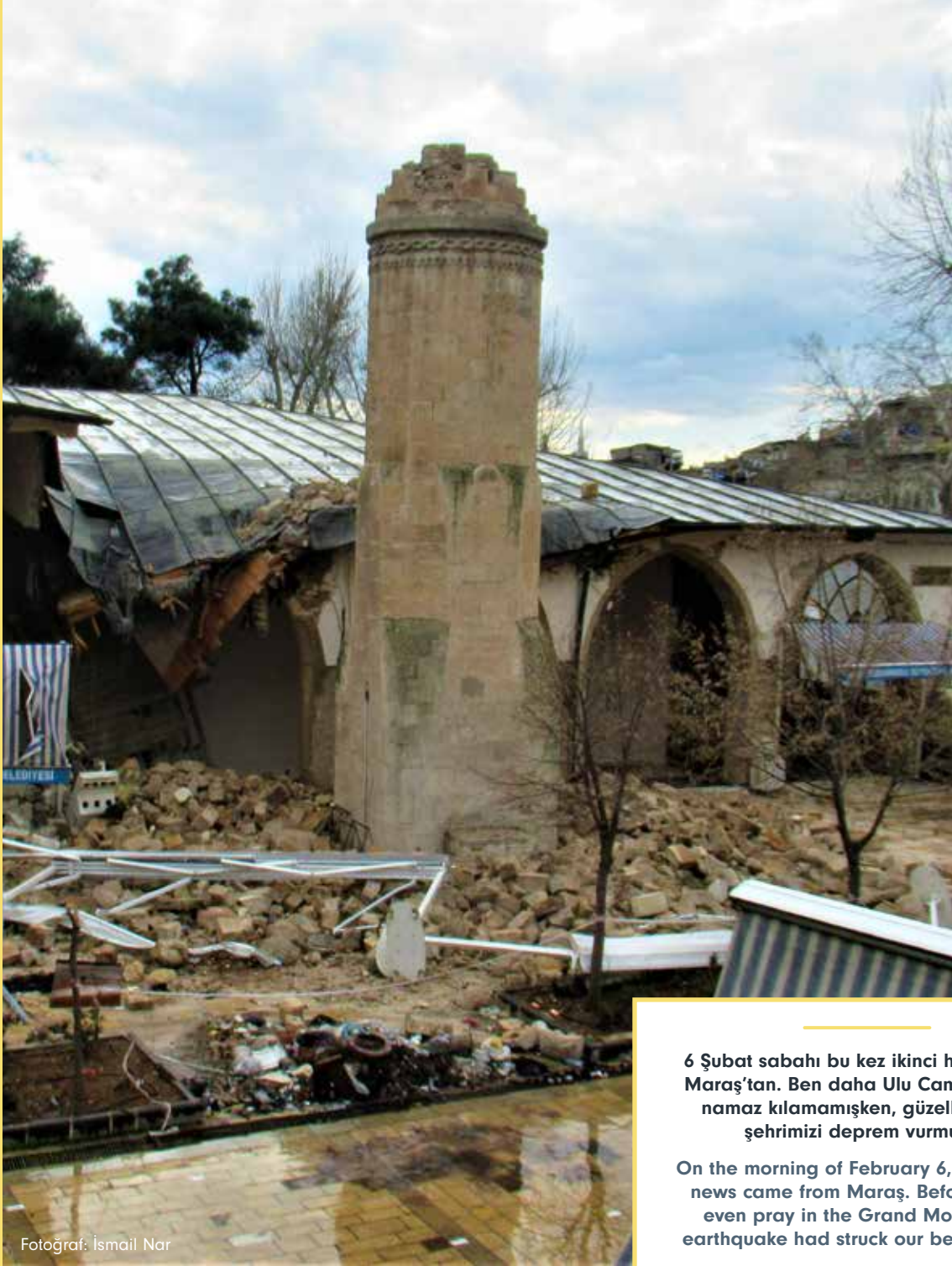
EROL GÖKA

"Kahramanmaraş'ı sevdiniz mi? Kahramanmaraş'ta sizi şaşırtan şeyler oldu mu? Nelerdir?"

Maraş sevilmez mi, Maraşlı sevilmez mi, niye 'kahraman' dediğimiz gerçeği, dostlarımın çoğunun Kahramanmaraşlı olması hakikati, sonra gelip benden hesap sormaz mı? Kahramanmaraş, kahramanlığıyla, dondurmasıyla zaten ülkemizde herkese aşikâr olan bir olgudur. Şehrin sanat ve edebiyat hayatının tüm ülke için ana kaynaklardan birisi olduğunu da bilmesi gerekenler bilir. Benim için hâlâ muamma olan şey ise Maraş kökenli şair ve yazarların yeni Türkçeye, dilde arılaşmaya olan ilgi ve meraklarıdır. Şehre ziyaretim sırasında 'Yedi Güzel Adam Edebiyat Müzesi'ni gezerken bu soru zihnimde tekrar depreşti. Kahramanmaraş eski çarşısının aynen korunarak yaşatılması ve halkın kurtuluş gününe canı gönülde sahiplenmesi ve katılması en şaşırdığım hususlardandı. Şaşırp üzüldüğüm şey ise Kahramanmaraş'ın çok güçlü bir gastronomi kültürüne ve doğal güzelliklere sahip olmasına rağmen bunun çok bilinmemesi... Ama inanıyorum ki, bunlar kolayca açılacak. Kahramanmaraş, tarihi şehri azami ölçüde koruyarak şehri tanıttacak, benim hâlâ tadı damağımda kalan 'eli böğründe' gibi lezzetlerini, tıpkı dondurması gibi dünyada bilmeyen kalmayacak..."

"Did you like Kahramanmaraş? Were there things that surprised you in Kahramanmaraş? What are they?"

How could anyone not cherish Maraş and its people? Fact why we call it 'hero', the fact that most of my friends are from Kahramanmaraş, won't they come and call me out? Kahramanmaraş, with its heroism and ice cream, is a phenomenon that is already obvious to everyone in our country. It is also known to those who should know that the city's artistic and literary life is one of the main sources for the whole country. What is still a mystery to me is the interest and curiosity of poets and writers of Maraş origin in the new Turkish language and in the simplification of the language. During my visit to the city, this question resurfaced in my mind while visiting the 'Seven Beautiful Men Literature Museum'. One of the things that surprised me the most was the preservation of the old bazaar of Kahramanmaraş and the people's wholehearted embrace and participation in the Liberation Day. What surprised and saddened me is that although Kahramanmaraş has a very strong gastronomic culture and natural beauties, this is not well known... But I believe that these will be easily overcome. The historical city of Kahramanmaraş will be preserved to the fullest extent possible in order to promote the city, and no one in the world will be unaware of its flavors, such as "eli böğründe (meal)," which I am unlikely to forget the taste of just like its ice cream..."

Fotoğraf: İsmail Nar

6 Şubat sabahı bu kez ikinci haber geldi Maraş'tan. Ben daha Ulu Camii'nde bile namaz kılamamışken, güzeller güzeli şehrimizi deprem vurmuştu.

On the morning of February 6, the second news came from Maraş. Before I could even pray in the Grand Mosque, an earthquake had struck our beautiful city.

Bu satırlar *Evelâhir* dergisinin geçen yaz yayınlanan 10. sayısından Ömer Yalçınova kardeşim ile yaptığımız konuşmadan alınma. Tam uzun yıllar birbirimizi görmemenin acısını çıkartmak isteyen, hasret gideren yoldaşlar gibi olmuştuk Kahramanmaraş'la son yıllarda. Fırsat buldukça koşup gidiyordum. Dostlarla söyleşiyor, kucaklaşıyorduk. Kahramanmaraş, zihnimde açılan yeni bir pencereydi, bakıldığında yepyeni manzaralar görülen bir pencere...

Mesela Kahramanmaraşlı yazarların Türkçe düşkünlüğü üzerine çok fazla kafa yormaya başlamıştım...

Mesela yazar dostlarımla haricinde yöre insanını tanıdıkça onlardaki derinlik hissinin ve güzelliğin ince yanlarını görmeye başlıyorum, oradan yeni düşünceler üretmeye yaklaşıyordum. Son yılda ise iki Maraş'tan gelen iki haberle yıkıldım ben de herkes gibi. İlki sevgili Mevlana İdris'in önce hastalık sonra vefat haberi idi, hâlâ içim acır, hâlâ yanarım... "Keşke Mevlana İdris ölmeseydi, kırılırdı elim kolum..."

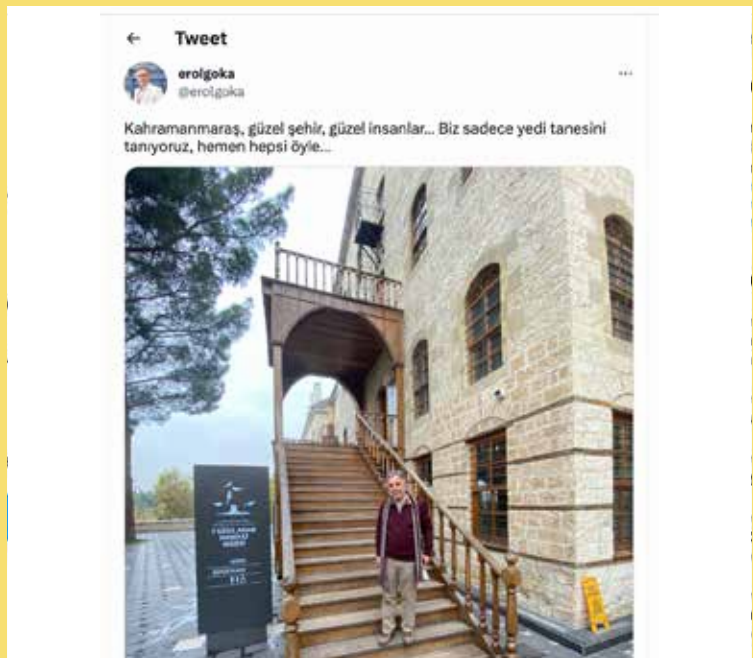
Mevlana'nın acısını genç şairlerin sohbetiyle, Kahramanmaraş insanın zarafetiyle aşmaya çalıştım ve son olarak Aralık ayının sonunda "Edebiyat kalbe iyi gelir mi?" sorusuna birlikte cevap aramaya çalıştık. Pek hoş olmuştu.

6 Şubat sabahı bu kez ikinci haber geldi Maraş'tan. Ben daha Ulu Camii'nde bile namaz kılamamışken, güzeller güzeli şehrimizi deprem vurmuştu. Belki aralarında tanıyıp görüştüğüm ama adlarını bilmediğim birçok kardeşim de olan yüzlerce canımız vefat etti. Allah'tan hepsine rahmet diliyorum.

Acısını dile getirebilenlerden değilim. Rahmetli Mevlana için yazdığım yazıda da böyle olmuştu. Kelimeler, boğazımda düğüm düğüm oluyor yazamıyordum. Hatıraları göstermekten, hafızama kazılınsınız, kalbimdesiniz ey canlarım demekten başka bir şey yapamıyordum...

Sen de kalbimdesin güzel Kahramanmaraş... Aralık ayında son gelişimde sanki vedalaşır gibi sabah erkenden dolaştığım caddeler, sokaklar, Maraş evleri, hüznü gözlerle bakıştığımız Ulu Camii... Silüetiniz hep zihnimde, dilimde dualarınız... Siz de beni unutmayın olmaz mı?

Hatıraları göstermekten, hafızama kazılınsınız, kalbimdesiniz ey canlarım demekten başka bir şey yapamıyordum...

These lines are taken from the 10th issue of *Evelâhir* magazine published last summer, from a conversation with Ömer Yağcınova. In recent years, Kahramanmaraş and I had become like comrades who wanted to pay back for not seeing each other for so many years. I would run and go whenever I had the opportunity, we would talk to friends and embrace. Kahramanmaraş was a new window that opened in my mind, a window through which brand new landscapes could be seen...

For incident, I started to think a lot about Kahramanmaraş' writers' fondness for the Turkish language.

Apart from my writer friends, as I got to know the local people, I started to see the subtle aspects of depth and beauty in them, and I was getting closer to producing new thoughts from there. Like everyone else, I was devastated by two news from Maraş in the creating year. The first was learning of my beloved Mevlana İdris's illness, followed by his passing. It still aches and tears my heart. "I wish Mevlana İdris hadn't died, but rather I was broken-armed..."

I tried to overcome Mevlana's pain with the conversation of young poets, with the grace of the people of Kahramanmaraş and finally, at the end of December, we tried to find an answer to the question altogether: "Is literature good for the heart?" It was very nice.

On the morning of February 6, the second news came from Maraş. Before I could even pray in the Grand Mosque, an earthquake had struck our beautiful city. Hundreds of our dear ones have passed away, perhaps including many of my brothers and sisters whom I knew and met but whose names I did not know. I wish them all mercy from Allah.

I am not one of those who can express their pain. This was the case with the article I wrote for the late Mevlana. I couldn't write, I could do nothing but show the memories and declare, you are deeply ingrained in my heart and mind, my dears...

You are in my heart too, beautiful Kahramanmaraş... The streets, alleys, Maraş houses, the Grand Mosque, where I wandered early in the morning as if saying goodbye on my last visit in December... Your silhouette is always in my mind, your prayers on my tongue... Don't you forget me too?

I could do nothing but show the memories and declare, you are deeply ingrained in my heart and mind, my dears...

KÜL BAŞIMA! TORPAH BAŞIMA!

OH WOE IS ME!

Öyle yekpare bir acı ki... Öyle çıplak... Öyle tarifsiz...

Nasıl yazılır? Nereden başlanır? Ne yazayım şimdi ben, yıkım çok büyük mü diyeyim, insanlar çok acı çekti mi, -19 dereceyi gördüm, çok kar yağıyordu, ayaklar çıplaktı... Hangi birini nasıl söyleyeyim, söylesem hangi acıyı sağaltırım? En doğru cümleleri dizsem peş peşe kime çatı, kime şifa? Hangi öksüzün başı okşanmış, hangi annenin yüreğine su serpilmiş olur, kalabalığa sırtını dönerek ağlayan kaç babanın gözyaşı silinir? Hangi metin sitemi ve tevekkülü, feryadı ve tekbiri hayat kadar eşsiz bir ahenk ile sunabilir. Evi başına yıkılmış birine ne denir? Toprak ayaklarının altından kaymışsa, güvendiğin dağlar yarılmış, taşlar çatlarmışsa ne anlatılabilir?

Haddizatında hayat, güpgüzel yazılmış bir metindir.

Bunları düşünerek başlayamadığım fakat kırmaktan korktuğum o güzel hatır için yazmak zorunda hissettiğim bu metne, yıkılmış duvarlarda gördüğüm yazılar sayesinde cesaret edebildim. İnsan yıkılmışken bile yazıya muhtaç, dil söylemeye mecbur. Anasını, atasını, su içtiği bardağı, ağladığı yastığı bırakıp giderken bile insan, yıkılmış bir duvara geri döneceğini yazıyor çünkü. Çünkü insan konuşmak, anlatmak istiyor ve konuşacak kimse kalmadığında, konuşacak kimse kalmadığını dahi yıkık bir duvara not düşüyor.

Bir sabah anladık ki insan durup dururken en başa dönebiliyormuş. Saniyeler içerisinde anne karnına dönüp cenin gibi kıvrılıyor, o hâlde günlerce kalabiliyormuş. Tıpkı ataları gibi yalın ayak toprağa basarken, havaya ve suya şükran duyabiliyormuş. Karın doyurmanın haz değil ihtiyaç olduğunu,

It is such a solid pain... So unvarnished... So indescribable...

How to write? Where to start? What should I write, should I say that the devastation was too great, that people suffered too much, that it was -19 degrees, that it was snowing heavily, that the feet were bare... How can I say, which one, what pain can I heal if I say it? If I string the most accurate sentences one after the other, who will be roofed, who will be healed? Which orphan's head would be caressed, which mother's mind at rest would be set, how many fathers' tears would be wiped away by turning their backs to the crowd? Which text can present reproach and repentance, wailing and takbir in a harmony as unique as life itself? What do you say to someone whose house has collapsed? What can be said when the earth has shifted beneath your feet, when the mountains have split and the stones have cracked?

In fact, life is a beautifully written text.

I couldn't start this text with these thoughts in mind, but I felt compelled to write it for that beautiful memory that I was afraid of breaking, and I dared to write it thanks to the writings I saw on the destroyed walls. Even when one is very miserable, one is in need of writing, language is compelled to speak. Even when one leaves one's mother, one's ancestors, the glass from which one drinks water, the pillow from which one cries, one writes on a destroyed wall that one will return. Because people want to talk, to tell, and when there is no one left to talk to, even when there is no one left to talk to, they write it down on a destroyed wall.

One morning we realized that you can go back to square one in an instant. He could return to his mother's womb in seconds,

Fotoğraf: Haadi Mousavi

**Ölümü
beklerken
yetimlerin
parasını vasiyet
eden Fatma
Kurt'un ahlakını
anlatmak
isterim.**

suyun ne kadar da mübarek olduğunu, temel ihtiyaçların aslında az olup sabit kaldığını bir afetle hatırlıyormuş. Felaketin alıp götürdüklerinin yanında bu hatırlayışlarımız teselli gibi dursun burada.

Arama kurtarma çalışmaları sürerken, enkaz başlarında yakınlarını bekleyen insanların hâlini nasıl anlatalım... Günlerce, gecelerce, yaşadığı sarsıntıyı hiç unutmadan aynı korkuyu tekrar tekrar duyarak, olan bitene akıl sır erdiremeyip hayrete düşerek, kayıplarına ağlayıp talihine küserek, gördükleri karşısında dehşete kapılarak, gidenleri özleyerek, kalanlara sınıksı sarılarak sürüp giden acıklı bekleyişler. Ateşler

başında battaniyelere sarınmış hâlde, acıkan, susayan, tir tir titreyen bekleyişler. Toz ve isin tıpkı ıstırap gibi, kahır gibi, korku gibi, şok hâli gibi suratları kapladığı bekleyişler... Her yer soğuk, her yer ateş, her taraf toz duman...

O bekleyiş gecelerinin birinde, Ebrar Sitesi C blokta hummalı bir arama kurtarma çalışması sürüyordu. İş makinelerinin asap bozucu gıcırıltılarının içinde ekipler canla başla çalışırken beli bükülmüş bir ihtiyar, aynı enkazdan yakacak şeyler çıkartıp etraftaki ateşleri besliyordu. Acıkan yer ayırdı çünkü, üşüyen yer ayrı, acıyan yer apayrı. Çareyi ve çaresizliği böyle sert ifade eden

öyle çok resim var ki hafızamda, gözlerimi kapatmaya korkuyorum nicedir. Ateşin başında, bitkin yüzlerdeki ıstırapa dalmış, şu gördüklerimle bundan böyle ne yapacağımı, nasıl devam edeceğimi düşünürken, "Kova lazım, kova bulun," sözleriyle irkildiğimi hatırlıyorum. "Arama kurtarma ekipleri istiyor," dediler. Herkes bir tarafa koşuşturdu, nereden bulunacaksa kova. Neye lazım onu da kimse bilmiyor ama ne denmişse yapmak lazım, öyle bir zaman, öyle bir ruh hâli. Tepe lambam var Allah'tan, tıpkı yakacak arayan ihtiyar gibi, herkesle beraber ben de koşuşturuyorum yıkıntılarının arasında. Bir tava gördüm o sırada,

dedim ki bunu götüreyim, kürek gibi kullanırlar hiç değilse. Götüremedim, ne yaptımsa çıkaramadım o tavayı, incecik tava, çekince sıyrılıp gelmesi lazım, insan mı bu çelikten nihayet; incinecek, kırılacak değil, asılayım işte, götüreyim bir işe yarasın. Hiçbir işe yaramadım! Karanlığın içinde, göçüklerin ortasında, toz bulutları savurarak çöken binalar gibi çöküp ağladım, bütün çaresizliklerimiz için, çekip çıkaramadığımız herkes ve her şey için...

İnsanın çaresizliği anlatılarak devam edebilir bu yazı ama zaten felaketlerin bize söylediği ilk şey bu değil mi? Acılar, kayıplar, feryatlar anlatılabilir ama zaten her

şey biz yaşarken olmadı mı? Bütün o çaresizliğin içinde insanın dağlar kadar vakur, ulu ve sağlam bir varlık olduğunu anlatmak isterim. Çünkü ben her şeye rağmen insana inanmak, dağlara ya da duvarlara değil insana yaslanmak isterim. Enkazdan çıkarılırken "Abi üstümüz çok kötü kokuyor," diyen Muhammed'in nezaketine akıl sır erdiremeyeşimi, ölümü beklerken yetimlerin parasını vasiyet eden Fatma Kurt'un ahlakına gıpta edişimi, Server'in alicenaplığını, "Acele etmeyin bişeyimiz yok," diyen Sare'nin diğerkamlığını anlatmak isterim. Türkiye'nin her yerinden koşup gelmiş, neyi varsa alıp gelmiş, ülkem kadar güzel gönüllüleri anlatmayı isterim.

curl up like a fetus and stay in that state for days. Just like his ancestors, he could step barefoot on the ground and be grateful for air and water. A disaster reminds them that food is not a pleasure but a necessity, how blessed water is, and that basic needs are actually few and constant. Let these reminders stand here as a consolation next to what the disaster has taken away.

How can we describe the situation of people waiting for their relatives at the rubble while search and rescue operations continue... Pathetic waits that go on for days and nights, never forgetting the trauma they experienced, feeling the same fear over and over again, unable to compre-

hend what is happening and bewildered, weeping for their losses and resenting their luck, horrified by what they see, missing those who are gone, clinging tightly to those who remain. Waiting by the fires, wrapped in blankets, hungry, thirsty, trembling. Waiting with dust and soot covering their faces like sorrow, anguish, fear, shock... Cold everywhere, fire everywhere, dust everywhere...

On one of those nights of waiting, a hard search and rescue operation was underway in Block C of the Ebrar Compound. While the teams were working hard amidst the annoying creaking of construction equipment, a helpless old man was digging out

firewood from the same rubble and stoking the fires around. Because where one was hungry was one thing, where one was cold was another, where one was hurting was quite another. I have so many pictures in my memory that express desperation and helplessness so harshly that I am afraid to close my eyes. As I stood by the fire, immersed in the anguish on exhausted faces, wondering what to do next, how to go on with what I had seen, I remember being startled by the words, "We need a bucket, find a bucket." "Search and rescue teams want it," they said. Everyone rushed to one side, wherever to find a bucket. No one knows what we need it for, but we have to do what we are told, such a time, such a

state of mind. Luckily I had a headlamp, just like an old man looking for fuel, I was running around with everyone else, looking for something like a bucket among the ruins. That's when I saw a pan, I thought I should take it with me, at least they could use it as a shovel. I couldn't take it away, no matter what I did, I couldn't get that pan out, it's a thin pan, it should come off when I pull it, is this a human being, it's made of steel, it's not going to break, I'll just hang on to it, I'll take it away and make it useful. I was useless! In the darkness, in the middle of the cave-ins, like buildings collapsing in clouds of dust, I collapsed and cried, for all our helplessness, for everyone and everything we couldn't pull out...

This article could go on and on about the helplessness of us as humans, but isn't that the first thing that disasters tell us? The pain, the losses, the cries can be told, but hasn't everything happened while we were living? I would like to tell you that in all that helplessness, man is as dignified, great and strong as the mountains. Because despite everything, I want to believe in human beings, I want to lean not on mountains or walls but on human beings. I would like to tell the story of my inability to comprehend the kindness of Muhammed who said, "Our clothes stink" while , " being pulled from the wreckage, the admiration I have for the morality of Fatma Kurt who bequeathed money for orphans while wai-

I would like to tell you about the morality of Fatma Kurt, who bequeathed money to orphans while waiting for death.

Yoksa oraların perişanlığı anlatılmaz. Dağılanları, parçalanırları, savrulanları ard arda sıralasanız ki bu imkânsız yine de anlatılamaz. Göğsümüze bastırdığımız fotoğraflar, gözümüzden sakındığımız anılar, kasalara emanet edilen paralar... Koynumuzda, yastık altlarında sakladığımız ne varsa hepsi ortalığa saçılmıştı. Yıkılan yalnızca duvarlar değildi, yalnızca çatılar çökmedi, her şeyle birlikte mahrem alanlar da kaybolmuştu. Distopik desek hadsizlik olur, felaket filmi sahnelerine benzetsek acıyı hafife almış oluruz, kıyamet gibi demekten şahsen imtina ederim. Sokaklara saçılan dosyalardan, senetlerden, tapulardan bahsetsek, her biri öznesini yitirmişken ne anlamı var? Şöyle denebilir belki, insanlar, hayvanlar, evler ve eşyalar ve arabalar ve çiçekler ve neredeyse herkes ve her şey ölmüştü, kalanlar da yaşıyor gibi değildi. Bir tek perdeler, yalnızca perdeler, her şey yolundaymış gibi nazlı nazlı savruluyordu.

Bir vedalık zaman tanımadan, hak kim sana helal olsun demeye kalmadan evler, hayatlar, hayaller yıkılmış iken kötü bir söz, hayırsız bir bakış, kaknem bir duruş eklemekten ödüm kopar. Varsa iyilik ki Allah şahit oralara gökten yağmış gibidir, onlardan söz edelim. Kim varsa orada iyilik olsun diye var, kim kalmışsa geri-

Yıkılan yalnızca duvarlar değildi, yalnızca çatılar çökmedi, her şeyle birlikte mahrem alanlar da kaybolmuştu.

de iyilik etmek için, kim gelmiş, kim başka âlemlere gitmişse hepsi iyi ve güzel oldukları için. Ben bu olan bitene böyle bakmak isterim. Art niyeti olanın, ihmâl edenin, inkar edenin, suistimal edenin, suyu bulandıranın, acıyı sömürenin, kötülüğü yayanın, kin duyanın... adı batsın dilerim. Her şey sırayla, lütfen önce acı çekenler söylesin, feryat edilecekse önce yüreği yananlar etsin, isyan edilecekse de önce evi başına yıkılanlar etsin. Kızınlar bize, küssünler, bir söyleyip bin ah etsinler. Biz susalım.

Kahramanmaraş ve Hatay'da bulunduğum günler içinde karşılaştığım bütün depremzedelerin, "İstanbul'dan bizim için mi geldiniz!" deyip hayret ve minnet duymalarına üzülsem mi sevinsem mi hâlâ bilemiyorum, evlerinde ağırlayamadıkları, bir ikramda bulunamadıkları için mahcup oluşları-

nı anlayamıyorum. Dilimiz dönüyorsa bunları anlatalım, gücümüz yetiyorsa gidelim oralara, kamburlaşmış bir sırtı sıvazlayalım, bir çocuğun başını okşayalım, gözlerinin içine bakarak dinleyelim onları, "Keşke elimden bir şey gelse," bakışı, bazen elimizden gelen tek şeydir ve belki de o sırada en çok ihtiyaç duyulan şeydir. Bu insanların yalnız olmadığını bilmeye ihtiyaçları var. Yaşadıkları o büyük dehşeti anlatmaya ihtiyaçları var. "Sana sarılabılır miyim?" deyip çıkarak ağlayan kadınlar var orada. Ağlamaya dahi sığınamayan adamlar var. Bir gecede başında tek bir siyah tel kalmayan, aklı başından gidenler var. Gidelim ve dinleyelim, sarılıp ağlaşalım, böyle böyle iyileşiriz belki, böyle böyle birini elinden tutup ayağa kaldırırız. Çünkü orada babalar öksüz, anneler yetim.

Ağlayan bir adama asla dayanamayan kim varsa aramızda, ben rahmetli babamı bir kere ağlarken gördüm, öldüm. Sanırdım babalar ağlamaz. Ağlarmış. Ağlayan babalara hiç dayanılmazmış, dert babanın gırtlığına kadar yükselince baba ne yapmış! Elhasıl şu dünyada, ağlayan hakiki adamlardan daha acıklı pek az şey varmış...

Not: Bu metnin yazarı, depremde çocukları anacak cesareti bulamamıştır. Sürç-i lisan ettiysem affola.

ting for death, Server's magnanimity Sare's altruism who said; "Take your time, we do just fine". I would like to tell about the volunteers who came from all over Turkey, who came with everything they had, who were as beautiful as my country.

Otherwise, the misery of those places cannot be described. If you were to list one after the other what was scattered and shattered, which is impossible, it still cannot be described. The photographs we had pressed to our chests, the memories we cherished, the money entrusted to safe boxes... Everything we kept in our bosoms and under our pillows was scattered all over the place. It was not only the walls that collapsed, not only the roofs, but the personal boundaries were lost along with everything else. To call it dystopian would be presumptuous, to liken it to scenes from a disaster movie would be underestimating the pain, I would personally refrain from calling it doomsday. What is the point of talking about the files, promissory notes and deeds scattered on the streets when each of them has lost its subject? Maybe we could say that people, animals, houses and furniture and cars and flowers and almost everyone and everything was dead, and what was left didn't seem to be alive. Only the curtains, only the curtains, were gently fluttering as if everything was fine.

I am afraid of adding a bad word, an unkind look, an unkind stance, while houses, lives and dreams are destroyed, before I have time to say goodbye, before I can say

It was not only the walls that collapsed, not only the roofs, but the personal boundaries were lost along with everything else.

I give you my blessing. If there is a thing such as goodness, as God witnesses, it is as if it rained from the sky, let's talk about it. Whoever is there is there for good, whoever is left behind is there to do good, whoever has come and whoever has gone to other worlds is there because they are all good and beautiful. This is how I would like to look at all this. I wish those who have ulterior motives, who neglect, who deny, who abuse, who muddy the water, who exploit pain, who spread evil, who hold grudges... may be ruined. First things first, please let those who have suffered say it first, let those who are heartbroken say it first, let those whose homes have been destroyed say it first. Let them be angry with us, let them resent us, let them say one thing and do a thousand sighs. Let us keep silent.

I still don't know whether to be sad or happy that all the earthquake victims I met during the days I was in Kahramanmaraş and Hatay said, "Did you come from Is-

tanbul for us?" I still don't know whether to be sad or happy, I can't understand their embarrassment for not being able to host them in their homes, for not being able to offer them a treat. Let's talk about it if we can, let's go there if we can, pat a hunched back, stroke a child's head, listen to them by looking into their eyes, that look of "I wish there was something I could do," is sometimes the only thing we can do, and maybe the thing that is needed the most at that moment. These people need to know that they are not alone. They need to be told about the horror they have experienced. There are women there sobbing and asking; "Can I hug you?" There are men who cannot even take refuge in crying. There are those who have lost their minds overnight, without a single black hair on their heads. Let's go and listen, let's hug and cry, maybe this is how we heal, this is how we can take someone by the hand and lift them up. Because there, fathers are parentless and mothers are fatherless.

For those of us who can never stand a man crying, I saw my late father cry once and I died. I thought fathers don't cry. They do cry. Weeping fathers are unbearable, and what can a father do when the grief is up to his throat! In short, there are few things in this world more tragic than real men crying...

P.S.: The author of this text did not have the courage to remember the children of earthquake victims. If I have done any, excuse my slip of the tongue.

YENİDEN BAŞLAMAK

TO MAKE A FRESH START

GÜRAY SÜNGÜ

Zor zamanda konuşmak, sadece konuşulanların ne olacağına dair değil, etkisinin hesabına dair değil, dinleyenlerin ya da dinleme ihtimali olanların hâletiruhiyelerine dair bir hesap da gerektirdiği için önemli bu sıralar. Siz kocaman laflar söylediğinizi zannederken incecik bir sızı bile sözlerinizi hükümsüz kılabilir. Kaş yapmaya çalışanın göz çıkarmasına kimin tahammülü kaldı? Sonraya dair konuşalım demek şimdiyi incitebilir. Şimdiye dair konuşmak şimdinin geçmişe doğru yürütmesine engel olabilir kimileri için. Yas bu yüzden mi var acaba?

Üzgünüm demenin de bir anlamı yok. Biliyorum. Ama belki de bir anlamı olsun diyedir, üzgünüm demek. Dedikçe, bunu söyle, eylemle aktardıkça bir anlamı oluyordur. Bazı şeyler dilde kalmaz, insanın içine

akar. Acının aktığı gibi. Acı var, kati, ama umut da var. Bunu rahat bir sandalyede otururken söylemek utanç verse de var. Ben söylüyorum diye var değil, var diye var. Sığınmak istediğim nice söz arasından geçiyorum son zamanlarda.

Taşıyamayacağım yükleri sırtlanmış insanlar görüyorum. Dağ gibi değiller. Ama dağları taşıyor gibi yürüyorlar. Allah yeniden başlayanların yardımcısıdır diyorum kendi kendime sık sık. Sanki birileri duyacakmış gibi. Belki duyar birileri. Belki benim gibi sığınmak istediği nice söz arasından geçen bir insana ulaşırlır mırıltım. Kendi sözünü bir başkasından da duymak ona iyi gelir belki. Biz, inanır ve söyleriz. Biz, bazen de söyler ve inanırız. Allah yeniden başlayanların yardımcısıdır.

Siz kocaman
laflar söylediğinizi
zannerken incecik
bir sızı bile sözlerinizi
hükümsüz kılabilir.

Even a dull ache might
make what you are
saying meaningless,
however how
important you may
think it is.

Speaking in difficult times is important nowadays because it requires not only a calculation of what will be said, and not only of its impact, but also of the state of mind of those listening or those who might listen. Even a dull ache might make what you are saying meaningless, however how important you may think it is. Who can tolerate those who sow dragons's teeth? Talking about the aftermath can hurt the present. For some, talking about the present may prevent the present from walking towards the past. Is this the reason there is mourning?

There's no point in saying sorry. I know. But maybe saying sorry means something. The more you say it, the more you convey it in words and actions, the more it means something. Some things aren't only uttered, they flow into you. Like pain flows. There is pain,

certainly, but there is also hope. It is embarrassing to say this while sitting on a comfortable chair, but there is hope. It exists not because I say it exists, but because it exists. Lately I have been passing through so many words I want to take refuge in.

I see people carrying burdens I can't carry. They're not like mountains. But they walk as if they are carrying mountains. I often say to myself that God helps those who start again. As if someone will hear. Perhaps someone will hear. Maybe my murmur will reach a person like me who is going through many words wants which he wants to take refuge in. Perhaps hearing his own words from another person will be helping him. We believe and we say. Sometimes we say and believe. Those who make a fresh start are assisted by God.

AH!

MARAS

AH! MARAŞ

MUSTAFA ÇİFTCİ

Bir memleketi anlamak için orayı sevebilmek lazımdır. Sevebilmek de sabır işidir. Kabiliyet gerektirir. Ben Maraşlı arkadaşları tanıyınca bu sevmek kabiliyetini ve sabrını gördüm. Başka memleketlerden de arkadaşlarım var. Hepsinin yaşadığı yerle alakası farklı. Bazısı yaşadığı yeri eleştirerek yaşamanın yolunu bulmuş. Bazısı yaşadığı yerden kendini soyutlamış, bunu münzevillik sanıyor. Bazısı yaşadığı şehri "marka şehir" yapmak sevdasına düşmüş. Ama tanıdığım Maraşlılar öyle değildi. Onlar Maraş'ı esirgemek gerektiğini düşünüyorlardı. Türkiye güzel ama Maraş da kıymetli diyorlardı sanki. Nadide bir eseri muhafaza eder gibi, emanete sahip çıkar gibi seviyorlardı. Benim şehir kültür konusunda müktesebatım yetseydi de bu tespiti sosyal bilimlerle destekleseydim keşke. Gerçi bir yeri sevmeyi tarif etmek sosyal bilimlerin boyunu aşar ama ne yapalım ortada muazzam bir muhabbet var.

Maraşlılardan hep güzel haberler aldım. Ama bu sefer o türküde söylediği gibi "Maraş'tan bir haber geldi," dediler. Benim tembelliğimden olacak ben sabah sekizden sonra haber aldım. Ve ne yalan söyleyeyim ilk başta afetin boyutunu tahmin edemedim. Merakımı gidermek için haber seyrettikçe. Ve telefonda mesajlar geldikçe anladım ki Maraş'tan gelen deprem Maraş'ı ve daha on tane ili anafora almıştı.

İlk başta anlamakta zorlanıyorsunuz. Ama özellikle havadan çekilen görüntülerde. Felaket filmlerinden sahneleri solda sıfır bırakacak bir yıkım olduğunu görüyorsunuz.

To understand a country, it is necessary to love it. And being able to love is a work of patience. It requires ability. When I got to know my friends from Maraş, I saw their ability to love and patience. I have friends from other countries as well. They have different bonds with the places they call home. Some have found a way to live by criticizing where they live. Some have isolated themselves from where they live and think this is asceticism. Some of them are passionate about turning their city into a "brand city". But the people from Maraş I knew were not like that. They thought that Maraş should be spared. It was as if they were saying that Turkey is beautiful but Maraş is also precious. They cherished the city as much as they would guard a priceless jewel or relic. I wish I had enough knowledge about urban culture and supported this observation with social sciences. Even though it is outside the scope of social sciences to describe a place's love, they have a great fondness, so what can we do?

I always received good news from the people of Maraş. But this time, as they sang in that folk song, "There is news from Maraş," they said. I received the news after 8 a.m. And frankly, at first I couldn't guess the extent of the disaster. As I watched the news to satisfy my curiosity and as I received messages on my phone, I realized that the earthquake from Maraş had engulfed Maraş and ten other provinces.

It's hard to understand at first. Especially from aerial footage.

Tanıdığım Maraşlılar nadide bir eseri muhafaza eder gibi, emanete sahip çıkar gibi seviyorlardı Maraş'ı.

Böyle anlarda insan aramak, sormak istiyor. Ama telefonlar meşgul edilmesin deniyordu. Ama esasen ben telefonda alacağım haberden de korkuyordum.

Öyle bir felaket ki yollarınızı, metotlarınızı, bildiğiniz afete müdahale yöntemlerinizi felç etmiş. İnsanların mecalleri kalmamış. Ve anlıyorsunuz ki bir konuda aldığınız eğitimin de yetersiz kaldığı anlar oluyormuş. Hastaya müdahale edecek, enkaz kaldıracak, yardım götürecekt kim varsa önce onların kafa ve yürek olarak sağlam olması lazımkən onlar bile mefluç halde sağa sola koşuyorlar.

Felaketten sonra insanlar yavaş yavaş da olsa kendilerine geldiler. Ben o zaman Maraşlı dostları korka korka aradım. Şükür pek çoğu ayakta idi ama yitirdiklerimiz

de vardı. Demek ki bu felaket damar damar nüfuz ediyor. Geçen her saate yeni bir kesik, yeni bir yara açılıyor.

Depremden sonra benim yaşadığım yere de depremzedeler geldi. Bir kere daha anladım ki biz büyük milletiz. Herkes yardıma gelenlerin hikâyelerini dinledi. Ellerinden geleni yaptılar ve yapıyorlar. Onca hikâye içinde herhalde depremden canlarını kurtarmış ama fakirlikten kurtulamamış oldukları belli bir ailenin yardım alırken sergilediği mahcubiyeti ve sadece ihtiyaçları kadarını almak istemesini hiç unutmayacağım. Düşün o ailenin daha sekiz, dokuzlu yaşlardaki oğluna mont veremedik. "Evde montum var, siz bir başkasına verin," dedi. "Vay bel!" dedim. Demek ki o kan aynı kan. Harplerde, darplerde, kıtlık kıranda ayakta duran milletimin mayası bu çocukta hâlâ dipten, derinden akmaya devam ediyor.

Felaket yıllara sari bir dert olarak devam edecek, belki o iller ve Maraş hiç eski halini alamayacak. Ama başta da dedim ya Maraşlıların şehre sahip çıkma kudretine inancım tamdır. Dualarımız onlarıdır. Allah yâr ve yardımcıları olsun cümle depremzedelerin ve memleketimizin...

**The people of Maraş
cherished the city as much as
they would guard a priceless
jewel or relic.**

You see a destruction that would leave scenes from disaster movies in the dust. At such moments, one wants to call and ask. But it was said to clear the line. But I was actually afraid of the news I would receive on the phone.

A catastrophe so severe that it rendered all of your known means of disaster response ineffective. People have no strength left. And you realize that there are times when the training you have received on a subject is insufficient. Whoever is going to intervene in the patient, remove the debris, deliver aid, they must first be strong in head and heart, but even they are running left and right in a puzzled state.

After the disaster, people came to their senses, albeit slowly. At that time, I called my friends from Maraş with fear. Thank God, many of them were still alive, but there were also those we had lost. This means that this disaster penetrates gradually. Every hour that passes opens a new cut, a new wound.

After the catastrophe, earthquake survivors arrived to my neighborhood. I realized once again that we are a great nation. Everyone listened to the stories of those who came to help. They did and are doing their best.

Among all these stories, I will never forget the embarrassment of a family who had probably survived the earthquake, but who were obviously poor and wanted to receive only what they needed. Think about it, we could not give a coat to the son of that family, who was only eight or nine years old. "I have a coat at home, give it to someone else," he said. I was very touched. So it is the same blood. The origin of my nation, which has survived wars, beatings, famine, still hold over deeply in this child.

The catastrophe will continue for years as a problem, maybe those provinces and Maraş will never be the same. But as I said at the beginning, I have full faith in the power of the people of Maraş to protect the city. Our prayers are with them. May God help the earthquake victims and our country...

Fotoğraf: İsmail Nar

Fotoğraf: Mehmet Fındık

DÖRT DUVAR

FOUR WALLS

NAİME ERKOVAN

Yeryüzü büyük bir sarsıntıyla hareketlendiğinde ve kıyameti hatırlatır gibi sallandığında çöktü dört duvarımız.

Dört duvar... Yalnızca dört adet nesneyi ifade etse de barındırdığı anlamlar kelimelere sığmıyor. Mahremiyettir dört duvar; güvendir; sıcaklık ve korunmadır dört duvar; aile, sevgi, mesafedir dört duvar. Nereye gidersek gidelim, onun ihtiyacı ve yokluğu her daim ruhumuzu arayış üzerine kılar.

Kaledir kimi zaman dört duvarımız. Sokakta, iş yerinde veya yolda karşılaştığımız ne kadar aksilik ve zorluk olursa olsun bir umut vardır içimizde. Her şeyimiz olan evimize varacağız ve kapımızı kapattığımız an, bütün üzüntü ve sıkıntıları dışarıda bırakmış olacağız. Sıcak ışığın altında geçirdiğimiz her dakika, yaralarımızı sarmakla kalmaz, kasveti de anbean küçültür, ta ki bir toz zerresine dönüştürene kadar. Böyle zamanlarda hiçbir topun sarsamayacağı bir kaledir dört duvarımız.

Atölyemizdir kimi zaman dört duvarımız. Dünyayla baş etmeye çalıştığımız ya da edemediğimiz zamanlarda sanatın önünde diz çöktüğümüz yerdire. İçimizdeki fırtınaları sadece orada dindirebilir, ruhumuzu sadece orada iyileştirebiliriz. Çünkü güvendir ve inandık dört duvarımıza. Onlara sahip olmak için çalıştık, koştuk, yorulduk ama asla onlardan ihanet beklemedik.

Oysa bir gece vakti, ansızın ihanet ettiler bize. Yeryüzü büyük bir sarsıntıyla hareketlendiğinde ve kıyameti hatırlatır gibi sallandığında çöktü dört duvarımız. Korkulu anlarda zaman genişlediği için, hastalıkta geceler uzadığı için sandık ki o saniyeler saatlere hatta sonsuzluğa dönüştü. Biz uzaktakiler, henüz kendi dört duvarımızla barış içerisinde yaşayan habersizler bir huzursuzlukla uyandık. Sarsıntıyı bölgeden uzakta yaşadığı hâlde hisseden dostlarımızdan öğrenene kadar her şeyden habersizdik. Ve bir anda sevdiğimiz, bildiğimiz, görmeyi arzuladığımız şehirler bir bir yok olurken dört duvarımızı sorguladık.

Felaketin üzerinden haftalar geçti. Ülkenin yarısı koca bir enkaza dönüşmüşken o şehirlerde yaşayan insanları yavaş yavaş hatırlamama şaşırıyorum. Unutkanlık değil bu, duyacağım gerçeğe hazır olmamak sadece. Gidenler oldu, geçici süreliğine göç edenler oldu ama birkaç kahraman topraklarını terk etmemekle kalmadı, yeniden sanata sarıldı. Çünkü insan, yaşamakla yükümlüdür.

İnsanlar ayağa kalkacak, şehirler yeniden inşa edilecek, herkes yeniden dört duvarını dizmek için çalışacak dünya döndükçe. Bizler dört duvarımıza artık tedirginlikle bakarken her şeyi dışarıda bırakmadığımızı göreceğiz. Sıkıntıyı, üzüntüyü dışarıda bırakmış olsak da sevdiğimiz ve onların üzüntülerini dört duvarımızın içine almaktan korkmadık. Çünkü dört duvar, insanlığımızı en güzel şekilde yaşadığımız yer aynı zamanda.

Our four walls collapsed in as the ground trembled violently and shook like the end of the world was near.

Four walls... Although it refers to only four objects, the meanings it inholds do not fit into words. Four walls are privacy; four walls are trust; four walls are warmth and protection; four walls are family, love, distance. Wherever we go, its lack or necessity always sends our spirits on quest.

Sometimes the four walls around us are fortresses. No matter how many setbacks and difficulties we encounter on the street, at work or on the road, there is hope. When we get to our house, which is everything to us, we will close the door and leave all of our problems and sorrows outside. Every minute we spend under its light not only heals our wounds, but shrinks the gloom moment by moment, until it is reduced to a speck of dust. At times like these, our four walls are nothing but a fortress which no force can shoot.

It is our workshop at times. It is where we kneel in front of art when we try or fail to cope with the world. Only there can we calm our inner storms, only there can we heal our souls. Because we trusted and believed in our four walls. We worked and tired to possess them, but we never expected betrayal from them.

Yet they betrayed us suddenly, one night. Our four walls collapsed in as the ground trembled violently and shook like the end of the world was near. We believed that those seconds had turned into hours or maybe an eternity because we believe that time lengthens in moments of terror and that nights lengthen in illness. We who were far away, those unaware yet living in peace with our own four walls, woke up with a sense of unease. We were unaware of everything until we learned from our friends who felt the tremor even though they lived far away from the region. And suddenly we questioned our four walls as the cities we loved, knew and longed to see disappeared one by one.

Weeks have passed since the disaster. With half of the country reduced to rubble, I am surprised that I am slowly remembering the people who lived in those cities. It is not forgetfulness, it is just not being prepared for the truth I am about to hear. There were those who left, those who migrated temporarily, but a few heroes not only did not leave their land, they embraced art again. Because man was obliged to live.

People will rise up, cities will be rebuilt, everyone will work to rebuild their four walls as the world turns. We will realize that we cannot simply leave everything outside as we uncomfortably peer at our four walls. We may have left boredom and despair outside, but we had no problems about bringing our loved ones' sorrow within our four walls. Because we live our humanity in the most beautiful way within those four walls.

ACIYI ANLATABİLMEK

TO SPEAK OF ANGUISH

SUAVİ KEMAL YAZGIÇ

6 Şubat sabahı sosyal medyadan öğrendim felaketi. Ancak facianın boyutlarını öğrenmem bir-iki günümü aldı. Zannedersem deprem bölgesi dışındaki pek çok insan için de durum farklı olmamıştır.

Şimdi kurmaktan çok övündüğüm cümlelerim çok anlamsız görünüyor bana. Bu yazıyı tamama erdirebilirim tam bir acizlik itirafı olarak kayıtlara düşmüş olacak.

Her hikâyenin bir evveli bir de ahiri var. Konuya evvel zamandan başlamam lazım belki de...

17 Ağustos'ta 1999'dan çok kısa bir süre önce iş bulduğum için İstanbul'a taşındım. 17 Ağustos'da evim tamamen yıkıldı. Evimin konumunun çok eskiden bir bataklık olduğu konuşulurdu ve depremden sonra da zemin kattaki otomobil tamirhanesinin içeride yer açılın diye kolon kestiğini öğrendim. Evin bulunduğu caddeden yüklü bir kamyon geçti mi salondaki vitrinin camları zangırdardı. Yani yıkım bir sürpriz değildi. Komşularım hayatını kaybetti. Depremden sonra senelerce yaşadığım mahallemi tanıyamadım.

On the morning of February 6, I learned about the disaster on social media. However, it took me a day or two to learn the extent of the disaster. I guess it was no different for many people outside the earthquake zone.

Now my sentences that I was so proud of forming seem meaningless to me. If I can complete this article, it will be recorded as a confession of incapacity.

Every story has a beginning and an end. Maybe I should start from the beginning... I moved to Istanbul shortly before August 17, 1999 because I found a job. On August 17, my house was completely destroyed. My home's site was rumored to have formerly been a swamp, and after the earthquake I discovered that the ground-floor auto repair shop had cut columns to create more space. The windows of the showcase in the living room would rattle whenever a loaded truck drove by on the street where the house was situated.

İnsan kendi başına gelen acıyı bile acının bizzat kendisi olarak değil acının etkileri üzerinden anlatabilir.

Even one's own agony can be described by its consequences rather than by the actual pain itself.

Komşumun annesi depremde vefat etti ve enkazdan çıkarken bir kolunu kaybeden oğluyla konuşurken hayatımın en zor anlarından birini yaşadım. Arkadaşlarım vefat etti. Öyle hallaç pamuğu gibi dağıldık ki sağ olan arkadaşlarımla da yıllarca görüşemedik veya hakkındaki haberlere çok çok uzun zaman sonra ulaşabildim, hatta kimileri hakkında hâlâ haber

sahibi değilim. Buna karşılık deprem bir tema olarak şiirime yaklaşık 10-15 sene sonra sızmaya başladı. 17 Ağustos'un acısını anlatabildim mi? Bence hayır. Acının bizzat kendisini anlatamadım. Anlatmak, anlatabildiğimi iddia etmek en hafif ifadesiyle gayri samimi bir tutum olur. Peki, acılar hiç mi konu edinilmez. Bir bence hayırını da buraya eklemek durumundayım. Acılar değil acının bıraktığı etki anlatılabilir. İnsan kendi başına gelen acıyı bile acının bizzat kendisi olarak değil acının etkileri üzerinden anlatabilir. Çünkü "acı" kelimelerin acz içinde olduğu bir şok durumudur. Bu yüzden anlatılamaz. Bir acz hâlidir, acı çeken insanın hâli. Halbuki "etkiler" nispeten daha dolaylıdır ve üç aşağı beş yukarı "söze gelebilme" ihtimalini barındırır. Ayrıca her edebiyatçının kendine mahsus bir "iç-demlenme"

hâli vardır ve bir eser ortaya koyması farklı zaman dilimlerinin geçmesini gerektirir. Biliyorum anlık tepkiler üstünden ilerleyen sosyal medya çağında kuracağım cümle çok arkaik ve hatta anakronik görünecek ama söylemek zorundayım. Bazen anlamlı tek cümle için yıllar boyu susmak gerekir. Bir fabrikanın üretim hattı gibi planlanmaz edebi metinler. Her eserin kendi zamanı ve kaderi vardır.

Gelelim sözün ahirine ve sadetine. 17 Ağustos 1999 ile 6 Şubat 2023'ü iki sebeple karşılaştırmak istemem. Birincisi ateş düştüğü yeri yakıyor. İkincisi de 17 Ağustos 1999'un kat kat üstünde bir afet ile karşı karşıyayız. Dolayısıyla ben de yaşadım, biliyorum diye ahkâm kesebileceğim bir konu değil afet.

Kahramanmaraş, beni edebiyatçı kimliğimle en çok misafir eden şehir. Hasbelkader 2022'de iki kez şehre misafir olabildim. Hatta zamanlama uymadığı için üçüncü bir daveti de reddetmek zorunda kaldım. Şimdi en son gittiğimde oturduğum sahafı düşünüyorum mesela. Konuşabilecek, cümle kurabilecek durumda değilim.

Kahramanmaraş, yeniden ayağa kalkacak güce ve kültüre sahip. Binlerce yıldır devam eden bir yerleşim birimi olarak Maraş; daha güzel, daha insani, daha dirençli bir şekilde ayağa kalkabilir. Yeter ki bugünün muhasebesi artısıyla eksisiyle iyi yapılabilsin. 6 Şubat 2023 Depremi, sadece deprem bölgesini ilgilendiren bir facia değil. Aksi takdirde hemen hemen her şehrimizi beklediğini bildiğimiz, bildiğimiz için de hepimizin sorumluluk hanesine yazılması gereken afet tehlikesi, bir potansiyel risk olmaktan çıkacak ve "vahim olan vuku buldu" sözüyle tecelli edecek maalesef.

Binlerce yıldır devam eden bir yerleşim birimi olarak Maraş; daha güzel, daha insani, daha dirençli bir şekilde ayağa kalkabilir.

So the destruction was not a surprise. My neighbors lost their lives. After the earthquake, I didn't recognize the neighborhood I lived in for years. My neighbor's mother died in the earthquake and I had one of the most difficult moments of my life talking to her son who lost an arm while cutting from the wreckage. My friends died. We were so scattered that I couldn't meet my surviving friends for years, or I didn't hear about them until much, much later, and I still don't know about some of them. On the other hand, the earthquake started to seep into my poetry as a theme about 10-15 years later. Did I express the pain of August 17th? I think no. I could not describe the pain itself. To describe it, to claim that I could describe it would be, to put it mildly, an insincere attitude. So, is pain never a subject? I have to add the answer "no" here. It is not the pain, but the effect of the pain that can be described. One can even describe even one's own pain through the effects of pain, not the pain itself. Because "pain" is a state of shock in which words are helpless. Therefore it cannot be described. It is a state of helplessness, the state of the suffering person. On the other hand, "effects" are relatively more indirect and have the possibility of "coming to words" more or less. In addition, each literator has a unique state of "internal formation" and it takes different periods of time to produce a work. I know this sentence will seem archaic and even anachronistic in the age of social media, which is based on instant reactions, but I have to say it. Sometimes it takes years of silence for a single meaningful sentence. Literary texts are not planned like the production line of a factory. Each work has its own time and destiny.

Let's come to the end and the point. I do not want to compare August 17, 1999 with February 6, 2023 for two reasons. First, an ember burns where it falls. Second, the tragedy we are currently confronting exceeds the catastrophe of August 17, 1999. Therefore, disaster is not a subject that I can pontificate on because I have experienced it and I know it.

Kahramanmaraş is the city that has hosted me the most as a literary critic. Accidentally I was only able to visit the city twice in 2022. I even had to decline a third invitation because the timing didn't work out. Now I think about the bookseller where I sat the last time I was there. I am in no condition to speak or form sentences.

Kahramanmaraş has the power and culture to stand up again. As a settlement that has been going on for thousands of years, Maraş can stand up in a more beautiful,

As a settlement that has been going on for thousands of years, Maraş can stand up in a more beautiful, more humane, more resilient way.

more humane, more resilient way. As long as today's accounting can be done well with its pros and cons. The February 6, 2023 earthquake is not a disaster that concerns only the earthquake zone. Otherwise, the danger of disaster, which we know awaits almost every city, and which should be written in the responsibility of all of us because we know it, will cease to be a potential risk and will unfortunately be manifested with the words "the gloom and doom has happened".

DERYADA BİR DAMLA

A DROP IN THE SEA

SEYHAN ARSLAN

Ömer (Yalçınova) arayıp yazma görevi verince çeşitli açılardan anlatılacak bir sürü şeyin ortasında buldum kendimi. Tanıştığım, bundan böyle tanış olduğum insanların hikâyelerini anlatmak içime sinmedi. Acı, geçici olarak ihtiyaç sahibi olmak, çok mahrem bir durum. Herkesin aklında yer eden o fotoğraflara, laf aramızda, çok öfkelen dim ben. Evi barkı yıkılmış, sevdiklerini kaybetmiş hiç kimseye, hiç ama hiç kimsenin, misal enkazmış veya sanatsal herhangi bir figürmüş muamelesi yapmaya hakkı yok. Acıya, acı çekene saygı duymayı, merhametli olma becerisini topyekün kazanmamız gerekiyor acilen. Acımak değil, merhamet. Zira merhamet çözüm üretmeye sevk ederken, acımak, işe yaramaz bir hâlde ağlanmaktır. Ağlanmanın bencilce tembelliğın, ben ne yapabilirim ki bahanesinin arkasına saklanmanın alemi yok.

1992 yılında cenaze adabı üzerinde ilk kez düşünmek zorunda kaldım. Babamın cenazesinden bir ay kadar önce, babamdan daha genç olan kasap Ali aniden ölmüştü. Bize başsağlı-

When Ömer (Yalçınova) called and gave me the task of writing, I found myself in the middle of a lot of things to tell from various angles. I didn't feel comfortable telling the stories of the people I have met and will meet from now on. Pain, and being in need temporarily, is a very private situation. I was very angry at those photographs that stuck in everyone's minds, so to speak. No one has the right to treat anyone whose home has been destroyed, who has lost loved ones, as if they were debris or an artistic figure. We urgently need to gain the ability to be compassionate, to respect the pain and the suffering. Not pity, but compassion. Because while compassion leads to solutions, pity is crying in a useless state. There is no purpose in using the defense of tears, self-centered sloth, or "what can I do?"

In 1992 I had to think about funeral etiquette for the first time. About a month before my father's funeral, the butcher Ali, who was younger than my father, had died suddenly. When they came to pay their condolences, the mother and daughter cried so much

Antalya'dan gelmiş
bir polis arkadaş,
AFAD GÖNÜLLÜSÜ
yazan bir şapka
geçirdi başıma.
Eve girinceye kadar
şapkayı çıkarmadım.

I had a cap with
the words AFAD
VOLUNTEER placed on
me by a policeman
who came from
Antalya. I didn't take it
off until I got home.

ğına geldiklerinde, anne kız o kadar çok ağlamışlardaki kasap Ali için; iki yıl kadar önce babamın ilk ağır kalp krizinden birkaç gün sonra taziye vermeye gittiğimiz cenaze evinde salya sümük ağlamalarımın ne kadar incitici olduğu kafama dank etti. Anlaşılır bir şey aslında. "Herkes kendi acısını ağlar," demişti babam, "Ben niye o kadar ağladım ki acaba," diye sorduğumda.

11 Şubat 2023'te uzun bir tren yolculuğunun ardından İskenderuna'ya ulaştığımızda aklımdaki sadece buydu: Cenaze evine geldik; rol çalmak, kapris yapmak, sinirlenmek, ses yükseltmek, öfkelenmek, eleştirmek, öne çıkmaya çalışmak yasak! Cenaze evine girdiğinden itibaren cenaze sahiplerinin emrine amadesindir. Maskelerimizi taktık. Henüz ceset kokusu yoktu. Ceset kokusu zannedilen lağım, çöp ve moloz kokusu vardı. Sırtlarımızda çantalar yürüyoruz. Gruptan kopmadan, tek başıma yürümeye gayret ettim. Fazla hassasiyet zannedebilir fakat aksini yapmak içimden gelmedi. Koyu renk sıradan kıyafetler, alyans ve güneş gözlüğü dahil, süs izlenimi verecek hiçbir şey alma-

mıştım yanıma. (Birkaç gün sonra Antalya'dan gelmiş bir polis arkadaş, AFAD GÖNÜLLÜSÜ yazarın bir şapka geçirdi başıma. Eve girinceye kadar şapkanı çıkarmadım.) Yine babamın cenazesinde bir hafta boyunca normal bir günmüş, düğüne, gezmeye gidiyormuş gibi makaylı ve şık bir şekilde evimize gelen insanlara ne kadar gönül koyduğumu unutmamam çünkü. Gar'dan İskenderun Teknik Üniversitesi'ne doğru yürüyoruz. Günlerdir ekranlardan film gibi, kurgusal bir belgesel gibi izlediğimiz görüntüler gözümün önünde. Dehşete düşeceğimi bilerek yola çıkmıştım. Gofret veya tost hâline gelmiş apartmanlar... 17 Ağustos'ta televizyona bakıp, "Allah'ım ne yaptın sen!" demelerimden yıllar sonra, 6 Şubat'tan beri, "Yapma artık Allah'ım!" demelerim.

İnsanların yüzündeki ifadeyi kelimelerle anlatabilme yeteneğim yok, olmasın da aslında. Göz teması kurmaya çalışıyorum. Göz göze gelebildiklerimle selamlaşım alçak ve sanırım mahcup (çaresizliğimden duyduğum mahcubiyetle) bir sesle, "Geçmiş olsun," diyorum. Cumartesi sabahı her yerde yemek, su, çay ikramı yapmaya çalışan insanlar ve kurumlar

Aklımızda hep, bir işe yarıyor muyuz, sorusu: Deryadaki bir damla, Hz. İbrahim için su taşıyan karınca.

var. Her köşe başında bir şeyler ikram ediliyor. Kiminle selamlaşsak, "Hoş geldiniz," cevabını aldık. Hoş bulamamış olmak ne büyük acizyet.

Trende, sabah olsun diye beklerken, gelen gidenler arasında, "Boşuna geldiniz, burada yapabileceğiniz hiçbir şey yok, biz geri dönüyoruz, siz de geri dönün," diyen insanlar oldu. Geri mi dönelim... Geldiğimiz trenle hem de! İyi niyetle mi söylenmişti bu sözler, emin değilim. Ama, acaba yapabileceğim hiçbir şey yok mu gerçekten, diye içime düşen şüphe yok oldu, yolda rastladığım bir anneyle iki anne olarak sarıldığımızda. Sırf bu sarılma için bile gelmişsem buna değerdi.

Ahmet Tor Kışlası'na yönlendirildik. Dönünceye kadar kışlada barındık, ağırlandık desem yeridir hatta. Yardım torbaları, yardım çuvalları, yardım kolileri... İlk günler gönderilen yardımlar alelacele, hızlı hızlı paketlenip gönderilmiş. Eldivenlerini takıp işe koyulduk. Düzgün bir dağıtım yapılabilmesi için eşyaları ayıkladık, sınıflandırdık. Aklımızda hep, bir işe yarıyor muyuz, sorusu: Deryadaki bir damla, Hz. İbrahim için su taşıyan karınca. Tahminimiz, 20 tır boşaltıp düzenlediğimiz yönünde. İlk günden sonra öyleki, bir tır ne kadar doldurulabilir, nasıl boşaltılmalıdır yani sınıflandırmanın zannettiğimizden de önemli olduğunu öğrendik.

En zoru eve geri dönmekti. Yapılacak, yapılması gereken çok şey varken, evladını geride bırakmışlık hissiyle ayaklarım geri geri gitti. Siz bunları okurken Maraş'ta mı olacağım, Hatay'da görevlendirilen öğretmen olarak mı bulunacağım, bilmiyorum... Başımda gönüllü şapka.

for the butcher Ali that it dawned on me how hurtful my sobbing had been at the funeral home where we had gone to pay condolences a few days after my father's first severe heart attack two years earlier. It's understandable, actually. "Everyone cries over their own pain," my father had said when I asked him, "Why did I cry so much?"

On February 11, 2023, when we arrived in İskenderun after a long train ride, this was all I had in mind: We have arrived at the funeral home; it is forbidden to steal roles, to be capricious, to get angry, to raise your voice, to rage, to criticize, to try to stand out! From the moment you enter the funeral home, you are at the disposal of the funeral directors. We put on our masks. There was no smell of corpse odor yet. There was the smell of sewage, garbage and rubble that was mistaken for the smell of corpses. We walk with bags on our backs. I tried to walk alone, without breaking away from the group. It might be considered too sensitive, but I didn't feel like doing otherwise. I was wearing ordinary dark clothes, a wedding ring and sunglasses, but nothing that would give the impression of adornment. (A few days later, a police friend from Antalya put a cap on my head that said Disaster and Emergency Management Presidency VOLUNTEER. I didn't take it off until I got home.) I have not forgotten how much I resented the people who came to our house for a week at my father's funeral wearing make-up and dressed up as if it was a normal day, as if they were going to a wedding or a trip. We walked from the station towards İskenderun Technical University. The images we have been watching on the screens for days like a movie, like a fictional documentary, were in front of my

eyes. I had set out knowing that I would be horrified. Apartment buildings had turned into wafers or toasts...Years after I looked at the TV on August 17 and said, "God, what have you done!", since February 6, I have been saying, "Don't do it anymore, God!".

I don't have the ability to describe the expression on people's faces with words, nor should I. I try to make eye contact, greet those I can make eye contact with and say, "Get well soon," in a low and, I guess, in an embarrassed voice (embarrassed by my helplessness). On Saturday morning, there are people and institutions everywhere trying to offer food, water, tea. Something is being offered on every corner. Whoever we greeted, we received the reply, "Welcome." What a helplessness it was to not be glad of being there.

On the train, while we were waiting for the morning to come, there were people who said, "You have come in vain, there is nothing you can do here, we are going back, you should go back too." Should we go back.... These comments may or may not have been said with good intentions. But after we hugged another mother I met while traveling, I no longer had any concerns that there was nothing I could do. It would have been worthwhile if I had come just for this hug.

We were directed to Ahmet Tor Barracks. I can even say that we were sheltered and hosted in the barracks until we returned. Aid bags, aid sacks, aid parcels... The aid sent in the first days was packed and sent in a hurry. We put on our gloves and got to work. We sorted and classified the items for a proper distribution. The question in our minds is always, are we of any use? A drop in the sea, an ant carrying water for Prophet Ibrahim. We estimate that we unloaded and organized 20 trucks. After the first day, we learned that how much a truck can be filled and how it should be emptied, that is, classification is more important than we thought.

Returning home was the hardest part. Despite the fact that there was plenty to do, I felt as though I was leaving a child behind as my feet retreated. I'm not sure if I'll be in Maraş or on assignment as a teacher in Hatay when you read this.

I'm wearing my volunteer hat. With my volunteer hat on my head.

The question in our minds is always, are we of any use? A drop in the sea, an ant carrying water for Prophet Ibrahim.

EVET BAŞKENT

YES, THE CAPITAL

NUHAN NEBİ ÇAM

"Her yıl şubat ayının on ikisinde Maraşlılar'ın ve Maraş'ın bayramı vardır." (226)

"Ben 1943 Şubat'ında ilk defa bu bayrama şahit olduğum zaman şaşırımtım. Bütün şehir altüsttü. Takvimin dışında bir zaman yaşıyordu." (227)

Yukarıdaki cümleleri Maraş milletvekili vasfı da bulunan şair, romancı ve hikâyeci Ahmet Hamdi Tanpınar, *Yaşadığım Gibi* adını taşıyan denemeler cümbüşü kitabında kuruyor. Ve 6 Şubat'tan 12 Şubat'a ne vardı ki? Bütün evlerin sandık odalarından çete elbiseleri çıkarılır bu ayın biri dediği zaman, günler. Ütülenir, duvardaki çivilere ve varlıklı ailelerde en lüks gardroplara asılırdı. Mahalle kahvehanelerinde ağabeylerin, yandançarklıların öncülüğünde taa 12 Şubat'ın bir önceki gecesine kadar toplantılar, ateşli tartışmalar yapılır; Maraşlı çeteler kim olacak, Fransız ve satılmış Ermeni birliklerini kimler canlandırarak kavgaları yapılırdı... Sessizlik... 6 Şubat sabahı.

Maraş'ta deprem oldu. 6 Şubat'ın sabahında gün ağarmadan büyük bir gürültüyle Maraşlı edelerin, bacıların ve çocukların üzerine tonlarca ağırlığında kütleler döküldü.

Üç yirmi sıralarında uyanıktım. Bir rüya hâliydi. Öykü cümleleri gelip geçiyordu hafızamdan. Sonra bu cümleler dudaklarımda kelimelere dönüştü. Tüm bilincimle bedenim uyanmıştı. Beşer hafızası, unutmur düşüncesiyle çalışma masama gittim ve ilk cümleyi yazdım: "İstanbul, öylece bakıyordu."

Tekrar bir uyku hâline uzanmak. Beş on sularında Zübeyir aradı. Hayırdır, dedim, bu saatte. Telaşlıydı. Sesi korku doluydu. İslahiye'den kayınvalidem aradı, Maraş'ta deprem olmuş, karşılığını verdi. Böylece acı, yerinde ve kalıbında durmuyor, dört bir yana yayılıyor. Bir telefon trafiği başladı. Eşe, dosta; yakın uzak akrabalara, mahalleden kahve arkadaşlarıma ulaştım. O saatte bütün şebekeler çalışıyordu. Merak ettiğim herkesi aradım. Hepsi canlıydı. İlerleyen saatlerde telefonların hiçbiri çekmedi.

Şimdi ne yapabilirim sorusu kocaman bir yumağa dönüştü.

"Every year, on the twelfth of February, Maraş, and the people of Maraş have a feast." (226)

"I was surprised when I witnessed this feast for the first time in February 1943. The whole city was upside down. It was a time out of the calendar." (227) Ahmet Hamdi Tanpınar, a poet, novelist and storyteller who was also a member of parliament for Maraş, states the sentences above in his book of essays entitled *Yaşadığım Gibi*.

And what was it from February 6 to February 12? When the first day of this month approached, local clothing was taken out from all of the households' storerooms.

They were ironed and hung on nails on the wall and, in wealthy families, in the most luxurious wardrobes. In the neighborhood coffeehouses, under the leadership of older brothers, meetings and heated discussions would be held until the night before February 12th; fights would take place over who would be the gangs from Maraş, who would revive the French and Armenian troops... Silence... The morning of February 6th.

There was an earthquake in Maraş. On the morning of February 6, before dawn, masses weighing tons fell on the ladies, sisters and children of Maraş with a great noise. I was awake around 3:20 a.m. It was a dream state. Sentences for a short stories were passing through my memory. Then these sentences turned into words on my lips. My body was awake with consciousness. I went to my desk with the thought that human memory forgets and wrote the first sentence: "İstanbul was just looking on." Lying in a state of sleep again. Zübeyir called around 5.10 a.m. I hope nothing's wrong, I said. He was in a hurry. His voice was full of fear. My mother-in-law called from İslahiye, there was an earthquake in Maraş, he replied. Thus, the pain does not stay in its place and mold, it spreads all around.

A phone traffic started. I reached friends, relatives, close and distant relatives, coffee friends from the neighborhood. All networks were working at that hour. I called everyone I was worried about, they were all alive. In the following hours, none of the phones wor-

Şehir, bizi bekliyordu ama ne yapabiliriz? Meşhur ama içi boş yardım kuruluşunun sertifikalı üyesi olmadığımız için hiçbir gruba, hiçbir time bizi almadılar. Üçüncü günün aralığında Maraş'ı bilen, insanını, yollarını tanıyan birini arıyordu Eyüp Milli Eğitim. Bir yardım tırı hazırlanmış; tüpler, dev ocaklar, kazanlar ve kevgirler ayarlanmış ve aracın dorsesine yüklenmişti. Bu anı bekliyordum. Zweig yıldızlardan ve onların parıltılı günlerinden söz eder, "Gözümü kırpmadan ben gider, kaptana yolu gösteririm," gönüllüsü oldum. İstanbul Maraş arası on iki, bilemedin on beş saat. Ama biz yirmi dördüncü saatin gecesinde Maraş'a, belirlediğimiz okula ulaştık. Yollar sadece uzun araçlarla doluydu. Kapalı dorse taşıyan tırlar, konteynır taşıyan tırlar, iş makinalarını sırtlarına atmış deprem bölgesine akın akın koşan araçlar... Tüm Türkiye görev emri gelmiş, seferberlik emrini cebine koymuş eski askerlerin birliğine teslim olmak için koşması gibi, Anadolu'nun yaralı bağına yürüyordu.

Ve 6 Şubat'tan 12 Şubat'a ne vardı ki? Bütün evlerin sandık odalarından çete elbiseleri çıkarılır bu ayın biri dediği zaman, günler.

Yollarda kar vardı. Yapraksız ağaçların altında upuzun beyazlıklar. Kalbimize bir bıçak saplanmasaydı, biz bu manzaranın tadını bir çay eşliğinde çıkarırdık. Ama eskisi gibi hiçbir şeyden tat alamadım. Korku ve panik her hücreme işlemişti. Bir saniye geç kalmalıydık. Mutfağımızı kurup deprem vurgunu yemiş yaralı ceylanlara sıcak yemek çıkarmalıydık.

Beş gün Maraş'ta kaldım. Şehir yoktu. Panjurları çekilmiş boş bir evdi her yer diyeceğim ama ortalarda ev yoktu. İlk geceyi Çukurova Elektrik Okulu'nun depoya çevirdiğimiz spor salonunda geçirdim. Sabahında tırı boşalttık ve gelen bütün tırları. Sürekli çalıştık. Aralıksız bir şekilde yaralara

merhem sürdük. Kapıımıza gelen, kilometrelerce kuyruk oluşturan depremzedeleri boş çevirmedik. İnsanların dramına şahit olmak sözcüklerimizi ağızımıza tıkiyordu. Konuşamıyorduk. Ayazda, bir ateşin etrafında daire kurup sonsuzca ona bakıyorduk. Hep aynıydı söylenenler: Acı ve gözyaşı... Annemiz, babamız, çocuklarımız, yengemiz, halamız, evimiz... Arabamız... Ayakkabı almaya gelenler. Eşyalarını evde bırakıp can havliyle sokaklara koşan insanların bitmeyen ve azalmayan ihtiyaçları. Bazı zamanlar zincirde eşya indirenler göz göze geliyor ve biz bu şehri tekrar kurarız, diyor. "Maraş, kendi kendini kurtardı." (S. Karakoç, *Farklar*, 147)

Maraş, Milli Mücadele yıllarında işgalci Fransız'a karşı kendini kurtardı. Şimdi de doğanın verdiği tahribata karşı kendini kurtaracak ve küllerinden yeniden doğacak. Ben buna inanıyorum. Biz buna inanıyoruz. Maraşlı buna inanıyor. Allah, yeniden başlayanlarla beraberdir. Yeniden başlıyoruz...

ked. The question of what to do now turned into an huge uncertainty. The city was waiting for us, but what could we do? Since we were not certified members of the famous but functionless aid organization, we were not accepted into any group. By the third day, Eyüp National Education was looking for someone who knew Maraş, its people, its roads. An aid truck was prepared; gas cylinders, cookstoves, cookers and colanders were arranged and loaded onto the trailer of the vehicle. I was waiting for this moment. Zweig talks about the stars and their shining days, and I volunteered, "I will go and show the captain the way without blinking an eye." Istanbul to Maraş is twelve, maybe fifteen hours. But we reached Maraş, the school we had chosen, on the night of the twenty-fourth hour.

The roads were filled only with long vehicles. Trucks carrying enclosed trailers, trucks carrying containers, vehicles with construction equipment rushing to the earthquake zone... The whole of Türkiye was marching to the wounded bosom of Anatolia, like soldiers with orders for duty, with mobilization orders, running to

And what was it from February 6 to February 12? When the first day of this month approached, local clothing was taken out from all of the households' storerooms.

surrender to their units.

There was snow on the roads. Long stretches of white under the leafless trees. We would have enjoyed this view with a cup of tea if a knife hadn't been stabbed into our hearts. But I couldn't taste anything like I used to. Fear and panic had seeped into every cell. We shouldn't have been a second late. We should have set up our kitchen and prepared a hot meal for the wounded people that had been hit by the earthquake. I stayed in Maraş for five days. There was no city. I would say it was an empty house with the shutters drawn, but there weren't any houses. I spent the first night in the gymnasium of the Çukurova Electricity School, which we turned into a warehouse. In the morning

we unloaded the truck and all the trucks that arrived. We worked continuously. We applied ointment on wounds without interruption. We did not turn away the earthquake victims who came to our door and queued for kilometers.

Witnessing the tragedy of the people closed our mouths. We couldn't speak. We stood in a circle around a fire in the frost, looking at it endlessly. It was always the same: Pain and tears... Our mother, father, children, aunt, house... Our car... People who came to take shoes. The endless and unending needs of people who left their belongings at home and ran for their lives to the streets. Sometimes those who unload come eye to eye and said to each other, "We will rebuild this city."

"Maraş saved itself." (S. Karakoç, *Farklar*, 147) Maraş saved itself against the occupying French during the War of Independence. Now it will save itself against the destruction of nature and be reborn from its ashes. I have faith in it. We have faith in it. The people of Maraş firmly believe in it. God is with those who make a fresh start. We're beginning over again...

"Meded meded yıkıldı cihânın bir yanı" diyor ya şair! Aziz dostum, hemşehrim 6 Şubat'ta cihanın bir yanı yıkıldı. Üstelik ikimizin de taşını toprağını çok iyi bildiğimiz bir yanı. Maraş'la beraber birçok vilayet o gün yerle bir oldu. Küçük kıyamet koptu. Beton yapıların altında kalan milyonlar canhıraş bir şekilde canlarını kurtarmanın yolunu aradı o gece. Her yer ana baba gününe döndü. Mahşeri andıran adeta kıyamet gününün bir provasını yaşandı. Uyarılmadı daha önce insanlar, kimseye haber de verilmedi. Herkes bir tanıdığını aradı, ondan bir ses ve nefes duymak istedi. Gecenin karanlığına karışan çığlıklar her şeyi bastırdı. Kızılca kıyametin ardından ortalık ağardıktan sonra da devam etti feryâd u figân. Maraş'ta değildim o gece ancak 1999 depreminde Adapazarı'nda olduğum için bilirim zelzelenin insanları nereden nereye savurduğunu. Hayâlet gibi ortalıkta dolaşan insanların elinin kolunun bağlanıp aciziyetine sarıldığı o çaresizliği. Yıkıntılar arasında aşına bir çift göz ve tanıdık bir yüz arayışını. Yerin altından biter gibi insanlar ve canlıların sığındıkları evlerden ve binalardan kendilerini can havliyle dışarı zor atışlarını. Herkesin kendine göre bir meşalesi vardı o gün. Kim bilir kendini dışarı atamayan ne kadar can birbirine sarılmış, bir yakını arıyor! Kucak kucağa can vermiş anneler ve yavruları.. Kardeşine elini uzatmaya çalış-

şan ikizler.. Korumak için yavrusunun üzerine abanan babalar.. Rahmindeki çocuğu doğurup kendisi can veren anneler.. Sessiz can veren nineler ve dedeler.. Sesini duyurmaya çalışan fakat duyuramayan niceleri..

Kıyamet de ansızın kopacak, biliyorum. 04.17'deki sarsıntının aniden ve ansızın geldiği gibi. Kimseye geliyorum, hazırlıklı olun demedi. Yeryüzünün bu bölgesi o gece üstünde ne varsa silkeledi şöyle. Yakasından tuttu, kendine gel dedi. Benim önüme çıkarsan, hırpalarım seni dedi. Önüne kim ve ne çıktıysa ya yıktı ya da serseme çevirdi. Yerin altında biriktirdiği öfkesini kustu, şerha şerha yardı toprağı.

Peki ders aldık mı? Şimdiye kadar ders almadığımız için başımıza bu geldi. "İnsan" oğlu aynı kökten gelen "nisyan" ile malul. Psikolog ve pedagoglar uzun süre depremin verdiği sıkıntıdan ve travmadan kurtulmak için olup bitenleri "unutmamızı" tavsiye ediyor. Unutun ki insan oğlu bu ağır yükü uzun süre taşıyamaz. Gel de bunu o gece yaşayanlara anlat! Yine Yunus'un kapisını çalım: "Menzili irak bu yolun, bu yola kim varası?/Müşkili çok bu yolun, bunu kim başarası?" Kal sağlıcakla!

Hüseyin Yorulmaz

Üsküdar, 11 Mart 2023, Cumartesi

MEKTUPLAR - 15

As the poet says, "One side of the world has collapsed"! My dear friend and compatriot, on February 6th, a part of the world collapsed. Moreover, a part of the world that we both know very well. Many provinces along with Maraş were destroyed that day. All hell broke loose. Millions of people trapped under the concrete structures desperately tried to find a way to save their lives that night. The whole place turned into a pandemonium. It was like a rehearsal for the apocalypse. People were not warned beforehand, no one was notified. Everyone called an acquaintance, wanted to hear a voice and a breath from them. The screams mingling with the darkness of the night drowned out everything else. The wailing continued even after it was dawn. I was not in Maraş that night, but since I was in Adapazarı during the 1999 earthquake, I know where the earthquake throws people. The helplessness of people wandering around like ghosts, their hands tied and clinging to their helplessness. The search for a familiar pair of eyes and a familiar face among the ruins. The way people and other living things were compelled to leave the homes and structures they had sought refuge in, for their life, as if they were emerging from below the ground. Everyone had their own occupation that day. Who knows how many souls who couldn't get out were hugging each other, looking for someone close to them! Mothers and their babies dying in each other's arms... Twins trying to reach out to their brother...

Fathers leaning over their babies to protect them. Mothers who gave birth to the child in their wombs and died themselves... Grandmothers and grandfathers who died in silence.. Many others who tried to make their voices heard but couldn't...

I am aware that the end of the world will occur suddenly and unexpectedly, just like the earthquake at 04:17 did. It didn't tell anyone to get ready. This part of the earth shook off everything on it that night. It seized by the collar and told to wake up. If you stand in my way, I will beat you up, it said. It either annihilated or stunned anything and everyone that stood in its way. The earth was torn to pieces as it spilled out the anger that had been building up beneath the surface. But have we learned? This is what happened to us because we haven't learned any lessons so far. "Nisyan" is an illness that "insan" (human beings) are prone to because the word comes from the same root. Psychologists and pedagogues advise us to "forget" what happened in order to recover from the distress and trauma of the earthquake for a long time. Forget that human beings cannot carry this heavy burden for a long time. Come and tell this to those who lived through that night! Let us remember Yunus again: "This path is far from its destination, who can reach it? / this path is very difficult, who can achieve it?" Take care of yourself!

Hüseyin Yorulmaz

Üsküdar, 11 March 2023, Saturday

**Kıyamet de
ansızın kopacak,
biliyorum.
04.17'deki
sarsıntının
aniden ve
ansızın geldiği
gibi.**

Değerli dostum,
Ömrün uzun olsun.
Hüzün bazen kendiliğinden geliyor. Hiçbir şey yokken. Durup dururken. Bir aydan fazladır kitap okuyamıyordum. Bahsettiğin nedenlerden dolayı. Hüzün elbette bir nimet, bir armağandır. Sonunda masaya oturabildim. İşte yaşıyorum.
Ben acı kavramı üzerine düşünüyorum bazen. Acı çekmekten bahsettiğimizde gerçekten hepimiz, herkes aynı şeyden mi bahsediyor diye fikrediyorum. Bazı insanlar acının bütün insanlar için ortak duygu olduğunu sanıyorlar, öyle inanıyorlar. Biliyorsun Mevlâna Celaleddin-i Rumi *Fih-i Ma Fih* kitabında "istiğrak hâli"nden bahseder. Şöyle bir örnekle anlatır bunu: Aslanın pençesine düşen çaresiz ceylan hiçbir kaçış imkânının olmadığını anlamış ve öylece duruyor.

Kendinden geçmiş bir şekilde aslana teslim olmuş. İşte, diyor Mevlâna, müminin hâli budur. Kendini hakikate böyle teslim etmelidir. Acı macı yok olmuş. Teslimiyete acı da teslim olmuş. Şehitlerin acı çekmediğine inanırız. Ruhlarını teslim ederken hiçbir acı duymazlar. Bir sinek ısırılmış kadardır hepsi. Yani acı, uğradığı gövdeye, o gövdedeki ruhun kendisi ile kurduğu ilişkiye göre muamele ediyor. Bir genç öyle diyordu, günler sonra Maraş'ta yıkıntılar arasından, göçük altından çıkarıldığında: aç değilim, bize yemek verdiler. İşkençeye dayanma taktiklerinin varlığı da biliniyor.
Acı da yaratılmış bir kuldur. Canlılarla ilişkisine kendi başına karar vermiyor. Mektuplar bence kalbimizin ovalarıdır. (Şimdilerde çoraklaşmış olsa da) Ge-

niş, rahat ve mümbit. Onu herhangi bir metne dönüştürmediğimiz sürece böyle. Mektupta sadece "o" ve "o" vardır. "Başkaları" yoktur. Saflığın temsilcisidir bunun için. Hem varlığı hem içeriği itibarıyla. Başkaları araya girdiğinde mektup bir "hesabilige" kurban gidebilir. "Başkaları" derken sadece kişiler anlaşılmasın. Varlığını dayatan kimi duygular da pekâlâ bir "başkası"nın yerini alabilir ve biz farkına bile varamayız. İnsanız, duygudan ibaret bir varlığınız. Hâller mahşeriyiz.
Aklıma, dilimin ucuna kadar bir şey gelip duruyor, günlerdir, yazmam için kendini dayatıyor. Gelecek sefer belki kayıtlara geçerim. Şimdilik dursun. Hoş kal.
Muhabbetle kal.

**Mustafa Aydoğan
Turkuaz, Mart, 2023**

I am aware that the end of the world will occur suddenly and unexpectedly, just like the earthquake at 04:17 did.

Dear friend,
May you live long.
Sadness sometimes comes by itself. When there's nothing. Out the blue.
I haven't been able to read for over a month, for the reasons you mentioned. Sadness, of course, is a blessing, a gift. I finally sat down at the table. Here I am writing.
I occasionally contemplate the concept of suffering. When we talk about suffering, I wonder if we are really all talking about the same thing. Some individuals hold the belief that suffering is a common feeling experienced by humanity. You know, Mewlāna Jalaluddin Rumi talks about the "state of wistfulness" in his book *Fih-i Ma Fih*. He describes it with the following example: A hapless gazelle trapped between a lion's teeth recognizes there is no way out and simply remains there. It surrendered

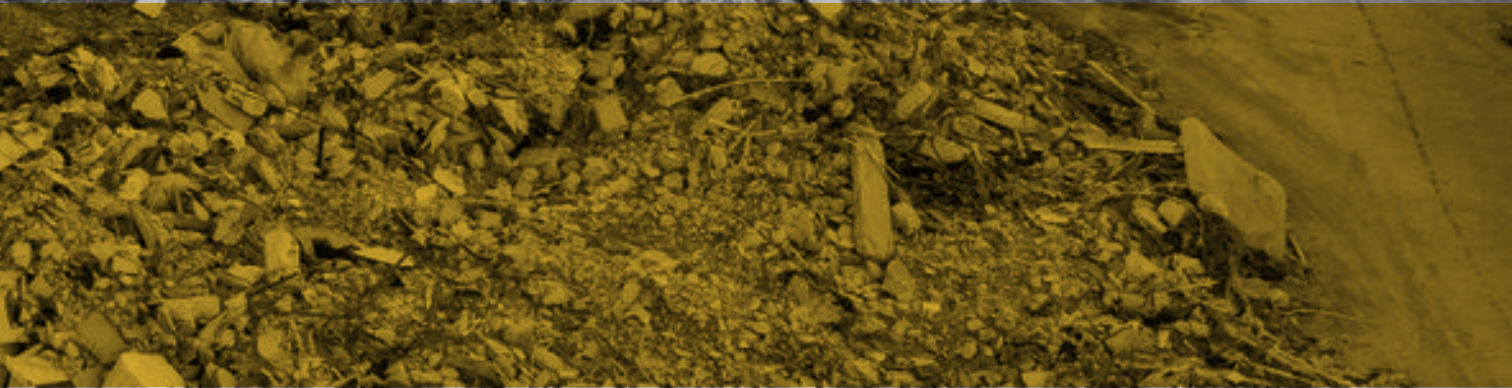
to the lion in ecstasy. This, says Mewlāna, is the state of the believer. This is how he should surrender himself to the truth. The pain has disappeared. Pain has also surrendered to surrender. We believe that martyrs do not suffer. They feel no pain when they pass away. It is like a fly bite. In other words, pain treats the body it visits according to the relationship that the soul in that body establishes with itself. That's what one young man said days later in Maraş, when he was pulled from the rubble, from under the cave-in: I'm not hungry, they gave us food. The existence of tactics to withstand torture is also known. Pain is also a created being. It does not decide its relationship with living beings on its own.
Letters are, for me, the plains of our heart, wide, comfortable and fertile (though nowadays barren). As long as we don't

turn it into any kind of text. In a letter there is only "he" and "she". There are no "others". That is why it is the representative of purity. Both in its existence and content. When others intervene, the letter can fall victim to "accountability". When I say "others", I don't mean only people. Some emotions that impose their existence may very well take the place of an "other" and we don't even realize it. We are human beings, we are a being of emotions. We are the great crowd of states.
Something keeps coming to my mind, to the tip of my tongue, and for days it has been imposing itself on me to write it down. Maybe next time I will record it. Let's leave it for now.
So long!
Take care of yourself!

Mustafa Aydoğan
Turkuaz, March, 2023

ARDINDAN
AFTER

MARAŞ'IN ÇİÇEKLERİ:

FERHAT

THE FLOWERS OF MARAŞ: FERHAT AĞCA

Ferhat Ağca...

Ferhat çok güzel yürüdü; çok sevdiği biri gibi... Kametini hafif eğerek yürüdüğünü dostları fark ederdi. Maraş'ın sokakları adımlarının sesine alıştı. Yürüdüğü yollardaki çakıl taşları onun adımlarının ahengini tanırdı. Yürürken **"Ne yeri yarmaya, ne de dağlarla boy ölçüşmeye çalışmazdı."** Güzel yürüdü Ferhat...

Çok güzel konuşurdu Ferhat. Söze başlamadan önce bir tebessüm gelir yerleşirdi yüzüne. Kendi tebessüm etmek için filan da uğraşmazdı. Tebessüm yüzünün her zamanki süsüydü onun. Dikkatli dostlar o gülüşün gözlerinin içinden, gözlerinin içine de yüreğinden geldiğini bilirdi. O, o tebessüm karşısındakinin, karşısındakilerin yüzlerini de aydınlatırdı kısa zamanda. Sonra bir sükûnet, bir yumuşaklık yayılırdı bulunduğu mekâna.

Ferhat çok güzel gülerdi. Bazen aklına eski, gülünesi bir olay gelir gülerdi. Sonra durur, biraz daha durur tekrar gülerdi. Ardından güldüğü olayı anlatır herkesi güldürürdü.

Çalışkan biriydi Ferhat... Ziraat yüksek mühendisiydi. Doktor olmuştu. Her bir işe koşardı. Derneklerde görev alır, öğrencilere öğretmenlik ederdi. Değirmende un öğütür, bulgur çekerdi. Görüştüğü herkes tarafından sevildiğini bilirdi. Şımarmanın diye zaman zaman nefisini de buğdayla birlikte değirmen taşının altına serer, taşı üzerinde bir iki tur döndürürdü. Derviş meşrepliymi Ferhat. Tambur çalardı ama çalmaktan ziyade onu severdi.

Ferhat henüz otuzundaydı. Maraş'ın çiçeklerini yazıyordu. Kaya sümbülünü, güz çiğdemlerini yazmıştı. Yüzlercesi için hazırlık yapıyordu. Dağlarda kayaların ve ağaçların gölgesinde kalmış çiçekleri gün yüzüne çıkaracaktı. Bitkilerin boylarını güzel bir şeye, yapraklarını daha güzel bir şeye ve çiçeklerini en güzel bir şeye benzeterek yazacaktı. Ben yüksek mühendisim, ben doktorum demeden gördüğü her bitkiye gülümseyecek, yanına çömelecek resmini çekecek ve nesli tükenmek üzere olan çiçeklerin yetimliğine, öksüzlüğüne ortak olacaktı. **"Aziz dost, çiçeklerin ruhunu ve evsafını dergilere anlatacaksın öyle mi? Biz mahzun gönüller sizin dilinizden çiçeklerin kalbini, evsafını, hayatlarını, aidiyetlerini ne zaman dinleyip dinleyip şifayab olacağız? Sıradayız... daim muhabbet..."** diye, Ahmet Doğan İlbey'den yazılarına övgüler alacaktı.

AĞCA

HASAN KEKLİKCI

Ferhat Ağca...

Ferhat would walk very beautifully; like someone he loved very much... His friends would notice that he walked with his back slightly hunched. The streets of Maraş were used to the sound of his steps. The pebbles on the roads he walked on would recognize the harmony of his steps. When he walked, **"he neither tried to break the ground nor to compete with the mountains."** Ferhat would walk beautifully...

Ferhat would speak very beautifully. His face would be wreathed in smiles before he started speaking. He would not even try to smile himself. A smile was the usual adornment of his face. Attentive friends knew that smile came from inside his eyes, and inside his eyes from his heart. That smile would soon light up the faces of those in front of him. Then a calmness, a softness would spread over the place.

Ferhat would laugh very beautifully. Sometimes an old, laughable incident would come to his mind and he would laugh. Then he would pause, pause again, and chuckle. Then he would tell what he laughed about and make everyone laugh. Ferhat was a hard worker... He was an agricultural engineer. He had become a doctor. He would wear too many hats. He took part in associations and taught students. He would grind flour and bulgur in the mill. He would know he was loved by everyone he met. From time to time, he would lay his ego under the millstone along with the wheat so that it would not be spoiled, and he would turn the stone over one or two turns. Ferhat was like a dervish. He played the tambur, but he loved it more than playing it.

Ferhat was only thirty. He was writing about the flowers of Maraş. He had wrote about hyacinth and autumn crocuses. He was preparing for hundreds more. He would reveal the flowers in the mountains that were shrouded in the darkness of the rocks and forests. He was going to write down the height of the plants by comparing them to something beautiful, their leaves to something more beautiful and their flowers to something most beautiful. Without saying, "I am a engineer msc, I am a doctor," he would grin at every plant he saw, crouch down next to it, snap a photo of it, and share the orphanhood of flowers that were on the verge of extinction. He would receive praise for his writings from Ahmet Doğan İlbey: **"Dear friend, you are going to tell the soul and characteristics of flowers in literary magazines, right? When will we, the grieving hearts, be able to hear you talk in your language about the hearts, traits, lives, and possessions of the flowers and be healed? We are in line... Warm regards... "constant conversation..."**

Çok güzel konuşurdu Ferhat. Söze başlamadan önce bir tebessüm gelir yerleşirdi yüzüne.

Kaç zamandır notlar alıyordum. Uygun bir zamanı kolluyordum. "Ferhat" diyecektim "şu bizim yazın yaptığımız sebze bahçeleri var ya." Ferhat "Eee Emmi!" diyecekti bana. "O bahçelerin kenarlarına çeşit çeşit, renk renk çiçekler ekilir, *Evelâhir*'in bir sayısına da onları yaz." Ferhat "Sizin yazmanız daha uygun olmaz mı Emmi?" diyecekti. "Hayır" diyecektim, "Ben çiçeklerin dilinden anlamam. Üstelik kaba saba biriyim ben, onların kalbine gönlüne giremem. Sen kalplere giden yolu en iyi bilensin." Ferhat gülerdi. Ben de gülerdim. Sonra "Eyvallah Emmi," derdi.

Mekke'den, Medine'den davet almıştı. Umre yapmıştı Ferhat. Saraybosna'ya gitmiş Mostar Köprüsü'nden geçmişti. Ülkemizin birçok şehrini gezmiş, manevi büyüklerimizin övgülerine mazhar olmuştu. **"Efendim Rabbül âlemin fakire nasıl büyük bir devlet nasip etti anlatmak istesem anlatamam... En son 128 yıl evvel Sultan II. Abdülhamid'in emri ile değiştirilen Hz. Mevlânâ'nızın merkadındaki puşide, bugün 'Tecdidi Puşide' töreni ile değiştirildi, yerine yenisi kondu. Tören öncesi sikkeyi yerine koyarken yardım etmek nasip oldu. Takdiri hüdâ..."** diye yazmıştı, Konya'dan.

Deprem oldu...

Bir uğursuz ışık yayıldı yeryüzüne. Yer yerinden oynadı. Ovalar, dağlar yarıldı. Apartmanlar çöktü. Evler yıkıldı. Yıkılan evlerde yangınlar çıktı. Şehirlerin şebeke suları evleri bastı. Yollar yarık yarık yarıldı. Dağlardan kayalar yuvarlandı. Barajlar çalkalandı. Derelerin yerleri, yatakları değişti. Ağaçlar devrildi.

Her kelime boşazımızı yırtarak çıkıyor dostlar. Keşke, keşke kalbimizde kalsaydı gördüklerimiz, bildiklerimiz. Ferhat'la aynı gün yola

çıkan türküdarımız, şairimiz Fazlı Bayram, Ferhat Ağca'ya ithaf ettiği ve adını "kar beyazı yağması" koyduğu şiirinde,

"bak ben pek severim hem sever hem ölüye dönerim yolumuz açık ben gelemesem bu ben sana sen gelirsin devran döner hem kırlarda çiçek açarız yeniden" demişti.

Ferhat da Fazlı'ya **"Uçsuz bucaksız bir çölde sonsuzluğa doğru, sonsuzluğun sahibine doğru yürümek isterim. Dilimizde türküler, tabakamızda tütünlükler, bağıra bağıra deli gibi yürümek... Biz hakikate âşık iki âşığız."** diyordu.

"Ya Rabbi Biz ölürsek de bayram olsun. Âmin..." diye yazmıştı Ferhat bir kurban bayramı mesajında. Bayram olmadı! Ölüm, ölümden fazla geldi şehre...

Ferhat Ağca
Ömer Tuğrul İnançer

Ferhat would speak very beautifully. His face would be wreathed in smiles before he started speaking.

I've been taking notes. I've been looking for a good time. "Ferhat," I was going to say, "you know those vegetable gardens we have in the summer?" "Well, brother!" Ferhat would say. "Various kinds of colorful flowers are planted on the edges of those gardens, write about them in an issue of *Evelāhir*." Ferhat would say, "Wouldn't it be more appropriate for you to write it?" "No," I would say, "I don't understand the language of flowers. Moreover, I am a rude person, I cannot get into their hearts. You know the way to hearts the best." Ferhat would laugh. I would laugh too. Then he would say, "Thank you, brother."

He had received invitations from Mecca and Medina. Ferhat had performed Umrah. He went to Sarajevo and crossed the Mostar Bridge. He traveled to many cities of our country and was praised by our spiritual elders.

"Sir, if I wanted to tell you what a great state Rabbul Alameen has bestowed upon this poor man, I cannot... The last time it was changed was 128 years ago with the order of Sultan Abdülhamid II. The pushede on the merkad of our Prophet Mevlânâ was changed today with the "Tecdüdi Pushede" ceremony, and a new one was put in its place. Before the

ceremony, I was fortunate enough to help put the coin in its place. It's the will of Allah... he wrote from Konya.

I am unable to sufficiently express what a wonderful state God has placed upon us. The cover on the tomb of our Prophet Mevlânâ, which was last changed 128 years ago with the order of Sultan Abdülhamid II, was replaced today with a "Tecdüdi Puşide (renewal)" ceremony and a new one was put in its place. Before the ceremony, I was fortunate enough to help put the coin in its place. Volition of God..." he wrote from Konya.

An earthquake occurred...

An ominous light spread across the earth. The earth shook. Plains and mountains split. Apartment buildings collapsed. Houses collapsed. Fires broke out in destroyed houses. Mains water of the cities flooded the houses. Roads were ripped open. Rocks rolled down from mountains. Dams were shaken. Streams were moved and their beds changed. Trees fell down.

Every word comes out tearing my throat, friends. I wish, I wish that what I saw and what I am aware of would remain a secret in my heart. Our folk singer and poet Fazlı Bayram, who set out on the same day as Ferhat, in his poem dedicated to Ferhat Ağca and named it "snow white snowing";

"Look, I can love to bits

**I can love and turn into the dead
the way is clear**

**If I cannot come, me, to you,
you'll come**

the worm will turn

and we will bloom once more in the fields

Ferhat said to Fazlı, "I would like to walk in a vast desert towards eternity, towards the owner of eternity. Ballads on our tongues, tobacco in our case, walking madly, shouting... We are two lovers in love with the truth."

"Ya Rabbi! Let it be a feast even if we die. Amen..." Ferhat wrote in a message on Eid al-Adha. There was no Eid! Death was more than death in the city...

Sezai Karakoç
Ferhat Ağca

HOCAMM BİZDE SİZİ SEVERİZ

MASTER, WE LOVE YOU TOO

ÖMER YALÇINOVA

Fotoğraf: Dursun Çiçek

Yaşar Alparıslan'ın yanına en son Evelâhir söyleşi için gitmiştim. Kendisiyle 12 Şubat Etkinlikleri kapsamında Maraş-Fransız Harbi'ne dair bir söyleşi gerçekleştirmek istiyordum. Kahramanmaraş Araştırma Merkezinde o gün rahmetli Cevdet Alperen ve tarihçi-romancı Mehmet Işık da vardı. Hoca teklifimi kabul etmemişti. "Ben televizyona çıkmam," demişti. Benim işte 7 Güzel Adam Edebiyat Müzesi'nin konferans salonunda, çok değil yirmi-otuz kişiden oluşacak bir topluluğa, soru-cevap şeklinde, diğer ifadeyle sohbet havasında, birkaç saat konuşacağımızı söylemem ve ısrar etmem neticesinde hoca ikna olmuş, "Seni severim, hayır diyemiyorum," diyerek teklifimi kabul etmişti. Sohbeti kayıt altına alacaktık. İleriye dönük, kalıcı bir iş çıkaracaktık ortaya. Rahmetli Cevdet bey ve Mehmet Işık da onaylamışlardı.

Çok sevinmiştim buna. Heyecanla hemen hocanın yanında çalışan kişilerden sosyal medya ve billboardlarda kullanılmak üzere fotoğraf da istemiştim. Fakat içinde bir sıkıntı da yok değildi. Bu sıkıntının sebebi; hocanın benim zorumla istemediği bir şeyi yapacak olmasıydı. Başka ifadeyle hocayı müşkil bir duruma soktuğumu düşünüyordum. Hoca hiçbir zaman kalabalıklara oynamamıştı. Öyle kitleler tarafından beğenilmek, övülmek gibi kaygılar taşımamıştı. O, sadece Allah rızası ve ilim aşkıyla hareket ediyordu. Kur'an okuyan birini duyduğunda mutlu oluyordu mesela. Ya da değerli bir âlimin kıymetli bir eseriyle karşılaşınca heyecanlanıyordu. O eseri hemen yayına hazırlayıp istifadeye açmak onun tek dileğiydi. O eser üzerinden para kazanmak, isim yapmak gibi dertleri yoktu. Bu yüzden yayımladığı

The last time I went to Yaşar Alparıslan was for the Evelâhir Interview. I wanted to have an interview with him about the Maraş-French War within the scope of February 12 Events. The late Cevdet Alperen and historian-novelist Mehmet Işık were also present at the Kahramanmaraş Research Center that day. The master did not accept my offer. "I don't appear on television," he said. As a result of my insistence that we would talk for a few hours in the conference hall of the 7 Beautiful Men Literature Museum, in the form of question-answer, in other words, in a chat atmosphere, to a community of twenty to thirty people, the master was convinced. He said; "I love you, I can't say no," and accepted my offer. We were going to record the conversation. We were going to create a permanent work for the future. The late Mr. Cevdet and Mehmet Işık also approved.

I was very happy about this. With excitement, I immediately asked the people working with the master for photos to be used on social media and billboards. But I also felt concerned internally. This was difficult because I was going to make the master do something he did not want to do. To put it another way, I believed I was placing the master in an unpleasant circumstance. The master had never joined the crowd. He was never concerned about being liked and praised by the masses. He acted only for the sake of God and the love of knowledge. For instance, he was happy when he heard someone reciting the Qur'an. Or he was excited when he came across a valuable work by a valuable scholar. His only wish was to publish that work immediately and make

**Kur'an okuyan birini
duyduğunda mutlu
oluyordu mesela.
Ya da değerli bir
âlimin kıymetli bir
eseriyle karşılaşınca
heyecanlanıyordu.**

kitapları satmıyor, hediye ediyordu. Onun yanına kim gitse, o ay içinde yayımlanmış üç beş kitapla geri dönerdi.

Kalp kalbe karşıdır. Bu gerçeği en çok Yaşar hocayla yaşadım. Aklimdan geçirim, karşıma çıkardı hoca. Aynı şeyi kendisi de söyledi: "Gönlüm çekmişti seni." Sarılamazsak eğer, başımı eğip öperdi. Yaşar Alparslan bu yüzden benim için sadece bir hoca, büyük bir alim, ulaşılması güç bir bilge değil baba sıcaklığı duyduğum biriydi. Kalbim daraldı mı onun yanına giderdim. Yüzümün gölgesinden her şeyi anlardı sanki.

Sonra kendi tecrübelerinden bana örnekler anlatırdı. O, ne anlatırsa anlatsın, kalbimin ferahladığını hissedirdim. Hani şeyh-mürîr ilişkisinde de öyledir; şeyh efendinin nefesi, sesi, hâli, hareketi yeter. Onun ne söylediğinden ziyade bunlar mürit üzerinde etkilidir. Yaşar hoca da benim için öyledi. Bir gün ona "Hocam hiç çok kazanmak, şöret olmak istemediniz mi?" diye sordum. "Ne kıymeti var! İstesek olurdu ama içimden gelmedi, hem bize yakışmaz," diye cevap vermişti. Cevabı çok samimiydi. Hiç böbürlenmemiş, atıp tutmamıştı. Ben bu soruyu sorarken oysa şunu biliyordum: İlim erbabı içinde zaten hoca şöret sahibiydi. Maraş'ta hocayı herkes tanır, bilir, severdi. Sadece Maraş'ta değil Türkiye'nin genelinde ad sahibiydi o. Ve eklemişti hemen: "Ben bugüne kadar çok şükür, paraya hiç daralmadım, neye ihtiyacım varsa, Cenabı Allah karşıma çıkardı." Öyleydi gerçekten, hoca çok bonkördü; yedirmeyi, içirmeyi, yardım etmeyi severdi.

Olmadı, Yaşar Alparslan'la söyleşiyi gerçekleştiremedik. Bunun sebebi; onun 6 Şubat Maraş Depremindeki

şehadeti değil. Görüştüğümüz günün ertesinde beni aramış, darılmamam, kırılmamam gerektiğini söyleyerek, programdan vazgeçtiğinin haberini vermişti. "Biliyorsun ben resmî tarihe uygun konuşmam. O da seni zora sokar," demişti. Yine beni düşünmüştü. Sonra da telefonda bana örnek birkaç olay anlatmıştı. "Ben bunları nasıl anlatırım orada? İnfial olur." diyerek gönlümü almaya çalışmıştı. Ben de işin doğrusu ferahlamıştım. Hocaya hatır gönül, istemediği bir şeyi yaptırmaktan kurtulmuştum. "Hocam gönlünüz ferah olsun, ne darıldım, ne de kırıldım. Siz nasıl uygun görürseniz öyle yapalım. En yakın zamanda yanınıza geleceğim," demiştim. Memnun olmuştu. "Gözlerinden öperim," diyerek telefonu kapatmıştı.

Depremin ikinci günüydü sanırım, Mehmet İşık'la görüştim. Mehmet, "Yaşar hocayı defnettik," dediğinde hıçkırıklara boğulmuştum. Yaşar hoca bir gün bana "Demek sen beni tarih hocası sanıyordun," deyip gülümsemişti. 2020'de Dünya Bizim internet platformunda yayımlanan "Sadece Allah'ın Rızasını Gözeten Bir İlim Adamı" başlıklı yazıma gönderme yapıyordu. Bir yandan da yazıyı gördüm, sağ olasin demek istiyordum. "Değil misiniz, tarih hocası diye biliyorum ben sizi," diye cevap verince, "Gadasi, ben din kültürü öğretmeniyim, ilahiyat okudum," demişti. Ben de ona şaşıryordum zaten; Maraş tarihini bu kadar ayrıntılı bilip diğer yandan nasıl oluyor da tefsir, kelam, tasavvuf ve hadis alanlarında da şaşırtacak düzeyde bilgili oluyordu? Diyorum ya, o benim tanıdığım en büyük alimdi. İlim onda bir bütüdü. Edebiyat, tarih, teoloji, felsefe, sosyoloji hatta el sanatları onda bütünlük oluyordu. O tam bir kültür adamıydı. Kültür, çünkü bu bütünlüğe verilen addır.

Hocanın yazım dolayısıyla teşekkür ederkenki yumuşaklığı, zarafeti, gülümsemesi hâlâ gözlerimin önündedir. Öyle de hatırlamaya devam edeceğim Yaşar Alparslan hocamı. Güzel insandı, çok güzel insandı. Allah'tan (cc) niyazım, hocanın öbür dünyada da güzel karşılanmasındır.

Yaşar Alparslan
İnsan Fazlıoğlu

For instance, he was happy when he heard someone reciting the Qur'an. Or he was delighted to discover a valuable work from a valuable scholar.

it available for use. He did not worry about making money or making a name for himself through that work. That is why he did not sell the books he published, but gave them as gifts. Whoever went to him would come back with three or five books published that month.

Great minds often think alike. With the master Yaşar, I realized this reality the most. At times when I thought of him, he would appear in front of me. He would say the same thing himself: "My heart was drawn to you." If we couldn't hug, he would bow his head and kiss me. That's why Yaşar Alparslan was not only a master, a great scholar, an unapproachable sage for me, but also someone I felt the warmth of a father. When I got bored, I would go to him, as if he could understand everything from the shadow of my face. Then he would tell me examples from his own experience. No matter what he told me, I would feel my heart lighten. You know, it is like that in the relationship between a sheikh and a disciple; the sheikh's breath, voice, manner, gesture is enough. These things have an effect on the disciple rather than what he says. Master Yaşar was like that for me. One day I asked him, "Master, didn't you ever want to earn a lot, to be famous?" He replied, "What's the point! It would have happened if we wanted to, but I didn't feel like it, and it doesn't suit us," he replied. His answer was very sincere. He didn't boast or brag. When I asked this question, I already knew this: Master was already famous among the scholars. Everyone in Maraş knew and loved him. Everybody in Turkey was aware of him. "Thank God, I have never been short of money, whatever I needed, God Almighty provided," he said

Yaşar Alparslan
Ömer Yalçınova

right away. The master was indeed quite generous; he enjoyed giving food, drink, and help.

We could not conduct the interview with Yaşar Alparslan, not because of his martyrdom in February 6 Maraş Earthquake. The day after our meeting, he called me and informed me that he had canceled the program, saying that I should not be offended. "You know I don't speak according to official history. That would put you in a difficult situation." He thought of me again. Then he told me some examples on the phone. He tried to make me feel better by saying, "How can I tell these things there? There would be outrage." As a matter of fact, I was relieved. I was saved from making the master do something he didn't want to do. "You can be sure that I am neither offended nor upset, master. Let's proceed how you see fit. I will visit you as soon as I can.", I said, he I kiss your eyes," he said and hung up the phone.

I think it was the second day of the earthquake, I met Mehmet Işık. When Mehmet said, "We put Master Yaşar to rest," I burst into sobs. One day he said to me, "So you thought I was a history teacher," and smiled.

He was referring to my article titled "Sadece Allah'ın Rızasını Gözeten Bir İlim Adamı" published on the *Dünya Bizim* internet platform in 2020. On the one hand, he wanted to say thank you, I saw the article. When I replied, "Aren't you, I know you as a history teacher," he said, "I am a religious culture and moral knowledge teacher, I studied theology." I was surprised about that; how could he know the history of Maraş in such detail and yet be surprisingly knowledgeable in the fields of tafsir, theology, Sufism and hadith? I am telling you, he was the greatest scholar I have ever known. Knowledge was a whole for him. Literature, history, theology, philosophy, sociology and even handicrafts formed a unity in him. He was a man of culture. Culture is the name given to this wholeness.

His softness, grace and smile when he thanked me for my article are still in front of my eyes. I will continue to remember Yaşar Alparslan like that. He was a beautiful person, a very beautiful person. My wish from God (swt) is that he will be well received in the afterlife.

YAĞMURLU BİR ŞAFAKTA ISLANDI ŞEHRİN KİTABI

ON A RAINY DAWN, THE BOOK OF THE CITY GOT WET

HÜSEYİN BURAK US

Bir sabah uyanıp hayata başladığımızda sırtımızda ne kadar yük olduğunun farkına varabiliyor muyuz? Yağmurlu, soğuk, titrek... Güzel bir akşam yemeğinden sonra ılık bir duş alıp erkenden yatağa uzandığımızda yarını daha güzel bir şekilde karşılamak için gözlerimizi kapatırız. Ne kadar büyük bir nimet bu değil mi? Ama titreyip kendimize gelmeden bu nimeti hatırlayamıyoruz. Bu nimetin ardından gözlerimizi açmak nasip olursa ne akşam yemeğinin güzeli, ne aldığımız duşun ılıklığı ne de erken yatmamızın faydasını titremeden yine anlayamıyoruz. Çünkü dünlerimiz-

de biriken; öfke ve hiddet, kin ve nefret, büyülenme, zulüm ve haksızlık, inat yollu mücadele, cimrilik, başkasına eza ve cefa etmek, saygısızlık, insafsızlık, kötü huy ve fena ahlak gibi aşağılık yükler bizim yaşam hızını ve kalitesini sekteye uğrattıyor. Bu yükleri sırtımızdan atamıyoruz. İllaki titrememiz gerekiyor. Titreyip bu yükü sırtımızdan atmamız gerekiyor. Heyhat bu yükleri üç gün kenara koyabiliyoruz. Üç günden sonra tek tek yeniden sırtımıza alıyoruz. Neylersin oluklar çift. Birinden nur akarsa diğlerinden kir. Allah nur akan olukların altında buluşmayı nasip etsin hepimize.

Ya uyanmak nasip olmazsa? Sırtımızda bu kadar aşağılık yük olduğu halde uyanamazsak? Aramakla bulunur mu gönül adresimiz? Özür dileyecek kelimeler gelir mi aklına insanın? Seni seviyorum dediğimiz zaman asıl anlamını kavrar mı o iki kelime? Fotoğraf çektirirken elini omzuna attığın adam fotoğraflarda çıkmazsa tozlu bir ayndan ne farkı kalır o kâğıt parçasının.

Titremeden seviyordum ben Doktor Bey, titremeden özür diliyordum. Ama yine de ıslandı sabah namazım. Ezan buz tuttu kulaklarımda. Şehrin kitabı kaldı enkaz altında.

When we wake up one morning and start life, do we realize we have a deadweight on our back? Rainy, cold, shivering... When we take a warm shower after a nice dinner and go to bed early, we close our eyes to welcome tomorrow in a better way. What a blessing, isn't it? But we don't remember this blessing until we shiver and come to our senses. If we are blessed to open our eyes after this blessing, we cannot understand the beauty of the dinner, the warmth of the shower we took, or the benefit of going to bed early without shaking. Because the vile burdens accumulated in our yesterdays, such as anger and rage, hatred

and resentment, arrogance, cruelty and injustice, stubbornness, stinginess, cruelty to others, disrespect, inhumanity, bad habits and bad morals, interfere with the speed and quality of our lives. We cannot get these burdens off our backs. We have to tremble. We need to tremble and throw these burdens off our backs. Alas, we can put these burdens aside for three days. After three days we pick them up again one by one. Whatever, there are two choices. If light flows from one, dirt flows from the other. May God grant us all the opportunity to meet under the gutter where light flows.

What if we are not destined to wake up? What if we have a deadweight on our back and we cannot wake up? Will our heart address be found by searching? Can one think of words to apologize? When we say I love you, do those two words realize their true meaning? What difference does that sheet of paper make from a dusty mirror if the man you put your hand on while getting your picture taken does not appear in the pictures? I loved without trembling, Doctor, I apologized without trembling, but still my morning prayer got wet. The call to prayer froze in my ears. The book of the city was left under the rubble.

Neyi okuyup ta yaşayacağız şimdi Doktor Bey? Kırklansak da güzellikler görünmüyor artık hayatımızda.

Karşılaştık belki böyle bir cümle kurardım selamdan sonra cumartesi günü. O da bana "Yine imge yine imge! Ne anlamam gerekiyor bu kurduğün cümleden bari onu söyle?" diye çıkıştı. "Senin eserlerini seviyorum ama çok bir şey de anladığım söylenemez" derdi hemen arkasından. "Doktor, ben sevdiğim birçok şeyi anladım ama bir faydasını görmedim. O yüzden sen anlamadan sevmeye devam et lütfen!" derdim.

İki günüm eşit olmasın diye bu kadar çok imge kullanıyorum ben. Her günü aynı kelime anlamıyla yaşa-

mak bana öteden beri ters geliyor. Sen şanslısın Doktor Bey! Koca bir şehrin tarihiyle yaşıyorsun. Öyle ki bu şehirde hangi dönemde evlerin balkonlarında hangi çiçekler olur onu bile söyleyebiliyorsun. O kadar hâkimsin bu şehre. O günleri andığın zaman senin bir hafta cepte. Artık istediğin gibi kullan günleri. Ama ben öyle değilim. Maraş'ta doğdum, gençliğimi gurbetlere sevdirdim. Yaşlanınca tekrar döndüm. Bu şehre senin kadar hâkim değilim ben. Bir dakika ipin ucunu kaçırsak bir hafta kendimize gelemiyoruz. Şükür ki şehrin kitabının adresini biliyoruz. İpi tutmak için de yanına geliyoruz. Senin var olmanla biz de şanslı oluyoruz.

Anlaşılır ya da anlaşılmaz herhangi bir işle iştigal etmek insanları güzelleştirir. Senin tiyatro ile uğraşır olman ve Maraşlı yüzlerce gencin sahneye ilk defa seninle çıkmış olması alkışlanacak bir olay. Dert etmeden, şikayet etmeden bu yolda yürümen takdire şayan. Herkes bu şehirde herhangi bir art niyet olmadan yeteneğine göre işini yapsa altın değerinde bir Maraş çıkar ortaya. İşte biz bunun için uğraş veriyoruz. Bir genci kazanırsak ne mutlu bize!

En son bu minval üzere sohbet etmiştik Doktor Bey ile. *(Rahmetli Oğuz Alp Paköz ile yalnız olduğumuz zamanlar ben kendisine Doktor Bey diye hitap ederdim)* Mart ayının ilk cumartesi buluşmak için sözleşmiştik. Benim demlediğim

Herkes bu şehirde herhangi bir art niyet olmadan yeteneğine göre işini yapsa altın değerinde bir Maraş çıkar ortaya.

çayı çok sevdiğini söylüyordu. Bir bardaktan fazla çay içmemesine rağmen benim demlediğim çaydan üç dört bardak içerdi. Derdim ki "Ben demlediğim çayı yedili hece ölçüsüne göre demliyorum. Benim çayımın tadı yedi bardaktan sonra Yunus Emre tadında olur. Yedi güzel

adamı saymıyorum daha!" Her ayın ilk cumartesi görüşürdük.

Kaç cumartesi geçti kaç cumartesi geçecek... Kadim Maraş'ı hatırlatan insanlar, kadim Maraş'la birlikte sırdular. Anıları anacak yer, selam verecek yüz, selam alacak boşluk bırakmadan çekip gittiler. Hem doğudan gittiler hem batıdan gittiler. Sabah namazı gibi gittiler. Durmadan gittiler. Akşam sabah gittiler. Anam gitti, babam gitti. Doktorum gitti, hastam gitti. Hocam gitti, dostum gitti. Öğretmenim gitti, öğrencim gitti. O kadar çok öldüler ki yaşayacak bir metre yer kalmadı koca şehirde. İki harf kaldı geride 'AH!' İki harfle bir ömür nasıl yaşanır Doktor Bey? Ça-

alıştığı yerden çıkmadı diye kime ağlayacağını dahi bilemedi gözlerim. Zaten hangi harfle ağlayacaksın ki? Ağıtın üstünde bir şeydi bu....

Yaklaşık otuz yıllık bir tanışıklığımız vardı Doktor Bey ile. *Alkış* dergisinden daha eski dostluğumuz. *Alkış* dergisi onun şehirdeki kalesiydi. Eli kalem tutan herkes elini kolunu sallayarak o kaleye girebilirdi. Bilen bilir dergi çıkartmak çok zor bir iş. Büyük bir yük maddi manevi olarak. Ama bütün yükü birkaç kişiyle birlikte yirmi bir yıldır taşımaktan geri kalmadı. Kimler geldi kimler gitti o kaleden...

Şehrin tarihi ölü mü Doktor Bey? İşte bak bu da oldu!

What are we going to read and live now, Doctor? Even if we are cleansed, beauty does not appear in our lives anymore.

If we had met, maybe I would have said something like that on Saturday after the greeting. And he would say to me, 'Using imagery again, huh? What am I supposed to understand from this sentence of yours?' 'I love your works, but I can't say I understand much,' he would say right afterwards. I would say, 'Doctor, I understood many of the things I love, but I didn't see any benefit, so please continue to love without understanding!

I use so many images so that no two days are the same for me. Living every

day with the same meaning has always been against me. You're lucky, Doctor! You live with the history of a whole city. So much so that you can even tell which flowers were on the balconies of houses in which period in this city. You know this city that well. When you remember those days, one week is granted to you. Now you can enjoy the days as you wish. But I am not like that. I was born in Maraş, I spent my youth in expatriation, I came back when I got older. I don't know this city as well as you do. If we lose control for a minute, we can't recover for a week. Fortunately, we are aware of where to find of the city's book. And we come to you to pull ourself together. We're lucky to have you.

Engaging in anything, understandable or incomprehensible, makes people beautiful. The fact that you are engaged in theater and that hundreds of young people from Maraş are on stage with you for the first time is an event to be applauded. It is admirable that you walk on this path without worrying or complaining. If everyone in this

A Maraş worth gold would arise if everyone in this city fulfilled their duties to the best of their abilities without malicious intent.

city did their job according to their ability without any ulterior motives, Maraş worth its weight in gold would emerge. This is what we are striving for. Even one young person is a victory for us! The last time we had a conversation in this manner with the Doctor. (When I was alone with the late Oğuz Alp Paköz, I used to call him Mr. Doctor.) We agreed to meet on the first Saturday in March. He said he liked the tea I brewed very much. Although he never drank more than one cup of tea, he would drink three or four cups of the tea I brewed. I would say, 'I brew my tea according to the seventh syllable meter. My tea tastes like Yunus Emre after seven cups. I'm not even counting The Seven Beautiful Men! We used to laugh on the first Saturday of every month.

How many Saturdays have passed and how many Saturdays will pass... The people who reminded us of the ancient Maraş became a mystery along with the ancient Maraş. They left without leaving a place to commemorate, a face to greet, a space to receive greetings. They left both from the east and the west. They left like morning prayers. They left endlessly. They left in the evening and morning. My mother left, my father left. My doctor is gone, my patient is gone. My teacher gone, my friend gone. My student gone. They died so many times that there is not a meter of space left to live in the whole city. There are only two letters left, 'AH!' How can you live a lifetime with two letters, Doctor? My eyes

didn't even know who to cry to because they didn't take the ball before the bound. How can you cry anyway? This was something above laments...

We had a nearly thirty-year acquaintance with the Doctor. Our friendship is older than the Alkış magazine. Alkış magazine was his castle in the city. Anyone who is able to write could enter that castle freely. As everyone knows, publishing a magazine is a very difficult job. It is a great burden material and nonmaterial. But for twenty-one years, he and a few others have carried the whole burden. That castle was visited and left by many.

Does the history of a city die, Doctor? And that happened too!

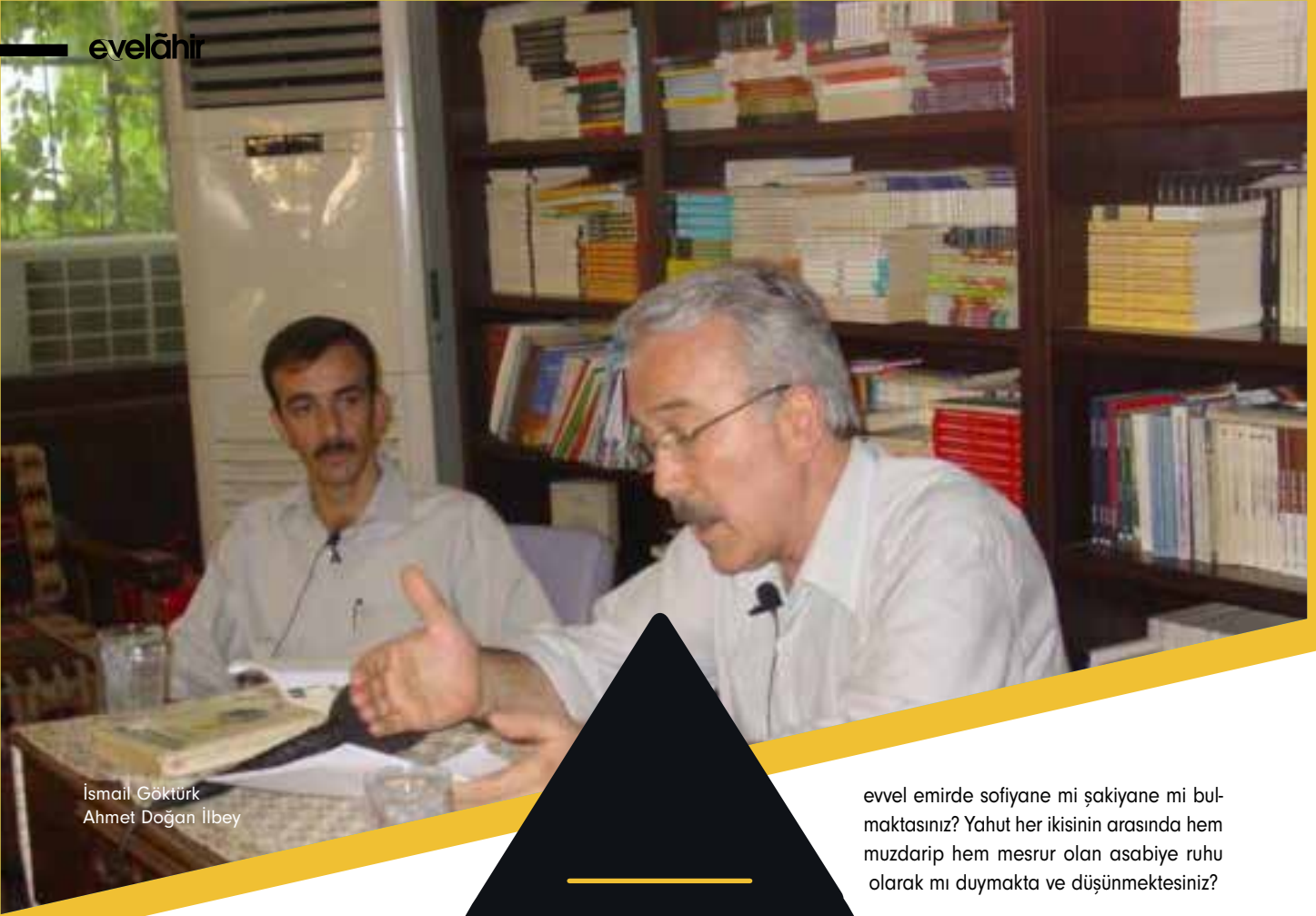

AHMET DOĞAN İLBEY'E ÜÇ EL MEKTUP

THREE LETTERS TO AHMET DOĞAN İLBEY

MEHMET NARLI

İsmail Göktürk
Ahmet Doğan İlber

Aklın ve kalbin ve vicdanın yiğit atlısı
Ahmet Abi,

kaç zamandır ak kâğıtlara ve dahi bilgisayar ekranlarına düşen "toplular email" başlıklı lefateli ve bilge sözlerinizi okumaktan haşa telvine yükselmiş dervişler gibi hâlden hâle giriyorum. O seçkin ve özgün ifadelerinizin altındaki yaralı gönlünüzle temas ettiğimden midir nedir; an be an dem be dem huzur kırılmasına benzer bir şekilde dalga dalga sesler ve hareketler işitmekte ve görmekteyim.

O aziz ve Allah vergisi simanıza duldalanıp zihnimi ve hayallerimi muhafaza etmeye çalışmaktayım. Efendim "Türkçü" şeklinde nitelenen zevatın zihninin, Batılı mülahazat ve fikriyatla malul olduğu konusunda ısrarlı olduğunuz anlaşılıyor. Aciz de meselenin bu tarafının bulunduğu kanidir. Fakat acaba bunların kalbi de mi Batılıdır ve işportadır? Velevki veyahut faraza öyledir. Öyle ise bunları ne yapacağız? Ve dahi bu zevatın etrakı bîdrak ile ve beyaz Türklerle münasebeti nedir? Asabiyet-i beşeriyenin

Ahmet Abi "Türkülerle de hüznümüz Allah'a"dır diyerek bize istikamet gösteren latif sözlerinizle dimağlarımıza derc ettiniz.

İslam'daki nispetini tayine meyyal olan bir kişi de "Türkçü" olarak adlandırılabilir mi? Bu baptan olmak üzere "Türkülerle de hüznümüz Allah'a"dır diyerek bize istikamet gösteren latif sözlerinizle dimağlarımıza derc ettiğiniz, derunumuzdaki yüce acaları teganni eden "türkü"lerin adına mesela "nagamat-İslamiye" demek mümkün olabilir mi?

Efendim "türkü" bahsinin ince kalbinizi güzelleştirmiş dal yaprak gibi titrettiğini biliriz. Fakat acaba delisi divanesi olduğunuz bazı Bektaşî türkülerinin, Nesimi nağmelerinin derunundaki isyan ve mücadelenin manalarını

evel emirde sofiyane mi şakiyane mi bulmaktasınız? Yahut her ikisinin arasında hem muzdarip hem mesrur olan asabiye ruhu olarak mı duymakta ve düşünmektesiniz?

Bu sorularımız asla ve kat'a zatı alınize bir muhalif zihnin soruları değildir. Aksine soru sahibi sizin hüznünüzün, zevk-i selimizin ve teccüssünüzün daima müridi ve talebesidir. Muradım odur ki bendeniz olan bu aciz, acaba "Türk" ve "türkü" bahislerinin neresine geldiğinde hayırlı bir susmaya yönelsin? Hamiş... Efendim gönül defterinizden adımızı silmeniz veya ki toz altında kalmasına müsaade etmeniz, yaralı gönlümüzle gölgesine kıvrıldığımız mekânı ve yazıyı darmadağın eder; gönlümüzü de çöle çevirir. Lütfedip yerli bezirganlara benzeyen yanlarımızı gözünüzden siliniz ve daima af üzere olunuz. Bendenizi eşkiya baskınlarında yapa yalnız bırakmayınız. Hurufatımızı "dilim bağlı gözlerim kan çanağı" bağlantısıyla okuyunuz.

Zatınıza ve sevgili dostlarımıza bilvesile ve daima hürmet muhabbet.

Dil ve aşk yolunuzda mukim Narlızade

Efendim, yüzünü ve gönlünü hakir şiirime çeviren Ahmet Abi!

Brother Ahmet, your nice words, "Our sorrow is to God even with the folk songs," have been engraved in our minds and point us in the right route.

Brother Ahmet, the Valiant Cavalier of the Mind and Heart and Conscience,

For a long time now, I have been going from a state to another like a dervish who has ascended to telesthesia from reading your tender and wise words titled "collective email" that have fallen on white paper and even on computer screens. Perhaps it is that I am in touch with your wounded heart under your distinguished and original expressions; moment by moment, I have been hearing and seeing wave after wave of sounds and movements in a way that is disquieted.

I try to preserve my mind and imagination by gazing at your saintly and God-given face. Sir, it seems that you insist that the minds of those who are called "Turkists" are infected with Western considerations and ideas. Inability is also convinced that this is the case. But I wonder if their hearts are also Western and commercialized? Even if, or even presumably, they are. If so, what are we to do with them? And even more, what is the relation of these people with the inconsiderate Turks and the white Turks? From this point of view, is it possible to call the "folk songs" that you have engraved in our minds and that sing the sublime pains in our souls with your kind words that guide us by saying "Our sorrow is to God even with folk songs", for example, "*nagamat-İslamiye*"? We know that the mention of "folk song" makes your heart tremble like

a leaf in autumn. But I wonder if you find the meanings of rebellion and struggle in some Bektashi folk songs and Nesimi songs, which you are crazy about, to be primarily sophisticated or pagan? Or do you hear and think of them as the spirit of *asabiyyah*, which is both afflicted and exhilarated between the two?

These questions of ours are never, ever the questions of an opposing mind. On the contrary, the questioner is always a disciple and student of your sadness, delicacy and curiosity. It is my wish that this incapable person, who is me, should turn to an auspicious silence when he reaches the point of "Turk" and "folk song".

Postscript

Sir, if you erase our name from your heart or allow it to remain in the dust, it will shatter the place and the writing in whose shadow we curl up with our wounded hearts; it will turn our hearts into a desert. Kindly erase

Please hide from your sight the parts of us that resemble local merchants, and always forgive us. Please do not leave me alone during the bandit raids. Read our scripts with the relation; "my tongue is tied and my eyes are bloodshot". Always the utmost respect and warm regards to you and our beloved friends.

Narlizade, resident on your path of language and love

Brother Ahmet, who turned his face and heart to my humble poetry!

Your venerable and God-given face has been lingering in my imagination since yesterday. Your blessed name has been traveling in my mind. And I was saying to myself, "Well, if you don't express your respect and regards, of course there will be situations like this in your imagination and mind. That is why your e-mail, which I saw in the middle of this longing night, made me both ashamed and extremely happy.

The talented of the mind and heart,

The fact that you speak against me (how much he loved this expression in the context of the *dhikr* of friends) and mention the name of me, the helpless on your tongue is I a salve for my distraught heart. It would be a pity for me if I fall to the outskirts of the circle of the real 'against'. Thankfully, you have always spoken against me since I have been dragged with a willow branch from the shadow of this world. But I am able to comprehend the hesitations of our friends, who are essentially in the storeroom of wisdom and in the *tennura* of ariphate, about my being a poet in a state of heart throb. And I am undoubtedly working hard to eliminate their hesitations. However, I am incapable

Dünden beridir hayalimde aziz ve Allah vergisi simanız dura duruyor. Zihnimde, mübarek isminiz seyr ü sefer ediyor.

Ben de kendime diyordum ki "Eh böyle bilvesile ve daima hürmet muhabbet içinde olduğunu beyan eylemezsen, hayalinde ve zihninde buna benzer hal-ler olur tabii." Bundandır ki şu hasret gecesinin yarısında gördüğüm elektronik postanız acizi hem mahçup hem ziyadesiyle mesrur eyledi.

Efendim, aklın ve kalbin atlısı,

Aleyhimde (bu tabiri, dükkân ehli dost zikri bağlamında ne çok sever idi) söz söyleyip acizin adını dilinize değdirmeniz, perişan gönlüm için merhem kabilindendir. Asıl aleyh dairesinin taş-rasına düşersem yazık bana. Şu dünya gölgesinin bir dal söğüt ile sürüklenip geldiğimden beri şükür ki hep aleyhimde kelimeler buyurdunuz. Fakat bilgeliğin zulasında esasen ariflik tennüresine meftun dostlarımızın, helacan içinde şair olmaklıgıyla alakalı coşmuş hâldeki tereddütlerini idrak edebiliyorum. Ve şüphesiz tereddütlerini bertaraf etmek için kendimi paralamaktayım. Lakin bu bazı dostlarımızın şairliğim konusunda ahd ü vefanızın kaybolması için niçin kendilerini paraladıklarını anlamaktan ve şerh etmekten acizim. Hele hele Karesi vilayetimizdeki bir akademik toplantımıza katılarak bizi sevindiren fakat derunumuzun hâl ve hikâyesine pek de yakın olmayan bir kardeşimizle şairliğim hakkında kelam tokuşturmanın zevkini ve faydasını kesinlikle anlamadım.

Velevki yahut faraza şiir vadilerinden akedemyanın hatt-ı sathına sürüklendik diyelim.

Bunu "kırk gün deli demek" benzeri bir nakarata dönüştürmek niçin? Efendim "Böyle yapmıyoruz; hâli beyan ediyoruz şeklindeki" yarım mütebessim bir ifade, "ahval-i hakikatten hiç olmazsa bir fersah uzaktır. Hakikat niyet ve temennide değil midir efendim? Fakat ikimiz de anlıyoruz ki bu ömürleri mübarek, aleyhleri şifalı dostlar, sizin şiirime duyduğunuz muhabbet ve emniyet sebebiyle sizi acizden birazcık kıskanıyorlar. Eminim ki hocam da "Memmet aynen öyle".

Ahmet Abi şimdi müsaade buyurursan "zülf ü kaküllerin amber misali" dinleyip bir virgöl misali kıvrılasım geliyor.

Zatınıza ve dostlarımıza bilvesile ve daima hürmet muhabbet.

Efendim, aklın ve kalbin atlısı, aleyhimde söz söyleyip acizin adını dilinize değdirmeniz, perişan gönlüm için merhem kabilindendir.

Daimi muhibbiniz Narlızade

Yüzü Dostluğun Defteri Olan Ahmet Abi, İnsanın kendi evinde, kendi yurdunda kendi sokağında söylediği türküyü aslında yalnız söylemediğini Kahire'de öğrendim. Aynı dilin çocukları türkülerini yalnız söyleyemezler. Kahire'de, evde veya dışarıda söylediğim her türkü, bir kuyuya söylenmiş gibi. Ruhumun derinliğinden salınarak gelen türkü, dilime değer değmez tatsızlaşıyor; bakırsızlaşıyor; ürkeklaşıyor. Yine de eğleşip durduğum her mekânda bir türkü geliyor aklıma.

"Yusuf memleketinde yazdığın şiir sadece Kahire Divanı mı?" diye hafif yollu bir tarzde bulunuyorsun. Ne edeyim, nasıl dile geleyim? Şöyle fikirli çaylarımızı ruberu yudumlasaydık, hâlden kâle lüzum kalmazdı. Sanki sureti ve sesi olmayan bir güç, görünmez parmaklarıyla, dilimle oynuyor ve onun mümkün olabilen inceliklerini kaba bir hiçliğe çeviriyor. Bununla yetinse iyi, bütün bu kaba hiçliklerin altına, dalga geçer gibi, şiirden, türküden aşktan tozlar serpiştiriyor.

Gönül fatihi ağabeyim, "kâr hanesine ne yazıyorsun" diyorsun. Fikirli çaylarını ömür boyu ben demleyeyim, bana böyle sorular sorma. Benimkisi yeryüzünde öylece tedbirsiz bir yolculuk diyelim. Zatınıza ve hüznünlere denk durmaya gelen taze turnalara selam olsun. Yaralı ruhlarının sırrına eremediğimiz dostlara da selam olsun.

Nasibi dostluğunu olan Narlızade

Ahmet Doğan İlbey, Ferhat Ağca, Enver Çapar, Hasan Ejderha, Mehmet Raşit Küçükkürtül, Semih Kaplanoğlu

of understanding and commenting on why some of these friends of ours are working hard for the loss of your covenant and loyalty regarding my being a poet. I certainly did not understand the pleasure and benefit of exchanging words about my poetry with a brother who made us happy by attending one of our academic meetings in Karesi province, but who was not very close to the state and story of our depth.

Let's say we have drifted from the valleys of poetry to the line of academia. Why turn this into a refrain similar to "calling someone mad for forty days" Sir, a half-smiling expression such a "we are not doing this; We are declaring the state of affairs," is far from the truth. Isn't the truth in intentions and wishes? But both of us understand that these friends, whose lives are blessed and whose detriments are cured, are a little jealous of you because of your love and trust in my poetry. I am sure that my teacher is also "Memmet, just like that".

Brother Ahmet, now, if you will excuse me, I feel like listening to "zūlf ü kaküllerin amber misali" and curling like a comma.

The utmost respect and warm regards to you and our beloved friends, always.

Your abiding companion Narlzade

The folk song one sings in one's own home, in one's own nation, or on one's own street is not actually performed alone, I discovered in Cairo, Brother Ahmet, whose face is the reflection of friendship. Children of the same language cannot sing their folk songs alone. Every folk song I sing in Cairo, at home or outside, is like singing into a well. As soon as the ballad that comes swaying from the depths of my soul touches my tongue, it becomes tasteless, coppery

and timid. Nevertheless, a folk song comes to my mind in every place I linger.

"Is Cairo Divan the only poetry you wrote in the hometown of Prophet Yusuff?" you ask in a light way. If we had sipped our tea, there would have been no need for words. It is as if a power without form or voice is playing with my tongue with its invisible fingers and turning its possible subtleties into a crude nothingness. Better yet, underneath all this rough nothingness, as if in mockery, he sprinkles dust from poetry, folk songs and love. My brother, the conqueror of hearts, you say, "What do you add on your bottom line?" Let me brew your teas for the rest of your life, don't ask me such questions. Let's say mine is just an imprudent journey on earth. Greetings to you and to the fresh cranes who have come to stand equal to the sadness.

Greetings also to the friends whose wounded souls we cannot reach the secret of.

Narlzade, who is blessed with your companionship

The talented of the mind and heart, the fact that you speak against me and mention the name of me, the helpless on your tongue is a salve for my distraught heart.

RECEP ŞÜKRÜ GÜNGÖR'E YAS AYINI

MOURNING RITUAL FOR RECEP ŞÜKRÜ GÜNGÖR

İBRAHİM GÖKBURUN

6 Şubat 2023'te yaşanan felaketin sonuçlarını anlatmaya ne rakamlar ne de kelimeler yeter. Kahramanmaraş Pazarcık ve Elbistan merkezli 7.7 ve 7.6 büyüklüğündeki depremlerde can kaybının 50 bini aştığı açıklandı. On bir ilde büyük yıkıma neden olan afetin artçı sarsıntıları felaketin 40. gününde hâlâ devam ediyor. İnsanlar hâlâ çadırda, barakada kalıyor. Konteynerler yavaş yavaş ışıklanmaya başlasa da insanların yaraları hâlâ açık. Kime dokunsam kanıyor. Henüz depremin yaralarını sarmadan sel ve dolu afeti vurdu yaralı şehirlerimizi. Bölgede kar kış kıyamet devam ederken ekranların gündemi yavaş yavaş değişmeye başladı. Herkes mali hasara odaklanmış görünüyor. Bazıları ise fay hatlarını konuşuyor. Oysa bu deprem, sadece binaları yıkmakla kalmadı. Maraş'ta ve diğer şehirlerde düşünsel, zihinsel, entelektüel hayata değer katan yetişmiş birçok ismin göç etmesine neden oldu.

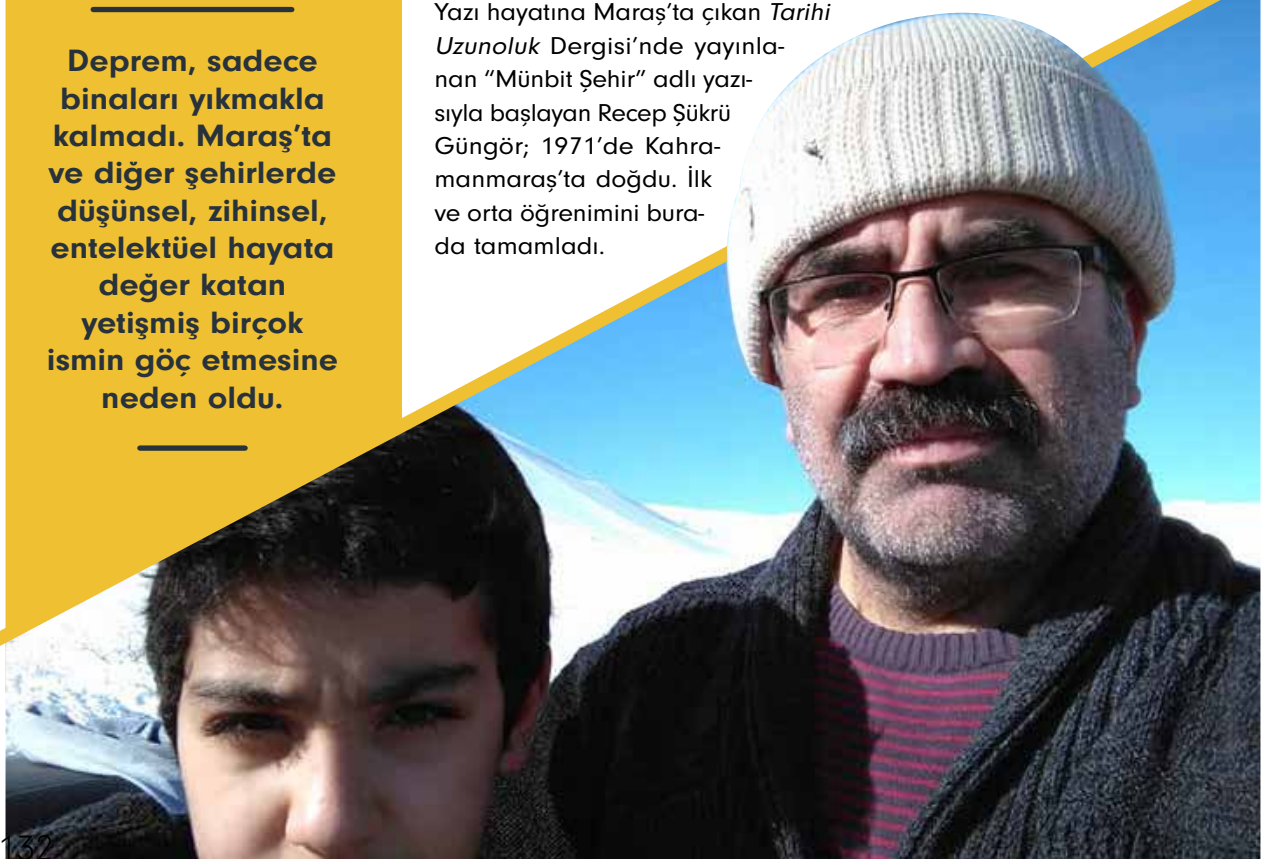
Deprem, sadece binaları yıkmakla kalmadı. Maraş'ta ve diğer şehirlerde düşünsel, zihinsel, entelektüel hayata değer katan yetişmiş birçok ismin göç etmesine neden oldu.

Maraş'ın yetiştirdiği önemli hikâyecilerden Recep Şükrü Güngör toprakla, tabiatla barışık bir yaşamı yaşadığı eserlerinde, sanki bu acı günleri işaret ediyor. "Kayıp Ruhlar Kıraathanesi" adlı eserindeki "Bahçedeki Ev" hikâyesinde, 17 Ağustos depremini vurguluyor. Topraktan ve tabiatından uzaklaşıp demirden ve çimentondan çalan, insani değerleri yitirmiş, tabiata karşı acımasız tutumu eleştiriyor. 2010 yılında yayımlanan bu hikâyede, göğe tecavüz eden bir müteahhit ile bahçeli evinde direnen Düriye teyzenin hikâyesini anlatan Recep Şükrü: "İnsan toprağın sesini dinlemeli. Buralara iki kattan yukarısı fazla. Altımız su. Tas gibi mübarek, yer az sarsılrsa, titremeye başlıyor. Depremi unutup, sarsıntıyı unutup beş kat yapılırmı yavrum? Toprakla barışık yaşamazsak başımıza daha ne ağustos felaketleri gelir!" diyor. Depreme, tabiata kulak kesilen Recep Şükrü, maalesef Marmara Depreminden 24 yıl sonra 6 Şubat 2023'te Maraş depreminde 52 yaşında dârı bekaya göç etti.

Yazı hayatına Maraş'ta çıkan *Tarihi Uzunluk* Dergisi'nde yayınlanan "Münbit Şehir" adlı yazısıyla başlayan Recep Şükrü Güngör; 1971'de Kahramanmaraş'ta doğdu. İlk ve orta öğrenimini burada tamamladı.

Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde bitirdi. Bu süreçte *Martı* (1995-1998) dergisini çıkaran kadro içinde yer aldı. Öğretmenlik yaptığı dönemde *Yitik Düşler* (2001-2004) kadrosunda yer aldı. Hikâyeleri *Hece Öykü*, *İnsan Saati*, *Yalnızardıç*, *Sühan*, *Kaşgar*, *Yedi İklim*, *Türk Edebiyatı*, *Bir Nokta* dergilerinde yayımlandı. Öykü eleştirileri, öykü gündemi, öykücüler hakkında yazılar yazdı.

Hikâyeleriyle Türk edebiyatında özgün bir yer edinen Recep Şükrü Güngör, yedi hikâye kitabı olmak üzere on beşten fazla eser bıraktı geride. İlk hikâye kitabı *Yüreğimin Mevsimi* ile 2001'de okurla buluştu. Usta hikâyeci, aynı yıl Maraş'ın düşman işgalinden kurtuluşunu işleyen *Kuruluş/Kurtuluş* adlı piyesini çıkardı. 2003'te *Hüsün ile Aşk* kitabını yayımladı. 2005 yılında ise *Âdem ile Havva* adlı kitabı ve *Yas Ayini* adlı eserleri yayımlandı. 2007 yılında *Can Ağrısı* adlı hikâye kitabı okurla buluştu. 2010'da *Kayıp Ruhlar*

The consequences of the catastrophe that occurred on February 6, 2023 cannot be adequately expressed in numbers or words. It was announced that the loss of life in the 7.7 and 7.6 magnitude earthquakes centered in Pazarcık and Elbistan in Kahramanmaraş exceeded 50,000. The aftershocks of the disaster, which caused massive destruction in eleven provinces, are still continuing on the 40th day of the disaster. People are still staying in tents and barracks. People's wounds still exist despite the containers slowly beginning to light up. Everyone I touch bleeds. Floods and hailstorms hit our wounded cities before the earthquake had healed its wounds. While the snow and winter continue in the region, the agenda of the screens has slowly started to change. Everyone seems to be focused on the financial damage. Others are talking about fault lines. The earthquake did not only destroy buildings, but caused a large number of educated individuals who contributed to Maraş and other towns' intellectual and ideational life to leave.

Recep Şükrü Güngör, one of the important storytellers raised by Maraş, seems to

point to these painful days in his works in which he deals with a life at peace with the land and nature. In the story "Bahçedeki Ev" in his work "Kayıp Ruhlar Kiraathanesi", he emphasizes the earthquake of August 17th. He criticizes the ruthless attitude towards nature, which has moved away from the soil and nature and stole from iron and cement, lost human values. In this story published in 2010, Recep Şükrü tells the story of a contractor who damages the sky and Aunt Düriye who resists in her garden house: *"One should listen to the voice of the land. More than two storeys is too much here. We are under water. Like a bowl, if the ground shakes a little, it starts to be shaken. Can we forget the earthquake, forget the tremor and build five floors? If we don't live in peace with the earth, how many more August disasters will befall us!"* Unfortunately, Recep Şükrü, who listened to the earthquake and nature, passed away at the age of 52 in the Maraş earthquake on February 6, 2023, 24 years after the Marmara Earthquake.

Recep Şükrü Güngör, who started his writing career with his article titled "Münbit Şehir" published in the *Tarihi Uzunluk Dergisi* of Maraş, was born in Kahramanmaraş in 1971. He completed his primary and secondary education here. He graduated from Cumhuriyet University, Faculty of Literature, Department of Turkish Language and Literature. During this peri-

The earthquake did not only destroy buildings, but caused a large number of educated individuals who contributed to Maraş and other towns' intellectual and ideational life to leave.

od, he took part in the staff that published the magazine *Martı* (1995-1998). During his teaching period, he took part in the staff of *Yitik Düşler* (2001-2004). His stories were published in *Hece Öykü*, *İnsan Saati*, *Yalnızardıç*, *Sühan*, *Kaşgar*, *Yedi İklim*, *Türk Edebiyatı*, *Bir Nokta* magazines. He wrote essays on short story criticism, story agenda and storytellers.

Recep Şükrü Güngör, whose stories have gained him a special position in Turkish literature, has written over fifteen works, including seven short story volumes. His first short story book, *Yüreğimin Mevsimi*, was published in 2001. In the same year, he published the play *Kuruluş/Kurtuluş*, which deals with the liberation of Maraş from enemy occupation. In 2003, he published the book *Hüsün ile Aşk*. In 2005, his book *Âdem ile Hava* and his works titled *Yas Ayini* were published. In 2007, his story book *Can Ağrısı* was published. In 2010, he addressed the readers with *Kayıp Ruhlar Kiraathanesi* and in 2012 with book *Memleket Meselesi*. Recep Şükrü's seventh story *Kayıp Kahramanlar* was published in 2017.

**Recep Şükrü
Güngör 6 Şubat
Kahramanmaraş
Depreminde
geride on beş
kitap, üç yetim
bırakıp gitti.**

Kıraathanesi, 2012'de ise *Memleket Meselesi* adlı hikâye kitabıyla seslendi okura. Recep Şükrü'nün yedinci öykü kitabı *Kayıp Kahramanlar* 2017 yılında okurla buluştu.

Recep Şükrü Güngör'ü tanımlayan hikâyeci kimliği olsa da edebiyatın farklı türlerinde eserler verdi. *Evimizin Direği Babam* adlı anı türünde eseri 2013'te okurla buluştu. Çocuk edebiyatı alanında da eserler veren Recep Şükrü, 2013'te *Gök Maceramız*, 2016'da ise *Kırmızı Şapkalılar* adlı eserlerini yayımladı. 2014'te *Yüksek Uçuş* adlı bir roman ve aynı yıl *Dağlar Hey* adlı deneme kitabı okurla buluştu. Bazı dergilerde "İhsan İlkin" imzasıyla denemeler yazdı.

Hikâye, piyes ve roman türünde eserler veren Recep Şükrü, akademik çalışmalarında klâsik dönem edebiyatına eğildi. Senih-i Mevlevî'nin kayıp şiir defterini bulan Recep Şükrü, 2012'de "*Süleyman Senih-i Mevlevî'nin yayınlanmamış*

elyazması şiirleri" adlı tez çalışmasıyla yüksek lisansını tamamladı. 2017'de ise "*Nazmî-Zâde Hüseyin Murtazâ'nın Tezkire-i Evliyâ-i Bağdâd isimli eseri*" adlı çalışmasıyla doktorasını tamamlayan Recep Şükrü, klâsik halk hikâyelerinde postmodern unsurların izini sürdürdü. Klâsik halk hikâyeleri ile günümüz hikâyelerinden örnekleri karşılaştırmalı olarak inceledi. Özellikle son dönemlerde klasik edebiyatımızın temel kaynaklarından tezkirelere odaklandı. Ancak Recep Şükrü'nün nereye odaklanırsa odaklansın yoluna hep hikâye çıkardı.

Edebiyatın türlerini öyküyü zenginleştiren bir imkân olarak gören Recep Şükrü; deneme, anı ve şiirin imkânlarını kullanarak hikâyede kendine özgü bir tarz oluşturdu. Yoğun bir yaşamışlık duygusuyla örülen hikâyelerde, çevre betimleri ve kişilerin özelliklerini titizlikle işledi. Çiçek, böcek, bitki, ağaç ve balık türleriyle zenginleştirdiği hikâyelerde dili görsel bir şölene dönüştürdü. Anadolu'yu ve Anadolu insanını yakından tanıyan Recep Şükrü, hikâyelerini deyimler, atasözleri, halk deyişleri, yöresel sözcüklerle zenginleştirdi. Türkçenin bütün imkânlarını kullanmayı denedi. Sohbet havasında akıcı anlatımıyla arı, duru, damıtılmış özgün bir dil kurdu hikâyede.

Recep Şükrü, günümüz hikâyesinin en temel problemi olarak görüldüğü mekân sorununu aşmış bir yazar. Yaşadığı şehirleri ve mekânları hikâyelerine taşıyan Recep Şükrü; eserlerinde Anadolu'yu ve Anadolu insanını anlatır. Hikâyelerinin mekânı daha çok Kahramanmaraş, İstanbul ve Sakarya üçgeninde yoğunlaşır. Medeniyetleri, dinleri, kültürleri, farklı renkleri işler. Kentin kalabalık, gürültülü ve kargaşasına rağmen hâlâ birbirini selamlayan insanların yaşadığı sokakların sesini taşır hikâyelerine. Kişilerin portrelerini özenle ve ayrıntılı biçimde ortaya koyar. Hikâyesinde anlattığı sokakları adeta ezberletir okuruna.

Recep Şükrü, 6 Şubat Maraş Depreminde geride on beş kitap, üç yetim bırakıp gitti. Recep Şükrü, son zamanlarda yazdığı hikâyelerin ilk hâlini kızı Esra Eylül ile paylaşıyordu. Esra Eylül şimdi Maraş'ta kardeşi Ayşe Nur ve Ömer Vehbi'ye bakıyor. Onları teselli etmeye çalışıyor. Bir çocuğun birdenbire büyüüp dünyanın yükünü omuzlarında bulması. Belki de asıl hikâye burada başlıyor. Ama bunu yazacak öykücüler göç edip gitti aramızdan.

Although Recep Şükrü Güngör's identity as a storyteller defines him, he has produced works in different genres of literature. His memoir, *Evimizin Dişreği Babam*, was published in 2013. Recep Şükrü, who also works in the field of children's literature, published his works titled *Gök Maceramız* in 2013 and *Kırmızı Şapkalılar* in 2016. In 2014, a novel titled *Yüksek Uçuş* and in the same year, a book of essays titled *Dağlar Hey* were published. He wrote essays in some magazines under the signature "İhsan İkin".

Recep Şükrü, who wrote stories, plays and novels, focused on classical period literature in his academic studies. Recep Şükrü, who found Senih-i Mevlevi's lost poetry notebook, completed his master's degree in 2012 with his thesis titled "Süleyman Senih-i Mevlevi'nin yayınlanmamış elyazması şiirleri". In 2017, Recep Şükrü, who completed his doctorate with his work titled *Nazmî-Zâde Hüseyin Murtazâ'nın Tezkire-i Evliyâ-i Bağdâd isimli eseri*", traced post-

modern elements in classical folk tales. He comparatively analyzed examples from classical folk tales and contemporary stories. He concentrated on a collection of biographies, one of the key sources of our ancient literature, particularly recently. Recep Şükrü worked on a variety of things, but the story always took center stage.

Recep Şükrü, who sees the genres of literature as an opportunity that enriches the story, created a unique style in the story by using the possibilities of essay, memoir and poetry. His vocabulary turned into a visual feast in stories that he supplemented with flowers, insects, plants, trees, and fish species. Recep Şükrü, who had intimate knowledge of Anatolia and the Anatolian people, filled his tales with regional idioms, proverbs, folklore, and vocabulary. He made an effort to use every Turkish option possible. With his fluent narration in a conversational atmosphere, he created a pure, clear, and unique language in the story.

Recep Şükrü is a writer who has overcome the problem of place, which is considered to be the most fundamental problem of today's stories. Recep Şükrü, who carries the cities and places he has lived in to his stories, tells about Anatolia and Anatolian people

in his works. The locations of his stories are mostly concentrated in the triangle of Kahramanmaraş, Istanbul and Sakarya. He deals with civilizations, religions, cultures and differences. He refers the voice of the streets where people still greet each other despite the crowded, noisy and chaotic city. He painstakingly and in detail reveals the portraits of the people. He almost makes his readers memorize the streets he describes in his stories.

In the Maraş Earthquake on February 6, Recep Şükrü left fifteen books and three orphans behind. Recep Şükrü and his daughter Esra Eylül were discussing the first chapters of some recent works that he had written. In Maraş, Esra Eylül is currently looking after her sister Ayşe Nur and Ömer Vehbi, in an effort to comfort them. How a child suddenly matures and is forced to carry the weight of the world... This could be where the actual narrative starts. However, the storytellers who would have written it are now deceased.

In the Maraş Earthquake on February 6, Recep Şükrü left fifteen books and three orphans behind.

ABDÜLKADİR NERDESİN?

ABDULKADIR, WHERE ARE YOU?

YAŞAR ERCAN

Bazı yazılar başlamadan biter. Bazı yazılara hiç başlanamaz. Bazı yazılar başlar, bitirilemez. Bu yazı için tamamen farklı bir söylemde bulunmak gerekir, zira yazının konusu deprem şehitlerimizden; dostum, yazar, çevirmen ve gönül insanı Abdülkadir Özkan... Ne denmeli, nasıl denmeli bilmiyorum. Bu yazı onun aziz hatırasını bir ömür taşıyaması da bir köşede hep okunmayı bekleyecek, okundukça onu ne kadar erken yitirdiğimizi yineleyecek ve sonrasında ise bizlere Kahramanmaraş'ın bir gecede nasıl Kapkaramaraş olduğunu anımsatacak.

Abdülkadir Özkan ile 2004-2007 yılları arasında Hoca Ahmed Yesevi Lisesi'nde birlikte okuduk. Okumaya ve yazmaya merak salmış, bu uğurda elinden geleni ardına koymadan vaktini yazı dünyasının sözcükleri içinde geçirmeye başlamıştı. Bu istekle Osmaniy'e'de üniversite öğrencisiyken ilk dergi çıkarma deneyimini tattı. Dergiye *Ayıkthane* adını koydu.

Some writings end before they begin. Some writings can never be started. Some writings start but cannot be finished. It is necessary to make a completely different statement for this writing, because the subject of this writing is Abdülkadir Özkan, one of our earthquake martyrs; my friend, writer, translator and man of heart... I don't know what to say, how to say it. This writing will always wait to be read in a corner, reminding us of his early passing and how Kahramanmaraş was destroyed in a single night, even though it cannot hold his beloved memories for a lifetime..

Abdülkadir Özkan and I studied together at Hoca Ahmed Yesevi High School between 2004 and 2007. Because he had a passion for reading and writing, he began to spend time around words and the written word. With this desire, he had his first experience of publishing a magazine while he was a university student in

**Fırsat bulduqca değil
dzeneli olarak okur,
yazardı. Okuma
ve yazma serüveni
ilerledikçe yeni şeyler
öğreniyor, içinde
yeni şeyler keşfetme
arzusu kabarıyordu.**

Çünkü ayık olunmalıydı, zaman bir yerlerde sessiz sedasız akar-ken insan vaktini boşa harcamamalıydı. Bu nedenle ki fırsat bulduqca değil dzeneli olarak okur, yazardı. Okuma ve yazma serüveni ilerledikçe yeni şeyler öğreniyor, içinde yeni şeyler keşfetme arzusu kabarıyordu. Nitekim Azerbaycan Türkçesine yöneldi. Azerbaycan'ın Bakü şehrinde uzun bir süre yaşadı. Bir Azerbaycan Türkü gibi öğrendi oradaki ağız ve lehçeyi. Bununla da yetinmedi, Azerbaycan Edebiyatının günümüz isimlerinin yapıtlarını Türkiye Türkçesine aktarmaya başladı. Azerbaycanlı yazarların öykü ve denemeleri Hece Dergisi başta olmak üzere çeşitli dergilerde yayımlandı. Abdülkadir'in bu çabası bir zaman sonra Azerbaycan-Türkiye arasında yeni bir gönül köprüsü kurulmasına yetti. Mayıs 2022'ydi. Bir okur-yazar buluşması düzenledi. Azerbaycanlı soydaşlarımızı Kahramanmaraş'a buyur etti ve onlara ev sahipliği yaptı. O gün programda yine depremde kaybettiğimiz yazarlarımız Oğuz Paköz ve Recep Şükrü Güngör de vardı. Azerbaycan'dan gelen yazarlar ile hemşerimiz olan yazarların bu buluşması bir anlamda hasret giderme gibiydi.

O program sonunda Abdülkadir'in mutluluğu gözlerinden ve sözlerinden okunuyordu: "İnşallah Kahramanmaraşlı yazarlarımızla Bakü'de de bir program yaparız," demişti. Ne yazık ki bu dileğin gerçekleşmesine ömrü vefa etmedi.

Abdülkadir Özkan, Onikişubat ilçemizde yer alan Hayrullah mahallesinde ikamet ettiği Altınköşk apartmanında, 6 Şubat gecesi yaşanan ilk depremde ailesiyle birlikte sonsuz aleme göçtü. Otuz iki yıllık kısacık ömründe başta Azerbaycan Türkçesinden Türkiye Türkçesine aktardığı yirmiye yakın kitap, derlediği Elbistan Masalları ve yazdığı onlarca yazıyla edebiyatımızın ölümsüzleri arasında yerini aldı. Onu ciddiyeti, yorulmak bilmezliği, samimiyeti ve efendiliğiyle hatırlayacağız. Dostumuz, kardeşimiz Abdülkadir Özkan'ın ardından sosyal medya hesabı mesajla doldu taştı.

Bu veda mesajı ise Azerbaycan'da edindiği dostlardan Svetlana Turan yazdı:

"Neçe gündür üreyim qan ağlasa da, heç ne yazmırdım burada, sadəcə, dua edirdim dağıntılar altında qalmış hər kəs üçün, amma ən çox sənin üçün dua etmişəm, nə yalan deyim... Azerbaycana, dilimizə hədsiz bağlı, mədəni, əxlaqlı, savadlı bir gənci, yazıçını, tərcüməçini itirdik, son dəfə yazışmamızda fevral ayında Bakıya gələcəyini, bir müddət burada qalib Azerbaycanla bağlı elmi işini yazacağını demişdi. Tale yazısını başqa cür yazdı... Kahramanmaraşda yaşadığı binanın dağıntılarını altından cansız halda çıxarılıb bu gün Abdülkadir. Azerbaycanın ziyalıları, yazıçıları, tərcüməçiləri sənə heç vaxt unutmayacaq, əziz dost! Daha həyatda olmasan da, Azərbaycan ədəbiyyatının ən yaxın dostu qalacaqsan. Allah rəhmət eləsin..."

He read and wrote regularly, not just whenever he could. As his adventure of reading and writing progressed, he was learning new things and the desire to discover new things was rising in him.

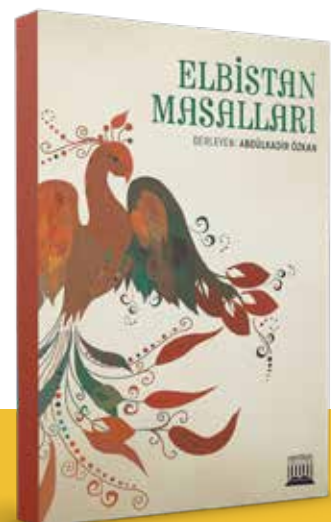
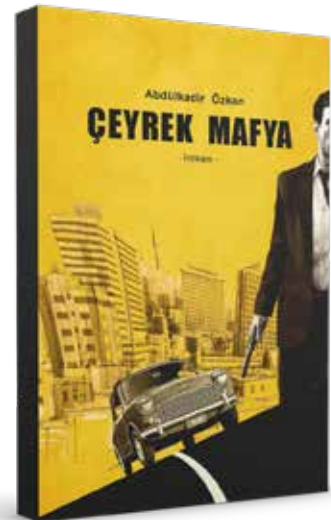
Osmaniye. He named the magazine *Ayıkhané (House of the Sober)*. Because one had to be woke, one should not waste one's time while time was quietly flowing somewhere. For this reason, he read and wrote regularly, not just whenever he could. As his adventure of reading and writing progressed, he was learning new things and the desire to discover new things was rising in him. As a matter of fact, he turned to Azerbaijani language. He lived in Baku, Azerbaijan for a long time. He learned the dialect like an Azerbaijani Turk. Not content with this, he started to translate the works of contemporary names of Azerbaijani literature into Turkish. Stories and essays by Azerbaijani writers were published in various magazines, especially Hece Magazine. After some time, Abdulkadir's efforts were sufficient to create a new emotional bond between Türkiye and Azerbaijan. It was May 2022. He organized a reader-writer meeting. He welcomed our Azerbaijani compatriots to Kahramanmaraş and hosted them. Our writers Oğuz Paköz and Recep Şükrü

Güngör, whom we lost in the earthquake, were also in the program that day. This meeting between the writers from Azerbaijan and our fellow countrymen was like a meeting of longing. At the end of that program, The delight in Abdulkadir's eyes and words could be seen: "I hope we will meet in Baku with the writers from Kahramanmaraş." He couldn't live long enough to fulfill this dream, unfortunately.

Abdülkadir Özkan passed away with his family in the first earthquake on the night of February 6 in Altınköşk apartment where he resided in Hayrullah neighborhood in our Onikişubat district. In his short life of thirty-two years, he took his place among the immortals of our literature with nearly twenty books he translated from Azerbaijani language to Turkish language, compiled *Elbistan Tales* and dozens of articles he wrote. He will be remembered for his seriousness, tenacity, sincerity, and courteous behavior. Following Abdülkadir Özkan, our fellow and brother, his social media accounts were flooded with messages. Svetlana Turan, one of the friends he made in Azerbaijan, wrote this farewell message:

Despite being extremely sad for days, I was unable to write anything on this site. I can't lie; I just prayed for those who were under the rubble, but I prayed for you the most. We lost a young guy who was cultured, moral, educated, a writer, a translator, and someone who was deeply

dedicated to Azerbaijan and our language. In our final correspondence, he promised to visit Baku in February, remain for a while, and begin writing his scholarly works on the country. His fate was sealed differently... Today, Abdülkadir was cut from the wreckage of the building where he lived in Kahramanmaraş. The intellectuals, writers and translators of Azerbaijan will never forget you, dear friend! Although you are no longer alive, you will remain the closest friend of Azerbaijani literature. Rest in peace..."

DOST DUASI

THE PRAYER OF A FRIEND

FEYZA NUR EMİROĞLU

Ailesi İdil Övgün'ün adını koyarken, onun ne denli içten, saf, temiz, övgülere layık bir insan olacağını sezmişti muhakkak. Annesinin ve babasının ilk göz ağrısı, gönül şenliği; evinin neşesi; kardeşlerinin biricigi; öğretmenlerinin kıymetlisi; dostlarının vefalı oluvermişti İdil.

Nezaketiyle tanıdık onu. Konuşmasının akıcılığına gıpta ettik. Özenle seçtiği kelimelerden anladık gönlünün güzelliğini. Azmini hayranlıkla seyrettik. Gecesini gündüzüne katıp çalışmasına şahitlik ettik. Biz İdil'in dostlarıydık. Ondan feyz aldık.

Adını duyan herkes, "Ne kadar güzel bir isim," derdi. O da teşekkür edip gülümserdi. Ona bu anlamlı ismi layık gören ailesine müteşekkir gibiydi. Kendisi de ismi kadar güzeldi. Bir İsmet Özel şiirinden mülhem 'hüsnüyusufun yanağı' gibiydi. Güler yüzlüydü, nazikti, ahlâklıydı.

Aile terbiyesi alan İdil, annesine ve babasına içtenlikle bağlıydı. En büyük korkusu, bu fani dünyada onlarsız kalmaktı. "Ya ben önce gideyim Hakk'ın huzuruna ya da beraber gidelim. Annemin ve babamın acısına dayanmak ağır gelir gönlüme," diyordu. Allah kuluna

When naming İdil Övgün, her parents surely sensed how sincere, pure, clean and worthy of praise she would be. İdil became the first love of her parents, the joy of her heart, the joy of her home, the one and only of their siblings, the precious one of her teachers, and the truehearted one of her friends.

We recognized her kindness. We envied the fluency of her speech. We understood the beauty of her heart from the words she carefully chose. We admired her determination. We witnessed her working day and night. We were İdil's friends. We were inspired by her.

Everyone who heard her name would say: "What a beautiful name." And she would thank them and smile. She seemed grateful to her family for giving her such a meaningful name. She was as beautiful as her name. She was like "the petal of a sweet william", as an İsmet Özel poem calls it. She was smiling, kind and moral.

İdil, who was a well-behaved person, had a genuine love and devotion for her parents. Her biggest fear was to be left without them in this mortal world. "Either I should meet death first or we should meet death together. It would be too much for my heart to bear the pain of my mother and father." Does Allah

**Nezaketiyle tanıdık onu.
Konuşmasının akıcılığına gıpta
ettik. Özenle seçtiği kelimelerden
anladık gönlünün güzelliğini.**

kaldıramayacağı yükü hiç yükler mi? Belki de hissetmişti İdil, ölümün bile onu ailesinden ayrı düşürmeyeceğini...

Takvimler 6 Şubat 2023'ü, saatler 04.17'yi gösterirken asrın felaketi denilen sarsıcı bir depremle uyanık derin uykumuzdan. Gözlerimizde korku ve telaş, enkazlardan yükselen çığlıkları dinledik. Çaresizdik. Eşe dosta ulaşmaya çalışırken öğrendik İdil'in enkaz altında kaldığını. Kara Maraş'ın en kara gecelerinde umutla bekledik. Bir gece, iki gece, üç, dört, beş, altı gece... Yılmadık. Biz İdil'in dostlarıydık. Allah'tan ümit kesmek yakışmazdı bize. Mucizelere inanan insanlardık. "Allah bes," deyip elimizi semaya kaldırdık. Uyku girmede gözlerimize. Lokmalar boğazımızda düğümlendi. Kar yanığı doldu ciğerimize, yaktı içimizi. Yüreğimizin alevinde ısıttık buz kesen ellerimizi. İdil'e su olmak istedik, İdil'e ekmek olmak istedik, İdil'e ışık olmak istedik. Gücümüz yetseydi, enkazı ellerimizle kazacaktık. Biz İdil'in dostlarıydık. Yaralarını sarmak için hazırдық...

12 Şubat Pazar günü, İdil'in üç erkek kardeşinin cansız bedeni çıkarıldı enkazdan. Dosta ulaşmaya az kalmıştı. Ümitsiz değildik. İdil sağ çıkacaktı çıkmaya lakin bu acıya nasıl dayanacaktı? Onun yerine biz ağlasak, onun yerine biz sızlasak, o üzülmeyin diye ne yapabilirsek onu yaparsak... acısını hafifletebilir miydik? Biz İdil'in dostlarıydık fakat Allah

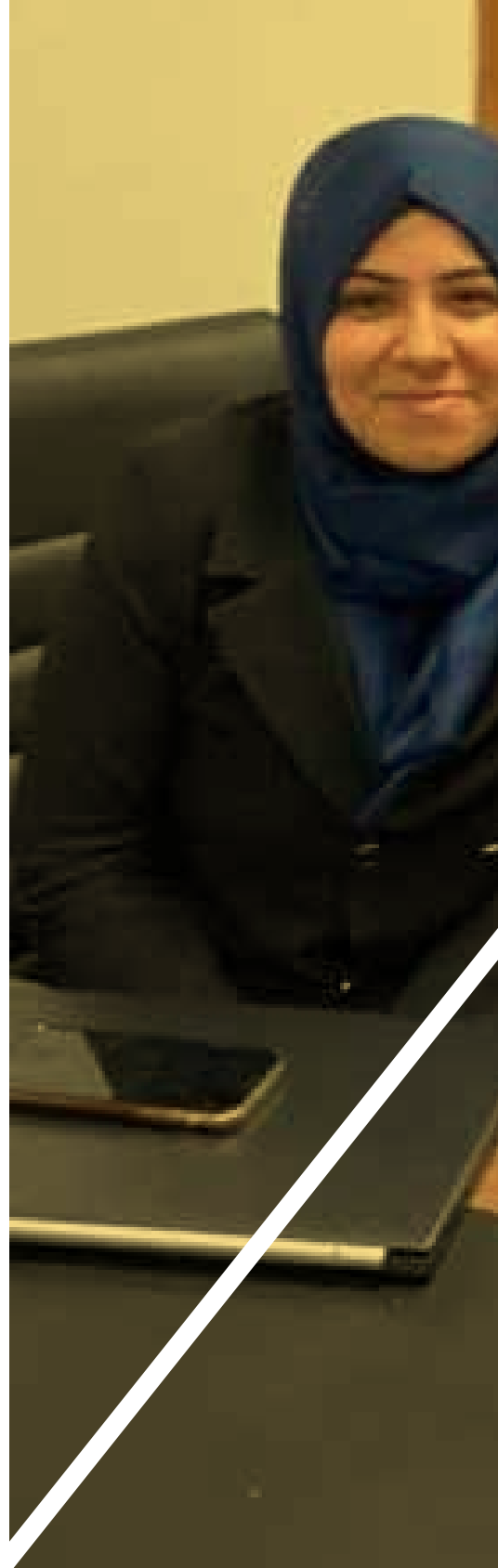
bizden iyi tanıyordu onu. Allah'ın merhameti bizden öte bizden ziyade... İdil'in bir duası vardı ve Rabbi onu iştmişti. Rahmani nefes ona ulaşmıştı. Dünya sürgünü uzamadan bitmişti. Ardından annesi ile babası da enkazdan çıkarıldı. İdil, bütün ailesiyle beraber Rahmeti Rahman'a yürüdü. Biz geride kalanlara tevekkül ve teslimiyet düştü. Şehre yağın yağmur yanaklarımızdan süzüldü. Biz İdil'in dostlarıydık. İsyan etmek yakışmazdı bize. Amentüye inandık bir kez daha. Ahiret gününe bıraktık dostluğumuzu. Hakk'ın sonsuz rahmetine emanet ettik onu...

Biz şahidiz ki İdil Övgün Hak dostu idi. Şehit Öğretmenler Projesi için gece gündüz çalıştı. Safahat şairinin "Bekâyı hak tanıyan sa'yi vazife bilir; / Çalış, çalış ki bekâ sa'y olursa hak edilir." dizelerinde belirttiği gibi, sa'y ile bekâyâ ulaştı. Şehit öğretmenlerimizin hayat hikâyelerine hayranlıkla baktı. Henüz yirmi sekiz yaşında şehadet şerbeti içen Dilay öğretmenin hikâyesini annesiyle beraber okuyup uygulandığını anlatırdı. Belki de hissetmişti İdil, onunla aynı yaşlarda, en sevdikleriyle beraber ebediyete uğurlanacağını.

İdil Övgün... İçten, temiz, saf, övgülere layık... Biz onun dostlarıydık...

İdil Övgün... İçten, temiz, saf, övgülere layık... Onu cennete uğurladık...

İdil Övgün... İçten, temiz, saf, övgülere layık... Şehit kabul eyle El-Mucib, El-Hâlık...

We appreciated her generosity. We coveted her speech's fluidity. Through the words she carefully chose, we were able to recognize the beauty of her heart.

ever trouble a servant with a burden more than one can bear? Perhaps İdil felt that even death would not separate her from her family...

As the calendars showed February 6, 2023 and the clocks struck 04:17, we were awakened from our deep sleep by a shocking earthquake called the disaster of the century. With fear and panic in our eyes, we listened to the screams rising from the rubble. We were desperate. We learned that İdil was trapped under rubble while we were trying to reach our friends and relatives. In Maraş's darkest nights, we waited with a sense of hope. One night, two nights, three, four, five, six nights... We did not give up. We were İdil's friends. It was unbecoming of us to give up hope in God. We were people who believed in miracles. "God is great," we said and prayed. We could neither sleep nor eat. Snow burn filled our lungs and burned us. We warmed our freezing hands in the flame of our hearts. So to say, we wanted to be water for İdil, we wanted to be bread for İdil, we wanted to be light for İdil. If we had the strength, we would have dug through the rubble with our hands. We were İdil's friends, we were ready to heal her wounds...

On Sunday, February 12, the lifeless bodies of İdil's three brothers were pulled from the rubble. We were close to reaching our friend. We were not hopeless. İdil would come out alive, but how could she bear this pain? If we cried instead of her, if we whimpered instead of her, if we did whatever we could so that she wouldn't be sad... could we ease her pain? We were İdil's friends, but God

knew her better than us. God's mercy is beyond us, more than us... İdil had a prayer and God had heard it. The merciful breath had reached her. Her exile in this world was over before it was prolonged. Then her mother and father were also cut from the wreckage. İdil, together with her entire family, reached to the Mercy of God. We, who were left behind, were left with hope and submission. The rain that fell on the city ran down our cheeks. We were İdil's friends, rebellion would not benefit us. We believed testament once again. We left our friendship over for the hereafter. We entrusted her to the infinite mercy of God...

We are witnesses that İdil Övgün was a companion of Allah. As the poet of Safahat states in his lines, "but only if man must know that work is an indispensable duty. / Work so that the hereafter is deserved with labour and effort", she reached permanentness with work.

She looked at the life stories of our martyred teachers with admiration. She would read the story of Dilay, a teacher who was martyred at the age of twenty-eight, with her mother and tell her how moved she was. Perhaps İdil felt that she would be sent off to eternity at the same age as her, together with those she loved the most.

İdil Övgün... Sincere, clean, pure, worthy of praise... We were her friends...

İdil Övgün... Sincere, clean, pure, worthy of praise... She was sent her off to Heaven...

İdil Övgün... Sincere, clean, pure, worthy of praise... O al-Mujib, al-Khaliq, accept her as a martyr...

TERTEMİZ BİR DOST:

İDİL ÖVGÜN

A FRIEND PURE IN HEART: İDİL ÖVGÜN

ŞULE NUR ÇOKYİĞİT

*“Sen göreceksin duyacaksın/ Parıldayan bir sevi sıcaklığı,/ Uyuyacak, uyanacaksın...”
Özdemir Asaf*

Kara Lise’de ders aldığım çok kıymetli Mahmut Hocamın kızı. Yıllar sonra İdil ile tanıştığımızda bu detay ikimizi de şaşırtmış ve güldürmüştü. Mahmut hocamın derslerde Türk tarihini anlatırken bizlere hissettirdiği o gururlanış, kızının isminde hayat bulmuş gibi. İdil; Volga Nehri’ne Türklerin verdiği isim. Övgün; övülmeye değer, nitelikli kimse. İsmi karakterine yansımıştı güzel arkadaşımın.

İdil, yaptığı her işte başarı göstermiş ve her daim ailesi, hocaları ve çevresi tarafından takdir görmüştür. Yüksek lisansı tamamladığı günü hatırlıyorum da, Adıyaman’dan heyecan içinde beni aramıştı. Çok emek

İnsanların birbiri ile anlaşmasının güçleşmiş olduğu şu dönemde biz karşılaşmamızı hep büyük bir şans olarak gördük.

vermiş, çok uğraşmıştı. Aynı başarıyı doktora da devam ettirecekti. Eminim ki sonuç yine başarı olacaktı. Adıyaman’dan dönüşünde buluştuk ve kutladık. Gözleri her zamanki gibi ışıltılı, sıcacık sarıldık. Kahveler İdil ile sohbetlerimizin vazgeçilmez olan yegâne içecek... Ne şanslıyım. Her kahve kokusunda İdil’i hatırlayıp onu anıyorum. Kahvenin hatırı kırk yıl derler, bizim için ise her kahve ömürlüktü. Ben sırtımda, o kolunda bilgisayar çantalarımızla sürekli bir

yoğunlukla oradan oraya koşturduk. Birbirimize kıyamaz, sabahlara kadar telefon açık, bilgisayar karşısında birlikte çalışırdık. Bu çalışmalarımıza kahkahalarımız eşlik ederdi. Yorgunluğumuzu unutup keyif alarak devam ederdik hep. İnsanların birbiri ile anlaşmasının güçleşmiş olduğu şu dönemde biz karşılaşmamızı hep büyük bir şans olarak gördük. Yaşama dair ne varsa, mutluluklarımızı da gözyaşlarımızı da paylaşabildik. Biz birbirimize hep hoş geldik...

Güvenilir, dürüst, yardımsever, ahlaklı, zeki, başarılı, özverili, içten ve samimi, kalbi tertemiz bir dosttu. Hani derler ya, hayatımdaki yeri çok farklı. Fark ettim ki, İdil benim hayatımda değil kalbimde yer etmiş. Hâlâ benimle ve hep var olacak. Sıcacık, güzel kalbine selam olsun... Hoş geldin İdil...

*"You will see, you will hear/ A warmth of
love that shines,/ You will sleep, you will
wake up..."*

Özdemir Asaf

She is the daughter of my precious Mahmut teacher, whom I took lessons from at the Kara High School. When we met İdil years later, this detail surprised and made us both laugh. It was as if the pride that Mr. Mahmut made us feel when he was telling us about Turkish history in his classes had come to life in his daughter's name. İdil is the name the Turks gave to the Volga River. Övgün; a qualified person, worthy of praise. Her name was reflected in her character.

İdil succeeded at all she made and her teachers, family, and neighborhood were always proud of her. She called me from Adyaman on the day she received her master's degree, I recall, all excited. She had exerted a great deal of effort and worked

**At a time when it is
difficult for people to
get along with each
other, we always saw
our meeting as a
great chance.**

very hard. She intended to continue having success in her doctoral studies. I was sure that the result would be success again. We met on her return from Adyaman and congratulated. Her eyes were as bright as ever and we hugged tightly. Coffee! The only beverage that was indispensable in our conversations with İdil... How lucky I am. Every time I smell coffee, I remember İdil and reminisce about her. They say the memory of coffee lasts forty years, but for us, every cup of coffee was a lifetime. With

our computer bags; mine on my back and hers on her arm, we used to run from one place to another with constant intensity. We would work together in front of the computer with the phone on until the morning. Our laughter would accompany these works. We would consistently forget our exhaustion and carry on with our enjoyment. We always viewed our gathering as an excellent chance during a time when it was challenging for individuals to get along with one another. We were able to share everything about life, our happiness and our tears. We always welcomed each other...

She was a reliable, honest, helpful, moral, intelligent, successful, selfless, and sincere friend who was pure in heart. As the saying goes, her place in my life is very different. İdil is not in my life; rather, she is in my heart, I came to discover. She is still here and will always be. Salutations to her lovely, kind heart... Welcome İdil.

TÜRKÜ ve HALK SEVDALISI GENÇ BİR YAZAR:

FATMA VİŞNE

A YOUNG WRITER WITH A PASSION FOR FOLK AND FOLK SONGS: FATMA VİŞNE

 AZİZE BATI

*"İnsan doğar bir kere daha doğar sonsuz doğu-
şu yaşar."*

Onu tanıdığım da kâinatın en değerli hazinesini bulmuştum. Bin bir renge bezenmiş bir ruhta merhametin, sevginin, neşenin tılsım olarak nasıl var olabileceğini gördüm. Vakitsizce bir ayrılığın getirdiği acıyla uğurladık Fatma Vişne'yi. Ben bir yol bilirim bir de Vişne'nin yoldaşlığını; o, her bir yolla bir türkü armağan eder, türkülerle çevresindekilerin hüznünü ve sevincini yaşar ve yaşatır. Vedasından sonra sevenlerini ömür boyunca bir hasret türküsüyle yalnız bırakacağını bilmiyorduk. Tam bir türkü ve halk sevdalısı... Hangi türkü onun vedasından sonra geriye kalan bizlere merhem olur bilemiyorum.

Her gün farklı bir pencereden etrafındaki insanlara ışık olurken insanların derdini dert edinir, tüm benliğiyle size varlığını hissettirirdi. Mutlu ve neşeliyseniz nüktedan kişiliği yüzünüzdeki gülüşü coşkusuyla sonsuz kılar; dertliyseniz zamanı durdurur, saatlerce yaranıza merhem olur. Ailesinin ilk göz bebeği olarak şairler iklimi olan Kahramanmaraş'ta 1996 senesi 10 Ekim Perşembe günü güz mevsimini bahara

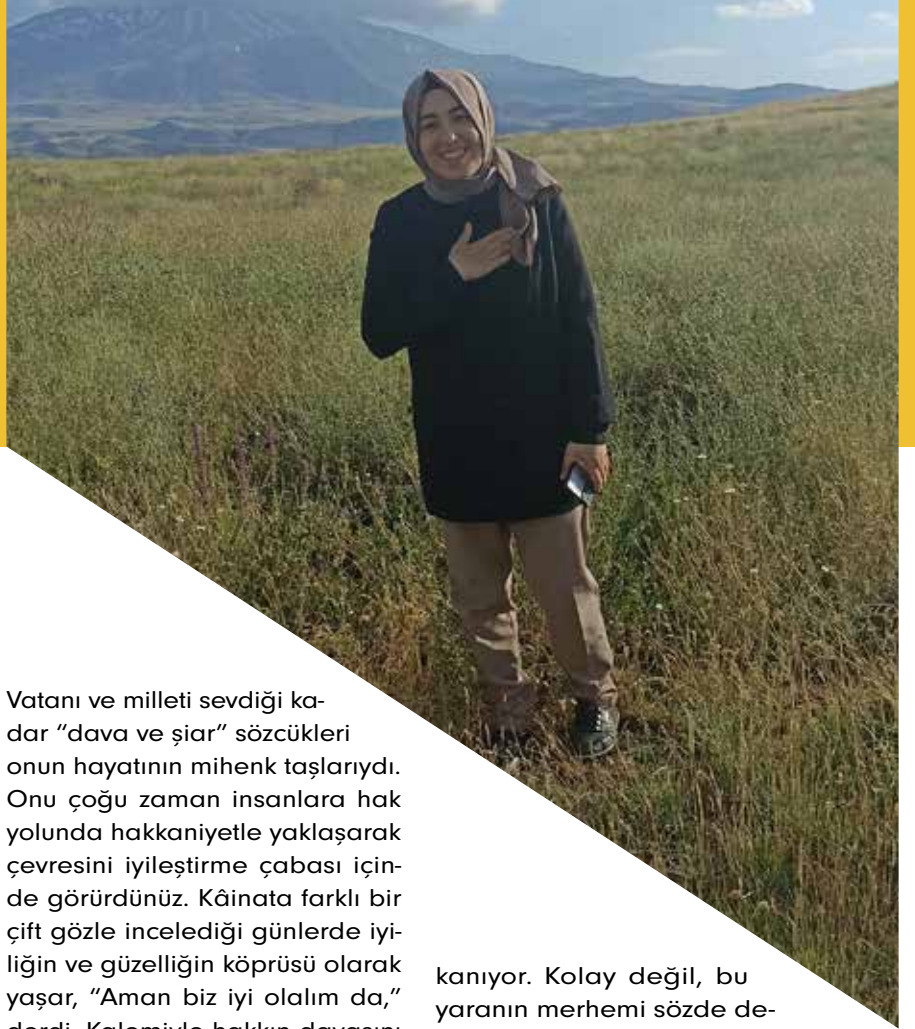
"Man is born, born once more, and born again eternally."

When I met her, I found the most precious treasure of the universe. I saw how compassion, love and joy could exist as a talisman in a soul adorned with a thousand and one colors. We sent Fatma Vişne off with the pain of an untimely separation. I know a road and I know Vişne's companionship; with each road she would present a folk song, and with folk songs she would keep the sadness and joy of those around her alive. We didn't know that after her farewell, she would leave her loved ones alone with a ballad of longing for the rest of her life... She was a lover folk songs and folk... I don't know which ballad will be a cure for those of us left behind after her farewell.

She would illuminate the people around her from a different perspective each day, concern about their challenges, and make you feel her presence with all of her being. If you were happy and cheerful, her witty personality would make the smile on your face infinite with her enthusiasm; if you were troubled, she would stop time and heal your wounds for hours. As the first child of her family, she was born in Kahramanmaraş, the climate of poets, on Thursday, October 10, 1996, turning autumn into spring.

**Nüktedan tavrıyla
bütün engeller
karşısında
"Genciz, güzeliz,
hallederiz,"
sözcükleriyle
karşılık verirdi.**

çevirerek dünyaya gelir. Mütevazı ve içten bir ailenin mücadeleci ve kıymetli büyük kızıdır. Aileye ilk göz ağrısı ve müjdesi olduktan sonra kız kardeşi Sıdıka daha sonra Sinan doğar. Üç evlat sahibi olan annesinin ve babasının fedakâr kızı, kardeşlerinin manevi koruyucusu ve yol gösterenidir. Her taşı şiiirle işlenen, her evde bir şairin yetiştiği Kahramanmaraş'ta eğitim hayatını sürdürmüş, daha sonra genç bir akademisyen ve yazar adayı olarak Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi'nde Yüksek Lisans öğrenimine başlar. Fakültede görüştüğümüz günlerde çalışmalarının yoğunluğu ve yorgunluğunu anlatsa da boş durmaz hem çalışma hayatını hem de eğitimini birlikte yürütürdü. Yorgun ama zorluklarla yılmayan savaşçı bir ruhla her günü anlamlı yaşadığı bir gerçektir.

Fatma Vişne ile ilk defa Şehit Öğretmenler Projesi vesilesiyle tanışmıştım. Azmi ve çalışkanlığı samimiyetiyle birleşir, içtenliğiyle de sizleri büyüler, ruhunuzda yeni ufuklar açardı. İmkânsızlar yoktu lügatinde. Nüktedan tavrıyla bütün engeller karşısında "Genciz, güzeliz, hallederiz," sözcükleriyle karşılık verirdi. Onu tanıyan herkeste güzel bir iz bırakmıştır. Fikir ve ruh ikliminde vatan ve millet âşığı idealist bir ruhla yaşardı.

Vatanı ve milleti sevdiği kadar "dava ve şiar" sözcükleri onun hayatının mihenk taşlarıydı. Onu çoğu zaman insanlara hak yolunda hakkaniyetle yaklaşarak çevresini iyileştirme çabası içinde görürdünüz. Kâinata farklı bir çift gözle incelediği günlerde iyiliğin ve güzelliğin köprüsü olarak yaşar, "Aman biz iyi olalım da," derdi. Kalemıyla hakkın davasını ülkü edinerek yazardı, sade bir dille ve incelikle düşüncelerini aktardı. Karmaşıklaktan uzak bir üslubu vardı; yazılarıyla sarıp sarmalardı okuyucusunu. Davası iyilik üzerine olduğundan naif olan kalbi kırılrsa da hayatta gülmeyi, hayal kurmayı ihmal etmeden hep umutla yaşadığına çoğu zaman şahit olmuşuzdur. Aynı masada hayallerimize eşlik eden çay ve kahvelerimiz olurken vazgeçemediği çayın sıcak samimiyetiyle hayatı sorgular, muhabbetin sonunda mutlaka yeni, kendine has bir fikir üretirdi.

Kahramanmaraş'taki deprem felaketinden sonra yaralarımızın adı farklı olsa da hepsi aynı yerden

kaniyor. Kolay değil, bu yaranın merhemi sözde değil sükûttadır. Fatma Vişne'nin gidişiyle bizde açılan yaranın kabuklanması aylar yıllar alacaktır fakat kapanması mümkün olmayacaktır. Vişne'nin adı her anıldığında onu seven kalpler gülüşünü, neşesini, sesini, azmini ve mücadeleci ruhunu hatıralarıyla yaşatacaklardır. Yaşanan felaketle kaybettiğimiz sevdiklerimizin özlemi, asrın vedası bir ömre sığar mı hiç? Tek tesellimiz bir gün hiç ayrılık olmadan ebedi bir şekilde kavuşacak olmamızdır. Bizde bir kelam bir selam bırakan akraba, eş dost, arkadaş bir anda ebediyete uğurlandılar. Şairin dediği gibi "Ölüm Allah'ın emri, Ayrılık olmasaydı." Bir de özlemek olmasaydı.

With her witty demeanor, she would respond to all obstacles with the words, "We are young, we are beautiful, we can handle it."

or spirit that was tired but did not give up with difficulties.

I met Fatma Vişne for the first time through the Martyred Teachers Project. Her determination and diligence combined with her sincerity would captivate you and open new horizons in your soul. Impossibilities did not exist in her vocabulary. With her witty demeanor, she would respond to all obstacles with the words; "We are young, we are beautiful, we can handle it". She left a beautiful mark on everyone who knew her. In her climate of ideas and spirit, she lived with an idealist spirit that loved the homeland and the nation. As much as she loved her homeland and nation, the words "cause and honor" were the cornerstones of her life. You would often see her in an effort to improve her environment by approaching people with justice in the way of truth. In the days when she looked at the universe with a different pair of eyes, she would live as a bridge of goodness and beauty and say, "Let us be alright." She wrote with his pen for the cause of truth, conveying her thoughts in a simple language and with grace. She had a style far from

She is the struggling and precious eldest daughter of a modest and sincere family. After she became the first love and good news for the family, her sister Sıdıka was born and then Sinan. The devoted daughter of her mother and father, who had three children, is the spiritual protector and guide of her siblings. She continued her education in Kahramanmaraş, where every stone is engraved with poetry, where a poet is raised up in every house. Later, as a young academician and writer candidate, she started her master's degree at Kahramanmaraş Sütçü İmam University. She would not be idle and would pursue both her professional and academic goals at the same time, while telling us about the rigor and exhaustion of her studies on the days we met at the faculty. It is a fact that she lived every day meaningfully with a warri-

complexity; she enveloped her readers with her writings. We have often witnessed that even though her naive heart was broken because her cause was about goodness, she always lived with hope without neglecting to laugh and dream in life. While we had tea and coffee accompanying our dreams at the same table, she would question life with the warm sincerity of the tea she could not give up, and at the end of the conversation, she would always produce a new, unique idea.

Even if our wounds from the Kahramanmaraş earthquake calamity have different names, they all bleed from the same spot. It is not easy, the salve for this wound is not in words but in silence. It will take months and years for the wound opened in us by Fatma Vişne's departure to scab over, but it will not be possible to close it. Whenever Fatma Vişne's name is mentioned, the hearts that loved her will cherish the memory of her smile, her joy, her voice, her determination and her fighting spirit. Can the longing for the loved ones we lost in the disaster and the farewell of the century fit into a lifetime? Our only consolation is that one day we will be eternally reunited without any separation. Relatives, friends and acquaintances who left us a word and a greeting were sent off to eternity in an instant. As the poet says, "Death is God's command, if there were no separation." And if there were no longing.

ŞUBAT

KAHRAMANMARAŞ

DEPREMİ

SÖZLÜĞÜ

6 FEBRUARY - KAHRAMANMARAŞ EARTHQUAKE GLOSSARY

ELİF NAZ BAYKUŞ

1

TOPLANMA ALANI:

Acil durumlarda korku ve paniği önlemek amacıyla güvenli yaşam alanı oluşturulan bölgedir. Lakin ne depremde ne de salgında insanların bulamadığı ya da yerini unuttuğu bir konumdur.

ASSEMBLY POINT:

It is an area where a safe living space is created to prevent fear and panic in emergencies. However, it is a location that people forget or cannot find neither in an earthquake nor in an epidemic.

2

CESET TORBASI:

İnsanların isminin ve ünvanının artık hiçbir öneminin kalmadığının kanıtı. Sadece "ceset" diye anılırken enkazdan çıkarılan cenazelerin kefeni. Hatta pek çok cenazenin içine koyulamadığı fermuarlı kamufraj.

4

HAYALET DEPREM SENDROMU:

Ortada somut bir sarsıntı yokken ansızın gelen korkuyla sallanıyor hissine kapılmak. Kanepede otururken, yatağa yatıldığında fazlasıyla hissedilir. Yer sürekli sarsılıyor hissi yaşanır. Bu durumda çare, odadaki lambaya bakmaktır.

6

TERMAL KAMERA:

Göçük altında canlı insan olma ihtimaline karşılık vücut ısısını esas alarak çalışan cihaz. Depremzedelerin ölmeden önce seslerinin erişemediği yerde nefes olan umut parçası.

BODY BAG:

Proof that people's names and titles no longer matter. The shrouds of bodies pulled from the wreckage when they were only referred to as "corpses". Even the zippered camouflage that many bodies cannot be put into.

PHANTASMATA EARTHQUAKE SYNDROME:

The feeling of being shaken by sudden fear when there is no tangible earth tremor. It is felt when sitting on the couch or lying on the bed. There is a feeling that the ground is constantly shaking. The remedy in this case is to look at the lamp in the room.

THERMAL CAMERA:

A device that works based on body temperature in case there is a live person under the collapse. A piece of hope where the voices of earthquake survivors cannot be heard before they pass away.

3

TEYİTLİ BİLGİ:

Deprem sonrasında binlerce insan için hayati önem taşıyan ihtiyaç listesi. Sensasyonel haberlere inat, ihtiyaç odaklı yardım yapılması için gösterilen direnç. Çaresizce bekleyen yüreği sarsılmış insanlara ve doğrulanmış adreslere ulaşmak için çırpınan gayret.

5

ENKAZ:

Saniyeler içinde çökmüş bina yığınlarıdır. Türkiye'de enkazın anlamı; boğazlarda düğüm, kalplerde yumruktur. İnsanların hayalleri ve hayatlarının gri toz bulutuna dönüşmesidir.

7

HİPOTERMİ:

"Acaba soğuktan donarak ölür müyüm?" sorusunun karşılığıdır. Beton yığınının altında eksilerdeki hava şartlarının kokusudur.

CONFIRMED INFORMATION:

The list of vital needs for thousands of people in the aftermath of the earthquake. Resilience to provide need-based aid despite sensationalized news coverage. An un-giving effort to reach desperate people and verified addresses.

DEBRİS:

A pile of buildings which collapsed in seconds. Debris in Turkey translates to "a lump in the throat and a punch in the heart." People's dreams and lives turned into a cloud of gray dust.

HYPOTHERMIA:

"I wonder if I'll die of the cold." is its description. It is the smell of minus temperatures under the concrete jungle.

8

KEPÇE, VİNÇ:

Günlük hayatta paletli ve lastikli olmak üzere ikiye ayrılırken depremde hayat ve ölüm arasında gidip gelen makinelerdir. Kimi kepçeler edilen duaların kabul oluşunu taşıırken kimisi de solmuş benizlerin tozlu kirpiklerini taşıyamaz.

10

DEPREMZEDE:

Depremi doğrudan ve dolaylı yaşayan insanlar olarak ikiye ayrılırlar. Hayatını kaybeden binlerce insan depremi doğrudan tek seferde yaşadılar. Depremi dolaylı yoldan yaşayanlar ise kalpleri ve vicdanları moloz yığımına dönmüş insanlarla yaşam mücadelesini birlikte verenlerdir.

12

GÖNÜLLÜ:

Dünyanın dört bir yanından din, dil, ırk ayrımı yapmadan sadece "insana" kıymet veren, iyiliğe gönül vermiş sayısız insan topluluğu. Kimisi sıcak çorba dağıtır kimisi şehrin ölüm kokusunu temizlemeye çalışır kimisi de enkaz başında yüreği ağzında bekleyenlerin ellerini sınıksız tutar. Ama ne iş yaparlarsa yapsınlar isimlerini değil gülen yüzlerini ve izlerini bırakırlar.

EARTH DIGGER, CRANE:

While in daily life they are divided into two categories as crawler and tire machines, during earthquakes they are the machines that go back and forth between life and death. While some diggers carry the acceptance of prayers, others cannot carry the dusty eyelashes of withered faces.

EARTHQUAKE VICTIM:

They are divided into people who experienced the earthquake directly and indirectly. Thousands of people who lost their lives experienced the earthquake directly. Those who experienced the earthquake indirectly are those who struggle for life together with people whose hearts and consciences have been reduced to rubble.

VOLUNTEER:

Numerous international organizations that are dedicated to goodness and value "human beings" above all else, regardless of ethnicity, religion, or language. Some of them serve hot soup, some of them try to clean the smell of death in the city, and some of them hold the hands of those waiting with their hearts in their mouths at the rubble. But no matter what they do, they leave their smiling faces and traces, not their names.

9

TAHLİYE KARARI:

Büyük şehirlerin harabeye dönmesiyle küçük umutlara tutunmak. Yeni yaşam alanı oluşturmak için dirilerin ölülerini bırakıp gitmek zorunda oluşu.

11

ARAMA KURTARMA:

Tonlarca bina yığınının arasında canhıraş tek nefes için kendi canını hiçe saymak. Yağmur, kar demeden akrep ve yelkovanın tersine çalışmak. Gri toz bulutlarının içinde fosforlu yeleklerle umut aramak, müjdecî olmak istemek.

13

YARDIM KONVOYU:

Plakasını ve bayrağını dahi ilk kez görebileceğiniz araçların hayat taşıması. Patlamış viyadüklere, yarılmış asfaltlara ve çökmüş tünellere inat dağları aşip gelen yıldızlar. Dünyadaki bunca kötülüğe ve acıya rağmen iyiliğe olan inancımızın tazelenişi. Tırnak makasından kulak pamuğuna, battaniyeden sobaya kadar gocunmadan taşıyan, ucu bucağı tükenmeyen diğerkâmlık yolculuğu.

RELEASE DECISION:

Clinging to tiny hopes as large towns go down in flames. The living have to leave the dead to create a new living space.

SEARCH AND RESCUE:

Disregarding your own life for a single breath among tons of asphalt jungle. Working against the hour and minute hands regardless of the rain or snow. Looking for hope with phosphorescent safety jackets in gray dust clouds, aspiring to be a herald.

THE AID CONVOY:

Vehicles with license plates and flags you may see for the first time, carrying life. Those who coming over the mountains despite the collapsed viaducts, cracked asphalt and collapsed tunnels. The renewal of our faith in goodness despite all the evil and suffering in the world. The endless journey of altruism that carries from nail clippers to cotton swabs, and blankets to stoves selflessly.

14

MADENCİLER:

Yüzlerce metre yerin altında ek-mek parası için yaptıkları kazılar bu kez canlar içindi. Kömür kokulu elleriyle bu coğrafyanın kara gözlü elmasları.

16

HAFRİYAT KAMYONU:

Tükenmiş nefesleri, duyurulamayan sesleri, geçmişin anılarını, ölümün tam ortasından geçtiği hayalleri velhasıl yarım kalan hayatları taşıyan kamyon. Binlerce insanın dünü bugünü ve yarınının umarsızca şehirden uzaklaştırılması.

18

ÇADIR:

Bir yuva sıcaklığını insanlara vermeye çalışan sığınak. Elleri ve gönülleri ayazda kalan insanlara, yetişmeye çalışan ev. Hâlâ pek çok depremzedeye ulaşamayan oda hasreti.

MINERS:

Hundreds of meters underground, digging for bread and butter, this time, for lives. The black-eyed diamonds of this geography with their coal-scented hands.

EARTHMOVING TRUCK:

The truck that carries exhausted breaths, unheard voices, memories of the past, dreams where death passes right through the middle, in short, unfinished lives. Thousands of people's past, present and future are being removed from the city recklessly.

TENT:

A shelter that tries to give people the warmth of a home. A house trying to reach people whose hands and hearts are in the frost. Room longing that still does not reach many earthquake victims.

15

SİREN:

Gözyaşı ve acının çığlığı. Ciğerlerine çimento kokusu sinmiş insanların sesi. Hayatla ölüm arasında iç içe geçmiş ikaz yorumu. Enkazdan çıkarılan insanların belki de duyduğu son ses.

17

MOLOZ:

Kullanılmaz demir ve beton parçalarının arasında ağlayan yılların emeği. Kaybolmuş hayatların bir hiç uğruna belirsizce mezar taşı oluşu. Altında kalan insanların ardında bıraktığı fotoğraf albümleri, son kez yavrusunun üzerini örten bir anne, aynı yastığa başını küs koyan eşler, sabaha buluşma planı yapan sevenler... Kısacası hepsinin yok oluşu.

19

EBRAR SİTESİ:

Tarım arazisi üzerine yetersiz demirler ve güçsüz betonlarla binlerce insana hazırlanmış toplu mezar.

SİREN:

The cry of tears and pain. The sounds of people with the smell of cement in their lungs. A warning comment intertwined between life and death. Perhaps the last sound heard by people being pulled from the wreckage.

RUBBLE:

Years of labor weeping among unsalable pieces of iron and concrete. The headstone of lost lives indefinitely for nothing. The photo albums left behind by people buried underneath, a mother covering her baby for the last time, spouses who have slept angry to each other, lovers planning to meet in the morning... In short, the disappearance of all.

EBRAR BUILDING COMPLEX:

A mass grave for thousands of people built on agricultural land with inadequate rebar and weak concrete.

CENNET MEKÂN

04:17

06 ŞUBAT 2023

BAŞIMIZ SAĞ OLSUN

Asrın felaketinde kaybettiğimiz
çalışma arkadaşlarımız.

ŞAHİN KANAT

TUNCAY GÜL

FATİH YAKAR

FATİH BAYAZIT

FATİH ADANIR

ESRA BÖLÜKBAŞI

ESABİL KARA

ERÜN EFLATUN

ENES BULDUM

EMRE KARATAŞ

EBUBEKİR FIRAT

EBRU YAKAR

DURDU ŞAHİN

DAVUT KISA

SÜLEYMAN SAMAN

Kahramanmaraş
Büyükşehir Belediyesi

Hayrettin
GÜNGÖR

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediye Başkanı

RESTING IN PEACE

BAŞIMIZ SAĞ OLSUN
04:17
06 ŞUBAT 2023
Asrın felaketinde kaybettiğimiz çalışma arkadaşlarımız.

 YUSUF GÜKOŞ	 ÖZGE BASTEĞİN	 ÖZCAN BERKAY ÇAKMAK	 ÖMER KORKMAZ	 SERDAR BOYUNCU
 ÖZGÜR SEVİLMİŞ	 ÖZGÜR BOLAT	 ERKAN GÜÇEN	 ZEKERİYA HADİRCİ	 YUSUF GÖZÜMARA
 VOLKAN SELÇUK	 YUSUF ÜNLÜ	 SEDAT ÖZERİ	 YUSUF PÜR	 SELAHATTİN KARADAĞLAR

Karamanmaraş
Büyükşehir Belediyesi

Hayrettin GÜNGÖR
Başkan

BAŞIMIZ SAĞ OLSUN
04:17
06 ŞUBAT 2023
Asrın felaketinde kaybettiğimiz çalışma arkadaşlarımız.

 MEHMET HACIOĞLU	 MURAT YILDIZ	 MESUT KALMAZ	 MEHMET YETER	 MEHMET ERBUĞ
 MEHMET AĞA	 MEHMET EMELİ	 LEYLA NERGİZ	 KADRI BURHAN KAYA	 İSMAİL EKİ
 İSMAİL ÇAKAR	 BURCU DEMİRCİ	 HASAN ŞEKER	 İBRAHİM AYDIN	 KARAN GÖZÜMARA

Karamanmaraş
Büyükşehir Belediyesi

Hayrettin GÜNGÖR
Başkan

BAŞIMIZ SAĞ OLSUN
04:17
06 ŞUBAT 2023
Asrın felaketinde kaybettiğimiz çalışma arkadaşlarımız.

 AHMET DURAN ÇİÇEK	 MUSTAFA KOÇA	 CAHER PARLAK	 ALİ DİLLİ	 ALİ KANAÇ	 AHMET ÖNGÖREN	 AHMET KURT
 NACİ MEHMET ŞAHİN	 NACİ AHMET ŞAHİN	 DANI KARATAŞ	 FERHAT ERİTMAZ	 FERİT KURT	 MUSTAFA YASİN DAĞLIKLARI	 MUSTAFA PARLAK
 MUSTAFA KALALI	 MUSTAFA SAÇINMAZ	 MUSTAFA ERKAN				

Karamanmaraş
Büyükşehir Belediyesi

Hayrettin GÜNGÖR
Başkan

BAŞIMIZ SAĞ OLSUN
04:17
06 ŞUBAT 2023
Asrın felaketinde kaybettiğimiz çalışma arkadaşlarımız.

 ÖMER BÖKÜNCÜ	 SERDAR TOPAL	 İNAL GÖNÇEK	 AHMET TOPRAK	 İSMAİL ATEŞ
 SERHAT BOLAT	 MEHMET AKIF MENEK	 BEKİR DEMİRCİ	 ÜNAL KIRIK	 LÜTFİ YÜCE
	 ALİ KAAAN TÜRKMEN			

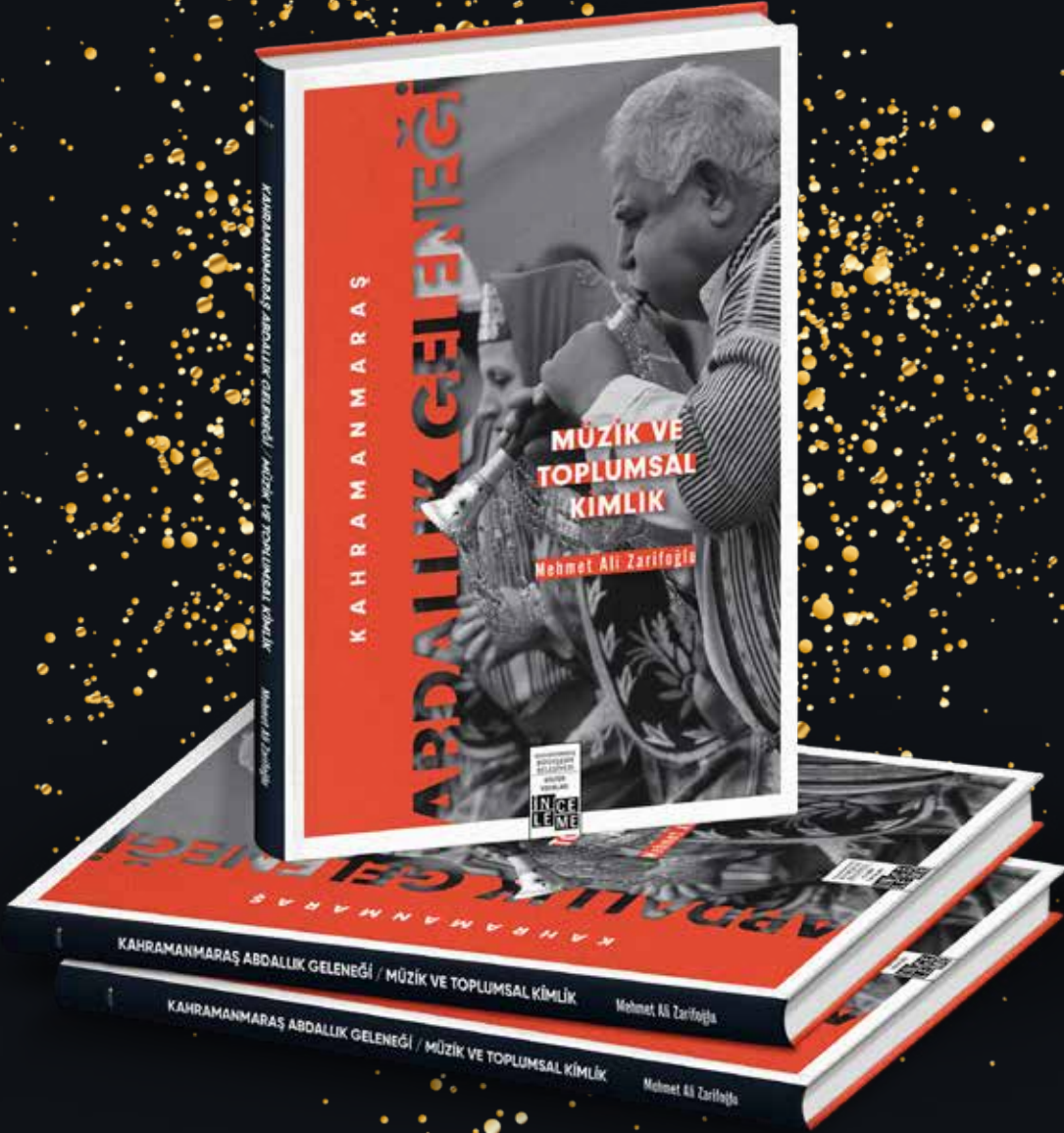
Karamanmaraş
Büyükşehir Belediyesi

Hayrettin GÜNGÖR
Başkan

MÜZİK VE TOPLUM
KAHRAMANMARAŞ
ABDALLIK GELENEĞİ
ÇIKTI!

**EDEBİYAT
BURADA!**
EDEBİYAT
KAHRAMAN
MARAŞ'TA!

marastaedebiyat.com

maraşta
edebiyat.com

Kahramanmaraş
Büyükşehir Belediyesi